

Kevser Suresi

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır. Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Hidayet Önderleri

Son Vasi

İMAM MEHDİ

(ONA SELÂM OLSUN)

14. cilt

Telif Komisyonu

(Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı)

Çeviri:

İslam Özkan

Tashih & Tatbik:

Abbas Akyüz - Musa Güneş

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kevser Yayınları: 247

Eserin Orijinal Adı:

A'lamu'l-Hidaye; el-İmam el-Mehdiyyu'l-Muntazar
Hatemu'l-Avsiya (accelallahu feraceh)

Son Okur:

Osman Göktaş - Leyla Polat

Dizgi ve Mizanpaj:

Kevser

Kapak Tasarım:

Kevser

Cilt:

Kısmet Mücellit

Baskı:

Yılmaz Matbaacılık (Sertifika No: 27185)
Litros Yolu 2. Matb. Sitesi 3 NB 2 Zeytinburnu
Topkapı / İstanbul Tel: 0212 493 00 85

ISBN: 978-975-6640-67-7 (Takım No)
978-605-4792-49-8 (Cilt No)

Adres:

Kevser Yayınları
Balabanağa Mah. Büyük Reşitpaşa Cad.
Yumni İş Merk. No: 16 B / 25 Fatih – İSTANBUL
Tel: 0212 534 35 28 / 0212 555 16 66
Faks: 0212 631 36 01 / 0212 555 22 12
www.kevseryayincilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

القرآن الكريم:

﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ
وَيُطَهِّرَكُم تَطْهِيرًا. ﴾

Kur'ân-ı Kerim:

Allah ancak siz Ehl-i Beyt'ten her türlü kötülüğü uzak tutmak ve sizi tertemiz kılmak ister.

(Ahzâb / 33)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):

أَنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَعِزَّتِي أَهْلَ
بَيْتِي، مَا إِن تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ
يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

Hz. Resulullah (s.a.a):

Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: -Biri- Allah'ın kitabı ve -diğeri- itretim, Ehl-i Beyt'im. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun başında bana varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i Daremî, c. 2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s. 14, 17, 26, 59; c.4, s.466, 471; c.5, s.182; Müstedrek-i Hâkim, c.4, s.109, 148, 533 vs.)

TAKDİM

Rahman ve Rahim Allah'ın Adıyla

Düşmanların tüm çabalarına rağmen son dönemde modern cehaletten bitkin düşen ve evrensel adalete susamış olan dünya gözünü bir kez daha İslâm dinine, Şia kültürüne ve Ehl-i Beyt (a.s) Ekolü'ne dikmiş durumda. Bu durum, sevin-dirici olmakla beraber bilinçli insanların sorumluluğunu kat kat artıran, başta Hz. Resulullah (s.a.a) olmak üzere hidayet önderleri olan Ehl-i Beyt'i tanıtmanın ne denli zaruret hâline geldiğini gözler önüne seren bir faktördür.

İşte bu nedenle, Ehl-i Beyt ve Muhammedî öz İslâm kültürünü yaymayı amaç edinen yayınevimiz bu doğrultuda yazar ve araştırmacıların eserlerine ve ilmî faaliyetlerine kucak açıyor, kendisini bu yüce kültürün yayılması için çaba harcayan yazar ve mütercimlerin hizmetçisi biliyor.

Bu hususta Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı'nın, Şia'nın düşünürlerinden oluşturduğu bir komisyon aracılığıyla hazırlattığı "Hidayet Önderleri" unvanıyla 14 ciltten oluşan dev çalışması şayan-ı teveccühtür.

Bu titiz çalışmada bir taraftan Müslümanlar arası vahdet ve birliğin zarureti bilinci hâkim iken, diğer taraftan akıcı bir üslûpla gerçeklerin kaynak kitaplar esas alınarak, tüm çıplaklığıyla ortaya konulmasına dikkat edilmiştir. Ehl-i Beyt öğ-

retileriyle ilgili merkez konumunda olan "Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı"ndan da ancak bu özelliklere haiz bir çalışma beklenirdi zaten.

Yayınevimizin, alanında kaynak olacak 14 ciltlik bu dev eseri Türkçe'ye kazandırma yönünde birkaç yıldan beri çalışma başlattığı ve kısa aralıklarla okurlarına sunacağı haberini siz değerli okurlarla paylaşmak isteriz.

Kitabın telifinde gösterilen titizlik, çeviri aşamasında da gözetildi. Güçlü çevirmenlerin akıcı çevirilerinden sonra aynen kaynak eserlerde olduğu gibi orijinal metni ile tatbik edildi. Bu konuda uzman kadrodan yararlandı. Bütün bu aşamalardan sonra yine uzman kardeşlerimiz ve üstatlarımız tarafından bir kez daha gözden geçirildi.

Bu arada eserin hazırlanmasında emeği geçen bütün üstatlara ve kardeşlerimize teşekkürü borç biliyoruz.

Kültürel cihat meydanında atılan bu küçük adımın, Mev-la'mızın rızasını kazanmaya vesile olması ve Ehl-i Beyt öğretilerine susamış insanlara faydalı olması umuduyla...

KEVSER

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim Allah'ın Adıyla

Hamd, her şeyi yaratan ve ona yol gösteren Allah'a mahsus-tur. Salât ve selâm Allah'ın kulları için rehber olarak seçtiği önderler, özellikle peygamberlerin sonuncusu, elçilerin ve seçkin kulların efendisi Ebu'l-Kasım Muhammed Mustafa (s.a.a) ile onun mübarek ve tertemiz Ehl-i Beyt'inin üzerine olsun.

Yüce Allah insanı yarattı, onu akıl ve irade unsurları ile donat-tı. İnsan akli ile gerçeği görüp ortaya çıkarır ve onu batıldan ayırt eder. İradesi ile de yararına gördüğü, amaçlarını ve he-deflerini gerçekleştireceğini düşündüğü şeyi seçer.

Yüce Allah, bu ayırt edici akli kulları için hüccet kıldı. Bu akıllara, hidayet pınarından feyiz sunarak onları destekledi. Çünkü insana bilmediklerini öğreten, onu lâıyk olduğu ke-mal yoluna yönlendiren, ona uğruna yaratıldığı ve gerçekleşt-irilmesi için dünyaya getirildiği amacı bildiren O'dur.

Kur'ân-ı Kerim bize ilâhî hidayetin kriterlerini, ufuklarını, ge-reklerini ve yollarını açık nasları ile belirtti.

Ayrıca bir yandan bu hidayetin sebeplerini açıklarken, öbür yandan onun meyvelerini ve sonuçlarını gözler önüne serdi.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

De ki, asıl hidayet Allah'ın hidayetidir.⁽¹⁾

Allah dilediği kimseleri doğru yola iletir.⁽²⁾

Allah gerçeği söyler ve O doğru yola iletir.⁽³⁾

Kim Allah'a sarılırsa, o kesinlikle doğru yola iletilmiştir.⁽⁴⁾

De ki, Allah hakka iletir. Hakka ileten mi uyulmaya daha layıktır, yoksa başkasının kılavuzluğundan yararlanmadıkça kendisi doğru yolu bulamayan mı?⁽⁵⁾

Kendilerine bilgi verilenler, Rabbinden sana indirilen mesajın gerçek olduğunu, üstün iradeli ve hamde layık Allah'ın yoluna ilettiğini görürler.⁽⁶⁾

Allah'tan kaynaklanan bir yol gösterme olmaksızın keyfi arzusuna uyandan daha sapık kim olabilir?⁽⁷⁾

Yukarıdaki ayetlere göre hidayetin kaynağı yüce Allah'tır ve gerçek hidayet O'nun hidayetidir. İnsanı elinden tutup doğru yola ve sağlam gerçeğe ileten O'dur.

Bunlar ilmin desteklediği, bilginlerin idrak edip bütün varlıkları ile boyun eğdikleri gerçeklerdir.

Yüce Allah, insan fitratını kemale ve cemale eğilimli bir yapıda yarattı. Sonra lâyıf olduğu kemale yönlendirmekle ödüllendirdi ve ona, kemale erdirecek yolu tanıma nimetini ba-

1- En'âm (6): 71

2- Bakara (2): 213

3- Ahzâb (33): 4

4- Âl-i İmrân (3): 101

5- Yûnus (10): 35

6- Sebe' (34): 6

7- Kasas (28): 50

ğışladı. Bu yüzden yüce Allah; "**Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.**"⁽¹⁾ buyuruyor. Nasıl ibadet edileceği bilinmeden bu görev gerçekleştirilemeyeceği için bilmek ile ibadet etmek kemal zirvesine erdirecek tek yol ve yegâne amaç olmuştur.

Öte yandan Allah insanı kemale ulaştırmak için itici etken olarak öfke ve hırs içgüdüleri ile donatmıştır. İnsanın kemaline vesile olacak öfke ve hırs ve bunlardan kaynaklanan ve bunların gerekleri olan arzu ve duygular onun helakine de neden olabilirler. Dolayısıyla insan aklının ve diğer bilgi edinme yöntemlerinin yanı sıra sağlıklı algılamayı ve görme-yi sağlayacak araçlara da muhtaçtır. Onlar sayesinde yüce Allah'ın kullarına dönük hücceti tamamlanmış, hidayet nimeti kemale ermiş ve böylece serbest iradesiyle iyilik ya da kötülük yolunu seçmesini mümkün kılacak bütün sebeplere sahip olmuş olur.

Bundan dolayıdır ki ilâhî hidayet yasası, insan aklını desteklemeyi gerekli gördü. Bu destek ilâhî vahiy ve kulları doğru yola yöneltme sorumluluğunu üstlenmek üzere Allah tarafından seçilen hidayet önderleri aracılığı ile gerçekleşti. Bu destekleme, gerekli bilgileri ayrıntılı şekilde sunmak ve hayatın her alanında gerekli olan yönlendirmeleri yapmakla gerçekleşmiştir.

Tarihin başlangıcından itibaren bütün çağlar ve yüzyıllar boyunca peygamberler ile onların vasileri ilâhî hidayet meşalesini elden ele taşımışlardır. Yüce Allah kullarını hiçbir yerde, hiçbir zaman hidayete ileten hüccetsiz, doğru yolu gösteren mürşitsiz, aydınlatıcı ışıksız bırakmamıştır. Aklın delillerini destekleyen vahiy nasları açıkça belirtiyor ki, yeryüzü yüce

1- Zâriyât (51): 56

Allah'ın kullara hitap edecek hüccetinden yana boş kalmaz. Zira böyle bir boşluk insanlar tarafından yüce Allah'a karşı bahane ve gerekçe olarak kullanılabilir.

Dolayısıyla hüccet, kullardan önce, kullarla beraber ve kullardan sonra hep vardır. Öyle ki, yeryüzünde sadece iki kişi kalsa, onlardan biri hüccet olur.

Kur'ân-ı Kerim bu ilkeyi şüpheye yer bırakmayacak şekilde vurgulamıştır:

Sen sadece bir uyarıcısın ve her kavmin bir yol göstericisi vardır.⁽¹⁾

Yüce Allah'ın nebileri, resulleri ve onların yol gösterici vasileleri doğru yola yönlendirme görevini bütün aşamaları ile üstlenirler. Bu aşamalar şu maddelerde özetlenebilir:

1- Vahyi kâmilene almak ve ilâhî mesaja en ince ayrıntısına kadar hâkim olmak. Böylesine bir elçilik için tam bir hazırlık gerekir. Bundan dolayı elçilerle ilgili seçim, tamamı ile Allah'a ait bir iştir. Kur'ân-ı Kerim'de bu gerçek şöyle ifade edilir:

Allah, elçilik görevini kime vereceğini daha iyi bilir.⁽²⁾

Allah, elçilerinden dilediğini seçer.⁽³⁾

2- İlâhî mesajı insanlığa ve mesajın hitap ettiği kitleye ulaştırmak. Bu ulaştırma görevi, ulaştırma görevini, ulaştırmanın amaçlarını ve gereklerini bütün ayrıntıları ile kapsamada somutlaşan tam bir yeterliliğin yanı sıra yanlış yapmaktan ve sapmalardan korunmuş olmaya dayanır.

1- Ra'd (13): 7.

2- En'âm (6): 124.

3- Âl-i İmrân (3): 179.

Yüce Allah bu ilkeyi şöyle ifade ediyor:

İnsanlar tek bir ümmet idi. Allah, peygamberleri müjdeciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla beraber de anlaşmazlığa düştükleri konularda insanlar arasında hüküm vermek üzere gerçeği içeren kitabı gönderdi.⁽¹⁾

3- İlâhî risalete inanan bir ümmet oluşturmak ve onları hidayet önderine destek verecek kıvama ulaştırmak. Bundan maksat ilâhî risaleti hedefine ulaştırmak ve yasaları hayata uygulamaktır. Kur'ân-ı Kerim'in ayetleri bu görevi açık bir dille vurgularken tezkiye (arındırma) ve talim (öğretim) terimlerini kullanarak şöyle diyor:

Onları arındırıp yücelten, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir elçi gönderdi.⁽²⁾

Tezkiye, insana lâyük kemal doğrultusundaki eğitimidir. Bu eğitim, kemalin bütün unsurları ile donanmış, elverişli bir örneğin varlığını gerektirir. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

Allah'ın Elçisi'nde sizin için güzel bir örnek vardır.⁽³⁾

4- İlâhî risaleti, onun için belirlenen süre boyunca bozulmadan, değişmeye ve kayba uğramaktan korumak. Bu görev de ilmî ve ruhsal yeterliliği gerektirir ki, buna "ismet" (yanılgıdan ve hatadan korunmuşluk) denir.

5- İlâhî risaletin manevî amaçlarını gerçekleştirmek, ferdi vicdanlarda ve toplumsal kurumlarda ahlâkî değerleri kökleştirmek için çalışmak. Bu da ancak risaletin eliyle ilâhî kriterlerin ve hanif dinin yasalarının toplumda uygulanması ve hâkim

1- Bakara (2): 213.

2- Cuma (62): 2.

3- Ahzâb (33): 21.

kılınmasıyla olur. Bunun için de siyasal hâkimiyet şarttır. Bu yürütme görevi, bilge bir yönetim kadrosu, üstün bir cesaret, büyük bir kararlılık; ferdî psikolojiye vukufiyet, toplumun çeşitli tabakaları, fikrî, siyasî ve sosyal akımlar, yönetim ve eğitim kuralları ve hayat tecrübeleri ile ilgili tam bir bilgiyi gerektirir.

Bunların hepsini, evrensel dinî bir devlet yönetmeyi sağlayacak ilmî yeterlilikle özetleyebiliriz. Bu ilmî yeterliliğe, yönetimi her türlü sapmadan ve yanlış uygulamadan koruyacak ruhsal yeterlilikte ifadesini bulan "ismet" (yanılmadan ve hatadan korunmuşluk) sıfatını da eklemek gerekir. Çünkü bu yönden bir eksiklik hâlinde baş gösterebilecek sapsmalar ve yanlışlıklar, yönetimin ve ona uyan ümmetin takip ettiği yolda ilâhî risaletin amaçları ile çelişen olumsuz etkiler meydana getirebilir.

Tarih boyunca gelen peygamberler ile arkalarından gelen seçkin önderler, özveri gerektiren hidayet yolunu izlediler, meşakkatli eğitim yolunda yürüdüler, ilâhî elçilik görevini yerine getirme yolunda her türlü zorluğa katlandılar; elçilik hedeflerinin gerçekleşmesi yolunda, kendini ilkelerine ve inançlarına adanmış bir insanın feda edebileceği her şeylerini feda ettiler. Bir an bile geri çekilmediler, göz açıp kapatacak bir süre kadar dahi yerlerinde saymadılar.

Yüce Allah, onların yüzyıllar boyu süren kesintisiz gayretlerini ve cihatlarını peygamberlerin sonuncusu olan Abdullah oğlu Muhammed'in (s.a.a) peygamberliği ile taçlandırdı; büyük emaneti ve tüm aşamaları ile hidayet sorumluluğunu ona yükledi; ondan bu emanetin hedeflerini gerçekleştirmesini istedi. Bu en büyük peygamber, sarp ve dikenli yolda müthiş adımlar attı; köklü değişimlere yol açan davetler ve inkılâpçı hareketler alanında son derece kısa sürede mümkün

olan en büyük başarıyı gerçekleştirdi. Yirmi yıl kadar süren geceli gündüzlü çabalarının ve cihadının başlıca kazanımları şu maddelerde özetlenebilir:

- 1- İnsanlığa, eksiksiz, sürekli ve kalıcı bir ilâhî mesaj sunmak.
- 2- Bu mesajı yozlaşmadan ve sapmadan koruyan unsurlarla donatmak.
- 3- İlke olarak İslâm'a, önder olarak Peygamberimize ve hayat yasası olarak şeriata inanan bir ümmet oluşturmak.
- 4- İslâm sancağını taşıyan, ilâhî şeriati uygulayan siyâsî bir yapı, bir İslâm devleti kurmak.
- 5- Peygamberimle örnekliğini bulan hikmetli önderliğin aydınlık saçan yüzünü sunmak.

Bu ilâhî risalet ve görevin hedeflerini eksiksiz bir şekilde gerçekleştirmek için şunlar zarurîdir:

a) Bu ilâhî risaletin uygulamasını ve onu yozlaştırıp yıkmak için sürekli fırsat kollayan komplolardan korumayı garanti edecek yeterlilikte bir önderliğin devamlı bir şekilde var olması.

b) İlmî ve psikolojik yeterliliğe sahip bir eğitimcinin eli ile verilecek sağlıklı bir eğitimin nesiller boyunca sürmesi. Bu eğitimcinin ahlâken ve davranışsal bazda Peygamberimiz gibi örnek olması, ilâhî risaleti bütün yönleriyle kapsayarak davranışlarında ve tutumlarında somutlaştırması.

Bundan dolayı Peygamberimiz (s.a.a), ilâhî plân gereğince Ehl-i Beyti'ne mensup bazı seçkinleri bu görev için hazırlamakla ve onların isimlerini, fonksiyonlarını açıkça belirtmekle yükümlü kılındı.

Bu seçkin önderler, Peygamberimizin (s.a.a) başlattığı büyük hareketin ve kıyamete kadar hüküm sürecek olan ilâhî hida-

yetin dizginlerini, yüce Allah'ın emri ile ele alacaklar; yüce Allah'ın ebedîlik bahşettiği ilâhî risaleti, cahillerin bozmalarından ve hainlerin tuzaklarından koruyacaklar; yüzyıllar boyunca ve dünya durdukça kriterlerini açıklamayı, sırlarını ve hazinelerini gözler önüne sermeyi üstlendikleri mübarek şeriatın değerleri ve kavramları uyarınca nesilleri eğiteceklerdi.

Bu ilâhî plân, Resulullah'ın (s.a.a) sözlerinde şöyle somutlaşıyor:

Ben size iki değerli emanet bırakıyorum. Bunlara sarıldığınız takdirde kesinlikle sapmazsınız. Bunlar, Allah'ın kitabı ile benim Ehl-i Beyt'imdir. Bunlar, Havuz'da yanıma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmayacaklardır.

Ehl-i Beyt İmamları -Allah'ın selâmı onlara olsun-, Peygamberimizin (s.a.a) Allah'ın emri ile kendinden sonra ümmetin önderliğini üstlenmek üzere tanıttığı en hayırlı kimselerdir.

On İki Ehl-i Beyt İmamı'nın hayat çizgisi, Hz. Peygamber (s.a.a) döneminden sonraki İslâm'ın gerçek çizgisini yansıtır. Onların hayatlarını kapsamlı biçimde incelemek, köklü İslâm hareketinin kapsamlı portresini gözlerimizin önüne sürer. O İslâm hareketi ki, Peygamberimizin (s.a.a) vefatının ardından ateşli enerjisi zayıflamaya yüz tuttu, ama sonra ümmetin derinliklerinde içten içe yol almaya başladı. Bu süreçte Masum İmamlar -Allah'ın selâmı onlara olsun- ümmeti bilinçlendirmeye çalıştılar, ümmetin enerjisini Peygamberimizin (s.a.a) kutsal devrimini kavrama doğrultusunda harekete geçirmek için çaba sarf ettiler. Fakat yönetimin ve ümmetin tutumlarına egemen olan evrensel yasaların müsaade ettiği ölçüde ilerleyebildiler.

Bu Râşid İmamlar'ın hayatlarında dikkat çeken ortak özellikler şunlar oldu: Peygamberimizin (s.a.a) açtığı çığır ısrarla takip ettiler. Ümmet, teveccühünü onlara yönelterek onlarla kaynaştı, onları **Hidayet Önderleri** ve müminlerin yolunu aydınlatan yıldızlar olarak benimsedi. Onlar Allah'a ve O'nun

rızasına ulaştıran kılavuzlar, Allah'ın emrinde karar bulanlar, Allah sevgisinde kemale erenler, Allah özleminin ateşinde eriyenler, imrenilen insanî kemalin zirvelerine yönelik tırmanışta birbirleri ile yarışanlardır.

Onların hayatı cihadın, sabırla Allah'a itaat etmenin, zalimlerden gelen cefaya tahammül etmenin çeşitli örnekleri ile doludur. Öyle ki, yüce Allah'ın hükümlerini yürürlüğe koyma uğrunda kararlı direnişin en üstün örnekleri oldular. Bu direnişin arkasından onurlu şehitliği, onursuz hayata tercih ederek yüce bir mücadelenin, büyük bir cihadın arkasından Allah'a kavuşma başarısını elde ettiler. Tarihçiler ve yazarlar, bu İmamlar'ın hayatlarını her açıdan ele alıp tam anlamı ile incelediklerini iddia edemezler. Bundan dolayı bizim bu girişimimiz, onların hayatlarından bazı kesitler; kişilikleri, davranışları ve tutumları hakkında tarihçilerin kaydettikleri ve araştırma kaynaklarında bulabildiğimiz bazı alıntılarını sunmaktan ibarettir.

Yüce Allah'ın bu çalışmamızı faydalı kılmasını umarız. Hiç şüphesiz, başarının sahibi O'dur.

Ehl-i Beyt hareketi hakkındaki bu incelememiz, İslâm Peygamberi ve elçilerin sonuncusu Abdullah oğlu Muhammed Mustafa (s.a.a) ile başlayıp, vasilerin sonuncusu ve beklenen Mehdi Muhammed b. Hasan Askerî ile son buluyor. Yüce Allah, onun ortaya çıkışını çabuklaştırsın ve yeryüzünü adaleti ile aydınlatsın.

Bu kitap, Ehl-i Beyt İmamları'nın on ikincisi ve Masum Hidayet Önderleri'nin on dördüncüsü olan İmam Muhammed b. Hasan el-Mehdi'nin (a.s) hayatını incelemeye ayrıldı. O beklenen Mehdi ki, yüce Allah bütün ümmetlere, yeryüzü zulüm ve haksızlıkla dolduktan sonra onun eliyle her tarafı adaletle dolduracağını vaat etmiştir.

Bu kutsal projenin gerçekleştirilip gün ışığına çıkarılması için yoğun gayretleri ile katkıda bulunan bütün kardeşlerimize, özellikle İrfan Mahmud ve Seyyid Munzir Hakîm'in denetiminde çalışan yazarlar kurulunun değerli üyelerine şükranlarımızı sunmalıyız.

Son sözümüz, bizi bu kutsal projeyi gerçekleştirmeye muvafak eden yüce Allah'a dua ve şükürlerimizi sunmak olacaktır. O, kâfidir ve ne güzel yardımcıdır.

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

Birinci Bölüm

- **İmam Mehdi'nin (a.s) Hayatına Kısa Bir Bakış**
 - **Dinlerin Müjdelerinde Vadedilen Mehdi (a.s) ve Gaybeti**
 - **Kur'ân'da İmam Mehdi (a.s) ve Gaybeti**
 - **Üzerinde İttifak Edilen Sünnette İmam Mehdi (a.s) ve Gaybeti**
-
-

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) HAYATINA KISA BİR BAKIŞ

İslâm'ın ve İslâm'dan önceki dinlerin müjdelediği Mehdeviyet olayı, dinî ya da İslâmî bir mesele olmaktan öte insanî bir meseledir. Çünkü bu olay, insanî arzuların tam şekliyle gerçekleşmesinin gerekliliğinin dakik bir ifadesidir.

Ehl-i Beyt Mezhebi, hicrî 255 senesinde doğan, 260 yılında ise liderliğe geçip önderlik sorumluluklarını yerine getiren, şu anda hâlen yaşayıp, rızıklanmakta olan, olayları takip ederek ilâhî sorumluluklarını yerine getirmekte olan, Muhammed b. Hasan el-Mehdi'nin (a.s) imametine inanmakla diğer İslâmî fırkalardan temayüz etmiştir. İmam Mehdi, gelişmeleri bizlerle birlikte yaşamakta ve insanlık âlemine zuhur etmek için gerçekleşmesi kaçınılmaz olan örneğin cahilî medeniyetlerin kendilerinde bulunan bütün enerji ve gücü tüketmesi; beşeriyetin, Allah'ın kendisinden yapmasını istediği gibi, bütün dünyayı yönetmeye kadir, rabbanî bir liderden ilâhî hediye almamak için kalbini ve aklını açması gibi koşulların oluşmasını gözetlemektedir.

O, Hz. Peygamber'in ümmetine müjdelediği Ehl-i Beyt İmamları'nın (hepsine selam olsun) on ikincisidir. Doğumu son derece zor koşullar altında gerçekleşmiştir. Dolayısıyla bu olay halkın geneline ilan edilememiştir. Ancak babası İmam Hasan Askerî (a.s); Hakime, Nesim vb. gibi ailesinden ve akrabasından birçok kişi, onun doğumuna şahit olmuş, bundan

duydıkları rahatlık ve sevinci dile getirmişlerdir. İmam Hasan Askerî (a.s), Şiîlerini ve tabilerini, onun doğumundan ve yaşamından haberdar etmiş; onun resullerin sonuncusunun (s.a.a) müjdelediği on ikinci imam olduğunu bildirmiştir. Ayrıca beş yıl boyunca İmam Mehdi (a.s) faaliyete geçmiş, yönetimin kovuşturmasından kaçarak güvenlikte olduğu özel yerlerde bulunmuş ve buralarda insanların sorularına cevaplar vermiştir. Babasının şahadetinden sonra varlığı hakkındaki kesin delilleri ikame etmiş, öyle ki doğumu, varlığı ve imamet hakkındaki bütün şüpheleri gidermiş, işlerin yönetimini eline almış, gaybet-i suğra (küçük gizlilik) döneminde en büyük görevlerini yerine getirmiş, bütün bunları da yöneticilerin ve onların ajanlarının kontrollerinden uzak bir şekilde yapmıştır.

İmam (a.s), büyük gaybet döneminde de liderlik görevlerini sürdürmüştür. Ayrıca büyük gaybet için yeterli hazırlıkları gerçekleştirmiş ve Allah'ı bilen ve O'nun helaliyle haramı konusunda kendisine güvenebileceği kişileri liderlik ve bir takım başka görevler için belirlemiştir. Ta ki Allah'ın bütün milletlere vaat ettiği kapsamlı ıslah için zuhurun işaretleri ortaya çıkana kadar yani gaybet-i kübra dönemi boyunca bütün koşullarda, İmam'ın naipleri olsunlar ve dinî mercilik görevini üstlensinler.

Gaybet-i kübra dönemi, hicrî 329 senesinde başlamış olup bu dönem günümüze kadar süre gelmiştir.

İmam Muhammed b. Hasan el-Mehdi (a.s), gaybet-i suğra döneminde genel olarak takipçilerinden gizli olmasına rağmen, kendisine itaatin farz olduğu imam konumunda olduğunu ve evrensel devrim için uygun koşullar meydana geldiğinde ümmetin zuhurunu beklemesi gereken imam olduğu düşüncesini yerleştirmek amacıyla yoğun bir faaliyet içerisine girmiştir.

İmam Mehdi Muntazar (a.s), gaybet-i suğra döneminde tabileriyle irtibatına dört naibi aracılığıyla devam etmiştir. Ancak bu dönem, yönetimin İmam'ın bulunduğu yeri ve faaliyetlerini ortaya çıkarmadan sona ermiştir. Gaybet-i suğra döneminin sona ermesini ilanı ile birlikte, ümmetin İmamla vekilleri aracılığıyla irtibat kurma dönemi de bitmiştir. Ancak yine de liderlik görevlerini yerine getirmeye ve bulut arkasında kalan güneş gibi ümmete fayda sağlamaya devam etmiştir.

İmam Mehdi Muntazar (a.s), gaybet-i suğra döneminde İslâm ümmetine görmezden gelinemeyecek kadar zengin bir miras bırakmıştır.

Hâlen gaybet-i kübra döneminde yerine getirebildiği görevlerini ifa etmeyi sürdürmektedir. O, diğer bekleyenler gibi kendisine verilen bütün güç ve yeteneklerle zuhur edip zulüm ve cefayla doldurulan yeryüzünü adaletle doldurmak için Allah'ın izin vereceği günün özlemi içerisinde. Bu zuhur, gerek sayı gerekse teçizat bakımından bütün şartlar olgunlaşıp evrensel rabbani bir lider olarak ortaya çıkışının alt yapısını hazırlayacak sair evrensel koşullar gerçekleştikten sonra büyük İslâm devrimini gerçekleştirecek, müşrikler hoşlanmasa da bütün dinlere galip gelerek hak dinin hedeflerini hayata geçirecektir.

DİNLERİN MÜJDELERİNDE VADEDİLEN MEHDİ (A.S) VE GAYBETİ

Evrensel İslahatçıya İnanmanın Kadim ve Köklü Bir İnanç Oluşu

Evrensel dinî ıslahatçının kesin bir şekilde zuhur edeceğine ve yeryüzünün her tarafında ilahi ve adil bir devlet kuracağına inanmak bütün dinlerin belirgin ortak noktalarından biridir.⁽¹⁾ Bu konudaki görüş ayrılığı, bütün peygamberlerin (*Allah'ın selâmı onların üzerine olsun*) hedeflerini tahakkuk ettirecek olan bu evrensel dinî ıslahatçının özelliklerinin belirlenmesi noktasındadır sadece.

Dr. Muhammed Mehdi Han, *Miftahu Babi'l-Ebvab* (Kapıların Kapısının Anahtarı) adlı eserinin ilk altı bölümünde, bilinen altı dinin, son peygamberin zuhuru ve sonrasında da beklenen evrensel ıslahatçı hakkındaki inançlarına değinmiştir. Eserinde yazar, bu altı dinin her birinin söz konusu ilahi ıslahatçının ileriki zamanlarda ya da ahir zamanda gelişini müjdelediğini, bu gelişle birlikte âlemi ıslah edeceğini, zulme ve şerre son vereceğini ve insanlık için istenen mutluluğu gerçekleştire-

1- Örneğin Ayetullah Şeyh Muhammed Emin Zeynuddin'in "*Mea'd-Doktor Ahmed Emin=Dr. Ahmed Emin'le Birlikte*" eserinin Mehdi ve Mehdilik bölümüne bakabilirsiniz: s.13.

çeğini açıklamıştır.⁽¹⁾ Yine Mirza Muhammed el-Esterabadi, kitabı *Zahîretu'l-Evvaab*'da ayrıntılı bir şekilde bu hususu ele almış; konuyla ilgili farklı milletlerin dinî eserlerinde bulunan birçok metin ve müjdelemelerden nakiller yapmıştır.

Evensel ıslahatçıya inanma, bunun sıhhatini inkâr eden, bu konuda şüpheler ileri sürenler de dâhil olmak üzere evrensel ilahi kurtarıcı üzerinde kafa yoran herkesin kabul ettiği açık gerçeklerdendir. Örneğin *el-Akîde ve'ş-Şeria fi'l-İslâm* (İslam'da İnanç ve Şeriat) adlı eserinde⁽²⁾ Goldziher gibi müsteşrikler, Mehdilik inancının din tarihinde çok eski ve köklü inançlardan biri olduğunu ifade ederek, üç büyük din olan Hıristiyanlık, Yahudilik ve İslam'ın yanı sıra Mısırlıların, Çinlilerin, Moğolların, Budistlerin, Mecusilerin, Hinduların ve Habeşlilerin kadim dinî kitaplarında yer aldığını beyan etmektedirler.⁽³⁾

Kutsal Kitaplarda Kurtarıcı Müjdeleri

Bu dinlerin evrensel ıslahatçıya dair inançları, farklı yorumlanabilen kapalı naslarla ilgili âlimlerinin ileri sürdüğü tevellere değil, kadim mukaddes kitaplardaki açık metinlere dayanmaktadır.⁽⁴⁾

Söz konusu değerlendirme, bu inancın köklerinin ne kadar derin olduğunu ve bunun aslında peygamberlerin (Allah'ın

1- Ayetullah Mer'âşi en-Necefi, *Mülhakatu İhkaki'l-Hakk*, 29: 621-622.

2- *el-Akîde ve'ş-Şeria fi'l-İslâm*, s. 218. Yazar aynı eserde bu inancı İslâmî olmayan eski masallardan biri olarak nitelemesine rağmen bütün dinlerin bu konuda ittifak ettiğini kaydeder (s. 192). Aslında son dönemlerde Müslümanlar arasında Mehdilik konusunda sergilenen inkârcı tutumların kaynağı, müsteşriklerin bu konudaki düşüncelidir. Ahmed Emin gibi bazı Müslümanlar onlardan etkilenmişlerdir.

3- bk. Dr. Mustafa Galip, *el-İmame ve Kaimu'l-Kiyame*, s. 270.

4- bk. Şeyh Muhammed Sadikî, *Beşaratu Ahdeyn*, Beklenen Mehdi İle İlgili Hadisler bölümü.

salâtı onların üzerine olsun) davetlerinin de ortak noktası olduğunu ortaya koymaktadır. Zira bütün nebevi çağrılar -özellikle de büyük ve temel çağrılar- hedeflerinin tamamını gerçekleştirecek evrensel dinî ıslahatçının zuhuruna hazırlık yolundaki bir adımı temsil etmektedir.⁽¹⁾

Evrensel ıslahatçının kesin bir şekilde zuhur edeceğinin önceden müjdenmesi, bu çağrılara tesiri olmuştur. Çünkü bu peygamberlerin tabilerinin risalet hedeflerinin tahakkuku yönünde hareket etmeleri ve evrensel dinî kurtarıcı çağında bütün nebevi çağrılarının hedeflerinin gerçekleşmesi için beşer toplumunun buna uygun hale getirilmesine katkıda bulunmaya çalışmaları için itici bir güç oluşturmuştur.

Dolayısıyla bu inancı müjdelemek, farklı birçok dinî metinlerde ve nebevi davetlerde asli bir unsur olmaktadır.

Yahudilikte ve Hıristiyanlıkta Mehdilik Düşüncesinin Kökleri

Islahatçıya iman, Yahudiliğin sabitelerinden olup gerek Tevrat gerekse diğer muteber din kitaplarında geçmekte olan bir husustur. Yahudilikteki bu düşünce hakkında çok fazla eserler kaleme alınmıştır, özellikle de Batı dünyasındaki çağdaş araştırmacılar bu alandaki eserlerinde ayrıntılı bilgiler sunmuşlardır. Örnek olarak George Rotherford'un "*Melayını Mine'llezine Hum Ahyâu'l-Yevmi len Yemûtû Ebeden* (=Bugünün Dirileri Olan Milyonlar Ebediyen Ölmeyecektir)" adlı kitabını, Amerikalı senatör Paul Menzilli'nin "*Men Yec'eru ale'l-Kelam*

1- Bu hazırlığın ayrıntılarını öğrenebilmek için Şehit Muhammed Sadr'ın (Allah ona rahmet etsin) *Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra* adlı eserine bakılabilir. Kitabında Sadr, İslam'dan önce vaat edilen gün için İlahi plandan bahsetmektedir. bk. s. 251 ve sonrası.

(=Kim Konuşmaya Cesaret Edebilir)" adlı kitabını ve Grace Halsel adlı araştırmacının "*en-Nübüvve ve's-Siyase* (=Nübüvvet ve Siyaset)" adlı eserlerini ve daha birçok eseri verebiliriz.⁽¹⁾

Yahudiliği araştıran herkes bu inancın, bu dindeki yerinin köklü olduğuna dikkat çekmiştir. Yukarıda zikrettiğimiz araştırma örnekleri Yahudilikteki bu düşünceyi ve Yahudilerin bu inançtan hareketle, özellikle son asırlarda inanmakta oldukları evrensel kurtarıcının zuhurunun hazırlığına matuf siyasi tesirleri ele almaktadır.

Bu hareketlenmenin nedeni, Yahudilerin evrensel kurtarıcının zuhurunun öncüllerinin görülmeye başlamasının belli bir zaman dilimini içeriyor olmasına inanmalarıdır. Onlara göre bu 1914 yılında -I. Dünya Savaşı'nın patlak verdiği yıldır- başlar, sonra diasporadaki Yahudilerin Filistin'e dönmeleri ve vadedilen kurtarıcının zuhuru için hazırlık aşamaları olarak gördükleri devletlerini kurmalarıyla devam eder. Onların inançlarına göre Filistin'e dönmek, dünyada şerrin kökünün kazanacağı, yeryüzünü cennete dönüştürecek olan melekut yönetiminin kurulacağı nihai savaşın başlangıcını oluşturacaktır.⁽²⁾

Yahudilerin bu inançlarının detaylarının doğru olup olmadığı konusuna girmez isek bunun onların dinî miraslarında köklü bir düşünce olduğu ve Yahudilere -ayrıntılarda ve uyarlamada tahrif yaparak- uzun vadeli ve stratejik bir hareket başlatma imkânı sağlayacak güce sahip olduğu kesinlik kazanır. Bu inanç farklı ve karşıt Yahudi grupları bir araya toplamış, Yahudi önderlerini tebaalarının tüm çabalarını ve hareketlerini vaad

1- bk. Ahmed Vasitî, *Ehlu'l-Beyt fi'l-Kitabi'l-Mukaddes*, s. 121-122.

2- Lübnan'da yayınlanan *el-Ahd* Dergisi, sayı: 685, Hareketü'ş-Şühud Yahova, en-Neş'etu, et-Tanzimu, el-Mu'takad (=Yahova Şahitleri Hareketi, Ortaya Çıkış, Örgütlenme ve İnanç)" başlıklı makale.

edilmiş kurtarıncının zuhur hazırlığı olarak belirledikleri şeyleri gerçekleştirmeye yönlendirme konusunda başarılı kılmıştır.

Açıktır ki bu akideye iman, Yahudi dini mirasında derin köklere istinat etmemiş olsaydı hiçbir şekilde bu kadar enerji, güç ve hareketlenmeye neden olmazdı. Bu tür bir enerji, üzerinde ittifak edilmemiş, kökleri derin bir düşünceye dayanmayan arzi ya da geçici bir düşünceden kaynaklanıyor olamaz.

Aynı şekilde Hıristiyanlar, bu düşünceye İncil ve Tevrat'ta var olan birçok müjde ve ayetlere dayanarak iman etmektedirler. İncil uzmanları ahir zamanda İsa'nın, büyük dünya devrimini gerçekleştirmek için beşeriyete önderlik etmek üzere kesin olarak döneceğini açıklamaktadır. Onun dönüşünden sonra Alman Papaz Vender'in "*Mizanu'l-Hak* (=Doğru Ölçü)"⁽¹⁾ adlı kitabında dediği gibi dünyaya barış ve esenlik egemen olacak, evrensel adil devletini kurmak için güce ve kılıca başvuracaktır. Bu, çeşitli Hıristiyan mezhepleri içerisinde yaygın olan bir kanaattir.

Dinî Olmayan Düşüncede Evrensel İslahatçıya İman

Dikkati çeken husus, dünyaya barış ve adaleti egemen kılacak adil devlet ve savaşları sona erdirecek evrensel ıslahatçı düşüncesi, sadece semavi dinlere has bir husus olmayıp dinî olmayan düşünce ve felsefe ekollerinde de görülmektedir. Bunun kesin bir şekilde gerçekleşeceği hususunu, insanlığın düşünce mirasında bulmak mümkündür. Örneğin meşhur İngiliz düşünür Bertrand Russel şöyle demektedir:

1- Beşaratu Ahdeyn, s. 261. Alman Piskopos Vender'in Doğru Ölçü adlı kitabının 271. sayfasından naklen.

“Dünya, insanlığı tek bir bayrak ve tek bir slogan altında birleştirecek bir ıslahatçıyı beklemektedir.”⁽¹⁾

İzafiyet teorisinin sahibi meşhur bilim adamı Albert Einstein da şöyle diyor:

“Bütün dünyaya barış ve refahın egemen olacağı, insanların sevgi ve kardeşlik içerisinde yaşayacağı günler çok uzak değildir.”⁽²⁾

Bundan ve diğerlerinden daha dakik ve daha açık olanı, İrlandalı meşhur düşünür Bernardcho'nun söyledikleridir. O, ıslahatçının açık ve kesin bir şekilde zuhurunu müjdelemiş ve İmamiyye Mezhebi'nin Mehdi'nin (a.s) ömrünün uzunluğu hakkındaki akidesine benzer şekilde, zuhurundan önce uzun yıllar yaşaması gerektiğini ifade etmiştir. Bunu, vadedilen devletin kurulması için kaçınılmaz görmüş ve Mahmut Akkad'ın Bernardcho hakkında yazdığı kitabında belirttiğine göre o, “*el-İnsan ve's-Suberman*” (Süper İnsan) adlı kitabında ıslahatçıyı şöyle nitelemiştir:

“Yaşayan bir insandır, sağlıklı bir bedensel yapıya ve muhteşem bir akli enerjiye sahiptir, şu anki insanın ancak uzun çabalardan sonra kendisine ulaşabileceği yükseklikte bir insandır. Ömrünün uzunluğu yaklaşık üç yüz sene olup gerek asırlar boyu elde edilen birikimden gerekse uzun hayatı sırasında elde ettiği birikimlerden insanlık yararına faydalanacaktır.”⁽³⁾

1- Seyyid Abdürıza Şehristani, *el-Mehdiyyu'l-Mev'ud ve Def'u's-Şübehat Anh*, s. 6.

2- age, s. 7.

3- Bernardcho, Abbas Mahmut Akkad, s. 124-125. Üstad Akkad da Bernardcho'nun bu yaklaşımına şu sözleriyle yorum yapmıştır: “Bize öyle geliyor ki süpermen imkansız değildir. Onun çağrısı sabit bir hakikatten hali değildir.” Akkad'ın bu sözlerini Şeyh Muhammed Ha-

İnsan Düşüncesinde İslahatçının Ömrünün Uzunluğu

İrlandalı düşünürün evrensel ıslahatçı hakkında zikrettiği be-
dinsel ve akli yetkinlikle ilgili nitelikler, ömrünün uzun ol-
ması, büyük ıslahat görevini yerine getirmesini mümkün kı-
lacak şekilde asırlar ve dönemler boyu tecrübeleri biriktirme
gücünde olması gibi özellikleri, Ehl-i Beyt (a.s) Mezhebi'nin
İmam Mehdi (a.s) ve onun gaybeti hakkındaki düşüncelerine
oldukça yakındır.

Evrensel ıslahatçının, Bernardcho'nun mutlaka gerçekleşme-
si lazım geldiğini söylediği uzun ömürlü olması meselesine
gelince, insan düşüncesinin, bu ıslahatçının görevini yerine
getirebilmesi için zuhuru sırasında dünyada asırlar boyu olu-
şan insanlık tecrübesini kendinde toplaması yönündeki dü-
şünceyi idrak ettiğine işaret eder.⁽¹⁾ Bu sonuç, On İki İmam
Mezhebi'nin akidesine göre İmam Mehdi'nin (a.s) uzun süren
gaybetinin bir neticesidir. Ancak aradaki fark şu ki: Bizim ma-
sum imam hakkındaki düşüncemizin uzun ömrü sayesinde
elde etmesi beklenen tecrübe ve uzmanlığın zaten en başın-
dan beri var olduğudur. İmamiyye inancına göre Mehdi (a.s),
en başından beri büyük ıslah görevini ifaya muktedir ve bunu
başarması için ilahi bir desteğe sahiptir; tüm bunları, zuhuru
için gerekli şartların oluştuğunda hayata geçirmeye de kadir-
dir. Onun gaybetinin uzunluğu, taraftarlarının ve beşer top-
lumunun bu tecrübeleri kazanmasını, onların bu meyveleri
toplamasını sağlar. Onlar bunu nesiller boyu biriktirirler.⁽²⁾

san Al-i Yasin "el-Mehdiyyu'l-Muntazar Beyne't-Tasavvuri ve't-Tasdik"
(s. 65-66) ve "Usulu'd-Din" (423-424) adlı eserlerinde nakletmiştir.

- 1- Bu noktanın açıklaması için Ayetullah İmam Şehid Sadr'ın Hz. Mehdi hakkında yazdığı değerli esere bk: s. 41-48., 3. baskı, Daru't-Tearuf yay.
- 2- Daha fazla açıklama için *Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra* (s. 276 ve sonrası) adlı esere bakınız.

Hz. Mehdi'ye (a.s) İman, Fitri Bir İhtiyacın Mücessem Hâlidir

Evrensel kurtarıcının zuhurunun gerekliliği düşüncesine imanın genel olarak insanlık düşüncesinde ortaya çıkışı, bu inancın insan fitratından hareket eden güçlü ve sağlam temellere dayandığını gösterir. Bir başka ifadeyle bu düşünce, bütün insanların müşterek olduğu fitri bir ihtiyacın ifadesidir. Bu ihtiyaç, insanın fitratında var olan en kapsamlı şekliyle kemale doğru sürekli bir yol alış gerçeği üzerine kuruludur. Evrensel kurtarıcının zuhuru ve onun adil devletini vadedilen günde kurması, beşer toplumunun ideal yetkinlik seviyesine geldiğinin bir ifadesidir.

Allame Şehit Muhammed Bakır es-Sadr (r.a) şunları söylemektedir:

"Mehdi (a.s), sadece dinî özellikleri taşıyan bir İslami inancın mücessem hâli değil, aynı zamanda insanlığın farklı din ve mezhepleriyle yönelmiş olduğu arzularının bir ifadesi ve fitri bir ilhamın karşılığıdır. İnsanlar bu fitri ilhama -muhtelif inançlara ve gayba ilişkin farklı araçlara sahip olmalarına rağmen- insanlık için yeryüzünde vadedilmiş bir günün olduğunu ve bugünde semavi risaletlerin büyük amaçlarının ve nihai hedeflerinin gerçekleşeceğini kavrar. İnsanlık, beşeriyetin tarih boyunca geçirdiği zorlu süreçten sonra vadedilen bu günde sıkıntıların ardından istikrarı, sükûnet ve huzuru bulacaktır.

Hatta gaybî güne ve beklenen geleceğe yönelik bu kavrayış, dinî açıdan gayba inananlarla sınırlı olmayıp aksine başkalarına da sirayet etmiş, gaybı ve gayb örneklerini reddetme noktasında en sert ve katı tutuma sahip, tarihi çelişkiler temelinde açıklayan diyalektik materyalizm gibi ideolojilere bile yansımıştır. Onlar da bütün çelişkilerin

tasfiye edileceği, barış ve kardeşliğin hâkim olacağı vadedilen bir güne inanırlar.

Ayrıca insanlığın söz konusu kavrayışa yönelik edindiği ve tarih boyunca sürekli denediği bu nefsanî tecrübe ve duygunun insanoğulları arasında en geniş ve en kapsamlı nefsanî tecrübelerden biri olduğunu görürüz."⁽¹⁾

Öyleyse vadedilen Mehdi düşüncesine iman, insanoğulları arasında en yaygın düşüncelerden biridir. Çünkü en kapsamlı hâliyle kemale ulaşma beklentisi şeklinde ortaya çıkan fitri bir duyguya dayanmaktadır. Yani fitri bir ihtiyacın ifadesidir, dolayısıyla bunun gerçekleşmesi de kesindir; çünkü fıtrat bilindiği gibi var olmayan bir şeyi talep etmez.

İnsan Düşüncesinin Mehdi'nin (a.s) Gaybetine İlişkin Tutumu

İnsan düşüncesi, Ehl-i Beyt Mektebi çizgisinde Mehdi'nin gaybetine inanmanın beraberinde getirdiği evrensel ıslahatçının ömrünün uzun olmasına bir engel görmemektedir. Aksine onun ömrünün uzun olmasını büyük ıslah görevini yerine getirmesi için zaruri görmektedir. Nitekim bunu, İrlandalı düşünür Bernardcho'nun düşüncelerinde görmek mümkündür. Dolayısıyla genel insan düşüncesi, şayet bunu ispat eden deliller akli olarak makbul ise ilkesel olarak Mehdi'nin gaybetine imanı inkâr etmemektedir.

Ayrıca âlimler, İmam Mehdi'nin ömrünün uzun olmasının ve akli kanunların hiç birisiyle çelişmemesinin aklen mümkün olduğunu eserlerinde işlemişlerdir. Bunu Şeyh Müfid "*el-Fusulu'l-Aşere fi'l-Gaybe*"⁽²⁾ adlı eserinde, Allame Karaceki "*el-*

1- Bahsun Havle'l-Mehdi, s. 7-8.

2- Şeyh Müfid, *el-Fusulu'l-Aşere fi'l-Gaybe*, s. 91-107.

Burhan ala Tuli Umri İmami'z-Zaman (a.s)⁽¹⁾ adlı risalesinde -ki bu risaleye "*Kenzu'l-Favaid*" in ikinci cildinde yer verilmiştir-, ayrıca Şeyh Tabersi "*İ'lamu'l-Vera*"⁽²⁾ adlı eserinde ve Seyyid Sadr, Mehdi'yi ele aldığı "*Bahsun Havle'l-Mehdi*"⁽³⁾ adlı kitabında bu hususu anlatmış ve başka yazarlar da bu konuda birçok farklı eserler kaleme almışlardır. Hatta gaybet kitaplarından çok azının bu konuyu tartışmak ve üzerinde akıl yürütmekten beri kaldığını görürüz.

Gaybetten Sonra Evrensel İslahatçının Zuhuruna İnanan Dinî Düşünce

Evrensel ıslahatçının zuhurunun kesinliği üzerindeki uzlaşma, onun zuhurunun uzun bir gaybet döneminden sonra geleceğine imanla iç içedir. Yahudiler, Üzeyr'in ya da Minhas b. el-Azir b. Harun'un döneceğine iman ederken Hıristiyanlar Mesih'in gaybetine ve dönüşüne inanmakta, Habeş Hıristiyanları kralları Theodor'un ahir zamanda Mehdi olarak dönmesini beklemekte, Hindular Vişna'nın döneceğine, Mecusiler Oşider'in yaşadığına inanmakta, Budistler Buda'nın dönüşünü beklemektedir. İçlerinde Hz. İbrahim'in (a.s) dönüşünü bekleyenler de bulunmaktadır.⁽⁴⁾

Öyleyse evrensel ıslahatçının zuhurundan önceki gaybet meselesi, semavi dinlerde garip karşılanan bir husus olmaması itibarıyla, insafılı kişi bunların tamamının hurafe ve efsanelere da-

1- Keraceki, *Kenzu'l-Favaid*, c. 2, s. 114-134.

2- Tabersi, *İ'lamu'l-Vera bi-A'lami'l-Huda*, c. 2, s. 304-310, 6. Mesele.

3- Şehit Sadr, *Bahsun Havle'l-Mehdi*, s. 63-89.

4- Örneğin bk: Seyyid Amidi, *Difaun ani'l-Kâfi*, c.1 s. 180-181. İhkaku'l-Hakk, c. 13, s. 3-4. Muhammed Rıza Hakimi, *el-İmamu'l-Mehdi fi Kutubi'l-Ümeme's-Sabika ve'l-Müslimin*, s. 52-57. Mustafa Galib, *Ve'l-İmametu ve Kaimu'l-Kiyame*, s. 270-271.

yanan şeyler olduğunu söyleyemez. O dine mensup âlimlerin hiç birisi bu düşüncenin aslını inkâr etmezken hurafe ve mitler bütün dinlerde kökleşmiş bir şekilde mevcut olamaz. Benimsediği dinin dışındaki beklenen ve gaip Mehdi'yi inkâr etse ve sadece kendi mehdisine inansa bile onlardan hiçbiri, gaybet düşüncesinin aslını hiçbir şekilde inkâr etmemiştir.

Bu düşüncenin bütün semavi dinlerde yaygın olması, ilahi vahyin bütün dinlerde kökleştirdiği ve pek çok gaybete şahit olmuş peygamberlerin tecrübelerinin de desteklediği gibi müşterek bir inanış zemininin göstergesidir. Örneğin Halil İbrahim'in (a.s) gaybeti ve dönüşü, Hz. Musa'nın (a.s) İsrailoğulları'ndan gaybeti ve Medyen'de geçirdiği yılların ardından kavmine dönüşü, Kur'ân ayetlerinin onayladığı ve Nebvi hadislerde yer aldığı için üzerinde Müslümanların ittifak ettiği gibi Hz. İsa'nın (a.s) gaybeti ve ahir zamanda dönüşü, Haremeyn Müftüsü Genci Şafii'nin "*el-Beyan fi Ahbari Sahibi'z-Zaman* adlı eserinin yirmi beşinci babında ifade ettiği gibi Ehl-i Sünnet'in kabul ettiği Allah'ın peygamberi olan İlyas'ın gaybeti, yine Genci'nin Ehl-i Sünnet'in inandığını belirttiği Hz. Hızır'ın (a.s) gaybeti ve veziri olacağı hasebiyle gaybetinin ahir zamanda Mehdi'nin (a.s) zuhuruna kadar süreceği gibi hususlar peygamberlerin yaşadıkları tecrübelerdir.⁽¹⁾

Ayrıca daha önceki dinlerde evrensel ıslahatçının gaybetine yönelik düşüncenin yaygın olması, semavi dinlerin konuyla ilgili sarıh metinlere sahip olduğunun bir göstergesi olabilir. Nitekim bu konuyu Sünni araştırmacı Said Eyyub'un İmamiyye'nin savunduğu Mehdi'ye uyarladığı şekliyle Kitab-ı Mukaddes'in rüya bölümünde anlatılan peygamberlik modeli bölümünde göreceğiz.

1- *el-Beyan fi Ahbari Sahibi'z-Zaman*, s. 149-150.

Ancak evrensel ıslahatçının kimliğinin teşhisi konusundaki ihtilaf, ileride nedenlerine işaret edeceğimiz üzere peygamberlerin (a.s) gaybetlerinden haber veren naslarla evrensel ıslahatçıdan bahseden dinî metinlerin birbirine karıştırılmasından kaynaklanmaktadır.

Evrensel Kurtarıcının Kimliğinin Teşhisindeki İhtilaf

Bilahere, semavi dinlerde vadedilen günün kesinliği üzerinde ittifak mevcuttur. Nitekim Araştırmacı Allame Seyyid Maraşi Necefi "*İhkaku'l-Hakk*" adlı eserin 13. cildine yazdığı mukaddimede bunu şöyle ifade eder:

"Bilinsin ki milletler, mezhepler ve dinler, bazı şaz görüşler ve nadir yaklaşımlar hariç dünyanın ifsad olan bölümünü ıslah edecek, gördüğü zulüm ve fesadı giderecek, karanlıklara boğulan dünyayı aydınlatacak ilahi, melekutî ve semavi bir ıslahatçının geleceği üzerinde ittifak etmiştir. Ancak bir yandan kimi, bu kurtarıcının Üzeyir, kimi Mesih, kimi Halil (İbrahim) olduğunu söylerken Müslümanlardan kimi de onun Efendimiz İmam Ebu Muhammed Hasan es-Sibt'in [Hz. Hasan'ın] neslinden kimisi de Efendimiz İmam Ebu Abdullah Hüseyin es-Sibt eş-Şehid'in [Şehit Hz. Hüseyin'in] neslinden geleceğini söylemiştir..."

Dinlerle ondan neşet eden fırkalar ve mezhepler, evrensel ıslahatçının zuhuru ve dönüşünden önceki gaybeti konusunda ittifak ettikleri halde kimliğinin tespit edilmesinde ihtilaf ettiğine göre bu anlaşmazlığın sırrı nedir?

Öyle görünüyor ki, bu ihtilaf, nasların ve semavi müjdelerin açıklama ve işaretlerinden hareketle değil, bu nasları, söz konusu çerçevenin dışındaki amillerle tefsir ve tevilden, ayrıca her din ya da fırkanın tanınmış sembol isimlere yönelik duy-

gusal etkilenmesinden ve dinî nasları tevil yoluyla da olsa onlara uyarlamasından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki vaat edilen ıslahatçının kimliğinin belirlenmesi, nasların ve müjdelemelerin bizatihi kendisinden hareketle değil dışardan bir kişinin seçilip nasların bu kişiye tatbik edilmeye çalışılmasından hareketle yapılmaktadır. Buna bir de burada bahsetme imkânımızın bulunmadığı ve gerek İslami fırkalarla gerekse başka din mensuplarıyla ilgili olarak büyük oranla herkes tarafından bilinen siyasi amilleri de eklemek gerekir.

Bütün bunların merkezi şudur: Nasların, semavi müjdelerin ve nübüvvetin belirlediği özellikleri kabul etmek, bu dinler ve fırkaların kanaatini geçersiz kılmakta, bağımsız bir yapı olarak kalmalarının gerekçesini ve önceden beri sürdürdükleri akide üzerindeki ısrarlarına yol açan zemini ortadan kaldırmaktadır.

Birinci amille ilgili olarak şunları söyleyebiliriz: Semavi müjde ve metinlerle peygamberlerin ve onların vasilerinin (a.s) evrensel ıslahatçı hakkındaki hadisleri, gaybi niteliğe sahip bir meseleden, gelecekte zuhur edecek bir şahsiyetten, ayrıca beşeriyetin tarihte görebileceği en büyük başarılarla imza atacak, vaat edilen günde insanoğlunun en yüce arzularını tahakkuk ettirecek büyük bir tarihî rolü yerine getireceğinden bahsetmektedir. İnsanoğlu, tabiatı icabı gaybi meseleleri elle tutulur şeylere dönüştürmeye meyyaldır. Bir yandan bu; öte yandan ise kendi şeriatına, önder simalarına ve sahip oldukları her şeye tutkulu bir bağlılık gösteren topluluklar, bu tarihsel rolün sahibinin kendilerinden çıkmasını arzu etmektedir.

Bu yüzden evrensel ıslahatçı olan Mehdi'nin kimliğinin belirlenmesinde anlaşmazlık çıkması gayet doğaldır; çünkü her dinin mensupları, kendi dinlerindeki muteber ve mutemet kaynaklarda sabit olan müjde ve metinlerin bahsettiği, gelecekte zuhur edecek gaybi bir şahsiyetin, tanıdıkları ve sev-

dikleri liderlerden olmasını tercih etmektedirler. Bu bilinçli ya da bilinçsiz taassup, söz konusu inancı kendi şeriatlarına ve dini liderlerine kanalize etmekte ve bu tarihî rolü yerine getiren kişinin kendilerine ait bir kişi olmasından kendilerine bir iftihar payı çıkarmak istemektedirler.

Müjdeleri Tevil Etme ve Birbirine Karıştırma

Yukarıda söz konusu edilen sebeplerden dolayı, dinî metinlerin ve çeşitli topluluklar tarafından rivayet edilen müjdelerin içerdiği sıfatları, her dinî topluluk, ya sevdiği şahsiyetlere ya da söz konusu vasıflara en yakın sembol şahsiyetlere hamletmeye çalışmıştır. Bu sıfatların bazılarının, seçtikleri kişilere açık bir şekilde uymadığını gördüklerinde işi tevil ve telfikle kitabına uydurmaya çalışmışlar; daha önce kafalarında belirledikleri kişiyi buraya zorla adapte etmek için ya bu nitelikleri bütünüyle ortadan kaldırmak ya da tahrif etme yolunu tercih etmişlerdir.

Başvurulan bir başka yol ise bölgesel ve lokal ıslahatçıyla (yani bir sonraki peygamber ya da belirli bir zaman diliminde dünya kurtarıcısı veya belirli bir toplumu ıslah edecek insanla) evrensel ıslahatçı (ahir zamanda adil devleti kuracak, ayrıca peygamberlerle onların vasilerinin -Allah'ın selamı onların üzerine olsun- bütün hedeflerini gerçekleştirecek olan dünya ıslahatçısı) hakkındaki dinî nasları ve müjdeleri birbirine karıştırmaktır.

Anlaşmazlığın Çözümü İçin Bir Yöntem

Dünyayı ıslah edecek olan kişinin kimliğinin belirlenmesindeki anlaşmazlığın nedeni ortaya çıktığına göre bir çözüm yolu bulmak, kurtarıcının kimliğini ilmî, sağlıklı ve ikna edici bir şekilde belirlemek mümkün olacaktır. Bu çözümün aşamalarını bir kaç madde ile özetlemek mümkündür:

1- Evrensel (yani ahir zamanda vadedilen) ıslahatçıya özel naslar ve müjdelere bölgesel ıslahatçı (yani belirli bir peygamber ya da vasi) hakkında gelen nasların arasını, o dinin kendi asli kaynaklarına ve bu müjdelemelerin metinlerinin delaletlerine dayanarak ayırmak gerekir. Yine aynı şekilde bu ayırım, peygamberlerin ve vasilerin (a.s) görevleriyle irtibatlı ana ilkelerin gereklerine, onların yaşam öykülerine ve tarihteki sabit vakıalara dayanmalıdır. Aynı şekilde onun dünya ıslahatçısı olarak görevi ve rolü hakkında sabit olan bilginin gerektirdiklerine dayanmalıdır.

2- Aynı nasların ve müjdelemelerin dünyayı ıslah edecek insanla ilgili tayin ettiği özellik ve nitelikleri, toplu bir şekilde değerlendirmek ve bu kimliğin tayininde, resmin hariç etkilerle çizilmesine mani olmak için, resmin önyargısız şekillenmesini sağlamak.

3- Hariç amillerden uzak kalınarak resmin tamamlanmasının ardından, vadedilen evrensel ıslahatçı için söz konusu edilen örneklerin nitelikleri, özellikleri ve tarihî hakikatlerle tanışma süreci başlar. Sonra bu örnekler mezkûr iki aşama sonucu elde edilen söz konusu nas ve müjdelemelerin çizdiği resme sunulur. Böylece gayr-ı hakiki örneklerin niteliklerinin bu resimle uyuşmadığı gözler önüne serilmiş ve sonuçta bunların arasındaki gerçek örnek kendiliğinden belli olmuş olur.

İmamiye Mezhebi'ne Göre Mehdi (a.s) ve İhtilafın Halli

Kutsal kitaplarda varid olan semavi müjdelere, Ehl-i Beyt Mezhebi'nin savunduğu beklenen Mehdi'ye götürdüğü kesindir. İleride de göreğimiz gibi bu müjdelere, hakkında yapılan araştırmalar ispat etmiştir.⁽¹⁾

1- Şeyh Muhammed Sadiki'nin "Beşarat-ı Ahdeyn" adlı eseri, yine

Öyleyse Mehdi Muntazar (a.s) hakkındaki Ehl-i Beyt akidesinin tarifi, kutsal kitaplarda geçen müjde metinlerinin delaletlerine uygun olarak, bütün dinlerin müjdeledikleri evrensel ıslahatçının gerçek örneğine götüren geniş ufuklar açacaktır. Hatta bu yeni inancın önceki dinlerin takipçilerinin inançlarından kaynaklandığını varsaysak da durum değişmez.

Bu tarifin tesirine, Hicri 12. yüzyılın önde gelen isimlerinden olan Kadı Cevad es-Sabati'nin araştırması örnektir. Her ne kadar başlangıçta Hıristiyan bir âlim de olsa bilahare İslam'ı tanımış ve ilk tanıdığı İslami fırkalardan olan Sünniliği kabul ederek İslam'a girmiş ve mukaddes kitaplarda geçen metinlere dayanarak Hıristiyanlara reddiye ve onların dininin neshe edildiğinin ispatı olarak meşhur kitabı *el-Berahinu's-Sabatiyye* adlı eserini telif etmiştir.⁽¹⁾

Kadı es-Sabati'nin Görüşü

Kadı es-Sabati, Kitab-ı Mukaddes'in Ahd-i Kadim bölümünden İşaya Kitabı'nda evrensel ıslahatçıyla ilgili geçen müjde-

aynı yazar tarafından Arapça tercümesi yapılan ve "*el-Beşarat ve'l-Mukararat*" ismiyle basılan eser gibi. Konuyla ilgili bir başka eser de Farsça olarak "*Bişarat-ı Suhuf-i Asimani be-Zuhur-i Hazret-i Mehdi (a.s)*" adıyla yayınlanmıştır. Yazarı Ali Ekber Şeafi İsfahani'dir. Muhammed Cevad Mağniye'ye ait "*el-Mehdiyyu'l-Muntazar ve'l-Akl*" adlı eser de bu konudaki Arapça eserlerden biridir.

1- Mirza Hasan Nuri, *Keşfu'l-Estar*, s. 84. Bundan daha kapsamlı yazılan bir başka eser de Hıristiyan bir Ermeni âlimken İslam'ı benimsemiş ve Ehl-i Beyt Mezhebi'ni kucaklamış olan "*Enisu'l-A'lam fi Nusreti'l-İslam*" adlı altı ciltlik eserdir. İslam âlimlerinin isteği üzerine 12. yüzyılın sonları 13. yüzyılın başlarında Farsça olarak bu eseri kaleme almıştır. Adı Şeyh Muhammed Sadık Fahu'l-İslam olan bu âlimin bahsi ileride gelecektir. Bu lakabı ona bu çok değerli esere yönelik takdirlerini belirtme babında İsfahan âlimleri vermiştir.

leri ele almış, sonra Yahudi ve Hıristiyanların bu konudaki açıklamalarını tartışmış, Hıristiyan ve Yahudilerin bu konudaki görüşlerini çürüterek şu sonuca ulaşmıştır:

Mezkûr nas, Mehdi (radiyallahu anh) hakkında sarih bir nasır; zira bütün Müslümanlar Mehdi'nin iştmeyle ve zahirle değil sadece batınla hükmedeceği üzerinde ittifak etmişlerdir ki bu husus hiçbir peygamber ya da vasi için söz konusu olmamıştır.

Metni tahlil ettikten sonra şöyle der:

Müslümanlar, Mehdi hakkında anlaşmazlığa düşmüştür. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'taki kardeşlerimiz şöyle demektedirler: O, Fatıma'nın (a.s) evladından olup adı Muhammed, babasının adı Abdullah, annesinin adı Amine'dir.

İmamiyye Şiası ise şöyle demektedir: Mehdi, Hasan Askerî'nin (a.s) Nergis adlı cariyesinden 255 senesinde Halife Mutemed döneminde Samarra'da doğmuş Muhammed b. Hasan Askerî'dir, bir sene kaybolmuştur.⁽¹⁾ Sonra yeniden zuhur etmiş, ardından yine kaybolmuştur. Bu dönem gaybet-i kübra dönemi olup ancak Allah'ın istediği bir zamanda dönecektir.

Onların görüşleri, bu nassın ihtiva ettiği düşüncelere en yakın düşünce olduğundan, benim hedefim Muhammed (s.a.a) ümmetini, herhangi bir mezhebe taassup göstermeden savunmaktır. Bu yüzden sana İmamiyye'nin bu nasla örtüşen iddiasını zikrettim."⁽²⁾

1- Şurası bir gerçek ki babasının (a.s) vefatından sonra İmam Mehdi'nin gaybeti, 69 yıl sürmüştür. es-Sabati belki de süre hakkında emin olmak için ilgili yeri boş bırakmış, sonradan da unutulmuş bu şekilde basılmıştır.

2- Keşfu'l-Estar, s. 85. O bu kitapta *el-Berahinu's-Sabatiye* kitabının diğer kitabı *Keşfu'l-Estar*'ı kaleme almadan 30 yıl önce basıldığını söyler.

Biz burada Hıristiyanlık konusunda uzman olan âlimin, İslam'ı kabul ettikten sonra Şiiliğe intisap etmemesine rağmen Beklenen Mehdi bahsinde geçen müjdenin Ehl-i Beyt Mezhebi'nin inançlarıyla uyumlu olduğunu açıkladığını, üyesi olduğu mezhebe bu konuda muhalefet ederek Ehl-i Beyt Mezhebi'nin görüşünü benimsediğini ve Şiilerin görüşünün İşaya kitabında geçen müjdeye uygun olduğunu ifade ettiğini görüyoruz.

Onu gerçek örneğe ulaştırın, İmamiyye'nin Beklenen Mehdi (a.s) konusundaki görüşüyle tanışması olmuştur. Bu görüşle tanışmadan belki de mezkûr müjdelemelerle uyum içerisinde olan örneğe ulaşamayacaktı. Bu olmasaydı ya sadece Hıristiyanların söz konusu müjdelemelerle ilgili görüşlerini reddedecek veya bunu es geçecekti ya da bu müjdeyi vadedilen Mehdi konusunda, üyesi olduğu mezhebin görüşüne uydurmak için tevil yoluna gidecekti.

Aynı değerlendirmeyi Ehl-i Kitap'tan başka âlimlerin araştırmalarında da görüyoruz. Örneğin vadedilen kişinin kimliğini belirleme, Mehdi Muntazar'la ilgili Ehl-i Beyt Mezhebi'nin görüşleriyle tanışmış özellikle de İslam'a sonradan girmiş ve bu görüşü tanıma imkânını yakalamış kimseler için oldukça kolay olmaktadır. İmamiyye'nin inanmakta olduğu beklenen Mehdi'yle (a.s) önceki dinlerinin kitaplarındaki müjdelerin zikrettiği hususlar arasındaki muhteşem örtüşme, onları harekete geçirmiş ve bu müjdelemeleri kitaplarında araştırmaya sevk etmiştir.

Başka bir örnek ise Hıristiyanken İslam'ı kabul ederek Ehl-i Beyt (a.s) Mezhebi'ne intisap eden, Yahudilere ve Hıristiyanlara karşı reddiye olarak hazırladığı ansiklopedik eseri *Enisu'l-A'lam*'ı kaleme alan Muhammed Sadık Fahu'l-İslam'dır.⁽¹⁾ Kitabında müjdeleri araştırmış ve bunların Hasan

1- Beşarat-ı Ahdeyn, s. 232. Bu eserde söz konusu âlimin Hıristiyanların

Askerî'nin (a.s) oğlu Mehdi'ye (a.s) uygun olduğunu göstermiştir. Bu konudaki diğer bir örnek de Yahudiliği bırakıp -bu dinde âlim olduğu halde- İslam'a giren Muhammed Rıza Rızai'dir. Bu âlim, *Menkul Rızai* adlı bir eser vücuda getirmiş ve söz konusu müjdeleri araştırdığı bu eserinde aynı sonucu ispat etmiştir.

Semavi Müjdeler İmamiyye'nin Mehdi'sinden Başkasına Uymamaktadır

Semavi dinlerin müjdelediği metinlere dikkatlice bakan kişi için bu müjdelemelerin evrensel ıslahatçının vasıfları olduğu ve Ehl-i Beyt Ekolü'nün inandığı Beklenen Mehdi'den (a.s) başkasına uymadığı çok açıktır. Dolayısıyla bu akideyle tanışmamış kişi, beklenen kişinin kimliğini belirleyemez. Bunu örneğin İncil'in Rüya Kitabı'nın Yuhanna'nın Lahuti Mükâşefeleri adlı on ikinci babındaki (1-17.) ayetleri açıklamaya çalışırken İncil müfessirlerinin sözlerinde görmekteyiz. Müfessirler, şöyle demektedir:

Buradaki müjdenin bahsettiği kişi henüz doğmamıştır. Dolayısıyla bu ayetin açık tefsiri ve kesin anlamı, bu kişinin gelecekte zuhur edeceği zamana bırakılmıştır.⁽¹⁾

Hâlbuki işaret edilen ayetler açıkça bu şahsın bütün dünyada kuracağı ilahi hükümetten bahsederek onun şerli insanların ve şeytanların kökünü kazıyacağını belirtmektedir ki bu, başka müjdelerin de belirlediği gibi evrensel ıslahatçının hareketinin ana eksenini oluşturan bir görevdir. Ancak İncil müfessirleri, söz konusu vasfı, bu ıslahatçı için belirledikleri örne-

araştırmacı âlimlerinden olduğu, uzun süren derin araştırmalardan sonra İslam dinini benimsediği, birçok eser kalem aldığı ezcümle Yahudi ve Hıristiyanlığa reddiye babında yazılmış en üstün eser olarak nitelenen söz konusu kitabı yazdığı yer alır.

1- Beşarat-ı Ahdeyn, s. 264.

ğe yani İsa bin Meryem'e (a.s) tatbik edememişlerdir; çünkü Lahuti Yuhanna'nın müjdesinin kaynağı İsa b. Meryem olup, bizatihi kendisi bu kurtarıncının gelişini müjdelemektedir. Onlar beklenen Mehdi'yle (a.s) ilgili olarak Ehl-i Beyt (a.s) akidesiyle tanışmadıkları için bu ayetlerin mısradakına ve bununla kimin kastedildiğine vakıf olamamışlardır.

Müjdelere ve On İkinci İmam'ın Gaybeti

Ehl-i Beyt'in (hepsine selam olsun) Mehdi Muntazar (a.s) hakkındaki düşüncesiyle tanışınca işaret edilen ayetlerin bahsettiği gerçek mısradaki ve örneğe ulaşabilmiş Ehl-i Sünnet'ten bir araştırmacı vardır. Bu kişi, Ustad Said Eyyup'tur. Kendisi *el-Mesihu'd-Deccal* adlı kitabında bu işaretler hakkında şöyle demiştir:

Ka'b şöyle diyor: Peygamberlerin sıfırlarında Mehdi, 'İşlerinde kusurlu olmayan kişidir.' şeklinde geçer.

Sonra da bu metne şu sözlerle yorum yapmıştır:

"Şehadet ederim ki ben bunu Ehl-i Kitab'ın kitaplarında bu şekilde buldum. Ehl-i Kitab, tıpkı dedesinin (s.a.a) haberlerini incelediği gibi Mehdi'nin de haberlerini incelemiş, Rüya Kitabı'nın haberleri onları, sulbünden on iki adam çıkararak bir kadına götürmüştür. Sonra da başka bir kadına yani son adamı doğurana bayana -ki o babaannesinin sulbündendir- işaret etmiştir. Kitap şöyle demektedir: Tehlikeler bu kadının etrafını çepeçevre kuşatacaktır. Tehlikeler, "tenin"le (=ejderhayla) remz edilmektedir. Ve dedi ki: Ejderha, doğurana kadar kadının başında durmaktadır, ne zaman doğursa çocuğunu yutmaktadır."⁽¹⁾

1- Sifru'r-Ruya, 12:3.

Bir başka ifadeyle yönetim bu çocuğu, doğduktan sonra öldürmek istemektedir. Barclay tefsirinde şöyle diyor: "Tehlikeler iyice arttığına Allah onun çocuğunu kaçırmış ve korumuştur." Metnin aslı *Vehtatafallahu veledeha* (Allah onun çocuğunu kaçırdı)⁽¹⁾ şeklindedir. Barclay'in de ifade ettiği gibi yani Allah, bu çocuğu gaib kılmıştır.

Kitapta çocuğun kayboluşunun bin iki yüz altmış gün süreceği⁽²⁾ belirtilmiştir ki Ehl-i Kitab'a göre bunun bir takım sembolik anlamları vardır. Sonra Barclay genel olarak kadının nesliyle ilgili olarak şöyle demiştir: Ejderha, kadının nesline acımasız bir savaş açacaktır. Nitekim sifirde şöyle denir: "Ejderha kadına kızacak, onun neslinden geri kalanlarla ki onlar Allah'ın tavsiyelerini korurlar savaşa tutuşacaktır."⁽³⁾

Ustad Said Eyyub şunları söylemektedir: "Bunlar, Mehdi'nin vasıfları olup İmamiyye Şiası'nın konu hakkında ifade ettiği vasıfların aynısıdır." Bu vasıfların Ehl-i Beyt'in (a.s) Mehdi'siyle uyum içerisinde olduğu konusundaki sözlerini hamışte zikrettiği yorumlarla desteklemiştir.⁽⁴⁾

Müjdeler ve İmamiyye Mehdi'sinin Özellikleri

Evrensel ıslahatçının özellikleriyle ilgili İncil'de dile getirilen bu müjdeler, Ehl-i Beyt Ekolü'nün akidesi ve yaşanmakta olan tarihî vakıayla örtüşmektedir.

1- age, 12:5.

2- Süre semboliktir, İbranice aslında geçen ifade şudur: "Bu ejderha onu bir zaman, iki zaman ve yarım zaman müddetince bulamayacaktır." bk. Beşarat-ı Ahdeyn, 263.

3- Sifru'r Ruya, 12:13

4- Said Eyyub, *el-Mesihu'd-Deccal*, s. 379-380.

Bu özelliklerin söz konusu edilmesi, en kapsamlı delille başkalarını evrensel ıslahatçının gerçek kimliğine hidayet etme noktasında rabbani bir hikmete işaret etmektedir. Onun bilinen ve maruf özelliklerinin en belirgin olanına işaret edilerek insanların ona ulaşmasını kolaylaştırmak amaçlanmıştır.

Örneğin Ehl-i Beyt Ekolü'nün daha sonra On İkinci İmam'ın gaybetine yol açan çeşitli tehlikelere maruz kalmasına işaret edildiğini, ardından da bu imamın gaybeti sırasında mübarek zuhurunun zamanı gelinceye kadar rabbani bir korumayla muhafaza edildiğine vurgu yapıldığını görüyoruz. On İkinci İmam'ın gaib olduğu görüşü, Beklenen Mehdi'yle ilgili İmamîyye Mezhebî'nin akidesinin en ayırıcı vasıflarından biridir. Bu yüzden dünyayı kurtaracak kişinin hakiki kimliğine kolayca ulaşabilmek için bizatihi bu özelliklere işaret edilmiştir.

Yine aynı şekilde Ehl-i Beyt İmamları'nın akidesine has, bilinen başka ayırıcı özelliklere de işaret edilmiştir. Örneğin İmam Mehdi'nin ardı ardına gelen mübarek bir silsilenin on ikinci imamı olduğu görüşü. Bunlara daha önce geçen ayetlerde ve kutsal kitaplarda yer alan diğer müjdelemeler de işaret edilmiştir. Örneğin Tekvin Kitabı'nda Rab Teâlâ'nın dilinden Halil İbrahim'e (a.s) hitaben onun neslini çoğaltarak oğlu İsmail'in sulbünden Hz. Muhammed'in ve on iki imamın (hepsine selam olsun) geleceğini vadetmesi gibi.⁽¹⁾

Bilindiği gibi, İsmail'in sulbünden gelen On iki İmam için varid olan müjdelerde işaret edildiği şekliyle müteselsil bir geliş, sadece Ehl-i Beyt'ten (a.s) olan On İki İmam'da hâsıl olmuştur. Müslümanların sahih olduklarını ittifakla kabul

1- Ahmed el-Vasiti, *Ehlu'l-Beyt fi'l-Kitabi'l-Mukaddes*, s. 105-107. Müellif, Tekvin Kitabı'nda geçen o bölümün İbranice aslını getirmiş, daha sonra yukarıdaki açıklamayla birlikte Arapça çevirisine yer vermiştir.

ettikleri Nebevi hadislerin yanı sıra tarihî olaylar da bunu ispat etmektedir.⁽¹⁾ Bu durum sadece Ehl-i Beyt İmamları'na has olması sebebiyle İslam tarihinde açık bir vakıa haline gelmiş, ardından Ehl-i Beyt Ekolü'ne verilen bir isim olmuş ve bu ekole "On İki İmam Mezhebi" adı verilmiştir.

Dolayısıyla bu müjdeler bizleri Mehdi'nin bu On İki İmam'ın sonuncusu olduğu hakikatine götürmektedir.

Müjdeler ve İmamiye Mehdi'sinin Vasıfları

Müjdelemelerde ayrıca İmam Mehdi'ye (a.s) has olan "Kaim" gibi bazı vasıflar da bulunmaktadır.⁽²⁾ Örneğin Kadı Cevat Sabati'nin İmamiye Mezhebi'nin Mehdi'yle ilgili görüşüne işaret ettiğini söylediği Peygamber İşıya Kitabı'ndan bir müjdelemeden bahseder:

1- Ayetullah Şeyh Lütfullah es-Safi'ye ait *Muntahabu'l-Eser fi'l-İmami's-Sani Aşer* adlı esere bk. Kendisi kitabında çeşitli Müslüman mezhepleri arasında muteber olarak kabul edilen hadis kaynaklarından Hz. Peygamber'in (s.a.a), imametini Ehl-i Beyti'nden gelen on iki imama ait olduğu ve kıyamete kadar bunun bu şekilde süreceği, ayrıca bu imamlarının adlarının açık bir şekilde bulunduğu ve ilk imamın İmam Ali (a.s), sonuncusunun ise İmam Mehdi (a.s) olduğunu ifade eden (271) hadis nakletmiş; daha sonra bu bölümde tarihî tümdengelim metodunu uygulayarak bir yorumlama yapmış ve bu hadislerin ancak Âl-i Resul'ün soyundan gelen On İki İmam'la örtüştüğünü ispat etmiştir.

2- Bu lakap sadece pak itretten gelen imamlara hastır. Bu lakap kullanıldığında bundan murat, on ikinci imam olan Mehdi Muntazar'dır (a.s). Ayetullah Mirza Hüseyin Nuri'nin *en-Necmu's-Sakıb* adlı eserine bk. c. 1, s. 211, Arapçaya tercüme edilen baskı. Mirza Nuri, bu lakabın 13. Zebur'da ve diğerlerinde zikredildiğini, bunu Muhammed Esterabadi'nin *Zahiretu'l-Elbab* adlı kitabından naklettiğini ifade etmektedir.

2- O'na rabbin ruhu; hikmetin ve idrakin ruhu; meşve-
retin ve kuvvetin ruhu; marifet ruhu ve Allah korkusu
hulul edecek. 3- Onun lezzeti, sahip olduğu Allah korku-
sundadır. Gözünün gördüğü, kulaklarının işittiğine göre
hüküm vermeyecek. 4- Yeryüzünün zayıfların insafla mu-
amele edecek, yeryüzünü ağız küreğiyle [sözleriyle] ka-
zacak, münafığı nefesiyle öldürecek... 6- Koyun ve kuzu
birlikte oturacak, kaplan ve oğlak, öküzle çakal birlikte
dinlenecek, bir küçük çocuğun çobanlığında birlikte do-
laşacaklar... 9- Kutsal hiç bir dağda kötülük yapamaya-
cak ve fesat çıkaramayacaklardır. Çünkü suların denizleri
kapladığı gibi yeryüzü ağızına kadar Allah korkusuyla do-
lup taşacaktır... 10- O günde "Kaim" onu isteyen ve bek-
lemekte olan halk ve milletlerin bayraktarlığını yapacak,
herkes açısından onun yeri şeref ve iftihar olacaktır.⁽¹⁾

"Sahibu'd-Dar=Ev Sahibi" gibi İmam Mehdi'ye (a.s) ait sayılı
birkaç sıfat,⁽²⁾ Hıristiyanlarla sınırlı olmayan dünya kurtarıcısı-
nı beklemeyle ilgili müjdeleme içerisinde gelmiştir. Bu müjde-
lemeler onun ani bir şekilde ortaya çıkacağından bahsetmekte-
dir. Bu işaret İncil'deki Markus kitabında geçmektedir, 13:35.⁽³⁾

"İrmiya Kitabı, 46/2-11"de de geçtiği gibi Fırat kıyısında şehit
olacak Hüseyin'in (a.s) intikamını alacak kişi gibi vasıflar da
bu vasıfların bir başka örneğidir.

Ürdünlü Profesör Avdet Mehaviş, *el-Kitabu'l-Mukaddes
Tahte'l-Mecher* (=Kutsal Kitap Gözlem Altında) adlı eserinde

1- Ehlu'l-Beyt fi'l-Kitabi'l-Mukaddes, s. 123-127. Müellif, İşaya
Kitabı'ndan metnin tam olarak İbranice aslını getirmiş, daha sonra
Arapça çevirisine yer vermiş ve metinle ilgili açıklamalarda bulun-
muştur.

2- en-Necmu's Sakıb, c. 2. s. 198.

3- Beşarat-ı Ahdeyn, s. 277.

buna değinmiş ve bu haberin Hüseyin'in (a.s) kanının intikamını alacak olan kişiyle ilgili olduğunu ifade etmiştir.⁽¹⁾

Konuyla ilgili olarak bahsimizin uzamaması için aktaramaya-
cağımız birçok benzer işaret bulunmaktadır.

Müjdelemelerin Işığında Kurtarıcının Kimliğine Ulaşmak

Öyleyse bu özellikleri bilmek bizi bütün dinlerin müjdelediği evrensel ıslahatçının Ehl-i Beyt Mektebi'nin inandığı gibi İmam Hasan Askerî'nin (a.s) oğlu Mehdi olduğunu ispatlamaya götürmektedir. Çünkü semavi müjdelemeler başka inançlara uymamaktadır. Dolayısıyla geçmiş dinler ahir zamanda ortaya çıkacak ve dünyayı kurtaracak Mehdi'den genel bir şekilde bahsetmemiş; aksine ondan başkasına uymayacak şekilde vasıf ve ayrıntılarıyla onun gerçek kimliğini belirlemeye çalışmıştır. Böylece bu müjdelemeler bahsedilen konuda Ehl-i Beyt (a.s) akidesinin ne kadar doğru olduğunun ayrıca delilidir.

Burada, İslam'dan önce gelmiş en önemli dinler olan Hıristiyanlık ve Yahudiliğe göre makbul ve muteber kitaplar Yeni ve Eski Ahitler'de yani "Tevrat ve İncil Kitapları"nda konuyla ilgili olarak geçen bazı müjdelemelere işaret etmekle yetineceğiz. Çünkü halen mevcut olan bu iki ahit (kitap) Yahudi ve Hıristiyan âlimlerce birçok araştırmaya tabi tutulmuş, haklarında birçok araştırmalar yapılmış, haklarında birçok şerhler vücuda getirilmiştir. Ayrıca bu iki kitabın nüshaları farklı birçok dilde mevcut olup elden ele dolaşmakla birlikte Tevrat'ın asli İbranice nüshasına müracaat, hataların meydana gelmesini engellemek ve tercümelelerdeki belirsizliğin önüne geçmek açısından daha isabetlidir.

1- el-Kitabu'l-Mukaddes Tahte'l-Mecher, s. 155.

Bu iki kitapla yetinmek, -Ehl-i Beyt Mektebi'nin inandığı şekliyle Mehdi Muntazar (a.s) anlayışından başkasıyla örtüşmeyen- müjdelemelerin bunlarla sınırlı olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalarda daha açık delaletler ve açıklamalarla başka dinlerin kitaplarında benzeri örnekler çokça mevcuttur.⁽¹⁾

Ancak bunlar herkes tarafından bilinen, elden ele dolaşan eserler olmadığı gibi birçoğu da başka dillere ya hiç çevrilmemiş ya da çok az çevrilmiştir. Ayrıca daha önce Tevrat ve İncil'den aktarılan örnekler, yeterli delillerin ortaya konması bakımından kâfidir. Ayrıntıları ise bahsimiz boyunca işaret edilen mütehasıs kaynaklara havale ediyoruz.

Geçmiş Kitapların Müjdelemelerine Dayanmak ve Tahrif Sorunu

Geriye, araştırmalardan elde edilecek sonuçları ispat etmeden önce mutlaka değinilmesi gereken iki mesele kalmaktadır.

Birinci mesele, şu sorunun tartışmasıdır: Beklenen evrensel ıslahatçının hüviyetinin belirlenmesi, onun İmam Hasan el-Askerî'nin (a.s) oğlu Mehdi olduğu ve bu inancın doğru olduğunu ispat etme hususları gibi mühim bir meselede bu kitaplarda tahrifatın olduğu yönünde Müslümanlar arasında ittifak olmasına rağmen başka dinlerin kitapları nasıl temel alınır?

Bu sorulara cevabın, meselenin ayrıntıları üzerinde biraz düşünülduğünde gayet mümkün olduğuna inanıyoruz. Bu hususları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1- Örneğin Şeyh Sadiki'nin *Beşarat-ı Ahdeyn* adlı eserinde başka dinlerin kitaplarından naklettiği bilgilere bakınız.

1- Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi'nin beklenen Mehdi (a.s) ile ilgili akidesi, bu konuyu ele alan akait kitaplarında da görüldüğü üzere, birçok akli delile, Kur'âni ayetlere, Müslümanların sıhhati üzerinde ittifak ettiği hadislerle ve Ehl-i Beyt (a.s) önderlerinin yaşamları boyunca meydana gelmiş gerçek olaylara dayanmaktadır.

Kutsal dinlerin kitaplarında geçen müjdelemeleri delil almaya gelince, bunlar ek delil ve destekleyici tanık hükmünde olup buradaki esasların batıl olmasıyla ondan elde edilen netice geçersiz olmayacaktır. Çünkü bu akide, başka esaslara da dayanmaktadır. Netice itibariyle mezkûr kitapların tahrif olduğunu söyleyerek, burada bulunan bir takım görüşlerin batıl olduğu faraziyesiyle hareket edilse bile bu akidenin doğruluğuna halel getirmeyecektir.

2- Ayrıca bu delili araştırmanın önemli bir sonucu vardır, o da başka dinlerin müntesiplerinin kitaplarında mevcut bilgilere dayanmakla hidayete kavuşmaları, hakiki ve ilahi ıslahatçıya ulaşmalarıdır. Bu, tamamen onların aleyhine olan bir delildir. Bu olayın bir yönüdür. İkinci yönü ise bu tür bir araştırmanın Mehdilik meselesinin evrensel boyutuna vurgu yaparak herkesin beklemekte olduğu evrensel ıslahatçıyla ilgili farklı dinler arasındaki uzlaşma için yeni bir eksen oluşturma hususunda bir zemin sağlamış olmasıdır.

3- Diğer semavi dinlerin kitaplarının tamamının muharref olduğunu kimse söylememektedir. Aksine Müslümanların üzerinde ittifak ettiği husus, tahrifatın bu kitapların tamamında değil sadece bir kısmında olduğu şeklindedir. Bu yüzden geçmiş dinlerin kitaplarında bulunan bilgilerden İslami nasların -Kur'ân ve sünnet- tasdik ettiği kısımlarının sahih olduğuna ve tahrif olmadığına hükmedilir. Bu husus, gayet açıktır.

İslam'ın Da Tasdik Ettiği Başka Dinlerdeki Müjdelere İstinat Etmek

1- İslamî açıdan Resul-ü Ekrem'in (s.a.a), Ehl-i Beyti'nden ve Fatuma (a.s) evladından⁽¹⁾ vadedilen Mehdi'yi müjdelediği sabittir. Bu yüzden geçmiş dinlerin kitaplarındaki müjdelere, İslami şer'i naslarda açıklananlarla uyum içerisinde olduğu sürece tahrif elinin uzanamadığı türden müjdelerdir. Öyleyse buna dayanmaya ve bunu delil almaya bir engel yoktur.

2- Buna bir de Kur'ân-ı Kerim'in bizatihi kendisinin, Mehdi'nin ahir zamanda kuracağı evrensel dünya hükümetini müjdelediğini eklemek gerekir. Nitekim vadedilen Mehdi'ye, onun gaybetine ve varlığının kesinliğine delalet eden Kur'âni ayetler bunu açıklamaktadır. Bu hususu inşaallah ileride daha geniş bir şekilde ele alacağız. Bu, geçmiş dinlerin aynı içeriğe sahip müjdeleriyle ilgili gelen haberlerin tasdiki anlamına gelmektedir. Söz konusu durum, bahsi geçen müjdelerin Kur'ân-ı Kerim ile aynı kaynaktan beslendiğini, ayrıca bunun sıhhatine hükmettiğini ve bu hususta tahrifin gerçekleşmediğini gösterir. Öyleyse mezkûr müjdelere dayanmada ve onu Kur'ân-ı Kerim'in tasdik ettiği içerik çerçevesinde delil olarak sunma hususunda bir mani yoktur.

3- Bu müjdelerin bazıları tarihî olarak yaşanmış ya da yaşandığı kanıtlanmış vakıalarla irtibatlıdır. Bir başka ifadeyle,

1- Birçok Ehl-i Sünnet âlimi eserlerinde bu hadis-i şeriflerin mütevatir olduğunu söylemiştir. Örneğin *et-Tevzih fi Tevaturi ma Cae fi'l-Muntazar ve'd-Deccal ve'l-Mesih* adlı eserinde Şevkani ve el-İsaatu fi Eşrati's-Sae ve et-Tasrih adlı kitaplarında Keşmirî bu ifadeleri kullanmışlardır. Ayrıca Ketanî, *Nezmu'l-Mutenasır mine'l-Hadisi'l-Mütevatir* (s. 236-239 ve 289) adlı eserde bunu belirtmiş; Hafız Sahavî'nin, Abri'nin, Şevkanî'nin ve birçok âlimin bunu mütevatir bildiğini aktarmıştır.

yaşandığı kesin olan haricî vakıa, bunu tasdik için gelmiştir. Örneğin evrensel ıslahatçının İsmail'in zürriyetinden gelecek olan on ikinci imam olacağı, kendisinin en hayırlı cariyeden dünyaya geleceği, doğumunun gergin bir siyasi atmosferde gerçekleşeceği ve söz konusu atmosferin Mehdi'nin varlığını tehdit edeceği, bunun üzerine Allah'ın zuhur vaktine kadar onu zalimlerin zulmünden korumak için gözlerden uzak tutacağı gibi örneklerin tamamı, tarihsel olarak sabit olmuş olayları önceden haber vermektedir. Bu da bu tür müjdelerin sıhhatinin ayrıca bir delilidir. Burada önemli olan bu verilerin ilmî olarak sabit ve haber verdiği olayların vukuundan önce yazılmış olmasıdır. Söz konusu müjdeler bu durumda, gaybleri bilen varlıkla (Allamu'l-Ğuyub'la) irtibatı olan bir kişiden başkasından çıkmayacağı kesin olmuş olur. Böylece bu haberlerin sıhhatine hükmetmek ve bu tür müjdelerin tahrif edilmediğini söylemek, dolayısıyla da bu haberleri delil olarak almak ve onlara dayanmak mümkün olur.⁽¹⁾

1- Bu hüküm aynı zamanda İmam Hasan Askerî'nin çocuğu olan bir imamın doğumunu ve gaybetini haber veren Hz. Resul-i Ekrem'den (s.a.a) ve pak İmamlardan (a.s) rivayet edilen hadis-i şerifler için de geçerli olur. Doğum ve gaybet gerçekleşmeden yüzyıldan fazla bir süre önce bu hadis-i şeriflerin rivayet edilmesi ve tedvini, ardından hakkında haber verilen olayın gerçekleşmesi, bu hadis-i şeriflerin isnadlarında bazı tartışmalar olsa dahi, bunun doğru olduğunu gösterir. Çünkü vakıanın tasdik ettiği bu hadislerin kendisinden başka kimsenin gaybı bilmediği, razı oldukları dışında kimsenin gaybına muttali olamayacağı, kökü Allah Teâlâ'ya dayanan vahiy kaynağından çıkan bir haber olduğunun delilidir. Âlimler, gerek gaybetin gerekse Mehdi b. Askerî'nin (a.s) imametinin delili olarak bu vicdani delile dayanmışlardır. Örneğin Şeyh Saduk *İkmalu'd-Din* adlı eserinde c. 1, s. 19'da, Şeyh Tusî *el-Gaybe* kitabında s. 101-107'de, Tabersi *İ'lami'l-Vera*'da, İbn Tavus, *Keşfu'l-Mehacce*'de bu delillere dayanmışlardır.

Müjdelerin Mehdi Akidesinin Şekillendirilmesindeki Etkisi

İkinci meseleye gelince: Bu mesele, Ehl-i Beyt'in (a.s) Mehdi hakkındaki akidesini ispat için geçmiş dinlerin kitaplarında geçen müjdeleri delil olarak almak, bu akidenin İsrailiyyat'ın ve geçmiş dinlerdeki hurafelerin İslam düşüncesine sızmış olduğu yönündeki iddiaları ve şüphe kapısını açacağını söyleyen görüşle ve itirazla irtibatlı bir meseledir.

Bu itirazın cevabı, önceki soruya verilen cevaptan aydınlanmış oldu. Söz konusu itiraz, İmamiyye'nin Mehdilik inancının sadece bu müjdelere dayanıyor olması durumunda geçerli olurdu. Oysaki işin böyle olmadığı ortadadır.

Şayet geçmiş dinlerde benzeri olan her İslami düşüncenin İslam'a sonradan girmiş düşünce olduğunu söyleyebilseydik Kur'ân-ı Kerim'in ve sahih hadislerin kabul ettiği birçok açık İslami hüküm ve gerçekleri dinden çıkarmak ya da atmamız gerekirdi. Bu düşüncenin batıl olduğu açıktır ve her akıllı insan bunun batıl olduğunu kabul eder. İslam'a sonradan giren düşüncelerin teşhisiyle ilgili temel ölçü, bunların geçmiş dinlerin kitaplarına sunulup onların onayladıklarını almak değil, bunun Kur'ân ve sünnete arzından sonra onlara uyanların alınması ve onlarla çelişenlerin alınmamasıdır. Bilindiği gibi semavi kitaplarda tahrif elinin değmediği ve Kur'ân-ı Kerim'le aynı kaynaktan çıktığı sabit olan bir takım haberler ya da hükümler de bulunmaktadır.

Buna bir de İmamiyye Mezhebi'nin Mehdi Muntazar (a.s) hakkındaki düşüncesinin sabit tarihsel bir vakiya dayanıyor olmasını eklemek gerekir. İmam Mehdi'nin Ehl-i Beyt (a.s) İmamları'nın on ikincisi olduğu tarihsel olarak kesindir. Hatta birbirinden farklı birçok İslam mezhebinden tarihçiler onun Hasan Askerî'den olan gizli doğumunu kaydetmişler-

dir. Her ne kadar onun Mehdi olduğunu kabul eden Ehl-i Sünnet uleması az değilse de onun vadedilen Mehdi olduğunu kabul etmeyen ulema bile buna onay vermiştir.⁽¹⁾

Araştırmanın Sonuçları

Konunun son bölümünde, söz konusu araştırmadan çıkan sonuçları noktalar halinde aşağıdaki şekilde tespit etmek istiyoruz:

1- Ahir zamanda ortaya çıkacak evrensel ıslahatçıya ve onun beşeriyetin tamamı için gerçek saadeti tahakkuk ettirecek adil devlet kurmaya imanın aslı, insanı kemale götürecek fitrattan neşet eden köklere dayanmaktadır. Dolayısıyla muhtelif insanı düşünce ekollerinin bu vadedilen günün gerçekleşeceğine kesin olarak inandıklarını gördük. Dinî düşünceye gelince bu konuda ittifak vardır. Çünkü farklı dinlerin kutsal kitaplarında konuyla ilgili semavi müjdeler mütevatir düzeyindedir. Bu nedenle bazı oryantalistlerin bu düşüncenin hurafe ve efsanelere dayandığı yönündeki iddialarını kabul etmek mümkün değildir.

1- Şeyh Kunduzi el-Hanefi, *Yenabiu'l-Mevedde* adlı kitabında vadedilen Mehdi'nin Hasan Askerî'nin (a.s) oğlu olduğu, onun canlı ve gaib olduğu görüşünü benimseyen bir çok Ehl-i Sünnet ulemasının ismini kaydetmiştir. Aynı şekilde Mirza Nuri, *Keşfu'l-Estar* adlı eserinde kırk kadar Ehl-i Sünnet ulemasının bu yönde görüş beyan ettiğini belirttikten sonra onların açıklamalarını zikretmiştir. Aynı şekilde Allame Necmuddin Askerî *el-Mehdiyyu'l-Mev'udu'l-Muntazar* (a.s) *İnde Ulemai Ehl-i Sünneti ve'l-İmamiyye* adlı eserinde de benzeri şeyi yapmıştır. Seyyid Samir el-Amidi *ed-Difau ani'l-Kâfi* adlı eserinin birinci bölümünde de Ehl-i Sünnet âlimlerinin görüş ve açıklamalarına yer vermiştir. Aynı şekilde Seyyid Emin el-Amili kitabı *el-Mecalisu's-Seniyye*'nin beşinci cildinde ve yine Üstad Duhayyil, *el-İmamu'l-Mehdi* (a.s) adlı kitabında bunu yapmıştır.

2- Vadedilen Mehdi'nin varlığını ve gaybetini kabul etmek, -ki buna bu şekilde inanan Ehl-i Beyt Mektebi'dir ve bu konuda Ehl-i Sünnet'ten farklılaşmaktadır- ne evrensel ıslahatçının ömrünün uzun olmasının kaçınılmaz olduğunu söyleyen insani düşünce ne de evrensel ıslahatçıya imanını gaybetten sonra dönmesiyle ilintilendiren dinî düşünce açısından imkânsız ve uzak görülmüş değildir. Bilakis peygamberlerin (hepsine selam olsun) tarihindeki gaybet vakaları, bu görüşü teyit etmekte ve desteklemektedir.

3- Semavi dinlerin evrensel ıslahatçıya ve onun zuhurundan önce gaybetine iman üzerinde ittifak etmelerine rağmen kimliğinin belirlenmesi hususunda müthiş bir anlaşmazlık yaşanmıştır. Bu anlaşmazlık birçok faktörlerden kaynaklanmış olup nedenleri farklıdır. Bunları saymak gerekirse: Kutsal kitaplarda Mehdi'yle ilgili geçen müjdelemeler, gaybî bir vakıadan bahsetmektedir. İnsanoğlu tabiatı icabı, gaybî hakikatleri bildiği hissedilen örneklere uyarlayarak müşahhas hale getirmeye meyyaldir. Bir başka neden ise mezhebî taassup ve bu son derece önemli tarihî rolün sahibini sahiplenme ve bununla iftihar etme arzusudur. Tüm bu arzular, söz konusu mezhep müntesiplerini, bu müjdelemeleri tevil etmelerine, evrensel ıslahatçı olmayan belirli bir peygamber ya da onun vasisi hakkındaki haberlerle bunu birbirine karıştırmalarına ya da bu müjdeleri kendi dinî önderlerini hatırlatan vasıflara en yakın olanlarına tatbik için bunları tahrif etmelerine yol açmıştır.

Anlaşmazlık; bu müjdelemelerin bizatihi kendi naslarından değil de yanlış yorumlamadan, semavi müjdelemelerin (mevcut vakıaya) yanlış bir şekilde uyarlanmasından kaynaklanmaktadır.

4- Anlaşmazlığın çözümlenmesinin yolu, önce evrensel ıslahatçı hakkında gelen müjdelemelerin diğer peygamberler

ya da vasileri (hepsine selam olsun) hakkında gelen haberlerden ayrılmalıdır. Sonra da daha önce kafada oluşturulmuş bir takım farazi örneklerden uzak kalarak dinî nasların evrensel ıslahatçı hakkında tablo çizmesine izin verilmelidir. Ardından ispat edilebilir tarihî olaylara istinat ederek belirli bir dinî sembolle/isimle/liderle sınırlı kalmaksızın, Mehdi'nin hakiki hüviyetine ulaşmak için örneklerin söz konusu resme sunulması gerekir. Kısacası herhangi bir mezhep ya da din tarafından ileri sürülen bütün örneklerin müjdelemelerle ilgili nasların çizdiği resme tarafsız olarak sunulmalıdır.

5- Bu bilimsel metoda uygun olarak mezkûr semavi müjdelemeler, bir hakikatin bilinmesine bizleri götürür; o da müjdelenen evrensel ıslahatçının peygamberlerin (s.a.a) sonuncusunun itretinden on ikinci imam olduğu ve kendisini tasfiye etmek isteyen zalimlerin şiddetli baskıları nedeniyle kaybolmak zorunda kaldığı gerçeğidir. Bir başka ifadeyle bu müjdelemeler, Ehl-i Beyt'in (a.s) savunmakta olduğu Mehdilik anlayışına bizleri götürür. Bu müjdelemeler, kendisinden başkasıyla örtüşmeyecek ve sadece kendisine has bir takım özelliklerle başkalarından ayrılan ve onlarla meşhur olan bir takım haberlerle bizi ona ulaştırmaktadır. Nitekim daha önce bunları değerlendirmiştik.

6- Ehl-i Beyt'in (a.s) beklenen Mehdi (a.s) ile ilgili inancının doğru bir akide olduğunu ispat hususunda semavi dinlerin kitaplarındaki bu müjdelemelere istinat etmek, akli ve Kur'ânî delillerin yanı sıra Müslümanların sahih olduğunu kabul ettiği hadislere ek bir delil daha teşkil edecektir. Geçmiş dinlerdeki tahrifatın bütün vahiyleri kapsamadığının kesin olduğunu bildiğimize ve bu müjdelemeleri delil olarak almaya bir mani de olmadığına göre öyleyse İslami ve şer'i nasların tasdik ettiği geçmiş dinlerin kitaplarında geçen haberlerden yararlanmak mümkündür. Ayrıca Allah'tan başka-

sının bilemeyeceği gaybi haberler olması nedeniyle, bu müjdelmelerin doğru olup olmadığı meselesini tarihî olayların doğrulamasına da bırakmak mümkündür. Mehdi (a.s) ile ilgili haberler de bu türdendir.

7- Vadedilen Mehdi konusunda Ehl-i Beyt (a.s) akidesini ispat için geçmiş dinlerin müjdeleme ve haberlerini alarak bunu başka akli delillere eklemenin birçok faydası vardır. Bazıları şunlardır: Mehdi inancının ehemmiyetini keşfetmek ve bu inancı taşıyanların ona olan imanını kökleştirmek; başka din mensuplarının kutsal kitaplarının müjdelediği evrensel ıslahatçının kimliğini öğrenmelerini sağlamak hususunda başka din mensuplarına yardımcı olmak ve onları bu yolla İslam'a davet etmek, kendileri açısından muteber olan metinlerden onların aleyhine delil göstermek -ki bu delalet bakımından en kapsamlı kanıt sunma yöntemidir-. Bir diğer faydası ise farklı din mensuplarından dinî ıslaha çağırılan kişilere, onların çaba ve gayretlerini destekleyen tevhidî bir eksen sunmasıdır. Bu eksen ayrıca gerek insani gerekse dinî düşüncede kökleri oldukça eski olan bu asil düşüncenin sunulmasında en kapsamlı ve geniş ufka sahip olan İslam akidesine göre bu evrensel ıslahatçıya, onun varlığına ve onun kendi zuhuru için zemin hazırlayanların çabalarına teveccüh ettiğine iman temeline dayanır.

Şehid Allame Ayetullah Muhammed Bâkır es-Sadr şöyle diyor:

Mehdi düşüncesi, İslam'dan da eski ve ondan da şumüllü olduğuna göre Mehdiliğe ilişkin olarak İslam'ın belirlemiş olduğu ayrıntılı özellikler, insanları dinî tarihin ilk çağlarından itibaren bu düşünceye bağlayan bütün arzular bakımından en doyurucusu, en zengini, tarih boyunca mazlumların hislerini harekete geçirmede en güçlüsü olmuştur. Bu böyledir; çünkü İslam, Mehdilik hakkındaki bu

düşünceyi gayptan vakiya, gelecekte şimdiki, meçhul ve uzak bir gelecekte kurulacak bir dünyanın kurtarıcısından fiilî bir kurtarıcının varlığına ve kıyamete kadar onun o muhteşem rolünü yerine getirmesini sağlayacak bütün şartların tekâmül etmesini bekleyenlerle birlikte beklemeye dönüştürmüştür.

Mehdi (a.s), zuhurunu bekleyeceğimiz bir düşünce, doğrulayıcısını bekleyen bir kehanet olmayıp aksine faal hale gelmesini beklediğimiz mevcut ve yaşanan bir vakıa, canlı bir şekilde aramızda yaşayan, bizi gören ve bizim de onu gördüğümüz, umutlarımızı ve acılarımızı birlikte yaşadığımız, hüznlerimize de sevinçlerimize de ortak olan, yeryüzünü dolduran bütün işkencecilerin işkencesini, uğursuzların kötülüklerini, zalimlerin zulmünü seyreden, yakından ya da uzaktan bununla yüreği dağlanan, her mahrum ve mazluma, dertli ve ıstıraplıya elini uzatma ve zalimlerin kökünü kazıma fırsatının verileceği anı bekleyen muayyen bir insandır.

Bu komutana, kendisine vadedilen anı beklerken her şeyi onlarla birlikte yaşamasına rağmen kendisini açığa çıkarmama, başkalarına kimliğini ve varlığını göstermemesi takdir edilmiştir.

Açıktır ki İslami özelliklerle bu düşünce tarzı, bütün mazlumlarla beklenen kurtarıcı arasındaki gaybi mesafeyi azaltmakta, Mehdi'yle onlar arasında bir köprü kurarak, ne kadar uzun beklense de onlarda bu sürenin psikolojik olarak kısa hissedilmesini sağlamaktadır.

Bizden canlı bir insan olarak Mehdi düşüncesine inanamamız istendiğinde, aramızda bizimle birlikte yaşayan, bizim beklediğimiz gibi bekleyen Mehdi'nin (a.s) temsil ettiği bütün zulüm ve baskıyı mutlak olarak reddetme düşüncesinin, fiilen beklemekte olan bir önderde tecessüm et-

tiği bizlere anlatılmak istenmektedir. O Mehdi ki meydana çıktığında hadiste de geçtiği gibi hiç bir zalimin biat sorumluluğunu taşımayan, ona inanmanın zulmü reddeden canlı yaşayan birisine iman etmek olduğu bir önderdir."⁽¹⁾

1- Bahsun Havle'l-Mehdi, s. 12-14.

KUR'ÂN-I KERİM'DE İMAM MEHDİ (A.S) VE GAYBETİ

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi'nin beklenen Mehdi konusunda diğer yaklaşımlardan ayrıştığı en temel husus; onun bilfiil var olup gaib olduğu ve hüviyetinin Resul'ün (s.a.a) pak itretinden on ikinci imam olduğu inancıdır. Ehl-i Beyt(a.s) Mektebi'ne göre o, İmam Hasan Askerî'nin oğlu olarak H.255 senesinde doğmuş ve H.260 senesinde babasının vefatından sonra imamet görevini devralmıştır. Onun iki gaybetinin ilki, H.329 senesine kadar sürmüştür. Bu süre zarfında Şiasıyla özel sefirleri aracılığıyla irtibat kurmuş ve ardından günümüze kadar süren büyük gaybet dönemi başlamıştır. Bu dönem, Allah Teâlâ'nın ona zuhur için izin verip yeryüzünün her tarafına adalet ve eşitliğin hâkim olacağı, evrensel İslam devletinin kurulmasındaki büyük görevini yerine getirmeye başlayacağı güne kadar sürecektir.

Ehl-i Sünnet, vadedilen Mehdi'nin Ehl-i Beyt'ten ve Fatıma (s.a) evlatlarından olduğunu ittifakla kabul etmektedir. Ehl-i Sünnet'in bazıları onun doğumuna inanmakla birlikte bazıları da, Mehdi'nin vadedilen görevini yerine getirmek için ahir zamanda doğacağı görüşündedirler. Bunlar bu görüşleri için, Mehdi'nin zuhurunun ahir zamanda olacağına işaret eden hadislerin dışında, herhangi akli ya da naklî bir delil ortaya koymamışlardır. Söz konusu hadisler, onun ahir zamanda doğacağına dair tam bir delil olmadığı gibi gaybeti-

ni de olumsuzlamaz. Çünkü Mehdi'nin doğumu ve zuhuru aynı anda olmayacaktır. Dolayısıyla onun zuhurunun ahir zamanda olduğunu söylemek; aklen ve naklen muhal olan iki çelişenin aynı anda var olması gibi bir sıkıntıya yol açmamak adına, onun gaybetinin olmayacağını söylemeyi gerektirmez. İmamiye'nin görüşü, onun gaybetinin zuhurundan önce olacağı yönündedir. Dolayısıyla bu ikisi arasında bir çelişki görülmemektedir.

Ehl-i Beyt Mektebi, meşhur akait kitaplarında onun gaybetini ayrıntılı olarak ispat etmeye çalışan delillerle doludur.⁽¹⁾

Daha önce de dünyanın kurtarıcısı hakkında, geçmiş dinlerin semavi müjdelerinin bütünüyle ve sadece Ehl-i Beyt Mektebi'nin inandığı şekilde Hasan Askerî'nin (a.s) oğlu olan Mehdi ile örtüştüğünü, hatta bu müjdelerin onun gaybetini haber verdiğini de görmüştük. Mehdi'nin On İki İmam'ın sonuncusu olduğu yönündeki inanç, İmamiye mezhebini diğer mezheplerden ayıran bir husustur. Bu müjdeler, sadece Mehdi'yle örtüşen özelliklere işaret etmektedir. Bu durum, İmamiye'nin Mehdi Muntazar (a.s) hakkındaki inancının, dünyayı kurtaracak olanın kimliğiyle ilgili müjdelerin araştırılmasında izlenen ilmî metoda dayanarak, bu anlaşmazlığın başarılı bir şekilde giderilmesi imkânını da sağlamaktadır.

Burada doğrudan ve her dönemde, insanların kendi zamanında yaptıklarına dünya ve ahirette şahitlik etmesi için, insanla-

1- Örneğin; Şeyh Müfid'e ait beş risaleden oluşmuş olan *er-Resailu fi'l-Gaybe* adlı kitabına ek olarak *el-Fusulu'l-Aşere fi'l-Gaybe*; Seyyid Murtaza'ya ait *el-Mukni fi'l-Gaybe*; Şeyh Tusî'ye ait *el-Gaybe*; Şeyh Saduk'a ait *İkmalu'd-Din*; Şeyh Numani'ye ait *el-Gaybe*; Şafi, telhisi vb. imamet hakkında yazılmış tüm kitaplar. Söz konusu eserler konuyla ilgili çeşitli delillerle doludur. Ayrıca bu tür eserlerin sayısı son derece fazladır.

rı Hakk'a ulaştıran ve onların amellerini gözetleyen bir imam olduğuna delalet eden bir takım ayetleri takdim edeceğiz. Bu ayetler öyle sıfatlar belirlemektedir ki bunlar, Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi'nin var olduğunu ve kaybolduğunu savunduğu İmam Mehdi dışında herhangi bir kişiyle örtüşmemektedir. Bu ayetler, İmamiye'nin Mehdi Muntazar hakkındaki görüşünün ne kadar doğru olduğunun bir kanıtıdır. Gerçekte herhangi bir zamanda, yeryüzünde hak olan bir imamın mutlaka bulunacağını ifade eden bu ayetler, daha fazla açıklamaya ihtiyaç duymayan ve delaleti kesin olan delillerdir. Ancak İslam tarihinde gördüğümüz tarihî anlaşmazlıklar ve bunların akidevi görüşlerin oluşmasındaki yansımaları, açık delillerin üstünün örtülmesine ve gerçek anlamlarından uzak bir şekilde yorumlanmalarına neden olmuştur.

Bu bahsi, gerek Ehl-i Sünnet'e göre makbul olan altı hadis kitabında gerekse bunun dışında kalan ve bütün İslami fırkalarca makbul olan hadis kitaplarında, Resul-i Ekrem'den (s.a.a) rivayet edilen sahih hadisler grubunu takdim ederek tamamlayacağız. Bu hadis-i şerifler onlar karşısında bir hüccet teşkil etmektedir. Ayrıca bu hadisler, az önce bahsi geçen ayet-i kerimelerin delaletlerini tamamlayıcı nitelikte olup, ayetlerin genel olarak belirlediği ölçülerden hareketle örneğini ve mısadakını teşhis ediyorlar. Bununla birlikte Allah Resulü'nün (s.a.a) müjdelediği vadedilen Mehdi'nin, Nebevi itretten on birinci imam olan Hasan Askerî'nin (a.s) oğlu olduğunu ispat ediyorlar.

1- Her Dönemde Mutlaka Bir İmamın Bulunması

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

O gün, insanlardan her topluluğu, kendi imamlarıyla çağırırız. Kimin kitabı (amel defteri) sağ eline verilirse,

işte onlar, kitaplarını okurlar ve en küçük bir haksızlığa uğramazlar.

Kim de bu dünyada kör olursa, o ahirette de kör olur ve yolunu daha fazla şaşırır.⁽¹⁾

Bu nas, her dönemdeki insanların bir imamı olduğunu ve insanların bu imamlarıyla birlikte kıyamet günü çağrılacağını ifade etmektedir. Böylece mezkûr imam, hesap gününde onların aleyhine hüccet olacak ya da onların aleyhinde şahitlik edilecektir ki, bu aynı zamanda onlar hakkında hüccet olacağı olgusunu da içerir. Birinci ayet-i kerimede kastedilen imam (lider) kimdir?

Bu soruya cevap vermek için kendisinden neyin murat edildiğini bilmek ve takdim edilen Kur'ânî nassın söylemek istediği şeyle uyum içerisinde olanı tanımak için, bizatihi Kur'ân'ın kullanmakta olduğu ıstılahlara dönmek ve onunla sonuca ulaşmak icap eder.

Kur'ân-ı Kerim'de "imam" lafzıyla, insanların kendisine uyduğu/tabii olduğu kişiler kastedilmiştir. Kur'ân'ın kullanımında bu, iki tür olup üçüncüsü yoktur. Birincisi, Allah tarafından atanmış ve kendi emriyle insanların hidayete kavuşması için insanlara önderlik eden imamlar. Nitekim Allah Teâlâ çeşitli ayetlerde şöyle buyurmaktadır:

Onları bizim emrimizle hidayet eden imamlar kıldık.⁽²⁾

Ben seni insanlara imam kılacağım.⁽³⁾

Yeryüzünde ezilenlere iyilik etmek ve onları imamlar ve

1- İsrâ (17), 71-72.

2- Enbiyâ (21), 73.

3- Bakara (2), 124.

yeryüzüne mirasçılar yapmak istedik.⁽¹⁾

Bizi muttakilere imamlar kıl.⁽²⁾

Bu ayetlerin tamamında imamet/önderlik doğrudan Allah'a nispet edilmektedir.

İkinci tür imamet ise, insanları hidayete değil dalalete sürükleyendir. Örneğin Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

Küfrün imamlarına/önderlerine karşı savaşın.⁽³⁾

Biz onları kıyamet günü ateşe çağırın imamlar/önderler kıldık, yardım da olunmazlar.⁽⁴⁾

Bu, fertlerle ilgili bir husustur. Fertler dışındaki konuda ise iki anlamda ve sadece müfret (tekil) siygasıyla kullanılmıştır. Hâlbuki daha önceki anlamlar, hem müfret hem de cem siygasıyla (hem tekil hem de çoğul formuyla) gelmiştir. Birinci anlam Tevrat'a ilişkindir:

Rabbinden apaçık bir delile sahip olan, bundan başka bir de tanığı olup daha önce din ve dünya işlerinde bir imam/önder ve rahmet olan Musa'nın kitabında da bildirilen kişi, yalnız dünyayı dileyene benzer mi?⁽⁵⁾

Belki de bu kullanımdan, diğer ya da belli başlı semavi dinlerin kitapları için "imam" kelimesinin kullanımının doğru

1- Kasas (28), 5.

2- Furkan (25), 74.

3- Tevbe (9), 12.

4- Kasas (28), 41. Caale fiili burada sapkınlıkta önde gidenleri kendisinden sonra gelecek kişilerin izleyeceği kastedilmektedir. *el-Mizan Tefsiri*, c. 16, s. 38, Hidayet imamlarında olduğu gibi burada nasb etme (atama) anlamı yoktur.

5- Hûd (11), 17.

olduğu anlamı çıkarılabilir. İmam kelimesinin ikinci anlamı ise şu ayet-i kerimede geçtiği gibi levh-i mahfuzdur:

Biz her şeyi apaçık bir imamda saydık.⁽¹⁾

Ayette İmamdan Kastedilen Şey

Ayette geçen ve her zamanda bir örneği bulunan ve insanların kıyamet günü kendisiyle birlikte çağrılacağı imamdan kasıt nedir? O belirli bir şahıs mıdır? Yoksa her asırda gönderilen semavi kitaplardan biri midir? Yoksa levh-i mahfuz mudur?

Buradaki muradın, ne semavi kitaplar ne de levh-i mahfuz olması mümkün değildir. Çünkü ayet genel olup, delalet ettiği şeyin öncekileri ve sonrakileri kapsadığı, içinde imamın bulunmadığı herhangi bir dönemin ya da herhangi bir kavmin olmadığı açıktır. Oysaki Kur'ân bakımından ve tarihsel olarak da sabittir ki, ilk teşriî semavi kitap Nuh'un (a.s) kitabıdır. Ayette geçen imamdan kastın, her asırda gelecek bir semavi kitap olduğu şeklindeki bir yaklaşım, Nuh'tan önceki dönemlerin göz ardı edilmesi anlamına gelir. Hâlbuki bu açıklama, *"bütün insanlar"* ifadesiyle bunu bütün asırlar için geçerli kılan ayet-i kerimenin sarıh içeriğine aykırıdır.

Ayette geçen imamdan levh-i mahfuzun kastedilmesi de mümkün değildir. Çünkü levh-i mahfuz birdir. Bir dönemin insanıyla sınırlı olması gibi bir durum söz konusu değildir. Oysa ayet-i kerimede, net bir şekilde her dönemin insanına özgü bir imamdan bahsedilmektedir.

Öyleyse geriye iki görüş kalmaktadır. Birincisi; ayette geçen imam kelimesinden, hak ya da batıl yolda insanlara her dönemde rehberlik eden kişi kastedilmiştir. Ya da bundan mu-

1- Yâsîn (36), 12.

rat; her dönem insanlara sadece hak yolda önderlik edecek, Allah Teâlâ'nın emriyle insanları hidayet edecek, onlara karşı Allah'ın hücceti olacak birisidir. Bu kişi ister Halil İbrahim ve Muhammed (Allah'ın salat ve selamı onların ve soylarının üzerine olsun) gibi peygamber olsun ister onların vasileri gibi peygamber olmasın, kıyamet günü topluluklar aleyhine hüccet olması için çağrılacak olan bir imamdır.

Ayette "çağırılmak"tan maksat da o toplulukların getirilmele-ridir. O gün her dönemin topluluğu, zamanlarının imamıyla birlikte getirilmiş olacaktır. Hak imama uyanın sağ eline kitabı verilecek, zamanının hak imamını tanımayıp ona uymayan insanın dalaleti ve körlüğü ortaya çıkacaktır.

Bu durum, Allame Tabatabai'nin tefsirinde beyan ettiği gibi araştırma konusu olan iki ayet üzerinde düşünmenin ulaştırdığı sonuçtur.⁽¹⁾

Araştırmasında, buradaki imam kelimesinin anlamıyla ilgili olarak bütün müfessirlerin görüşlerini tefsirinde zikretmiştir. Bunların Kur'an'ın kullanımıyla ve ayetin zahiriyle uyumlu olmadığını, bunların geçersizliğini kesin olarak beyan etmiştir. Bunlardan en önemlisi, imamdaki kastın İbrahim ümmeti, Musa ümmeti, İsa ümmeti ya da Muhammed (Allah'ın salat ve selamı hepsinin üzerine olsun) ümmeti gibi isimlerle anılan topluluklar için gönderilmiş olan peygamberler olduğunu söyleyen görüştür. Bu görüş de diğerleri gibi bu iki ayetin zahirine terstir. Çünkü kendilerine peygamber gönderilmiş toplulukları umumi hükmün çerçevesinden çıkarmaktadır ki, bu açıklama söz konusu ayetlerin zahirine aykırıdır. Ayrıca bu görüş, inşallah daha sonra ele alacağımız ayetler tarafından da çürütülmektedir.

1- Tefsiru'l-Mizan, c. 13, s. 165-169. Bizim burada zikrettiklerimiz, Allame'nin iki ayet hakkında yaptığı tefsir araştırmalarından faydalandığımız hususlardır.

Dalaletten Kurtaran İmam

Dolayısıyla mezkûr iki ayet sonuç itibariyle, her asırda kendisiyle hidayete ulaşılacak imamın varlığının kesin olduğuna, dünya ve ahirette zamanının insanlarına Allah'ın bir hücceti olduğuna delalet etmektedir. Böylelikle dünyada onu tanıma ve tabi olma, haşır gününde kurtuluş vesilesi olacaktır. Onu dünyada tanımama ve uymama körlüğü, ahirette daha da şiddetli bir körlüğün ve sapkınlığın nedenidir. O gün, her insan kendi zamanının hak imamıyla çağrılacaktır. Ondan sapanlara; "Bu, aranızda yaşamış olan imamınız. Niçin ona karşı kör oldunuz?" denecek. Böylece onlar üzerindeki açık hüccet tamamlanmış olacaktır. Bu nedenle toplulukların, onlarla birlikte çağırılıp getirilmesinin hikmeti ahirette açıklık kazanacaktır.

Şimdi ise, bu iki ayetin delalet etmiş olduğu şeylerle irtibatlı olan merkezî soruya geliyoruz. Bu çağda Allah'ın yarattıkları üzerindeki hücceti olan hak imam kimdir? Her asırda bir örneği olması gereken hak imamın, bu asırdaki örneği kimdir? Nitekim üzerinde durduğumuz mezkûr iki ayet ve daha sonra söz konusu edeceğimiz ayetler, bunu apaçık bir şekilde ifade etmektedir.

Bu soruya herkes için geçerli bir delil olması hasebiyle, sadece Kur'âni naslardan cevap vermek için önce Kur'ân-ı Kerim'in hak imam için belirlediği özellikleri bilmek ve ardından da yaşadığımız zaman diliminde bununla örtüşen kişiyi araştırmamız gerekir.

Hidayet İmamı Hakkındaki Kur'âni Vasıflar

Mezkûr iki ayetten çıkarılan sonuç; söz konusu imamın kıyamet günü kendisini hüccet kılacak niteliklere sahip olma gerekliliğidir. Bunlar; hidayete güç yetirebilmek, ona tabi olmanın insanları hidayete ulaştıracak bir yapıya sahip olma-

sı, ona itaatin Allah'a itaate ulaştırıyor olması ve insanların amellerinin sadece zahirini değil aynı zamanda hakikatini de bilebilmesi gibi özelliklerdir. Yani imam, hem kendi kavmini hidayet edecek ve hem de onların yaptıklarına tanıklık edecektir. Bu durum, ilahi hidayeti alıp onu korumaya ve bunu insanlara nakletmeye kadir olmayı gerektirir. Ayrıca onun Allah tarafından; kitabı bilmesi, tanıklık edebilmesi, onlar hakkında kıyamet günü hüccet olabilmesi için insanların işlerinin hakikatini bilmesini sağlayacak vesileleri bilmek gibi üstün vasıflarla donatılmış olması gerekir. Az sonra gelecek iki maddede, bunun daha tafsilatlı açıklamasını yapacağız.

Ayrıca bu imamın, kavmine ilahi hidayeti nakletme hususunda herhangi bir kusurda bulunmaması ve kıyamet günü onlar hakkındaki tanıklığında, her hangi bir haksızlık yapmaması için en yüksek adalet ve takva derecesine sahip olması gerekir. Yani en yüksek derece olan ismete (masumiyete) sahip olmalıdır. Nitekim Allah Teâlâ bunu şu ayet-i kerimesinde açıklamaktadır.

Hani Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınamış, o da tam olarak onları yerine getirmişti. (İşte o zaman Allah) "Ben seni insanlara imam kılacağım." dedi. (İbrahim,) "Benim soyumdan da." dedi. (Allah,) "Benim ahdim zalimlere erişmez." dedi.⁽¹⁾

İmamet Allah'a ait bir "ahit" olup, kenarından köşesinden de olsa zulme ilişmiş olan bir kişi bu makama nail olamaz. Bilinmektedir ki; hangi türden olursa olsun günah işlemek, zulüm göstergelerinden ve örneklerinden biridir. Bu yüzden imam olabilecek birisi, mutlaka masum olmalıdır.

Allah Tebareke ve Teâlâ, halili/dostu İbrahim'in (a.s) zürriyetinden de imamlar çıkmasına izin vermesi yönündeki talebini

1- Bakara (2), 124.

onaylamış. Ancak bunu, masum olanlardan başkasına ulaşmayacağını açıkça belirterek sınırlandırmıştır. Buradan da anlıyoruz ki; kıyamet gününe kadar İbrahim'in zürriyetinde, imamete layık kişiler eksik olmayacaktır. Nitekim bunu şu ayet-i kerime de teyit etmektedir:

Ve bu birlik sözünü, tevhide dönsünler diye soyu arasında kalıcı bir vasiyet olarak bıraktı.⁽¹⁾

İmamet İlâhî bir ahit olduğuna göre imam da Allah tarafından seçilecektir -zira o, elçilik görevini kime nasıl vereceğini en iyi bilendir-. Bunlar ayet-i kerimelerin teyit ettiği hususlardır. Allah Teâlâ imameti doğrudan kendisine nispet etmiş, başkasına nispet etmemiştir. Nitekim Zuhruf ve Bakara surelerinde geçen iki ayete ve başka surelerdeki ayetlere bakıldığında bu açıkça görülecektir. Allah'ın muayyen bir şahsı imamet için seçmesi; Kur'ân ve sünnet membaından sadır olan nas aracılığıyla ya da imameti ve masumiyeti sabit olan kimsenin nassı aracılığıyla veya imamet iddiasının doğruluğunu ispat için doğaüstü mucizeler izhar etmesiyle gerçekleşecektir.

Öyleyse İsra Suresi'ndeki iki ayetin kesin bir şekilde varlığına delalet ettiği zamanımızın imamı, kıyamet günü kendisinin hüccet olabilmesi için kavmini hidayete ulaştırması ve onların işlerine tanık olması, masum olması, imametinin kesin olarak kendisine ait olduğu belirtilen İbrahim zürriyetinden olması gerekir. Ayrıca Resul-ü A'zam (s.a.a) tarafından ya da imameti sabit olmuş bir kişi tarafından nasla haber verilmeli veya gökyüzüyle ilişkisini ve imamet iddiasını ispat edecek mucizeler getirmelidir.

1- Zuhruf (43), 28. Ayrıca Allah Teâlâ'nın şu sözünü de değerlendirin:

"Ve ona İshak ve Yakub'u verdik ve soyuna, peygamberlik ve kitap ih-san ettik ve dünyada, mükâfatını verdik onun ve şüphe yok ki o, ahiret-te de elbette temiz kişilerdendir." (Ankebût (29), 27.)

Asrımızdaki İmam

Zamanımızda kim, bu söz konusu nitelikleri kendisinde toplamaktadır? Açıktır ki, zahiren bu niteliklerle örtülecek ve bu niteliklerin kendinde bulunduğunu iddia eden bir şahıs yoktur. Ancak bu tür özelliklere sahip bir şahsın zahirde bulunmaması, çağımızın böyle bir şahıstan yoksun olduğu anlamına gelir mi?

Cevap doğal olarak olumsuzdur. Çünkü bu, İsrâ Suresi'nde geçen iki ayetin sarîh delaletiyle çelişmektedir. Önümüzde sadece onun varlığını, gaybetini ve kıyamet günü çağının insanları üzerinde hüccet olabilmesi için, gaybetinde bile yerine getirmesi gerekli olan görevini ifa ettiğini kabul etmek kalır.

Ehl-i Beyt Ekolü'nün Mehdi Muntazar hakkındaki görüşü budur ve bununla temayüz etmektedir. İsmet; imameti sabit olan Mehdi'nin, Resul-ü A'zam'dan (s.a.a) ve masum babalarından nas sunma gibi gerekli olan bütün nitelik ve şartların onda da bulunduğuna yönelik akli ve naklî deliller sunmaktadır. Ayrıca küçük ve hatta büyük gaybetinde kendisinden mucizelerin sadır olduğunu ispat ettiği gibi, çağdaşları üzerinde şahitlik görevini yerine getirebilmek için onun imamet görevini imkân dâhilinde yerine getirdiğini ispat etmektedir. Bunlar, bu ekolün âlimlerinin tedvin ettiği kitaplarda yazılıdır.⁽¹⁾

Burada bu kitaplardan bazılarının, İmam Mehdi'nin (a.s) doğumundan (*bir asırdan daha fazla bir zaman*) önce yazılmış

1- Bu konuyla ilgili bk. örneğin: Ayetullah Şeyh Lütfullah Safi'nin "*Muntahabu'l-Eser fi'l-İmami's-Sani Aşer*" adlı eseri. Müellif, gerek Şia gerekse Ehl-i Sünnet kaynaklarından rivayet edilen bir çok nassı bir araya getirmiştir. Yine bk. Hürr-i Amili'nin "*İsbatu'l-Hüdat bi'n-Nususi ve'l-Mucizat*" adlı eseri, Hamvini Şafii'nin "*Feraidu's-Simtayn*" adlı kitabı ve Hafız Kunduzi el-Hanefi'ye ait "*Yenabiu'l-Mevedde*" adlı eseri ve diğer bir çok eserler.

olduğunu, ayrıca bu konuda onun imametine delalet eden, gerçekleşmeden gaybetini ve gaybetinin uzun süreli olacağını haber veren hadis-i şerifler bulunduğuna işaret etmek yeterli olacaktır. Bütün bunlar, bu inanışın doğruluğunun ispatı için en açık delillerdir. Nitekim bazı ulema da bunlarla istidlal etmişlerdir. Zira gaybet, daha önce sunulmuş olan nasları doğrulayıcı bir şekilde gerçekleşmiş olup tüm bunlar, bu haberlerin vahiy membaından çıkmış olduğunu kanıtlar.⁽¹⁾

2- Her Çağda Ümmetine Şahit Olan İmamın Bulunması

Allah Teâlâ farklı ayetlerde şöyle buyurur:

Ne olacak halleri her ümmetten bir tanık getirdiğimiz, seni de bunlara tanık tuttuğumuz gün?⁽²⁾

Ve o gün her ümmete bir tanık getiririz de sonra kâfirlere, ağız açıp özür dilemeye bile izin verilmez ve yaptıkları kötülüklerden vazgeçeceklerine dair verdikleri söz de kabul edilmez.⁽³⁾

Her ümmete, kendi cinsinden bir tanık getireceğiz ve seni de bunlara tanık tutacağız ve biz, sana her şeyi açıklayıp anlatan ve Müslümanlara hidayet, rahmet ve müjde olan kitabı indirdik.⁽⁴⁾

1- Şeyh Saduk'un "*Kemalu'd-Din*" adlı eserinin önsözünde bulunan istidlale (s. 12) bakınız ve Şeyh Müfid'in "*el-Fusulu'l-Aşere fi'l-Gaybe*" kitabının beşinci bölümüne ve "*Resailu'l-Gaybe*" kitabının beşinci risalesine bakılabilir. Şeyh Tusî'nin "*el-Gaybe*" kitabı, s. 101 ve sonrası ve yine Şeyh Tabersi'nin "*İlamu'l-Vera*" adlı eseri, c. 2, s. 257 ve sonrasında, Seyyid İbn Tavus'un "*Keşfu'l-Mehacce*" adlı eserlerine müracaat edilebilir.

2- Nisâ (4), 41.

3- Nahl (16), 84.

4- Nahl (16), 89.

Ve biz her ümmetten bir tanık getirir de getirin bakalım deriz, delillerinizi. Artık bilirler ki şüphesiz gerçek, Allah'ındır ve uydurdukları şeylerin hepsi de gözlerinden kaybolup gider.⁽¹⁾

Bu ayet-i kerimeler, kıyamet gününde beşer üzerindeki ilahi hüccetten bahsetmektedir ki, biz bunları daha önce İsrâ Suresi'nde geçen iki ayetin tefsiriyle ilgili olarak zikretmiştik. Bu ayetler Allah'ın, kendisini her çağın ehline (*kulli ümmetin=her ümmete, kulle ünasin=tüm insanlara*) hüccet kılacağı hak olan bir imamın varlığının kesinliği hakkındaki delaleti teyit etmektedir. Allah bu imamı hidayetle, delillerle ve insanların amellerinin kıymetli ilahi dine uymasıyla ilgili olarak hüccet kılacaktır.

Açıktır ki ilk olarak; Allah'ın kulları üzerindeki hüccetinin, bir taraftan insanları hidayete ulaştırabilmesi için ilahi şeriatı bilmesi diğer taraftan da bu görevini yerine getirebilmesi için aralarında yaşayan biri olması gerekir. İkinci olarak ise, onlar hakkında şahitlik yapabilmesi için kavminin yaptıklarını kuşatmış olması gerekir. Bir başka ifadeyle, kıyamet günü din karşısındaki tutumları hakkında şahitlik yapabilmesi gerekir.

Yine açıktır ki bu ayetlerde geçen şahitlik, mutlak olarak zikredilmiştir. "Bu ayetlerin tümünün mutlaklığından anlaşılan, ümmetlerin işlerine ve peygamberlerin tebliğlerine de tanıklık etmektir."⁽²⁾ Zemahşeri, *el-Keşşaf* adlı tefsirinde bunu açıkça belirtmiş ve şöyle demiştir: "Çünkü ümmetlerin peygamberleri, bu ümmetlerin yapmakta olduklarına şahitlik etmektedirler."⁽³⁾ Şahit: "İman ve tasdiklerinde, küfür ve

1- Kasas (28), 75.

2- Tefsiru'l-Mizan, c. 1, s. 320.

3- Tefsiru'l-Keşşaf, c. 3, s. 189, Kasas Suresi, 75. ayetin tefsiri.

tekziplerinde, onların leh ve aleyhinde tanıklık eden kişidir."⁽¹⁾ Şahit, canlı ve halkının çağdaşı olup ölü olmamalıdır. Nitekim Allah Teâlâ bu hususu, İsa'nın (a.s) dilinden şöyle ifade etmektedir:

Onlara, ancak bana emrettiğini söyledim, Rabbime ve Rabbinize kulluk edin dedim. İçlerinde bulunduğça gözetirdim, korurdum onları, fakat beni aldıktan sonra onların ne yaptıklarını sen gördün ve sen her şeye hakıyla tanıksın.⁽²⁾

Bu ayetin içeriğinden, tanıklık sonucunun ilanının kıyamet günü olacağı çıkarılmaktadır. Ancak tanıklığın konusu hakkında yani kavminin işleri konusunda kuşatıcı bir bilgiye sahip olmak, dünyada ve ümmetiyle aynı çağda yaşayarak olacaktır. Zira Allah, İsa'nın dilinden *"İçlerinde bulunduğça gözetirdim, fakat beni aldıktan sonra onların ne yaptıklarını sen gördün."* demektedir. Dolayısıyla Allah Teâlâ'nın kıyamet günü, durumlarını gözetlediği kişiler hakkında hüccet kılacağı kişinin, haklarında şahitlik yapacakları insanlarla çağdaş olması gerekir. Bu yüzden Zemahşeri'nin tefsirinde yaptığı gibi, ümmetler üzerindeki şahitleri sadece peygamberlerle (hepsine selam olsun) sınırlamak gerekir.⁽³⁾ Bilakis Fahreddin Razi'nin tefsirinde beyan ettiği gibi, her asırda çağdaşlarının amellerine şahit olacak bir imamın olduğunu ifade etmek gerekir:

Allah'ın şu sözüne gelince: **"Her ümmetten bir şahit çıkarıldı."** ayetinden murat, "onlar hakkında şahitlik etmesi için birini seçtik ve diğerlerinden ayırdık." şeklindedir. Bazıları bu kimselerin peygamberler olduğunu, kusurun kendilerinde değil insanlarda olduğunun bilinmesi için

1- Tefsiru'l-Keşşaf, c. 2, s. 423, Nahl Suresi, 84. ayetin tefsiri.

2- Mâide (5), 117.

3- Tefsiru'l-Keşşaf, c. 3, s. 189, Kasas Suresi, 75. ayetin tefsiri.

kavimlerine delilleri tebliğ ettiklerine ve bunları açıkladıklarına şahadet ettiklerini söylüyorlar ki, bu da onlara göre bu ümmetlerin kederlerini artırmıştır.

Diğerleri de şöyle diyor: Aksine onlar (şahit olan imamlar), insanların yaptıklarına her çağda tanıklık eden şahitlerdir. Bunların arasına peygamberler de girmektedir. Bu doğruya daha yakın bir anlamdır; çünkü Allah Teâlâ, her ümmet ve topluluktan bir şahit çekip çıkaracağını ifade etmektedir. Böylelikle peygamberlerin olmadığı dönemler dahi bu şahitlerin kapsamına girmektedir ki bu dönemler fetret dönemleri ve Peygamber efendimiz Muhammed'den (s.a.a) sonra yaşanmış olan dönemlerdir. Sonuç olarak insanlar hakkın, Allah ve Resulü'nde olduğunu öğrenmektedirler...⁽¹⁾

Öyleyse her asırda olduğu gibi bu asırda da mutlaka bir şahit bulunması gerekmektedir. Nitekim Resul-i Ekrem'in (s.a.a) tanıklığından bahseden Nisa ve Hacc surelerindeki iki ayette muasırlarına işarette, işaret ismi olan (hâulai=onlar) lafzını kullanması bunu destekler niteliktedir: (*Seni de onlara şahit getirdik*). Böylece daha sonra gelecek olan ümmetlere de şahit getirileceği beyan edilmiş olmaktadır.⁽²⁾ Peki, bu asırda bize şahit olan kimdir? Şimdi bu sorunun cevabını öğrenmeye götüren nitelikleri belirlemek için ayet-i kerimeleri yeniden inceleyelim.

Şahit İmam'ın Özellikleri

Nahl Suresi'ndeki 89. ayet, bu şahidin bizatihi insanların kendi cinsinden bir beşer olacağını ifade etmektedir: “Onla-

1- et-Tefsiru'l-Kebir, c. 25, s. 12-13. Ayrıca bu hususta bk. Mecmau'l-Beyan, c. 7, s. 454, Kasas Suresi, 75. ayet.

2- et-Tefsiru'l-Kebir, c. 20, s. 98. el-Keşşaf tefsiri, c. 2, s. 424. Allame Meclisi, *Biharu'l-Envar*, c. 7, s. 309. Tefsiru İbn Kesir, c. 2, s. 603, Nahl Suresi, 89. ayetin tefsiri.

rın kendinden bir şahit..." Bu anlam başka ayetlerden de çıkarılmaktadır. Bu anlam, başka ayetlerde de kullanılan "min" harf-i cerrinin (Türkçedeki "den" eki), tebiyye (üzerine geldiği kelimeye "bazıları") anlamını vermesinden de çıkarılır. Örnek: (*Her ümmetten/topluluktan....*)

Şahit, peygamberler gibi beşerdir. Melek, cin, semavi kitap veya levh-i mahfuz türünden değildir. Bu husus, İsrâ Suresi'nde geçen iki ayetle ilgili "Bu iki ayette geçen imandan kasıt, bir şahıs olup kitap değildir." sözümüzü teyit etmektedir. Çünkü ayet, imamın Allah tarafından ümmeti üzerine hüccet olacağından bahsetmektedir. Bu da söz konusu ayetlerde işaret edilen şahidin rolüdür. İki durumda da kastedilen tektir. Dolayısıyla imam şahitlerden biridir.

Ayet-i kerimeler, onu nitelerken müfret sıygası (tekil formu) kullanmaktadır. Bir başka ifadeyle, çağdaşı olduğu kavmine şahit olan imam tektir. Bu durum, daha önce geçen İsrâ Suresi'ndeki (*Bütün insanları imamlarıyla...*) ifadesinin, imam kelimesini tekil çekimiyle kullanmasıyla uyum içindedir. Bu, bütün İslam ümmetinin yahut marufu emredip münkerden nehyeden bir topluluğun, kavminin ya da çağdaşı olduğu başka kavimlerin yaptıklarına şahit olması tezini savunan bir tefsiri de geçersiz kılmaktadır. Aynı durum, bu ayetlerin delaletinin, her iki mezhepten yapılan rivayetlerde⁽¹⁾ geçen ve zamanın kendilerinden yoksun olmadığı "abdal" olduğu yönündeki yorumların da geçersiz olduğunu söylemek için kullanılabilir. Her zamanda yapılan amellerin şahidi tek olup daha fazla değildir.

Zemahşeri'nin de dediği gibi imamın rolü, ümmetinin küfür, yalanlama ya da iman, tasdik gibi amellerine şahitlik et-

1- bk. Mu'cemu Ahadisi'l-İmami'l-Mehdi, c. 1, s. 274, Ahmed'in Müsned'inden ya da Ehl-i Sünnet'in başka hadis kaynaklarından naklen.

mektir. Bütün bunlar kalbî hallerdir ve “bilindiği gibi sahip bulunduğumuz normal duyular ve bunlardan kaynaklanan gücümüz, sadece fiillerin ve amellerin şekillerini algılayacak durumdadır. Bu algılama da ancak duyu açısından var olan ve hissedilen bir şey için söz konusu olabilir. Yok olan ya da görünmeyen şeyler için değil. Küfür, iman, kurtuluş, hüsrân, kısacası duyular ile algılanamayan ama insanın özünde gizli bulunan amellerin gerçekliklerine ve ruhsal anlamlara gelince bunlar, kalplerin kazanımlarıdır. Tüm sırların ortaya döküldüğü gün yüce Allah, bunları esas alarak insanları sorguya çeker. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor: ‘*Kalplerinizin kazandıklarından dolayı sorumlu tutar.*’⁽¹⁾ Bunları teker teker belirlemek, bilgice kuşatmak, göz önünde bulunmayanlar bir yana, hazırda bulunanlar arasından belirlemek bile insanın gücü dâhilinde değildir. İşini bizatihi Yüce Allah'ın üstlenip yetki tanıdığı ve bunları gözlerinin önüne serdiği kişi başka.”⁽²⁾

Dolayısıyla ümmetine şahitlik edecek olan kişinin, kavminin amellerinin iç yüzünü bilmesini sağlayan rabbani bir ilimle donatılması gerekir. Çünkü İlâhî mizanda amellerin değerinin, batini hakikatlere, saiklere ve niyetlere göre olduğu açıktır. Bu yüzden, ümmetine şahitlik yapacak olan bu şahsın sıradan bir kişi olması mümkün değildir. Aksine bu kişinin doğrudan İlâhî yardımla desteklenmiş, Allah'ın kendisinden razı olduğu, gaybına onu muttali kıldığı kişilerden olması gerekir. Zira insanların amellerinin iç yüzünü bilmek, O'nun gaybının örneklerinden birisidir.

“Bilindiği gibi bu üstün nitelik tüm ümmete bahşedilmiş değildir. Şu hâlde bu, sadece ümmet içinde yer alan tertemiz velilere özgü bir keramettir. Onların dışında saadet açısın-

1 Bakara (2), 225.

2- Tefsiru'l-Mizan, c. 1, s. 320-321.

dan vasat bir konumda olanlar ve iman noktasında orta bir çizgide bulunanlar, bu tür bir fazilete sahip değildirler... Şahitlerin (yani amellere şahitlik edenlerin) en azından Allah'ın velâyeti, bahşettiği nimeti altında ve dosdoğru yol ehli olmaları gerekir."⁽¹⁾

Şahid, Yanında “Kitap İlmî” Bulunan Kimsedir

Açıktır ki; insanların iç yüzlerine vakıf olmak, bilinen tabii nedenlerden dolayı mümkün değildir. Hatta Allah Tebareke ve Teâlâ'nın hikmetiyle kullarından dilediğine takdim ettiği ilmin özel bir biçimine ihtiyaç duyar. -Zira Allah-u Azze ve Celle, risaletini kime göndereceğini en iyi bilendir.-⁽²⁾ Kul böylelikle Allah'ın kendisine sunduğu bu imkânlarla, başka insanlar için alışkanlık halini almış tabii sebepleri aşarak bu sebepler aracılığıyla yapılması mümkün olanları yapar. Böylelikle, “velayet-i tekviniyye”de bir mertebeye kavuşur. Allah'ın izniyle tabii sebepleri aşar. İlmin bu tür özel şekli, Kur'ân-ı Kerim'de "İlmü'l-Kitab" (Kitap İlmî) şeklinde nitelenir.

Bunun örneğini, Asıf b. Berhiya'nın Belkıs'ın tahtını Yemen'den Filistin'e göz açıp kapayıncaya kadar getirmesinde görmekteyiz. Kur'ân-ı Kerim onun bu tür bir işi son derece kısa bir zaman diliminde yapmasını, kitaptan bir ilme sahip olmasına bağlamıştır. Zira bunun, tabii sebeplere göre gerçekleşmesi tasavvur edilemez. Bakınız Allah Teâlâ ne diyor:

Kitaptan bir ilmi olan kimse, “Gözünü yumup açmadan ben o tahtı sana getiririm.” dedi. (Süleyman) tahtı yanında yerleşmiş olarak görünce, “Bu, Rabbimin bir lütfudur...” dedi.⁽³⁾

1- age., c. 1, s. 321.

2- Allah Teâlâ'nın şu sözüne işaret edilmektedir: “Allah, risaletini kime vereceğini en iyi bilendir.” En'am (6), 124.

3- Neml (27), 40.

Asıf b. Berhiya, Süleyman Peygamber'in (a.s) vasisiydi. Hz. Süleyman, insanlara kendisinden sonra hüccetin o olduğunu, kaptan alınmış ilmini ortaya koyarak bildirmek istedi.⁽¹⁾ Asıf'ta kitabın ilminden biraz vardı, yoksa bu ilmin tamamı kendinde değildi. Zira ayette kullanılan (*min ilmi'l-Kitab*) "kitabın ilminden" ibaresindeki "den" eki, "bir kısmı" anlamına gelir.

Ayrıca burada, kendisinde kitabın ilminin tamamının bulunduğu kişi, velayet-i tekviniyyeden daha üstün bir dereceye, insanların amellerinin iç yüzünü bilme gücü ve araçlarında tasarruf hakkına sahip olur. Bu sayede, ilahi risaleti en güzel şekilde yerine getirdiği hususunda tam bir şahitlik yapabilir.

Bu yüzden kavmine şahitlik eden kişinin, kitabın ilminin ya tamamına ya da bir kısmına sahip olması gerekir. Yahut en azından, o kişinin sahip olduğu ilim şeklinin buna muktedir olduğunu ifade etmek gerekir. Allah Teâlâ, Ra'd Suresi'nin sonunda şunu söylemektedir:

Kâfirler, sen peygamber değilsin derler; de ki: "Sizinle benim aramda tanık olarak Allah ve yanında kitap ilmi bulunan kimse yeter."⁽²⁾

Hâkim, Haskani'nin "*Şevahidu't-Tenzil*" adlı kitabında bunu birçok farklı tarikle naklederken,⁽³⁾ aynı şekilde Ehl-i Beyt

1- Şeyh Müfid, *el-İhtisas*, s. 93. İbn Şehraşub, *Menakıb-ı Âl-i Ebtalib*, c. 3, s. 507.

2- Ra'd (13), 43.

3- Şevahidu't-Tenzil, c. 1 s. 400-405, hadis: 422-427. Müellif, Ebu Said el-Hudri, İbn Abbas, İbn Hanefiye, İmam Bakır ve Ebu Salih'e dayandırarak altı hadis nakletmiştir ki bunların tümüne göre ayette kastedilen şahıs, Ali b. Ebu Talip'tir (a.s). Tefsir-i Salebi, c. 5, s. 303. Bu eserde de birincisi İmam Bakır'a (a.s), ikincisi ise Muhammed b. Hanefiye'ye dayandırılmak suretiyle iki hadis nakledilmiştir. Her ikisinde kitap ilmini yanında bulunduran şahsın Ali b. Ebu Talib olduğu ifade edilmiştir.

Mezhebi'nin çeşitli tariklerinde de⁽¹⁾ bu ayet-i kerimenin, İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğu kesindir. Şüphesiz kitabın ilmi, onun ve evlatlarının yanında bulunmaktadır. Onlardan başka bu ilme sahip olduğunu iddia eden kimse bulunmamaktadır. Onların hayat hikâyesi bunu doğrular niteliktedir. Ayrıca Ehl-i Sünnet ve Ehl-i Beyt Mektebi'nin hadis hafızlarının onlardan naklettikleri rivayet ve hadisler, onların bu iddialarını doğrular niteliktedir.

Öyleyse mezkûr ayet-i kerimelerden çıkan sonuçları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

1- Allah Tebareke ve Teâlâ'nın her asırda, kullarının amellerine şahit kıldığı birisinin varlığı kesindir. Zira kıyamet günü, yaşadığı çağın toplum ve insanlarına hüccet olacaktır. O, zamanının imamı olup ümmetler kıyamet günü onunla çağrılacak ve bu, kendi kavminin insanlarından olacaktır.

2- Bu şahit olan imam, peygamber de olabilir. Bizim çağımızda ve Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonraki çağlarda yahut peygamber gelmediği dönemlerde olduğu gibi peygamberlerin vasisi de olabilir. Çünkü ayetler mutlak ve açıkça görüldüğü gibi bütün zamanları kapsamaktadır. Öyleyse şahit olan imam, içinde yaşadığımız çağda da mevcuttur.

3- Çağımızda şahitlik görevini yerine getiren imam, Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın (a.s) ağzından aktarılandan çıkarılan manaya göre diridir ve yaşamaktadır.

4- Kendi çağındaki insanlar üzerinde şahitlik görevini yerine getirecek olan imamın, kıyamet günü haklarında şahitlik

1- Muhammed b. Hasan es-Saffar, *Basairu'd-Derecat*, s. 232-236, h: 1-21, "Mimma İnde'l-Eimmeti (a.s) min İsmillahi'l-A'zam ve İlmi'l-Kitab" babı. el-Kâfi, c. 1, s. 228, "Ennehu lem yecmai'l-Kur'ane Kullehu İlle'l-Eimmetu (a.s) ve Ennehum Yalemûne İlmehu Kulleh" babı.

yapacağı kişilerin eylemlerinin iç yüzünü öğrenebilmesi için mutlaka Allah tarafından bir çeşit tekvinî velayetle ve İlâhî inayetle güçlendirilmiş olması gerekir. Bu yardımın ve İlâhî fazlın göstergesi, kitabın ilmine kısmen ya da tamamına sahip olmalarıdır.

5- Bu tür bir şahıs zahir olmadığına göre, mutlaka onun zahirî gaybetine ve görevlendirildiği şeyi yaptığına inanmak gerekir. Çünkü Allah, gaybeti döneminde meydana gelen olaylarla ilgili onu hüccet gösterecektir.

6- Ehl-i Sünnet ve Ehl-i Beyt Mektebi'nin kitaplarında geçen çeşitli rivayetlerde, ayette başkasına uyması mümkün olmayan bir vasıfla, İmam Ali'nin ve masum evlatlarının kitabın ilmini bildikleri sabit olmuştur.

Büyük Müfessir Allame Muhammed Hüseyin Tabatabai, kıymetli eseri *el-Mizan fi Tefsiri'l-Kur'ân* adlı eserinde, başka görüşlerin Ra'd Suresi'nin son ayetinin içeriğiyle uyuşmadığını ifade etmektedir. Ayet-i kerimeden elde edilen niteliklerin sadece onlara uyduğunu, zira onlardan başkasının böyle bir iddiada bulunmadığını ve dolayısıyla bu vasfın sadece onlara hasredildiğini söylemektedir. Nitekim On İkinci İmam (*ki bu kişi Muhammed b. Hasan el-Askerî'dir*) hakkındaki sözleri, ayrıca onun imamet ve gaybetinin, kıyamet gününe kadar çağdaşları hakkında şehadet görevini yerine getirmesi hakkındaki görüşlerinin, mezkûr ayet-i kerimenin içeriğiyle tamamen uyum içerisinde olduğunu belirtir. Yine bu hususun, diğer İslami fırkaların görüşlerinin araştırılmasıyla açıkça görüleceğini söyler.

Kur'ân-ı Kerim'de bu ayetler topluluğu, Ehl-i Beyt'in (a.s) Mehdisinin varlığına, gaybetine ve kıyamet günü şahitlik görevini ifa edeceğine kesin olarak delalet etmektedir. İleride zikredeceğimiz ayetler bunu teyit eder niteliktedir.

3- Allah'ın Emriyle O'na Hidayet Eden Bir Kişinin Olmadığı Bir Dönem Yoktur

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

Kâfir olanlar derler ki: Rabbinden ona bir mucize verilsediydi ya. Şüphesiz ki sen, ancak bir uyarıcısın. Her topluluğun bir de hidayet edeni var.⁽¹⁾

Ayet-i kerime mutlak bir ifadeyle, her topluluğun hidayet edeninin olduğunu söylemektedir. Bu ayetteki ifadeden, her çağda hakka hidayet eden bir kişinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu gerçek, Allah'ın mahlûkatı üzerindeki Rabliğinin, onları her çağda hidayete götüren ve onlara yönelik bir hüccetinin olmasını gerektirdiği yönündeki ayet-i kerimelerin, sahih hadis-i şeriflerin ve akli delillerin içeriğiyle uyum içerisindedir. Çünkü bu; Allah'ın yarattıklarını, yaratılışlarının gayesine götüren cari sünnetiyle örtüşüyor. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

Bir Rab ki yarattı, derken düzen verdi. Bir Rab ki ölçüp biçti, derken doğru yolu gösterdi.⁽²⁾

Bu sünnet, insan için de geçerlidir. Dolayısıyla Allah Teâlâ onları yaratmış, onları mukadder olan kemal derecelerine götürmekte olup dünya ve ahirette faydalarına olan şeyleri göstermektedir.

Allame Tabatabaî ayet-i kerimenin manasıyla ilgili olarak şöyle der: “[Kâfirler] sana mucize getirmeni teklif ediyorlar.

1- Ra'd (13), 7.

2- A'la (87), 2-3. Bu ayetlerin tefsiriyle ilgili *Mizan Tefsiri*'nin 20. cüzüne bakabilirsiniz.

Hâlbuki ellerinde en üstün mucize olan Kur'ân var. Bu konuda senin yapabileceğin bir şey yok. Sen sadece uyarma yoluyla onlara doğru yolu gösteren bir hidayetcisin. Allah'ın kulları için geçerli kıldığı sünneti, kendilerini hidayete erİştirecek bir hidayet önderi göndermesidir."⁽¹⁾

Kur'ân'da Hadi'nin (Hidayet Eden'in) Anlamı

Allame Tabatabaî şöyle der: "Yukarıda zikredilen ayet, yeryüzünde her an insanları hakka götüren bir hidayet önderinin bulunacağını ifade etmektedir. Bu, ya bir peygamberdir ya da peygamber dışında Allah'ın emriyle hidayet eden bir hidayet önderidir."⁽²⁾ Ayet-i kerimede geçen ifadelerin mutlaklığı, tıpkı Zemahşeri'nin mezkûr ayetin tefsiriyle ilgili olarak ifade ettiği gibi "Hâdi" (hidayet önderi) kelimesinin delaletinin sadece peygamberlerle (hepsine selam olsun) sınırlı olmasına engeldir. Çünkü bu sınırlama, peygamberlerin gönderildiği fetret dönemlerini ayetin hükmünden çıkarmaktadır. Bu da her çağda ve her zaman diliminde, mutlaka bir hidayet önderinin bulunması gerektiğini ortaya koyan ayetin zahirine terstir.

Bulduğumuz çağdaki hidayet önderi kimdir? Cevap verebilmek için Kur'ân'a döndüğümüzde, ayet-i kerimelerin hakka hidayeti asaleten ve bizzat Allah Teâlâ ile, sonrasında Allah'a bağlı olarak ve O'nun emriyle hidayet eden kimselerle sınırladığını görürüz. Allah Azze ve Celle şöyle buyurur:

De ki: "Ortaklarınız arasında hakka hidayet eden biri var mı?" De ki: "Allah hakka hidayet eder. Acaba hakka götüren mi uyulmaya daha layıktır, yoksa hidayete erdi-

1- Tefsiru'l-Mizan, c. 11, s. 305.

2- Tefsiru'l-Mizan, c. 11, s. 305.

rilmedikçe hidayete ermeyen mi? Size ne oluyor, nasıl hükmediyorsunuz?!"⁽¹⁾

Ayet-i Kerime istidlâlî bir üslupla, birçok ayet-i kerimede ayrıntılı bir şekilde anlatılan hakka hidayet konusunda Kur'ân'ın görüşünü serdetmektedir. Bu da hidayetin mutlak bir şekilde Allah'a has kılınıştır: *"De ki: Allah hakka hidayet eder."*

Daha sonra ayet-i kerime takip edilmesi gereken insanların; kendisi bir beşer tarafından hidayet bulmadıkça kimseyi hidayet edemeyen kişiler değil, başka bir beşere ihtiyaç duymadan bizatihi kendisi hidayet bulan kişiler olduğunu açıklamaktadır. Ayette geçen tabirlerde, Allame Tabatabai'nin tefsirinde ifade ettiği gibi iki husus karşı karşıya getirilmiştir. Bir tarafta *"hakka hidayet eden"* varken diğer tarafta da *"hidayete erdirilmeyen"* vardır. Oysaki *"hakka hidayet etme"* nin karşıtı *"hakka hidayet etmeme"* dir. *"Hakka erdirilmeme"* nin karşıtı ise *"hakka erdirilme"* dir. Bu karşıtlığın gereği, *"başkasıyla hidayet bulma"* ile *"hakka hidayet etmeme"* arasında kopmaz ilişki olduğu ve bu ikisinin birbirini gerektirdiği hususudur. Aynı şekilde karşıtlık, *"hakka hidayet etme"* ile *"bizatihi hidayet bulma"* arasında ayrılmazlık olduğunu gerektirir. Dolayısıyla hakka hidayet edenin, başkasının hidayetiyle değil de bizatihi hidayete ermiş olması gerekir. Başkasının yol göstermeyle hidayet bulan kişi, hiçbir şekilde hakka hidayet edemez.

Bu, ayetin delaletiyle ilgili şüphenin bulunmadığı zahirî anlamıdır. Ayetin zahiri, bu kelâmın bizim ortaya koyduğumuz bir takım kolaylaştırmalar üzerine bina edilmiş caiz görmelere ve ehli örfün arasında günlük olarak kullandığı şekilde değil, hakikat üzere konulduğuna dair en adil şahittir. Biz günlük kullanımlarımızda hidayeti; kişi inanmasa da, inanıp

1- Yunus (10), 35.

gereğini yerine getirmese de yahut gereğini yapıp bunun hakiki anlamını hayata geçirmese de, hak sözü söyleyen ve ona çağırın herkese nispet ederiz. İster ona kendisi hidayet bulmuş olsun, ister başkası onu hidayete ulaştırsın fark etmez.

Hâlbuki hakka hidayet etmek (*ki apaçık bir hakikate ve gerçeğin kendisine ulaştırmaktır*) ancak Allah'a veyahut kendisi hidayet bulmuş kimseye mahsustur. Kendisi hidayet bulmuş kimse, Allah ile arasında kendisini hidayete erdirecek başka herhangi bir aracı olmaksızın Allah'ın hidayet ettiği kimsedir. Dolayısıyla böyle birisi, Allah ile hidayet bulur ve başkasını Allah'ın emriyle hidayet eder. Buraya kadar ayetin anlamı ile ilgili olarak anlattıklarımızdan şu hususlar aydınlanmış oldu:

Birincisi: Hakka hidayetten kasıt, hakka götüren yolu gösterme değil de bizzat hedefe ulaştırmaktır. Çünkü hak yolunu anlatmak; ister hakka kendisi ulaşsın, ister başkası aracılığıyla hidayet bulsun ya da hiç hidayet bulmasın, bu işi yapan herkes için geçerlidir.

İkincisi: “*Hidayete erdirilmedikçe hidayete ermeyen*” kimseden maksat, bizatihi kendisi hidayet bulmayan kimsedir. Bu ifade geneldir. Hem başkası aracılığıyla hidayet bulan kimseyi, hem de ne kendisi ne de başkası aracılığıyla hidayet bulamayan kimseyi kapsar.

Üçüncüsü: Hakka hidayet, (*ona ulaştırma anlamında*) kendisi hidayet bulmuş bir kişinin yapabileceği bir iştir. Bir başka ifadeyle, hidayet konusunda onunla Allah arasında bir aracının olmadığı kişinin işidir. İster işin başlangıcından itibaren bu böyle olsun, ister peygamberler ve vasiler yani imamlar gibi Allah'ın özel bir şekilde inayet ettiği kimselerde olduğu gibi olsun fark etmez. Yol göstermek ve yolu anlatmak anlamında hidayet ise, ne Allah'a ve ne de peygamber ve vasilerden ibaret olan önderlere has bir şeydir. Nitekim Allah Teâlâ, Fi-

ravun ailesi içerisindeki inanan kişiden bahsederken şöyle buyurmaktadır:

İman eden kişi: “Ey kavmim, bana uyun ki sizi doğru yola ileteyim.” dedi.⁽¹⁾

Allah Teâlâ'nın imam olan Hz. Peygamber'e (s.a.a) hitaben buyurduğu; “*Sen sevdiğini hidayet edemezsin, ancak Allah dilediğini hidayet eder.*”⁽²⁾ şeklindeki ayete ve benzeri diğer ayetlere gelince, gayb ilmi, can alma vb. konularla ilgili ayetlerde olduğu gibi asalet ve bağlılığı açıklamak için kullanılmıştır. Bütün bu ayetlerde Allah Teâlâ'nın gerçek ve bizzat söz konusu şeylere malik olduğu, O'nun dışındakilerin ise Allah'ın (tebai ya da arazi) bir şekilde malik kılması ile sahip olabildikleri, yine O'nun izni ile söz konusu şeylere sebep ve vesile oldukları açıklanmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

Onları emrimizle insanları hidayete erdiren imamlar kıldık.⁽³⁾

Hadis-i şeriflerde buna işaret olup hakka hidayetin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Ehl-i Beyti'nin (a.s) işi olduğunu beyan etmektedir. Ayetin tefsiriyle ilgili özetle merhum Allame Tabatabai'den aktardığımız sözler burada son buldu. Allame ayetin tefsirinde, başka görüşleri de nakletmiş ve bunların ayetin delaletiyle uyum içerisinde olmadığını dile getirmiştir.⁽⁴⁾

Ayet üzerinde düşünmek suretiyle elde edilen sonuç; gerçeğin özüne ulaştırma anlamında hakka hidayet etme, asaleten Allah'a, buna bağlı olarak da kendisi Allah tarafından hida-

1- Mü'min (40), 38.

2- Kasas (28), 56.

3- Enbiya (21), 73.

4- Tefsiru'l-Mizan, c. 10, s. 56-61.

yete ulaştırılmış kişiye hasredilmesidir. Bu tür insanlar Allah Teâlâ'nın hidayet etmesi neticesinde; peygamber ise vahiy yoluyla peygamber değilse ilham yoluyla O'nun özel nimetlerine mazhar olmak için gerekli zafî yeteneğin yüksek derecesiyle donatılmışlardır. Böylece Allah'ın emri ile O'na hidayet etme görevi de gerçekleşmiş olur. "Allah'ın emri"nden bahsedilen ayetleri gözden geçirmek, bizi net bir şekilde bu işin tekvinî velayeti ve özel bir tasarrufu kapsadığı bilgisine götürmektedir. Zira Kur'an-ı Kerim'de "Allah'ın emri" ifadesini, velayet-i tekviniyye⁽¹⁾ ile sınırlamayan ya da bunu velayet-i teşriyyenin⁽²⁾ yanına ekleyerek ikisini birlikte kapsamayan hiçbir ifade yoktur. "Hidayet önderi imam, kendisine eşlik eden melekûfî bir emirle hidayet eder. İmamet, batın itibarıyla insanların amellerine yönelik bir tür velayettir."⁽³⁾

Bu velayet-i tekviniyye aracılığıyla ve O'nun emriyle Allah'a hidayet eden kişi, sebeplerin üzerinde tasarrufta bulunarak kulların yaptıklarının içyüzüne ulaşır. Böylece onlara, hidayet hakikatlerinden uygun olanı verir. Her dönemde kendi çağdaşlarına tanıklık edecek bir şahidin varlığını öngören ayetler üzerinde düşünmek, bizim bu tasarrufu kabul etmemizi sağlamıştır.

Hâdi, Allah Tarafından Nasbedilmiştir

Kur'an-ı Kerim'e ikinci kez dönersek; insanları O'nun emriyle hidayet eden kişinin, Allah tarafından bu iş için nasbedilmiş bir imam olduğunu görürüz. Nitekim bu husus şu ayet-

1- [Cenâb-ı Hakk'ın kullarından dilediğine verdiği kâinat üzerindeki tasarruf hakkına ilişkin velayet.]

2- [Allah Teâlâ'nın seçkin kullarına verdiği yasama hakkına ilişkin velayet.]

3- Tefsiru'l-Mizan, c. 1, s. 272.

ten açık bir şekilde anlaşılıyor: *“Onları emrimizle hidayet eden imamlar kıldık.”*⁽¹⁾

Bu ifadede, imametle ilgili ayetlerin delaletlerinin bir teyidi bulunmaktadır. Ayrıca imametın İlâhî bir ahit olup Allah Teâlâ'nın bunu kulları arasından seçtiklerine verdiği açıklanmaktadır. Buna daha önce İsrâ Suresi'nde geçen ve imamın sıfatıyla ilgili ayetleri ele alırken işaret etmiştik.

Konumuzla ilgili olarak Ra'd Suresi'nin ilgili ayetine dönersek, bu suredeki *“Her topluluğun bir de hidayet edeni var.”* ayetinde geçen *“hidayet eden”* ifadesinin mutlak olduğunu görürüz. Ayrıca ayette *“hâdi=hidayet eden”* kelimesinden, İsrâ Suresi'ndeki ayette geçen *“imam”* kelimesinin tefsirinde açıklanan sebeple aynı olarak, semavi kitaplardan birinin kastedilmiş olması da mümkün değildir. Aynı şekilde, içerisinde bir peygamberin olmadığı dönemlerin ayetin hükmünün kapsamı dışında kalması nedeniyle, bu ifadenin sadece peygamber olarak anlaşılması da mümkün değildir. Zira bütün zamanları kapsayan ayetin genel ve zahir anlamına terstir.

Aynı şekilde ayette kastedilenin, Allah Teâlâ olması da mümkün değildir. Çünkü onun hidayeti, herhangi bir tahsiste bulunmaksızın bütün zamanları ve bütün toplulukları kapsar. Özellikle de *“hâdi=hidayet eden”* ifadesinin nekre (belirsiz) bir ibareyle gelmiş olduğu göz önüne alındığında, ayetin zahiri ne terstir. Zira nekre, hidayet örneklerinin birden fazla olmasını gerekli kılar.

Buna bir de insanların İlâhî hidayetinin, kendilerinden olan beşer cinsinden ve Allah ile irtibat halinde olan bir hidayet rehberi vasıtasıyla olacağını ekleyin. Bu kişiler, Allah'tan hi-

1- Tefsiru'l-Mizan, c.1 s.73.

dayeti alıp kullarına iletacaktır. Bunlar, Yunus Suresi'ndeki ayetin tefsiriyle ilgili olarak geçtiği şekliyle, vasıta olmaksızın doğrudan Allah ile hidayet bulurlar. Bu kimseler, Allah Teâlâ'nın emriyle hidayet ederler. Bunlar, Allah'ın emriyle hidayet etmek için nasbolunmuş imamlardır. Zira Kur'ân-ı Kerim'de, Allah'ın emri vasfıyla "hidayet" sadece iki yerde geçmektedir. Her iki yerde de "eimme=imamlar" vasfıyla birlikte zikredilmiş ve bu görev için Allah tarafından seçildikleri belirtilmiştir. Bu iki yerden biri, daha önce zikrettiğimiz Enbiya Suresi'ndeki ayet (*bunu tekrar etmeye gerek görmüyoruz*) ile Secde Suresi'ndeki ayettir:

**Sabrettikleri için onlardan emrimizle (halkı) hidayete
iletan imamlar kıldık...**⁽¹⁾

Netice itibariyle konuyla ilgili ayet üzerinde düşünüldüğünde ulaşılabilecek sonuç; Allah'a O'nun emriyle götüreceği olan imamın varlığının kesin oluşu ve onun bu makama Allah tarafından nasbedilmiş olmasıdır. Dolayısıyla her çağda, yer-yüzünde mutlaka peygamber olan ya da olmayan bir hidayet önderi bulunmalıdır.

Böyle bir kişinin bu çağda ortaya çıkmaması nedeniyle, Müslümanlar arasında hangi fırkadan olursa olsun Allah'ın emriyle hidayet eden ve O'nun tarafından nasbedilmiş, İsrâ Suresi'ndeki ayette geçtiği gibi sözü İlahî hüccet olan biri tarafından hakkında nas bulunan bir imamın bulunduğunu iddia eden bir kişi olmamıştır. Bu sebeple bu imamın gaybette olup gizlendiğini, gaybet perdesiyle gizlendiği halde imamet görevini yerine getirdiğini söylemekten başka çare yoktur. Hadis-i şeriflerde geçtiği gibi ondan yararlanmak, tıpkı bulut-

1- Secde (32), 24.

ların gözlerimizi perdelemesine rağmen güneşten yararlanmak gibidir.⁽¹⁾ Ehl-i Beyt Ekolü'nün İmam Mehdi ve gaybeti hakkındaki görüşleri bunlardır.

1- Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din*, s. 207, h: 22 ve s. 485, h: 4. Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 290, h: 247. Kutbuddin Ravendi, *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c. 3, s. 1113, h: 30.

ÜZERİNDE İTTİFAK EDİLEN SÜNNETTE VADEDİLEN MEHDİ (A.S) VE GAYBETİ

Yukarıda geçen ayetlerin yanı sıra Elçilerin Efendisi Hz. Peygamber'den (s.a.a) farklı tariklerle rivayet edilen, Ehl-i Sünnet ve Şia'ya göre muteber birçok hadis-i şerif bulunmaktadır. Bu hadisler, zikrettiğimiz ayetler grubunun delaletlerini teyit ettiği gibi bunların kapalı olanlarını açar. İmam Mehdi'nin (a.s) bilfiil var olduğuna ve gaybetine delalet eden ayetlerin çizmekte olduğu tabloyu tamamlar, ayet-i kerimele- rin genel nitelikleriyle açıkladığı kişiyi netleştirir.

Burada Ehl-i Sünnet tarafından “*müstefiz*” ya da “*mütevâtir*” olarak sahih isnadlarla rivayet edilmiş ve Kütüb-ü Sitte'de yer alan hadislerden örnekler seçtik. Zira bu hadisleri kanıt göstermek daha ikna edicidir. Çünkü söz konusu hadislerin açıklaması ve bunlarla ilgili (özellikle çağımızda) makul bir örneğin sunulması, ancak Mehdi hakkındaki Ehl-i Beyt (a.s) akidesi doğrultusunda mümkündür. Çünkü ileride de göreceğimiz gibi seçtiğimiz bu hadislerde, Resul-ü A'zam'ın konuya son derecede önem verdiği oldukça açıktır.

1- Sekaleyn Hadisi

Mütevâtir hadislerden olup Ehl-i Sünnet ve Ehl-i Beyt Mektebi'nden hafızlar, Allah Resulü'nün (s.a.a) sahabesinden büyük bir topluluktan sahih bir isnatla rivayet etmiştir. Ehl-i

Sünnet âlimlerinden İbn Hacer *es-Savaiku'l-Muhrika*⁽¹⁾ adlı eserinde bu sahabeden yirmiden fazlasını saymıştır. İbn Kayserani adıyla bilinen Hafız Ebulfazl el-Makdisi, (ki kendisi Ehl-i Sünnet hafızlarının önde gelenlerindedir) bu hadis-i şerifin tarikleriyle ilgili özel bir kitap kaleme almıştır.⁽²⁾ “*Abakatu'l-Envar*” adlı ansiklopedisinde Araştırmacı Allame Mir Hüseyin Hamid el-Musevi vb. âlimlerin yaptığı modern araştırmaların birçoğu bu hadislerin, hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde “*mütevâtir*” hadislerden olduğunu ispatlamıştır.⁽³⁾

Bu rivayetlerden de anlaşılmaktadır ki; Nebiyy-i Mükerrerem (s.a.a), bu hadislerin içeriklerini birçok yerde birbirine yakın lafızlarla tekrar etmiştir. Örneğin; Veda Haccı'ndaki Arafat gününde, dönüş yolunda Gadîr mevkiinde, Taif'e gitmekten vazgeçip dönerken yolda, Cuhfe'de, Veda Haccı dönüşü Medine'de Mescid-i Nebevi'deki hutbesinde, hastalığı günlerinde sahabelerle dolu olan odasında.⁽⁴⁾ Bütün bunlar, İslam ve Müslümanları ilgilendiren nebevi vasiyetin ehemmiyetini açıklamaktadır. Aksi takdirde Hz. Peygamber (s.a.a) (ki o, Müslümanların üzerine titreyen, onlara karşı şefkat ve merhamet

1- *es-Savaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 440.

2- Seyyit Abdülaziz Tabatabai, *Ehlu'l-Beyt fi'l-Mektebeti'l-Arabiyye*, s. 277-279.

3- Mısır'daki Daru't-Takrib el-İslamiyye, bu kuruluşun üyelerinden birinin kaleme aldığı ve muteber Ehl-i Sünnet kaynaklarında geçen hadislerin senetlerini tek tek saydığı ayrıntılı bir risaleyi yayınlamıştır. Mısırlı Ebu'l-Münzir, *ez-Zehretu'l-İtre fi Hadisi'l-İtre* adlı eserinde ve yine Ebu'l-Fütuh, Telidi, *el-Envaru'l-Bâhire*'de bu hadisinin mütevâtir olduğunu belirtmişlerdir. Bu hadis, Müslümanlar tarafından ittifakla kabul edilmiştir; dolayısıyla hadis nakil kanallarını incelemeye ve sahih olduğunu ispata gerek yoktur; bu, boş bir çaba olur.

4- İbn Hacer, *es-Savaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 148. Ayrıca bk. *Ehlu'l-Beyt fi'l-Mektebeti'l-Arabiyye*, s. 279.

doludur) büyük Müslüman kitlelerin bir araya geldiği önemli yerlerde bunları tebliğde bulunmaz ve tekrar etmezdi. Kaldı ki o, bu vasiyeti birilerinin sormasını beklemeden bütün insanlara ilan ediyor ve buna vurgu yapıyordu.

Bazı rivayetlerden; Sekaleyn hadis-i şerifinin içerdiği hususla ilgili olarak kendisinden sonra insanların sapmamaları için, hayatının son günlerinde kalem ve mürekkep isteyerek yazdırmak istediği vasiyetin aynı olduğu anlaşılıyor. Bu hususta Sahih-i Buhari'de⁽¹⁾ ve başka kaynaklarda rivayet edilen hokka ve kalem hadisine bakılabilir. İnsanlar Hz. Peygamber'in vasiyet yazdırmasını engellemiş ve aralarında anlaşmazlık vuku bulmuştur. "*Perşembe Günü Musibeti*" olarak meşhur olan hadiste de yer aldığı üzere, vasiyet yazımı gerçekleşmeden Hz. Peygamber o insanları odasından çıkarmıştır. Vasiyet yazma talebiyle ilgili hadiste geçen "*benden sonra sapmazsınız*" ibaresi, tıpkı mübarek hayatının son anlarında Ehl-i Beyti'ne (a.s) iyi davranılmasını vasiyet ettiği konuşmasında yer aldığı gibi, Sekaleyn hadisinde de yer almıştır.

Buradan açıkça ortaya çıkmaktadır ki; Nebiyy-i Ekrem (s.a.a), sahabe arasındaki çıkacak bir anlaşmazlık ve tartışmanın önünü keserek bu hususun altını çizmek için sahabenin önünde hadis-i şerifin içeriğini kâğıda dökmek istemiştir. Bütün bunlar hadisin konusunun son derece önemli olduğunu, aksi takdirde ümmetlerin hidayet önderi olan Peygamber'in (s.a.a), aktardığımız sözlerini bu kadar şiddetli bir şekilde vurgulamayacağını göstermektedir. Bu durumu, aynı hadisin nassı da ortaya koymaktadır. Şöyle ki; hadisin muhtevastaki va-

1- Sahih-i Buhari, c. 4, s. 31, Duau'n-Nebiyy (s.a.a) ile'l-İslam ve'n-Nübüvve babı, h: 5; s. 137, Marazu'n-Nebiyy (s.a.a) ve Vefatuh babı, h: 7; s. 9, Kitabu'l-Merza ve't-Taleb babı, h: 8; s. 161, Kavlu'n-Nebiyy (s.a.a) "*La Tes'elû Ehle'l-Kitabi an Şey'in*" babı.

siyetin gereğiyle amel etmenin, Peygamber'den (s.a.a) sonra saptaktan kurtulmanın biricik yolu olduğu belirtilmektedir. Nitekim ileride hadisin metnini incelerken bu durum daha net bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Aynı şekilde hadis-i şerifin Müslümanlarca mütevatir kabul edilmesi, kelim ilminde sabit olduğu gibi bunun itikadi meselelerde kendisine istinat edilebilecek bir hadis olmasını mümkün kılmaktadır. Bu yüzden de imamet hususunda bu hadis-i şerife istinat edinilebilir.

Mütevâtir Lafız: Allah'ın Kitabı ve İtretim

Bu hadis-i şerifin mütevatir lafzı; Kur'ân-ı Kerim'in ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) itreti olan Ehl-i Beyt'inin (a.s) Sekaleyn olarak sayıldığı ve bu ikisine tutunmanın kıyamet gününe kadar dalaletten kurtulmanın bir şartı olarak emredildiği içeriktir. Nitekim Buhari *Tarihu'l-Kebir* adlı eserinde, Müslim *Sahihi*'nde, Tirmizi *Süneni*'nde, yine Nesei *el-Hasais* adlı eserinde, İbn Mace *Sünen*'inde Ahmed İbn Hanbel *Müsned*'inde, Hâkim *Müstedrek*'inde (Şeyheyn'in şartına göre sahih olduğunu belirtmiş ve Zehebi de bunu onaylamıştır) ve benzeri birçok âlim rivayet etmiştir.⁽¹⁾ Müslim'in *Sahihi*'nde hadisin Zeyd b. Erkam'dan rivayet ettiği lafzı şu şekildedir: "Allah Resulü (s.a.a) aramızda Mekke ile Medine arasında Hum olarak bilinen suyun bulunduğu yerde bize bir hitapta bulundu. Önce Allah'a hamdüsenada bulundu, sonra vaaz-u nasihat ederek bir takım hatırlatmalar yaptı. Sonra dedi ki:

1- bk. Abakatu'l-Envar ansiklopedisinin Sekaleyn hadisinin rivayet kanalları ile ilgili cildin Seyyid Ali Milani tarafından özetlenmiş ve Arapçaya çevrilmiş basımı. Bu özet eser, ilk kez 2, ikinci kez ise 3 cilt olarak basılmıştır.

İmdi, ey insanlar, ben bir insandan başka bir şey değilim, Rabbimin elçisinin bana gelmesi ve benim de ona karşılık vermem yakındır. Size paha biçilmez iki şey bırakıyorum. Birincisi Allah'ın kitabı ki onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabını alın ve ona sıkı sıkıya sarılın... Ve Ehl-i Beyt'im; Ehl-i Beyt'im konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i Beyt'im konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i Beyt'im konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum.⁽¹⁾

Tirmizi *Sünen*'inde, Ebu Said el-Hudri'den Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu tahrîç eder:

Size öyle iki şey bırakacağım ki birisi diğerinden daha büyük olan bu şeylere tutunursanız benden sonra sapsamazsınız: Gökten yere indirilmiş ip olan Allah'ın kitabı ve itretim olan Ehl-i Beyt'im. Bu ikisi havuzda bana ulaşınca kadar birbirlerinden asla ayrılmazlar. Bakın görün benden sonra onlara nasıl davranacaksınız?⁽²⁾

Hâkim de bu hadisi *Müstedrek*'inde şöyle tahrîç etmiştir:

Sanki davet edilip de icabet etmişim. Size çok değerli iki şey bırakıyorum. Biri diğerinden daha büyüktür: Allah'ın kitabı ve itretim olan Ehl-i Beyt'im. Bakın görün benden sonra onlara nasıl davranacaksınız. Havuzda bana varıncaya kadar bu ikisi birbirinden ayrılmaz [bu iki bütün dağılmaz]. Allah benim mevlam, ben de her inananın mevlasıyım.

Sonra Ali'nin elinden tuttu ve şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlasıysam Ali de onun velisidir. Allah'ım, onun dostu olana sen de dost ol, ona düşmanlık edene sen de düşmanlık et."⁽³⁾

1- Sahih-i Müslim, 7: 123.

2- Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 328, h: 3874.

3- el-Müstedrek ale's-Sahihayn, c. 3, s. 118, h: 4576. Hâkim, hadisten

İbn Hacer, “*es-Savaik*” adlı eserinde farklı bir lafızla nakletmiş ve sahih rivayette şöyle yer aldığını belirtmiştir:

Ben size iki değerli şeyi bırakıyorum. Bu ikisine uyarsanız asla sapmazsınız: Allah'ın kitabı ve itretim olan Ehl-i Beyt'im.

Taberani de şunu eklemiştir:

Ben (Allah'tan) bu ikisinin böyle olmasını istedim. Onların önüne geçmeyin, helak olursunuz. Onlardan geri de kalmayın, yine helak olursunuz. Onlara bir şey öğretmeyin, onlar sizden daha bilgilidir.⁽¹⁾

Diğer hafızların tahriç ettiği diğer lafızlar, bu metinlerdeki ifadelerle yakındır. Bunların tamamında “*Allah'ın kitabı ve Ehl-i Beyt'im*” ifadesi geçmektedir. Bu lafız mütevatirdir. Dolayısıyla bunun karşısında, “*İtretim olan Ehl-i Beyt'im*” ifadesini muharref olan “*sünnetim*” ifadesiyle değiştirmenin hiçbir değeri yoktur. Bu tahrifin hedefi açık olup bunu ısrarla gündeme getirmek, Abbasilerin ve Emevilerin siyasi çıkarlarıyla yakından ilgilidir. Buna ayrıca, bu muharref lafzın muteber kaynaklarda rivayet edilmediğini de eklemek gerekir.⁽²⁾ En iyi durumda hadisin içeriği, özellikle bu tür önemli akaid meselelerinde ne ilim ne de amel bakımından herhangi bir değer ifade etmeyen zayıf “ahad” hadis ve rivayetlerden sayılmalıdır.

şöyle bahseder: “Tamamını tahriç etmemelerine rağmen bu hadis, Şeyhey'nin şartına göre sahihtir.”

1- *es-Savaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 439.

2- bk. Mısır'daki Daru't-Takrib el-İslamiyye'den çıkmış olan “*Sekaleyn Risalesi*”, s. 18. Ayrıca Seyyid Muhammed Taki el-Hekim'in *el-Usulu'l-Amme li'l-Fıkhi'l-Mukarin* adlı eserinin Sünnet bölümünde bu hadisin itibarını Sekaleyn hadisinin delaletleri çerçevesinde değerlendirmeye ilgili tahkikine bakınız.

Bu muharref lafzın (İbn Hacer'in "*es-Savaik*" adlı eserinde belirttiği gibi) sıhhatli olduğunu varsaysak bile bu durum, mütevatir lafza bir eksiklik getirmez. Akaid alanında delil olarak alınması bakımından bir eksiklik teşkil etmez. Aksine bu ikisini birleştirmek mümkündür. Bu aslında Hz. Peygamber'in (s.a.a) sünnetinin, itretinden gelen imamlarda olduğu gerçeğini bir kez daha vurgulamaktır. Çünkü kitap ve sünneti bilen onlardır. Nitekim İbn Hacer de buna şöyle işaret etmiştir: "... Bazı rivayetlerde "*Allah'ın kitabı ve sünnetim*" şeklinde geçer. Sadece Kitab'ın zikredildiği rivayetlerden maksat da Kitap ve sünnettir. Çünkü sünnet Kitab'ın açıklayıcısıdır. Kur'an'ı zikretmekle diğerini zikretmeye lüzum duymamıştır. Sonuçta Kitab'a, sünnete ve bu ikisini bilen Ehl-i Beyt'e (a.s) sıkı sıkıya sarılma üzerine vurgu yapılmıştır. Bütün bunlardan çıkarılan husus, üç şeyin kıyamete kadar kalacak olmasıdır."⁽¹⁾

İmam'ın Varlığı Üzerine Hadisin Delaletleri

Hadis-i şerifin birçok delaleti olup âlimler, Ehl-i Beyt (a.s)⁽²⁾ Mezhebi'ne göre imamet konularının büyük bir bölümünün ispatıyla ilgili olarak bu hadisi delil göstermişlerdir. Burada konumuzla alakalı olarak bu delaletlerin sadece en önemlilerini zikretmekle yetineceğiz.

1- Hadis-i şerif, Hz. Resul'ün (s.a.a) vefatından sonra sapkınlıktan kurtulma yolunun, ancak Kur'an'a ve Peygamber'in soyuna bağlı kalmakla olacağını ifade etmektedir: "*İkisine sarıldığımız sürece...*" Bunlardan sadece birine değil. Zira bunlardan sadece birine yapışmak, tam ve hakiki olmadığı gibi birbirine götürmediği ve biri diğerine rehberlik etmediği sü-

1- *es-Savaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 439.

2- Örneğin bk. Seyyid Ali Milani, *Hadisu's- Sekaleyn, Tevaturuhu, Fıkhu*.

rece dalaletten kurtuluşu da sağlamaz. Bunlardan birine sarıldığına iddia eden, iddiasında sadık olmaz. Çünkü "Bu ikisi birbirinden ayrılmaz..."

2- Bu hadiste ikinci değerli şeyin ne olduğu, Peygamber Efendimizin (s.a.a) "Ehl-i Beyt'im olan itretim" sözüyle açık bir şekilde belirlenmiştir. Dil bilimcilerin belirttiğine göre itret, insanın nesline denir. Ezherî, Saleb'in İbnu'l-A'rabi'den naklen şöyle dediğini belirtir: "İtret bir adamın çocuğu, zürriyeti, onun sulbünden gelenlerdir. Araplar itretle ilgili bundan başkasını bilmez."⁽¹⁾

Böylelikle Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımları, bu hadisin kapsamından çıkmış olurlar.

Hatta salt "Ehl-i Beyt'im" lafzının alınmasıyla, Hz. Peygamber'in eşleri bu hadisin kapsamından çıkmaktadır. Zira Müslim *Sahih*'inde Sekaleyn hadisinin zeylinde; hadisi Zeyd b. Erkam'dan rivayet eden kişinin bundan kastın ne olduğunu "Peygamber'in Ehl-i Beyt'i kimdir, kadınları mı?" şeklinde sorduğunda, ona şöyle cevap verdi: "Allah'a andolsun ki hayır. Kadın erkeğiyle bir süre birlikte olur, kocası onu boşadığında da babasının yanına ve kavmine geri döner. Ehl-i Beyt'i ise onun kökü, Peygamber'den (s.a.a) sonra kendilerine sadaka verilmesi haram olan soyudur."⁽²⁾

Ehl-i Beyt'in Çerçevesi

Allah Resulü (s.a.a), tathir ayetinin inmesinden sonra, Ehl-i Beyt'i Fatıma'nın (a.s) evine tahsis ederek Ehl-i Beyt'in çerçevesini çizmiştir. Hadiste şöyle geçer:

1- Fuyumi, *el-Misbahu'l-Münir*, c. 2, s. 391, İtret maddesi.

2- Sahih-i Müslim, c. 4, s. 1873, h: 2408.

Peygamber, altı ay boyunca sabah namazı için evden çıkarken Fatıma'nın evinin önünden geçer ve şöyle seslenirdi: "Ey Ehl-i Beyt, namaza kalkın. Allah siz Ehl-i Beyt'ten pisliliği uzaklaştırmak ve sizi tertemiz kılmak istiyor."

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde zikretmektedir.⁽¹⁾

Buna, meşhur Kisâ (örtü) hadisinde örtünün altında bulunan kimselerin Ehl-i Beyt'inden olduğu şeklindeki hadisini, Müminlerin Annesi Ümmü Seleme'nin bu kapsamın dışında tutulmasını, onun da hayır üzere olmakla birlikte Ehl-i Beyt'e girmediği yönündeki açıklamasını da eklemek gerekir. Kisâ hadisini Müslim *Sahih*'inde, Suyuti "*ed-Dürrü'l-Mensûr*" adlı eserinde Ehl-i Sünnet'e göre sahih olan birçok tarikle rivayet etmiştir.⁽²⁾

Yukarıda açıklamalarımızdan da anlaşılacağı gibi, İmam Ali (a.s) her ne kadar Peygamberimizin (a.s) sulbünden olmasa da Hz. Peygamber onu Ehl-i Beyt kapsamına sokmuştur.

İmam'ın Masumiyeti ve Hadisin Şartlarının Bulunması

3- Hadis-i şerif'te geçen "Ehl-i Beyti'm ve itretim" in çerçevesini bilmek, ikinci ağırlığın (sekaleynin diğer ayağı olan Ehl-i Beyt'in) diğer bir sıfatını ortaya çıkarır. O da, mübarek Tathir ayetinin delaletinden de anlaşılabilceği gibi onların masumiyeti meselesidir.⁽³⁾ Bu husus, hadisin delaletinin Ehl-i Beyt'in

1- Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, c. 3, s. 259, h: 13754.

2- Örneğin bk. *Sahih-i Müslim*, c. 4, s. 1501, h: 2424. Hakim'in *Müstedrek*'inde ifade ettiği ve Buhari'nin şartlarına göre sahih gördüğü hadis, c. 3, s. 159, h: 4707. Suyuti, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, c. 6, s. 603. Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, c. 7, s. 455, h: 26206. Tahavi, *Müşkilü'l-Âsar*, c. 1, s. 334-335.

3- bk. Allame Tabatabai'nin (r.a) *el-Mizan* tefsirinde ayetin açıklaması ve

masumiyeti olduğu gerçeğiyle örtüşmektedir. Hadis, iki se-kaleynin (birbirinden değerli iki şeyin) birbirinden hiçbir şe-kilde ayrılmayacağını (ebediyet ifade eden) “*len*” lafzıyla ifa-de etmektedir. Bilindiği gibi Kur’ân’da hiçbir şekilde batıl bu-lunmaz. Dolayısıyla ikinci ağırlığın ondan ayrılmayıışı, onun masumiyetine delalet eder. Aksi takdirde kendilerinden hata, batıla delalet eden herhangi bir şey ya da masiyet sudur et-mesi durumunda, Kur’ân’dan ayrılmış olurlardı. Hadisin muhtevası bunu açıkça reddetmektedir. Dolayısıyla hadis, Peygamber’in itretinin (soyunun) masumiyetine delalet eder.

Buna bir de mutlak olarak her ikisine birden sıkı sıkıya yapı-şılması yönündeki emrin, hiçbir şekilde kısıtlanmadığı ger-çeği de eklenmelidir. Dolayısıyla bu ifade, bütün zaman ve mekânları kapsar. Peygamber’in pak neslinin, masumiyeti ih-lal edecek bir tasarrufta bulunması caiz olsaydı, Allah Resulü (s.a.a) hataya düştüklerinde hatta Kur’ân’a karşı geldiklerin-de bile onlara bağlı kalınmasını emretmiş olurdu ki, böyle bir şey imkânsızdır.

Yukarıda geçen hususlardan, Peygamber’in zürriyetinden ma-sum olmayanların, kendisine bağlı kalınmasını emrettiği Ehl-i Beyt’in çerçevesinden çıkarıldığı anlaşılmaktadır. İbn Hacer bu hadisle ilgili yaptığı incelemede şunları söylemektedir:

Haklarında kendilerine bağlı kalınması yönünde teşvik edilen kişiler, ancak Allah’ın kitabı ve Resul’ün sünneti-ni bilen kişilerdir. Zira onlar havuza kadar kitaptan ay-rılmayacaklardır. Daha önce aktardığımız “*Onlara bir şey öğretmeyin, onlar sizden daha bilgilidir.*” şeklindeki hadis bunu desteklemektedir. Böylece onlar bu özellikle diğer âlimlerden ayrılmaktadır. Çünkü Allah, onlardan kiri

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

uzak tutmuş ve onları tertemiz kılmış, onları üstün kerametlerle ve muhtelif meziyetlerle şereflendirmiştir. Bunların bir kısmı daha önce anlatıldı.⁽¹⁾

Tarihî gerçekler, bu şartın Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra İmam Ali'de (a.s) ve onunla Fatıma'nın (s.a) çocuklarından yani Resul'ün zürriyetinden on bir imamda gerçekleştiğini ifade etmektedir. (İmam Ali'nin ve Fatıma'nın çocuklarının Hz. Resul'ün zürriyetinden sayılmaları, Allah'ın peygamberi İsa'nın (a.s) kız cihetinden İbrahim'e nispet edilmesi gibidir.) İmamiyye Şiası onların masumluluğu üzerinde icma ederken, Ehl-i Sünnet mezhepleri ise onların sevilmesi ve kötülüklerden uzak oluşları konusunda hemfikirdir. Bu mezhep müntesiplerinden hiç biri, onlarla aynı çağda yaşamış olan hükümetlerin onları zor durumda bırakmak için bu türden bir kanıt bulma yönündeki bütün çabalarına rağmen, tarihsel olarak da sabit olduğu gibi onlardan masumiyetlerini ihlal eden herhangi bir şey sadır olduğuna dair bir iddiada bulunmamıştır.⁽²⁾

4- Hz. Peygamber'in (s.a.a) sınırlama yapmaksızın "*Benden sonra*" ifadesinde de görüldüğü gibi, Kur'ân'a ve Ehl-i Beyt'e bağlı kalma yönündeki emrinin zamansal olarak da mutlak olduğu açıktır. Dolayısıyla bu emir, kıyamete kadar geçerlidir. Çünkü Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonra başka elçi gelmeyeceğine göre, onun getirdiği şeriat da ebedidir. Ayrıca

1- es-Savaiku'l-Muhrika, c. 2, s. 442.

2- Ehl-i Sünnet ulemasının onların hayat hikâyeleri hakkında yazdığı eserlere bakınız. Birçok Ehli-sünnet âlimi, On İki Ehlibeyt İmamı'nın hayatını konu edinen müstakil kitaplar yazmışlardır. Örneğin İbn Tolon ed-Dımaşki'nin eseri, İbn Sabbağ el-Maliki'nin *el-Fusulu'l-Mühimme'si*, İbn Talha eş-Şafii'nin *Metalibu's-Seul fi Menakıb-ı Âl'ir-Resul'ü* gibi. Ayrıca bunların hayatına da uzunca yer veren kaynaklar kaleme alınmıştır. Örneğin: Hazremi, *Reşfetu's-Sadi*; İbn Hacer, *es-Savaiku'l-Muhrika*; Şebravi, *el-İthaf bi-Hubbi'l-Eşraf...*

Kur'ân, Allah tarafından korunmuştur. Hz. Peygamber'in soyu da Kur'an'dan hiçbir zaman ayrılmayacak ve sürekli onunla bir arada bulunacak olan çok değerli ağırlıktır. Dolayısıyla Kur'ân gibi itret de kıyamet gününe kadar Allah tarafından korunacaktır.

Buradan da anlaşılacağı üzere, metin olarak mütevatir olan bu hadis-i şerifte insanların, son peygamber Hz. Muhammed'in (s.a.a) vasiyetiyle, sapkın amellerden kurtulmaları amacıyla, kendisine ve korunmuş olan ilahi hatırlatmaya sıkı sıkıya tutunmaları için her çağda masumiyet sahibi ve Kur'ân'la birbirinden ayrılmayacak olan Ehl-i Beyt'ten bir temsilcinin bulunmasına kesin bir şekilde delalet vardır. Aksi takdirde, hevasından konuşmayan bir kişiden sadır olduğunda şüphe bulunmayan bu mütevatir hadisin, muhtevası batıl olurdu.

Öyleyse bu çağımızda, kendisine sınımsız sarılabileceğimiz Ehl-i Beyt'in ferdi ve temsilcisi, Nebevi itretten olan masum bir imamın bulunması gerekir. Birçok Ehl-i Sünnet âlimi, Sekaleyn hadisinde geçen bu hakikat ve delaleti fark etmişler ve onu açıkça ifade etmişlerdir. Örneğin İbn Hacer el-Heysemi şöyle demiştir:

Ehl-i Beyt'e bağlı kalmaya teşvik eden hadislerde, onlardan kendisine tıpkı aziz Kitap gibi kıyamet gününe kadar bağlı kalınabilecek birilerinin kesintisiz olarak olacağına bir işaret vardır. Dolayısıyla daha sonra yer vereceğimiz hadislerde de belirtildiği üzere, onlar yeryüzü ehlinin amanı olacaklardır: Buna daha önce aktardığımız şu hadis de tanıktır: *"Ümmetimin içerisinde her dönemde Ehl-i Beyti'nden adil kimseler vardır..."*⁽¹⁾

Hadisin Çağımızdaki Karşılığı

Öyleyse hadis-i şerif açıkça, çağımızda Kur'ân-ı Kerim'in yanında kendisine bağlanılacak, Peygamber'in (s.a.a) pak itretinden bir önderin bulunduğuna delalet etmektedir. Hadis, aynı zamanda bu önderin masum olmasını da gerektirmektedir. Öyleyse kimdir bu imam?

Açıktır ki, ortada bu iddiada bulunan ya da söz konusu hadis-i şerifte geçen şartların kendisiyle örtüştüğü bir imam çıkmamıştır. Öyleyse onun var olduğunu ve gaybetine inanmak gerekmektedir. Çünkü onun var olmadığını söylemek, Sekaleyn hadisinin delaleti gereği kabul edilemez. Bu anlattıklarımız birçok akli ve naklî delile dayanan, Mehdi'nin var olduğunu ve gaybette olduğunu ifade eden, geleceği vadedilen Mehdi hakkındaki Ehl-i Beyt'in akidesinin özetidir. Onun gaybeti, tıpkı bulutların gözlerden gizlemesine rağmen insanların güneşten faydalanmasına mani olmadığı gibi, kendisinden yararlanılmasına mani değildir.

2- On İki Halife Hadisleri

On iki halife, nakip, emir veya kayyim ifadesini içeren hadisler, Ehl-i Sünnet tarafından muteber kabul edilen hadis kitapları olan sahih ve müsnedler tarafından da sahih senetlerle Cabir İbn Semure'den rivayet edilmiştir. Bunun yanında Enes b. Malik, İbn Mesud, Abdullah b. Ömer, Huzeyfe b. Yeman kanalıyla yapılan rivayetler de mevcuttur. Bütün bu hadisler, Allah Resülü'ne (s.a.a) kadar giden rivayetlerdir. Hadisin muhtevası daha ayrıntılı ve Ehl-i Beyt'ten (a.s) gelen daha mütevatir tariklerle rivayet edilmiştir. Ayetullah Şeyh Lütfullah Safi, bu konuda 270'den fazla hadis nakletmiştir.⁽¹⁾

Bu hadisler, çeşitli İslam mezheplerinin üzerinde ittifak etti-

1- Onun *el-Muhtahabu'l-Eser fi'l-İmami's-Sani Aşer* adlı eserine bakınız.

ği hadislerdendir. En azından bu hadislerin, üzerinde ittifak edilen kısımları üzerinde şüphe etmeyi gerektirecek bir durum yoktur. Ancak biz burada sadece, Ehl-i Sünnet tarafından muteber kabul edilen metinlerle yetineceğiz. Ayrıca anlaşılabilir nedenlerden dolayı, başka tariklerde mevcut olan tafsilatı barındırmamasına rağmen sonucun herkes açısından delil teşkil etmesi bakımından, bunların delaletini ve çerçevesini belirlemeye çalışacağız.

Hadislerin Lafızları

Buhari, *Sahih*'inde Cabir b. Semure'den gelen senediyle, şu hadisi rivayet etmiştir: "Peygamber'in (s.a.a) şöyle dediğini duydum: "On iki emir olacak." Bunu dedikten sonra da işitmediğim bir şeyler de söyledi. Babam Peygamber'in (işitmediğim bölümünde) şöyle dediğini söyledi: "*Hepsi Kureyş'tendir.*"⁽¹⁾

Bu hadisi Müslim *Sahih*'inde Cabir b. Semure'den birçok tarik ve lafızla rivayet etmiştir. Bazı hadislerin lafzı şöyledir:

Bu "iş" ümmetim arasında on iki imam geçmedikçe sona ermez...

İnsanların işi, kendilerine on iki kişi hükmettiği müddetçe yürümekte devam edecektir...⁽²⁾

... İslam on iki halifeye kadar aziz ve güçlü olacaktır.

Bu hadislerin hepsi, Cabir b. Semure'nin hadisin bir bölümünü duymadığında ve hadisin kalan bölümü olan "*Hepsi Kureyş'tendir.*" lafzının babası tarafından tamamlandığında müttefiktir. Bu ek, hadisin nakillerinin büyük bir bölümünde mevcuttur.

1- Sahih-i Buhari, c. 6, s. 2640, h: 6796.

2- Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1452, h: 1821.

Tirmizi bunu "Benden sonra on iki emir olacaktır..."⁽¹⁾ lafzıyla, Ebu Davud ise "Bu din, on iki halife oluncaya kadar aziz olmaya devam edecektir." lafzıyla rivayet etmiştir. İnsanlar tekbir getirip uğultu çıkardığında Resulullah'ın (s.a.a) son söylediği duyulmayınca babama "Ne dedi?" dedim. O da "Hepsi Kureyş'tendir." buyurdu, dedi.⁽²⁾

Ahmed ise *Müsned*'inde farklı şekillerde bu hadisi rivayet etmiştir. Bu rivayetlerden bir kısmını aktaralım: "Kıyamet kopana kadar din kaim olacaktır..." Bazılarında ise Resulullah'ın (s.a.a) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bu din, karşısında yer alana üstün olmaya devam edecektir. Ümmetinden on iki emir gelene kadar, ne muhalif olan ne de onu terk eden ona zarar verebilir..." Başka bir rivayette Peygamber'in (s.a.a) bunu Arafat'ta, diğer bir rivayette Eslemi'nin recminden hemen önce Cuma günü söylediği belirtilirken, bazısında ise sözlerini şu şekilde sürdürdüğü aktarılır: "...Allah Tebareke ve Teâlâ, sizden birine bir hayır verdiğinde kendisi ve ailesinden başlasın, ben de havzun başında sizi bekliyor olacağım." Bazı rivayetlerde ise bir grup Kureyşlinin ona (s.a.a) geldiğini, bundan sonra ne olacağını ona sorduğunu, bunun üzerine Hz. Peygamber'in (s.a.a) de "Karmaşa." dediği aktarılmaktadır.⁽³⁾

Taberani, *el-Mu'cemu'l-Kebir*'de aktardığı rivayetin başında şu ifadenin bulunduğunu belirtir: "Bu ümmetin on iki kayyimi olacaktır, onları terk edenlerden hiç biri onlara zarar veremeyeceklerdir..."⁽⁴⁾

Muttaki el-Hindi ise "*Kenzü'l-Ummal*" adlı eserinde Enes b. Malik'ten aktardığı rivayeti şu lafızlarla rivayet etmiştir: "Bu

1- Sünen-i Tirmizi, c. 4, 501, h: 2223.

2- Sünen-i Ebi Davud, c. 2, s. 508, h: 4280.

3- Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 5, s. 87-108, h: 20833-21088.

4- *el-Mu'cemu'l-Kebir*, s. 196, h: 1794.

din, Kureyş'ten on iki imam (gelene kadar) kaim olacaktır. Onlar öldüklerinde, yeryüzü üzerindekiğini yutar.”⁽¹⁾⁻⁽²⁾

Hadislerin İmam Mehdi'nin (a.s) Mevcut Olduğuna Dair Delaletleri

Bunlar muteber Ehl-i Sünnet kaynaklarında rivayet edilen hadislerdir. Hadislerin sunduktan sonra bunlardan elde edilen hususları açıklayacağız:

1- Hadis-i şerifin farklı rivayetlerinden çıkarılan sonuca göre bu hadis, Resul-ü Ekrem (s.a.a) tarafından mübarek ömrünün son günlerine doğru Müslümanlara verdiği önemli bir hutbede ifade edilmiştir. Rivayetler demeti, bu hadisin Arafat'ta meşhur Veda Haccı'nda söylendiğini ifade etmektedir. Bu aynı zamanda, mütevatir Sekaleyn hadisinde Kur'ân ve Ehl-i Beyti'ne bağlı olma yönünde yaptığı meşhur vasiyetini ilan ettiği hutbedir. Daha önce de açıkladığımız gibi Sekaleyn hadisi, kıyamet gününe kadar Ehl-i Beyt'ten Kur'ân'la birlikte kendisine bağlı kalınacak uygun şartlara sahip insanların kesin bir şekilde bulunduğunu ifade ediyor. İşte bu hac seferinin dönüş yolunda Allah Resulü, kendisinden sonra İmam Ali'yi Müslümanların velisi ve her konuda başvurulacak tam merci olarak atayan Kur'ânî emri tebliğ etmiştir.

Söz konusu üç hadis arasında yakınlık vardır. Hz. Peygamber (s.a.a) bu hadisleri, mübarek hayatının son günlerinde ve bir arada tebliğ ederek, bu hususlara büyük ehemmiyet at-

1- Kenzü'l-Ummal, c. 12, s. 60, h: 33861.

2- Bu metinleri ve kaynaklarını görmek için *el-Muntahabu'l-Eser ve Mu'cemu Ahadisi'l-İmami'l-Mehdi (a.s)* adlı kitaba bakınız: 2: 255-265. Aynı şekilde *Ahadisu'l-Mehdi fi Müsnedi Ahmed b. Hanbel* adlı esere bakınız.

fetmiştir. Ayrıca Müslümanları toplumsal ve bireysel alanda kurtuluşa götürme, kendisinden sonraki İslami sürecin doğru bir şekilde işlemesi konusunda, bu hadislerin içeriklerinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu hadislerin içeriği ve muhtevası, gelecekle ilgili bir durumu işaret etmektedir. Bu yüzden Allah Resulü (s.a.a) için, On İki İmam hadisleriyle sadece kendisinin vefatından sonra tarihsel bir olayı haber vermeyi kastetmiştir demek mümkün değildir. Söz konusu hadislere bu tür bir yaklaşım, bu hadislerin bize işaret ettiği ehemmiyeti de izah edememektedir. Aksine bu hadislerin Hz. Peygamber'in (s.a.a) son günlerinde insanlara iletilmesi, Sekaleyn hadisinde de amaç olarak açıklanan, Müslümanları kendisinden sonra dalalet ve sapmadan koruma gayreti çerçevesinde anlaşılmalıdır. Dolayısıyla On İki İmam'ın veya On İki Halife'nin zikredilmesi, onların kendisinden sonra geleceklerinin haber verilmesi, Müslümanları doğru yola hidayet etme amacı gütmektedir. Yine kendisinden sonra geleceğe yönelik doğru çizgiyi koruma ve insanlara hücceti tamamlamak amacını taşımaktadır. Bu husus, söz konusu hadisi ele almak ve tam olarak neyi kastettiğini bilebilmek için göz önüne alınması gereken önemli ve merkezî bir noktadır.

Veda Haccı'ndaki Hadislerin Birbirleriyle Bağlantısı

2- Konuya bu üç hadisin tek bir konu üzerindeki müşterekliği ışığında baktığımızda; söz konusu bu hadisin anlaşılması için Veda Haccı'nda ya da en azından Allah Resulü'nün (s.a.a) mübarek hayatlarının son günlerinde, tek bir zaman dilimi içerisinde irad ve tebliğ ettiği son iki hadisle olan irtibatının değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerçekte ise bu üç hadis; Müslümanları doğru yola ulaştırmak amacıyla, Müslümanların kendisinden sonraki dönemdeki yönelimlerinin doğru

olmasını sağlayan yol haritasının mükemmel bir şekilde çizildiği bir resimdir.

Sekaleyn hadisi de daha önce de açıkladığımız gibi Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından sonra dalaletten kurtuluşun ancak, Kur'ân ve itretine bağlı kalmakla mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra her dönemde Ehl-i Beyti'nden ve itretinden, Kur'ân'la birlikte kendisine bağlı kalmaya layık ve sapıklıktan kurtaracak bir kişinin olacağını açıklamaktadır.

Gadir-i Hum hadisine gelince bu hadis, kendisinden sonraki ümmetin velisi olarak İmam Ali'nin (a.s) adını açıklamaktadır. Nasıl ki peygamberlerin sonuncusunun velayetine yapışmak gerekliyse, onun da velayetine yapışmanın gerekli olduğunu dile getirmektedir. Bunu Allah Resulü'nün (s.a.a) Müslümanlardan, onlara kendi canlarından daha üstün olduğu yönünde ahit aldıktan sonra "*Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır*"⁽¹⁾ sözlerinden de anlamaktayız.

On İki İmam hadisine gelince bu hadis, sayıları hadiste geçen ve ne bir aşağı ne de bir yukarı olmayan bu imamların kalmasıyla, dinin kıyamet gününe kadar var olacağını belirtmekte ve Müslümanların onlara bağlı kalmasını istemektedir.

Böylece bu üç hadisin çizdiği tablo, dalaletten kurtuluşun ve dinin varlığını korumanın ancak ve ancak Kur'ân'ı Kerim'le birlikte hiçbir dönemde eksik olmayan, ilki İmam Ali (a.s) olup sayıları on ikiyle sınırlı pak itretin imamlarına yapışmakla mümkün olacağı hususudur. Ki bu hadisler, tek bir

1- Gadir-i Hum hadisinin delaletleri, mütevatir oluşu, bu hadisin rivayet ediliş tarihleri hakkında Allame Emîni'nin (r.a.) *el-Gadir* adlı ansiklopedik eserine ve *Abakatu'l-Envar* vb. eserlerin bu konuya ilişkin bölümüne bakılabilir.

hac seferinde ya da en azından Peygamber Efendimizin (s.a.a) mübarek hayatının son günlerini kapsayan tek bir zaman dilimi içerisinde ifade edilmiş ve kendisinden sonra Müslümanları inhiraf ve dalaletten kurtuluş yoluna götürme çabası çerçevesinde söylenmiştir.

On İki Halife Kimlerdir?

İslam tarihine dönüp baktığımızda, bu hadislerin incelenmesinden çıkan sonuç şudur: Hadislerde haber verilen on iki halife, İmam Ali'den başlayıp Mehdi Muntazar'la (hepsine selam olsun) sona eren On İki Ehl-i Beyt İmamı'dır. Sayıları ne bir eksik ne de bir fazladır. Bütün Müslümanlar açısından sabit olan, Hz. Muhammed'in (s.a.a) nübüvvetini tahakkuk ettirmek üzere yine O'nun verdiği haberlerin münhasır örneği olarak gelmişlerdir. Zaten bunlar dışında hiç kimse böyle bir iddiada bulunmamıştır.

Müslümanların tamamının ittifakına göre; ilk on bir imamın vefat ettiği ve on ikinci imamın da İmamiyye'ye göre vefat etmediği sabit olmuştur. Ayrıca yukarıda geçen hadis-i şerifler, bu imamların kıyamet gününe kadar var olduğunu bildirmektedir. On ikinci imamın varlığına ve gaybetine, dinin onun gaybeti sırasında yine onun varlığıyla kaim olmasına inanmaktan başka yol kalmıyor. Zira onun zuhur etmediği konusunda herkes hemfikirdir. Ayrıca az önce zikrettiğimiz hadisin içeriği de bunu tasdik etmektedir. Böylece bu hadis-i şerif, İmamiyye Mezhebi'nin inandığı Mehdi'nin mevcut ve gaybette olduğuna delildir.

Hadislerin Müstakil Olarak İncelenmesi

3- Az önceki hadis, Sekaleyn ve Gadir-i Hum hadislerinden bağımsız bir şekilde, bu hadislerle olan irtibat göz ardı edi-

lerek incelense de, sadece Ehl-i Sünnet'in kitaplarında rivayet edilen hadisin delaletlerine dayanarak benzeri sonuçlara ulaşmak mümkündür. Bu hadislerin metinlerinde geçen "*ben-den sonra*" ifadesinin bulunması nedeniyle, öncelikli anlamın Müslümanlara, Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonra on iki şahsın geleceğini haber vermektir. Bir başka ifadeyle bu halifelik, onun vefatıyla kıyamete kadar olan süre içerisinde meydana gelecektir. Zira hadisin başında geçen "*elbette bu iş, sona ermeyecektir*" ifadesinden de çıkan anlam budur. Nitekim Sahih-i Müslim'in yanı sıra diğer hadis kitaplarında hadislerin başka biçimleri, buna delalet etmektedir.

Bu yüzden hadis-i şerifin içerdiği sıfat ve delaletler, Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra kıyamete kadar on iki şahıstan fazlasına uygulanamaz. Aksi takdirde Peygamber Efendimiz (s.a.a), bu işi söz konusu sayıyla sınırlamazdı. Bu kişiler kimlerdir?

Bu soruya cevap vermek için ilk önce imamların belirlenen niteliklerini bilebilmeliyiz. Bunun için hadis-i şerifin metinlerine dönelim ve sonra da bunların kime uyduğunu tespit edelim.

Hadislerde ifade edilen nitelikler; onların emirler olduğu, Kureyşli ve halife oldukları, İslam'ın onların sayesinde aziz kalacağı, dinin onlarla kaim olacağı, ümmet üzerinde kayyim oldukları, bazılarının onları terk edecekleri ve onlara düşmanlık yapacaklarıdır. Şimdi bütün bu sıfatları tek tek inceleyelim.

Kureyş'e mensubiyetin anlamı açıktır. İslam mezheplerinin büyük bir bölümü, bu şartın imamette aranan şartlardan olduğu üzerinde hemfikirdir. "Halife" ya da "emîr" gibi sıfatlara gelince buradan çıkan ilk anlam, Allah Resulü'nün (s.a.a) halefi olacak ve Müslümanlara önderlik edecek yahut onların veliyy-i emri olacak kişilerdir. Anlatılan bu niteliklerle,

Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra Müslümanların siyasi yönetimini bilfiil üslenen kişiler mi kastedilmektedir?

Açıktır ki, mezkûr vasfın bu manaya hamledilmesi mümkün değildir. Zira Ehl-i Sünnet Mezhebi'nin müntesibi kardeşlerimizde bile, bu yorumla çelişen başka sahih hadisler mevcuttur. Bu hadislerde hilafetin bu anlamda otuz seneden fazla sürmediği, ardından krallığa dönüştüğü ifade edilmektedir.⁽¹⁾ Hâlbuki hadis, kesintisiz bir şekilde kıyamete kadar on iki imamın var olacağını beyan etmektedir. Öyleyse hadis-i şerifin anlamını, fiilen iktidara oturmuş olan kimselerle sınırlandırmanın anlamı yoktur.

Tarihin Delaleti

Buna bir de İslam tarihinde yaşananların halifenin bu anlama gelemeyeceğini gösterdiğini eklemek gerekir. Zira Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra iktidara gelen ve bu şekilde halife olarak isimlendirilen Müslümanların sayısı on ikiyi çok aşmaktadır.

Evet, hadis-i şerifte kastedilen on iki kişiden bazılarının, yönetimin başında olan kişilerden olmasını söylemek mümkündür. Onlar da naslarda geçen niteliklere haiz olan kimselerdir. Fakat bir şekilde yönetime gelmiş olmaları, onların hadis-i şerifte geçen emîr ve halife kapsamında yer almamalarını gerektirmez.

1- Bu hususa Hafız İbn Hacer *Fethu'l-Bari*'de (c. 8, s. 77) kaynaklarıyla birlikte değinmiştir. O şöyle demiştir: Onun bu sözüyle işaret ettiği husus, Sefine hadisiyle ilgili olarak Ahmed'in ve Sünen yazarlarının, ayrıca İbn Hibban'ın ve diğerlerinin sahih olduğunu belirterek Hz. Peygamber'den (s.a.a) tahriç ettikleri şu hadisle örtüşüyor: "Hilafet benden sonra otuz yıl sürecek; daha sonra ısırcı saltanata dönüşecektir."

Daha önce de belirtildiği gibi hilafet ve emîrlik, Müslümanların arasında bilinen ve dolaşımda olan anlamıyla, hilafetin hızla yok oluşunu açıklayan hadis-i şeriflerin muhtevasına zıttır. Ayrıca bu durum, onların İslam tarihinin çeşitli dönemlerine serpiştirilmiş olmalarını gerektirir. Hâlbuki bu, hadis-i şeriften çıkarılan diğer delaletlere uymayıp nakzetedilmektedir. Çünkü bu mefhumun örnekleri uzun bir süreden beri kesintiye uğramışken, bu hadis söz konusu on iki halifenin kıyamet gününe kadar, -ileride de göreceğimiz gibi- varlığının kesintisiz bir şekilde sürekliliğini gerektirmektedir.

Dolayısıyla bu hadisteki "halife"nin anlamını, siyasi yönetimi doğrudan üstlenmekten daha geniş bir şekilde anlamak gerekir. Bir başka ifadeyle burada Allah Resulü'ne haleflikten kasıt, dinle ilgili vasilik, ümmet üzerinde velayet ve ümmeti doğru yola sevk etmektir. İster halife pratik olarak yönetim işini yürütsün, ister yürütmesin. Nitekim Hz. Resulullah, gerek Mekke'de davetini gizlice yaymağa çalıştığı dönemde yahut davetini açıkça ortaya koyup müşriklerin eziyetlerine maruz kaldığında, gerekse Medine'ye hicret ederek devletini kurup yönetim işini üstlendiği dönemde bu önemli görevi her zaman yerine getirmekteydi. Hz. Peygamber hak dini idare ve sevk etmekte, onu korumakta ve her türlü şart altında insanları dine çağırırmaktaydı. (Bu göreve en layık kişi o olsa bile) yönetim işini üstlenmesinin, bu görevin yerine getirilmesiyle bir alakası yoktu.

Bu hususa Peygamber Efendimizin (s.a.a), Ahmed b. Hanbel ve diğer hadis kitaplarında Abdullah İbn Mesud'dan naklen rivayet edilen hadislerde bahsi geçen; on iki imamı, Benî İsrail'in on iki nakibine ve Musa'nın (a.s) vasilerine benzetmesi işaret etmektedir.⁽¹⁾ Bu hadis-i şerif bazı naslarında, aynı

1- Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 398, h: 3781. Taberani, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, c.

zamanda onların varlıklarıyla dinin kaim olması yani korunması arasında bir bağlantı da kurmaktadır. Demek ki onlar, Allah Resulü'nün (s.a.a) vasileri, din üzerindeki vasilikte ve dine hidayet etmede onun halifeleridir.

On İki Halifenin Varlığının Kesintisiz Oluşu

Bu sıfat yani dinin onlarla kaim olması, onların Peygamber'in (s.a.a) vefatıyla kıyamet günü arasında kalan zaman diliminde var olduklarına/olacaklarına delalet eder. Çünkü dinin kaim olmasının onlara bağlı olduğu göz önünde bulundurulacak olursa, onların bir silsileyi takip etmeden çeşitli zamanlara serpiştirilmiş olmaları ve belirli bir zaman diliminde bulunmamış olmaları, İslam'ın kaybı ve bazı zamanlarda dinin kaim olmaması anlamına gelir. Bu da hadis-i şerifin içerdiği *"Bu din... aziz olmaya devam edecektir."* ya da *"din kaim olacaktır."* ifadelerinin delaletiyle çelişmektedir.

Buradan hareketle İslam tarihi boyunca çeşitli zamanlara serpiştirilmiş şahısların, söz konusu hadis-i şerifin örnekleri ve mısdaqları olması mümkün değildir. Aksine hiçbir zaman diliminde eksik olmamaları gerekir ki, varlıkları kesintisiz sürmüş olsun.

Aynı şekilde dinin onlarla kaim olması ve Allah Resulü'ne (s.a.a) halef (halife) olmaktan kasıt; birinci derecede hak din üzerinde vasiliği, dinin korunmasını, ona davet ve hidayet etmeyi içeren kapsamlı bir anlamdır. Bu durum, yukarıda işaret edilen Gadir-i Hum hadisinde olduğu gibi onların ümmet üzerinde kaim olmalarını ve Peygamber'in (s.a.a) sahip olduğu nebevi velayetten kaynaklanan, ümmet üzerindeki meşru velayet görevine uygun olmalarını sağlar.

Bu da dini korumaya ve insanları bu dine hidayet etmeye layık olmaları için, birinci derecede hak dini bilmelerini ve buna uygun bir şekilde amel etmelerini gerektirir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.a) onların niteliklerini bu hadisin bazı bölümlerinde geçen şu sözleriyle anlatmıştır: "*Her biri hidayet ve hak din ile amel ederler.*"⁽¹⁾

Yukarıda geçen hususların ışığında, hadis-i şerifin onlar hakkında belirttiği diğer nitelikleri anlayabiliriz. Birincisi, onlar ihanet ve düşmanlık türlerinin birçoğuna maruz kalacaklardır. (Eğer düşmanlıklar çok olmasaydı zikre değeri olmazdı.) Ancak yapılan düşmanlıklar, onlara zarar vermeyecektir. Yani meydana gelebilecek bütün zorluklara rağmen bu düşmanlık ve ihanetler, dinin kaim olup korunması, dinin izzetine sahip çıkılması gibi konularda onları, temel görevlerini yerine getirmekten alıkoyamayacak ve zarar veremeyecektir. Müslümanların başında bulunan siyasi sistemler, tüm çağlarda birçok zillet ve aşağılanmaya maruz kalan tarihsel dönemlere tanıklık ettiği ve yönetimi Allah Resulü'nün (s.a.a) hilafetinden en uzak insanların üstlendiği hâlde, dinin bekası onlara bağlı olacaktır.

Bunlar, Ehl-i Sünnet kardeşlerimizin en muteber hadis kitaplarındaki rivayetlere uygun bir şekilde, hadis-i şerifin delaletinden çıkartılan on iki imam halifelerinin nitelikleridir. Bütün bu nitelikler kime uymaktadır?

İtret İmamları, Hadislerin Tatbik Ettiği Tek Örnek

Tarihî hadiseler, bu hadis-i şeriflerde anlatılanların sadece ve sadece Nebiyy-i A'zam'ın (s.a.a) itretinden olan on iki imam-

1- Fethu'l-Bari fi Şerhi Sahih'l-Buhari, c. 13, s. 213, İbn Cevzi'den nakletmiştir. Kitapta geçen son metni ise *el-Müsnedü'l-Kebir*'den nakletmiştir.

la örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi, tarihte de gördüğümüz şekliyle bu sayıya sahip olanlar sadece onlardır. Hadis-i şerifin delaletlerinden çıkartılan nitelikler sadece onlara uymaktadır. Buna az sonra işaret edeceğiz:

Tatbikin delilleri:

Birincisi: Hadis, açık bir şekilde on iki imamın söz konusu niteliklere ve dini kaim kılmak için gereken ehliyeti sağlayacak sıfatlara sahip olmaları gerektiğine delalet eder. Farklı bir ifadeyle bu imamların hepsi, -Allah Resulü'nün (s.a.a) yaptığı gibi- dinin savunulması, tebliği ve korunmasıyla ilgili tek bir hat ve yöntemi izlemeleri gerekir. Bu nitelikler, Peygamber'in (s.a.a) ilimlerinin onlarda olduğunu sabit kılmıştır. Ayrıca bu, Peygamber'in (Sekaleyn hadisinde ifade edildiği gibi) dalaleten kurtulmak için kendilerine sınımsız yapışmanın elzem olduğunu söylediği nebevi itretin pak imamlarında tecessüm etmiştir.

İçlerinde dört Sünni mezhep imamlarının da bulunduğu Müslümanların önemli bir bölümünün, dinî ilimleri onlardan aldıkları tarihsel bakımdan kesindir. Yine çeşitli İslam mezheplerinden yapılan rivayetlerde herkesin onlara başvurduğunu, dinî ilimlerde onlara muhtaç olduklarını, kendilerinin ise bunlardan müstağni olduklarını göstermektedir.⁽¹⁾

1- Örneğin Şeyh Esed Haydar'ın *el-İmamu's Sadık ve'l-Mezahibu'l-Erbaa* adlı eserine bakınız. Yine bu imamlar hakkında İbn Asakir'in *Tarihu Dimaşk* adlı eserine, Hatip Bağdadi'nin *Tarihu Bağdad*'ına, İbn Hacer'in *es-Savaku'l-Muhrikası*'na, Zehebi'nin *Siyeru Alami'n-Nübelası*'na, İbn Hallikan'ın *Vefeyatu'l-Ayani*'na ve diğer eserlere bakılabilir. Ayrıca çeşitli İslam fırkalarının İmamlar'ın hayat hikâyeleri hakkında yazdıklarına da bakılabilir.

Tüm bunlara ilaveten onların hayatları, kendilerinin İslam'ı savunmaya, ilimleri yaymaya, İslam dünyasında fikrî saldırıların yaşandığı dönemlerde Müslümanlara yardım etmeye ne kadar düşkün olduklarını bizlere göstermektedir. Onların, Allah'a inanmadıklarını iddia edenler ve başka din taraftarlarıyla girdikleri tartışmalar, onlara karşı verdiği mücadeleler, Müslümanların kitaplarında yazılıdır. Bu da açıkça dinin onlarla kaim olduğunu, bu hususta Resul-ü Azam'a (s.a.a) en güzel şekilde halifelik yaptıklarını ve Müslümanların liderliğine ehil olduklarını gösterir. Örneğin bu hususu Zehebî açıklamaktadır. Kendisi İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Seccad ve İmam Bakır'ın (*Allah'ın selamı üzerlerine olsun*) imamete ehliyetli olduklarını söyledikten sonra şöyle demektedir: "Cafer Sadık da böyleydi, şanı yüce ve ilim önderlerindendi, idareye Cafer-i Mansur'dan daha layıktı. Oğlu Musa ise büyük yetenekleri ve iyi ilmi olan bir kişiydi, hilafete Harun'dan daha liyakatliydi.⁽¹⁾

İkincisi: İmamların (*Allah'ın selamı üzerlerine olsun*) hayat hikâyeleri, hadis-i şerifin on iki imamın saldırı ve ihanetlere maruz kalacaklarını, ancak daha önce aktardığımız gibi bunun, dinin savunması ve korunmasıyla ilgili temel görevlerini yerine getirmelerine engel olmayacağını ifade eden muhtevasıyla uyum içerisindedir. Tarihsel olarak, onları yok etmek için hiçbir çabayı esirgemeyen hâkim yönetici sınıftan eziyet ve şiddetli takibe maruz kaldıkları kesin olarak bilinmektedir. Kerbela vakasında Hz. Hüseyin'in (a.s), Ehl-i Beyti'nin ve taraftarlarının başına getirilenleri, İmamların hapse atılmalarını, terörle tehdit edilmelerini, zehir vb. şeyle

1- Siyeru Alami'n Nübela, c. 13, s. 120. Şeyh Tabersi'nin *el-İhticac* adlı eserinde bir araya getirdiği İslam'a sonradan girme fikirlere karşı verdikleri mücadele örneklerine müracaat edebilirsiniz.

suikasta maruz kalmalarını -öyle ki bu iş nihayet imamların sonuncusu olan on ikinci imamın (a.s) gaybetini gerektirdi- buna örnek verebiliriz. Ancak maruz kaldıkları tüm bu şiddet, zulüm, düşmanlık ve ihanet onların, dedeleri Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnetini koruyup tebliğ etmelerine engel olmamıştır. Zira kendilerinden yapılan rivayetler ve kendi ekollerinden olan ulemanın kitaplarında yazılmış olanlar, insanoglunun bireysel ve toplumsal planda ihtiyaç duydukları şeylerle doludur.⁽¹⁾

Üçüncüsü: Onların varlıkları, dedeleri Allah Resulü'nün vefatıyla kıyamet günü arasında kesintisiz bir şekilde var olacaklarına dair hadisin delaletiyle örtüşmektedir. Düşmanlarının saldırıları ve dostlarının ihanetleri, bu altın silsilenin kesilmesini sağlayamayacaktır. Her ne kadar bu saldırılar, imamların sonuncusu olan İmam Mehdi'nin (a.s) ortadan kaybolmasına yol açsa da o, gaybet perdesinin arkasında dinin korunması görevini çeşitli metotlarla ifa edecektir. Hadis-i şerifte de belirtildiği gibi bu metotlar, bulutlar ne kadar güneşi gözlerden perdelerse perdelesin, onun varlığından güneşten yararlanıldığı gibi yararlanılacağını ispat etmiştir.⁽²⁾

Böylece dinin yaşanmasının kendilerine bağlı olması nedeniyle, kıyamete kadar kesintisiz bir şekilde varlıklarını sürdüren halifelerin sayısını on iki imamla sınırlaması ve Peygamber'in

1- Bu hadis-i şerifler, Allame Meclisi'nin *Biharu'l-Envar* ve Hürr-i Amili'nin *Vesailu's-Şia* gibi ansiklopedilerde toplanmıştır.

2- Örneğin İmam Mehdi'den sadır olan tevkiler bunu bir örneğidir. Tevki; gaybeti döneminde müminlere gönderdiği ve onların çeşitli dinî sorularına cevaplar verdiği mektuplarıdır. İmam Mehdi'den sadır olan bu tevkilerin büyük bir bölümünü gaybetle ilgili kaleme alınan kitaplar içermiştir. "*Kelimetu'l-İmami'l-Mehdi*" ve "*es-Sahifetu'l-Mehdeviyye*" gibi eserlere bakabilirsiniz.

(s.a.a) vefatıyla kıyamete kadar olan zaman dilimi arasındaki sürenin ortaya çıkardığı zahirî tutarsızlık, Ehl-i Beyt (a.s) Medresesi akidesinin hadis-i şerifi açıklamasıyla tamamen netlik kazanmaktadır.

Böylece Hz. Peygamber'den gelen bu rivayet, Müslümanların sıhhati üzerinde birleşerek İmam Mehdi'nin (a.s) varlığına ve gaybetine delalet eden hadis-i şeriflerden olmaktadır. Çünkü bu hadisin muhtevasına göre, onlara yapılan ihanetler sebebiyle sonuncuları olan İmam Mehdi'nin kaybolması, nebevi irtetten gelen on iki imamın dışındakilere uymamaktadır.

Mehdi'nin On İki Halifenin Sonuncusu Olduğu Üzerinde İttifak

Ehl-i Sünnet âlimlerinin büyük bir bölümünün, beklenen Mehdi'nin Hz. Resul'ün (s.a.a) dinî halifelikleri hakkında haber verdiği on iki imamın on ikincisi olduğu yönündeki Ehl-i Beyt akidesini onaylaması, bunu desteklemektedir. Nitekim Ebu Davud'un, *Sünen*'inde⁽¹⁾ İbn Kesir'in *Tefsir*'inde⁽²⁾ vb. âlimlerin ifade ettikleri şeyler, bunun örneğidir. Bunu ayrıca İslam Dünyası Birliği'nin Genel Sekreterliğine bağlı Fıkıh Konseyi, Kenya'dan bir Müslümanın vadedilen Mehdi ile ilgili sorduğu fetvada bunu şu şekilde açıklamıştır: "O [Vadedilen Mehdi], Nebi Efendimizin (Allah'ın salatu ve selamı

1- Ebu Davud, *Sünen*'inde Cabir b. Semure hadisine (On İki İmam Kureyş'tendir) Hz. Mehdi ile ilgili bölümün başında yer vermiştir. Bu da Ebu Davud'un Hz. Mehdi'yi on iki imamdan ve dolayısıyla onların sonuncusu bildiğini ortaya koyuyor.

2- Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim, c. 2, s. 34. Maide Suresi'nin 12. ayetinin tefsirinde On İki İmam hadisine değindikten sonra şöyle der: "Bildiği kadarıyla hadislerde geleceği müjdelenen Mehdi de onlardan biridir."

üzerine olsun) sahih hadis kitaplarında haber verdiği on iki raşid halifenin sonuncusudur...⁽¹⁾

Belki de onların bu konudaki dayanakları, bu ümmetin son emirinin vadedilen Mehdi olduğunu ifade eden, on iki imam hadisinin bahsettiği delaleti anlatan, Allah'ın emriyle zahir ve kaim olan ümmet hadisi olabilir.

3- Allah'ın Emriyle Kaim Olan Galip Ümmet Hadisi

Bu hadis, *Kütüb-i Sitte*'de ve Ehl-i Sünnet Mezhebi'nden kardeşlerimizin diğer muteber rivayet kitaplarında, farklı tariklerle rivayet edilen meşhur hadislerdendir. Örneğin Ahmed b. Hanbel, bu hadisi yirmi yedi farklı tarikle rivayet etmiştir.⁽²⁾

Buhari bu hadisi *Sahih*'inde şu lafızla rivayet etmiştir:

"Ümmetimden bir grup sürekli düşmanlarına üstün geleceklerdir. Allah'ın emri kendileri üzerine gelene kadar onların bu üstünlükleri devam edecektir."⁽³⁾

Teyalisi *Müsned*'inde hadisi şu lafızla rivayet etmiştir:

"Ümmetimden bir grup Allah Azze ve Celle'nin emri [kıyamet] gelinceye kadar sürekli hak üzere olacaklardır."⁽⁴⁾

Buhari *Sahih*'inde, ayrıca Müslim ve Ahmed b. Hanbel bu hadisi şu lafızla da rivayet etmişlerdir:

1- İslam Dünyası Birliği'nin Genel Sekreterliğine bağlı Fıkıh Konseyi'nin bu fetvasının fotokopi nüshasına, İbn Hanbel'in *Müsned*'inin Ahadisul-Mehdi bölümü 126-166 sayfalarından bakılabilir.

2- İbn Hanbel'in *Müsned*'inin Ahadisul-Mehdi (a.s) bölümü bakınız. Haz: Seyyid Muhammed Cevad el-Celali, s. 68-76.

3- Sahih-i Buhari, c. 3, s. 1331, h: 3441.

4- Teyalisi, *Müsned*, c. 1, s. 9, h: 38. Müsned-i Şihab, c. 2, s. 76, h: 913.

"Allah, Kendisi için hayır istediği kimseyi dinde fakih kılar. Bu ümmetten bir topluluk, sürekli Allah'ın emri üzere kaim olacaktır. Allah'ın emri (kıyamet saati) gelinceye kadar onlara karşı çıkanlar, onlara zarar veremeyecektir; onlar insanlara üstün gelecektir."⁽¹⁾

Müslim, Ahmed b. Hanbel ve diğerleri bu hadisi, Cabir b. Semure'den şu lafızla rivayet etmişlerdir:

"Bu din, kıyamet saatine kadar bir grup Müslüman kendisi için savaşınca kadar kaim olacaktır."⁽²⁾

Aynı lafız içerisinde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu hadisi Veda Haccı'nda söylediği geçmektedir. Cabir, Kureyş'ten olan on iki halife hadisini rivayet eden sahabidir.

Müslim'in bir rivayetinde ise hadisin lafızı şöyledir:

"Sürekli ümmetimden bir grup Allah'ın emri üzere savaşır; düşmanlarına karşı zafer kazanır. Onlar böyle oldukları müddetçe kıyamet saati gelene kadar onlara karşı çıkanlar onlara zarar veremezler."⁽³⁾

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde sahih olarak İmran b. Husayn'dan tahric ettiği rivayette, Hz. Resulullah'ın şöyle buyurduğu geçer:

"Ümmetimden hak üzere olan bir grup sürekli Allah'ın emri gelene kadar kendilerine karşı koyanlara üstün gelirler. O zaman İsa İbn Meryem iner."⁽⁴⁾

1- Sahih-i Buhari, c. 3, s. 1134, h: 2948. Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1524, hadis: 1037. Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 101, hadis: 16973.

2- Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1524, h: 1922. Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 98, h: 20970. Müsned-i Teyalisi, c. 1, s. 104, h: 756.

3- Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1524, h: 1924.

4- Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 429, h: 19864. Müsned'in araştırmacısı Arnavutlu Şuayb, talikinde şöyle der: "Hadisin senedi Şeyheyn'in şartlarına göre sahihtir."

Müslim ve Ahmed'in rivayetinde ise hadisin lafzı şöyle geçmektedir:

Ümmetimden hak üzere savaşıp da galip gelen bir topluluk, kıyamete kadar var olacaktır. Dedi ki: Meryem oğlu İsa iner ve onların emirleri: Gel ve bize namaz kıldır, dediğinde o da: Hayır, Allah'ın bu ümmete ikramı olarak siz birbirinize emîrlik yapacaksınız."⁽¹⁾

Müslim, Ahmed b. Hanbel ve Hakim'in kendisinden yaptığı rivayete göre, Cabir b. Semure'nin ifade ettiği gibi yukarıda geçen bu hadis-i şerif, Veda Haccı sırasında söylenmiştir. Bu hac aynı zamanda Allah Resulü'nün (s.a.a) Sekaleyn, Gadir-i Hum ve On İki İmam hadislerini tebliğ ettiği hacdır. Dolayısıyla bu hadis, Müslümanların hidayete ulaştırılması, kendisinden sonraki sürecin sağlıklı işlemesi ve onların cahiliye ölümü üzere ölmemeleri için uygulanan nebevi planın bir parçası olarak gelmiş olup, daha önceki hadislerin sahip olduğu anlam demetinden uzak değildir.

Bu hadis-i şerif ve On İki İmam hadisleri üzerinde düşünen kişi, konuyla ilgili dile getirilen niteliklerin ortak olmalarında da görüldüğü gibi her iki hadisin aynı konudan ve mısdaclardan bahsettiğini görür. Özellikle de dinin kaim olup korunması, ikinci hadiste bahsedilen Allah'ın emri üzerine kaim olan galip bir ümmetin varlığı ve birinci hadiste bahsedilen on iki imamın varlığıyla bağlantılı olarak gündeme getirilmesi, bu delaleti daha açık ve net kılmaktadır.

1- Sahih-i Müslim, c. 1, s. 137, h: 156. Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 384, h: 15167. Konuyla ilgili hadisler hakkında daha fazla bilgi için bakınız: Mu'cemu Ahadisil-İmami'l-Mehdi, c. 1, s. 51-68. Her hadis için Ehl-i sünnet nazarında muteber olan rivayet kaynaklarından çok miktarda kaynak zikredilmiş olup bunlardan bazılarını ve bazı dipnotları seçtik.

Çünkü bu, onların din üzerinde kaim olmaları, hak dinin bilinmesi için kendisine başvurulacak yegâne merci olmaları ve bu yüzden de düşmanlığa ve ihanete maruz kaldıkları anlamına gelir. Bu düşmanlık ve ihanetin, söz konusu topluluğun temel görevi olan hak dini savunma ve koruma görevinin ifasına temelde bir zarar veremeyeceği, iki hadisin dile getirdiği ortak noktadır.

Az önce içeriğini gördüğümüz, üstün gelen bir ümmetin varlığından bahseden hadislerin metni açık bir şekilde, on iki imam hadisinin zımnen imamların varlığının kıyamet gününe kadar devam edeceği şeklindeki delaletini teyit etmektedir. Yine bu hadis, onların esas görevleri olan hak dinin müdafaası konusunda, buna herkesten daha fazla layık oldukları halde yönetimi fiilen üslenip üslenmemelerinin bu hususta herhangi bir tesiri olmaksızın, Allah Resülü'ne (s.a.a) halef olduklarını da desteklemektedir.

Ayrıca bu hadis, üstün gelen ümmetin emîrlerinin sonuncusunun, on iki imam hadisinin zımnen delalet ettiği gibi vadedilen Mehdi olduğunu açıklamaktadır. Bu hadis ısrarla İsa'nın (a.s) nüzulüne kadar yaşayacağını, İsa'nın üstün gelen ümmetin bu emîrine destek vererek onun arkasında namaz kılacağını izah etmektedir. Bu olay, Müslümanların ittifakıyla İmam Mehdi (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) ile bağlantılıdır.

Galip ümmet hadisi, az önce geçen hadislerde açıkladığı gibi, on iki imamın Allah'ın emriyle kaim olan hak imamlar olduğunu da açıklamaktadır. Onlar, Allah Resülü'nün (s.a.a) hilafeti ve onun şeriatına vasi olma hususunda, birbirleriyle uyumlu tek bir çizgiyi temsil etmektedirler. Bu çizgi, kıyamet gününe kadar hiçbir kesintiye uğramadan sürüp gidecektir. Bunun anlamı, fiilen yönetimde bulunan İslam devleti ha-

lifelerinin, hiçbir şekilde hadiste bahsedilen on iki imamlar olamayacağı anlamına gelir. Dolayısıyla yukarıda geçen iki hadisteki delaletleri göz ardı ederek, on iki imamın delaletini bir şekilde Peygamber'den (s.a.a) sonra yönetime geçen kimselerde bulmaya çalışanların tümü garip yollara sapmışlardır. Bu nedenle, ne bu hadisi şeriflerin delaletleriyle ne de tarihî olaylarla örtüşen makul bir örnek getirememişlerdir. Farklı görüşler içerisinde olmuşlar ve hadis-i şeriflerin açıkladığı hususlar hakkında uyumsuz tevillerde bulunmuşlardır. Hâlbuki tüm bu söyledikleri, Resul-ü Ekrem'in (s.a.a) Allah'ın emriyle kaim olan bu imamı haber vermesiyle amaçladığı, Müslümanları onlara yönlendirip onlara sınımsız yapılmaya davet etme hedefiyle tamamen çelişmektedir.

Çizgi ve yöntem açısından hak dinin temsili hususunda, Allah Resulü'ne (s.a.a) halef olmak için İmam Ali (a.s) ile Muaviye, İmam Hüseyin (a.s) ile Yezid arasında nasıl bir insicam olabilir ki? Muaviye ve Yezid gibi kimseleri, dini kaim kılan on iki halife olarak görebilir miyiz?! Hz. Peygamber'in (s.a.a) galip ümmet ve on iki imam için buyurmuş olduğu vasıflar, yani onların hak üzere olup Allah'ın emrini ikame etmeleri ve Resulü'nün halifeleri olmaları gibi vasıflar, Yezid b. Muaviye ya da Velid b. Abdülmelik gibileri için nasıl geçerli olabilir? Onların hayat hikâyeleri, onların dini ve Allah Resulü'nü (s.a.a) temsil etmeye en uzak kimseler olduğuna tanıktır.

Bunlar, hadislerde yer alan bu imamların ardı ardına ve kesintisiz bir şekilde gelmiş olmaları delaletini inceleyip başka niteliklerin onlara uymadığını göremeyen ulemanın, on iki imamın örnekleri ve mısdaqları hakkında ileri sürdükleri görüşlerin bazılarıdır. Buna ayrıca, hadislerde bulunan bu imamların kıyamet gününe kadar devam edecekleri yönündeki açıklamaları göz ardı etmiş olmalarını da eklemek ge-

reker. Zira onların gösterdikleri örnekler, Emevi çağının sona ermesiyle bitmektedir.⁽¹⁾

Diğer nitelikleri Müslümanları bilfiil yöneten kişilere uygulamaya çalışanlar, onların varlıklarının kesintisiz olacağı hususunu göz ardı etmişlerdir. Şöyle ki; Muaviye'den Ömer b. Abdülaziz'e kadar olan halifeleri bir kenara bırakarak Ömer b. Abdülaziz'i on iki halifenin beşincisi ya da altıncısı yapmışlardır. Yine Abbasi halifeleri arasında seçme yaparak, hadisin anlattığı niteliklere en yakın gördükleri kişileri halife ilan etmişlerdir. Buna rağmen yine de sayı tamamlanmamıştır. Ardından Suyuti, geriye kalan ve gelmesi beklenen iki tanesinden birinin Ehl-i Beyt'ten olan Mehdi olduğunu ifade ederken, diğerinin durumunu ise ne kendisi ne de başkası bilmektedir.⁽²⁾

Bu hadis-i şerifler üzerinde objektif bir şekilde düşünmüş olsalardı; Allah Resulü'nün (s.a.a) itretinden olan On İki İmam'a tamamıyla uyan açık delalete dayanarak İmamlar'ın kıyamet gününe kadar kesintisiz bir şekilde ardı ardına gelecekleri görüşünü dikkate alırlardı. Neticede On İkinci İmam'ın vadedilen Mehdi (a.s) olduğunu, onun gaip olduğu sırada bile dinin korunması görevini gizli bir şekilde de olsa yerine getir-

1- Bu, en zayıf ve hadisin muhtevasına en uzak olan görüşlerden biridir; bununla birlikte İbn Baz, Şeyh Abdülmuhsin el-İbad'ın vadedilen Mehdi hakkındaki dersine yaptığı yorumda bu görüşü tercih etmiştir. Bu ders ve söz konusu yorum, "*Akidetü Ehlî's-Sünneti ve'l-Eser fi'l-Mehdiyyi'l-Muntazar*" adıyla basılmıştır. bk. s. 6.

2- Suyuti, *Tarihu'l-Hulefa*, c. 1, s. 16. Ayrıca bu görüşlerin münakaşası için Şeyh Lütfullah Safi'nin *Muntehabu'l-Eser*'ine bakınız. Söz konusu eserin dipnotunda yer verilen şu eserlere de bakabilirsiniz: Şeyh Muhammed Hasan el-Muzaffer, *Delailü's-Sıdk*, c. 2, s. 315 ve sonrası. Sadruddin Şirazi, *Şerhu Usulî'l-Kâfi*, taş baskısı, s. 463-470.

meye devam edeceğine, (önceki hadislerin ve daha sonra nakledeceğimiz hadislerin de ifade ettiği üzere) böylece Allah'ın mahlûkatı üzerindeki hüccetini tamamladığına kanaat getirerek, bu uyumsuz tevellere ve şaşkırtıcı yollara sapmaya ihtiyaç duymamış olurlardı.

4- Hiçbir Çağın Cahiliye Ölümünden Kurtaran Kureyşli Bir İmamdan Eksik Olmaması

Bu da iki fırka tarafından rivayet edilmiş hadis-i şeriflerdendir. Biz burada, Ehl-i Sünnet nezdinde muteber olan kitaplar da bulunan rivayetleri seçtik. Buhari ve Müslim *Sahih*'lerinde, Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde ve diğer kitaplar da kendi senetleriyle Peygamber Efendimizin (s.a.a) bu hadisini rivayet etmişlerdir:

"Bu iş yeryüzünde insanlardan iki kişi kalıncaya kadar Kureyş'tedir."⁽¹⁾

Ahmed *Müsned*'inde, İbn Hibban *Sahih*'inde, Tayalisi *Müsned*'inde, Taberani, Heysemi ve diğerleri birbirlerine yakın lafızlarla, Allah Resulü'nden (s.a.a) yapılan farklı isnatlarla şöyle rivayet etmişlerdir (lafız Tayalisi'ye aittir):

"İmamsız ölen, cahiliye ölümü üzere ölmüştür; itaatten elini çeken kişi kıyamet günü hüccetsiz olarak gelir."⁽²⁾

İbn Hibban bu hadise, anlamını şu şekilde yorumlayarak katkıda bulunmuştur: "Ebu Hatem dedi ki: Peygamber Efen-

1- Sahih-i Buhari, c. 3, s. 1290, h: 3310; Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1452, h: 1820; Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 29, h: 4832 ve başka bir tarikle c. 2, s. 93, h: 5677.

2- Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 96, h: 16922; Sahih-i İbn Hibban, c. 10, s. 434, h: 4573; Müsned-i Tayalisi, c. 1, s. 259, h: 1913; el-Mu'cemu'l-Kebir-i Taberani, c. 19, s. 388, h: 910; Mecmau'z-Zevaid, c. 5, s. 393, h: 9102.

dimizin (s.a.a) '*cahiliye ölümü üzere ölür*' şeklindeki sözünün anlamı şudur: Kim, insanları Allah'a itaate çağıran ve olaylar sırasında İslam'ın onunla kaim olacağı bir imamının olduğuna inanmadan ve nitelikleri bizim anlattıklarımıza uymayan insanlara bağlanmaya kani olarak ölürse, cahiliye ölümü üzerine ölmüş olur."⁽¹⁾

Kitap ve Sünnet'te "Emr" Kelimesinin Anlamı

Birinci hadiste, yeryüzünde insanoğlu bulunduğu müddetçe "emr" in Kureyş'te olacağı açıklanmış, yeryüzünde bir Kureyşlinin hiçbir zaman eksik olmayacağı ve "emr" in de ona ait olduğu açık bir şekilde beyan edilmiştir. Burada "emr" den maksat nedir? Bunu Müslümanların zahirî yönetimine teslim olmak şeklinde yorumlamak mümkün müdür?

Cevap: Tarihî olaylar bu yorumu tekzip etmektedir. En azından Abbasi hilafetinin düşüşünden bugüne kadar bilindiği gibi Kureyşli bir Müslümanın başında olduğu bir yönetim bulmak mümkün değildir. Dolayısıyla "emr" kelimesinin, Allah Resulü'ne (s.a.a) ve genel anlamda dine vasi olma, onu koruyup savunma ve insanları bu dine hidayet etme gibi konularda halef olmanın dışında bir yoruma sapsak mümkün görünmemektedir. Bu söz konusu hususlar, o insanı Müslümanların önderliğini üstlenmeye ve zahirî yönetimini yürütmeye liyakatli kılmaktadır. "Emr" burada, Nisâ Suresi'ndeki itaat ayetinde geçen 'emr'le aynı anlama sahiptir:

"Ey İman edenler, Allah'a, Resulü'ne ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin."⁽²⁾

1- Sahih-i İbn Hibban, c. 10, s. 434.

2- Nisa (4), 59.

Bu ayet aynı zamanda, ulu'l-emr (emir sahipleri) olan kişilerin masumluklarına delalet eden ayettir. Çünkü birincisi, itaate emredilme konusunda Allah Resul'üyle (s.a.a) ortakır. İkincisi Allah, bu ayette emir sahiplerine itaati, kati ve kesin bir surette emretmiştir. Fahreddin Razi'nin *Tefsir*'inde de ifade ettiği gibi kendisine itaatin kesin ve mutlak bir şekilde emredildiği kimsenin muhakkak hatadan masum olması gerekir.⁽¹⁾

Çağımızda bu "emr" in kendisine ait olduğu, dinin kendisiyle kaim olduğu, masumiyet sıfatına haiz, dinin korunması ve insanların bu dine hidayet edilmesinde Allah Resulü'ne (s.a.a) halef olacak bir Kureyşlinin bulunması gerekir. Zira az önce geçen hadis metninin bizlere söylediği gibi, hiçbir çağ böyle bir halef örneğinden eksik olmayacaktır. Böyle bir iddiada bulunmuş zahir bir imam olmadığından dolayı onun var olduğunu, gizlenip gaybette olduğunu, dinin korunması görevini yerine getirdiğini söylemek gerekir. Çünkü ancak bu görüşle hadisin şerifin içeriği doğrulanabilir. İşte Ehl-i Beyt'in Hz. Mehdi ve onun gaybetiyle ilgili akidesi budur.

Buna bir de on iki halifeyle ilgili hadislerin, bu anlamda Peygamber'in halifelerini kıyamete kadar on ikiyle sınırlamasını da eklemek gerekir. Daha önce söz konusu hadislerin İmam Mehdi'nin varlığına ve gaybetine yönelik delaletleri açıklanmıştı. Bu yüzden her çağda mutlaka Kureyşli bir imamın bulunduğu yönündeki ifade, söz konusu delaleti teyit etmektedir.

Aynı delalete, zamanın imamını tanıma ve ona tabi olma gerekliliğini ifade eden hadislerden de ulaşmak mümkündür.

1- et-Tefsiru'l-Kebir, c. 10, s. 144. Allame Tabatabai'nin ayetin tafsilatlı açıklaması ve ayetin delaletiyle ilgili bakınız: *Tefsiru'l-Mizan*, c. 4, s. 387-401.

Daha önce sunulanlar sadece bunun bazı örnekleriydi. Zira görüldüğü üzere bu hadisler, kıyamet günü onu bilmeme ve ona itaatten dışarı çıkma hususunda sunulan gerekçelerin geçersizliğini ifade etmektedir. Dolayısıyla Hz. Mehdi'nin varlığının kesin olup onu tanımanın ve itaat etmenin imkân dâhilinde olduğunu, aksi takdirde onu görmezden gelen ve ona itaat etmeyenlere karşı yöneltilen ilâhî hüccetin anlamsız olduğunu söylemekten başka bir çare yoktur. Çünkü olmayan birisiyle nasıl hüccet getirilebilir ki?

Ona itaat emrinin mutlak olması nedeniyle bu ifade onun masumiyetine delalet eder. Hadisin baş tarafı, tıpkı İbn Hibban'ın Ebu Hatem'den naklen hadisin açık delaletiyle ilgili söylediklerinde olduğu gibidir. Yani imamın tanınmaması ve ona sınımsız yapışılmamasının insanı cahiliye ölümüne götüreceği, ona itaatin vacip olduğu, çünkü kendisinin de Allah'a itaati emrettiği ve böylece İslam'ın onunla kaim olduğu ifade edilmektedir. Bu yüzden Ebu Hatem, ondan başkasına ve bu niteliklere haiz olmayan bir imama itaatin cahiliye ölümüne yol açacağını belirtmiştir. Birinci hadisten çıkarılan sonuç şudur; hadislerin delaleti ortaktır ve özetle Kureyş'ten masum bir imamın varlığının kesinliği, İslam'ın onunla kaim oluşu, Allah'a itaate çağırışı, emrin (yönetimin) ve hak dinin korunması sorumluluğunun ona ait olmasıdır. Bu tür bir imam zahiren var olmadığına göre onun gaybetine, söz konusu görevleri gaybetine yol açan nedenlerin ortadan kalkacağı zamana kadar perde gerisinden yerine getirmesine, söz konusu nedenler ortadan kalktığında ise korumakta olduğu dinin değerleri temelinde adil devletini kurmak üzere ortaya çıkacağına inanmak lazımdır.

Gaybette olanların birden fazla olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira On İki İmam hadislerinde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) halifelerinin sayısını bu sayıyla sınırlaması ve bu hadis-

lerin delaletlerinden çıkarılacak olan şartlara uyan tek örnek, Hz. Peygamber hanedanından olan Ehl-i Beyt İmamları'dır. On bir imamın vefatı kesin olduğuna ve geriye sadece sonuncuları olan vadedilen Mehdi kaldığına göre,⁽¹⁾ az önce alıntılıdığımız hadislere istinaden onun varlığının kıyamete kadar süreceğini söylemek icap eder. İbn Hacer Askalani'nin *Sahih-i Buhari Şerhi*'nde de ifade ettiği gibi, bu görüşler içerisinde en doğru olanı yeryüzünde hiçbir zaman bir hüccetin eksik olmayacağı görüşüdür. "İsa'nın (a.s) ahir zamanda, kıyamet saatine yakın bir dönemde ve bu ümmetten olan biri arkasında namaz kılacak olması, 'yeryüzü, Allah'ın hüccetiyle kaim birinden eksik olmayacaktır.' şeklindeki sözün görüşler içerisinde en doğrusu olduğunu göstermektedir Allah-u Alem."⁽²⁾

Burada, mutlaka İmam Mehdi'nin varlığı ve gaybetine işaret eden bu hadis-i şeriflerden çıkarılan delaletlerin, açık delaletler olduğunu söylemeliyiz. Ancak bu hadislerle ilgili olarak söz konusu edilen bir takım belirsizlikler nedeniyle, bu hususta bir takım istidlallere ve üzerinde ayrıntılı tahlillerin yapılmasına gerek duyulmuştur. Bunun sebebi daha çok, bu hadislerle ilgili sessiz kalmaktan ve onların üzerini örtmekten ya da İslam dünyasının şahit olduğu bir takım siyasi anlaşmazlıkların baskın çıkması ve bunların Müslümanların akidesine tesiri nedeniyle, bu delaletleri tevil etme ve bu hadisleri gerçek örneklerinden uzaklaştırma çabalarından kaynak-

1- Burada Ehl-i Beyt İmamları'nın çeşitli İslam mezhepleri müntesipleince yazılmış hayat hikâyelerini anlatan teracim (biyografi) kitaplarının müellifleri ve tarihçiler, İmam Hasan Askerî'nin oğlu Mehdi hariç, bütün imamların vefat ettiğini kaydetmiş, onun da sadece doğum tarihini nakletmişlerdir. Bu durum, Hz. Peygamber'den gelen sahih hadislerde müjdelenen ve Vadedilen Mehdi olduğuna inanmayan kişilerce dahi tasdik edilmektedir.

2- İbn Hacer el-Askalani, *Fethu'l-Bari bi-Şerhi Sahihi'l-Buhari*, c. 6, s. 494.

lanmaktadır. Aynı siyasi çatışmalar bazı muhaddisleri, Allah Resulü'nden (s.a.a) gelen ve bu hadislerin işaret ettiği hususları açıklayan, delaletlerini somutlaştıran diğer bazı sahih hadisleri nakletmekten alıkoymuştur. Çünkü Emevi ve Abbasi yöneticilerinin siyasi çıkarları, İslam tarihini okuyanların rahatlıkla görebilecekleri gibi bu tür hadislerin yaygınlaşması ve nakilde buldukları kitapların yayılmasını önlemiştir.

İkinci Bölüm

- **İmam Muhammed b. Hasan el-Mehdi'nin (a.s) Büyümesi**
 - **İmam Mehdi'nin (a.s) Hayatının Merhaleleri**
 - **Babasının Gölgesinde İmam Mehdi (a.s)**
-
-

İMAM MUHAMMED B. HASAN EL-MEHDİ'NİN (A.S) BÜYÜMESİ

Doğum Tarihi

İmam Mehdi (*Allah'ın selamı onun üzerine olsun*) Cuma günü Şaban ayının On Beşinci Gecesinin sonlarına doğru, Samerra'da babası Hasan Askerî'nin (a.s) evinde doğdu. Bu gece, Ehl-i Beyt'ten yapılan birçok rivayete göre gecesi ibadetle gündüzü de oruçla ihya edilmesi müstehap olan bir gecedir.⁽¹⁾ Ayrıca Ehl-i Sünnet'in Sünen-i İbn Mace, Sünen-i Tirmizi vb. muteber kitaplarında bu içerikte birçok rivayet de mevcuttur.⁽²⁾

Rivayetlerin en meşhurlarına göre doğum tarihi h. 255'tir. Doğduğu gün üzerinde ittifak olmakla birlikte, İmam Mehdi'nin (a.s) h. 255, h. 256 ve h. 254 şeklinde ifade eden rivayetler de bulunmaktadır. Bunun dışında da rivayetler yapılmıştır. Ancak tercih edilen, birçok kanıt nedeniyle ilk tarihtir. Birincisi; bu doğum haberini kaydeden en eski kaynaklardan bir olan, Hz. Mehdi (a.s) ile aynı çağda yaşayan ve babası Ha-

1- Şeyh Saduk, *Sevabu'l-A'mal*, s. 77. Şeyh Tusî, *Misbahu'l-Müteheccid*, s. 798 ve 829. Seyyid İbn Tavus, *İkbalu'l-A'mal*, s. 718. Şeyh Saduk, *el-Emali*, s. 79, h: 46 / 1.

2- Sünen-i İbn Mace, c. 1, s. 444-445, h: 1388, 1389, 1390; Sünen-i Tirmizi, c. 3, s. 116, h: 739; Tabaranî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, c. 20, s. 108, h: 215.

san Askerî'nin (a.s) vefatından kısa bir süre önce vefat eden⁽¹⁾ güvenilir Şeyh Fazl b. Şazan'ın yazdığı “*el-Gaybe*” adlı eserde yer almıştır. İkincisi; diğer rivayetlerin ezici çoğunluğu, her ne kadar doğum yılı üzerinde ihtilaf etmişse de doğum gününün Şaban ayının ortasındaki Cuma günü olduğunda ittifak etmişlerdir. Bizim şu anda kullanılan takvimi gözden geçirmemiz neticesinde,⁽²⁾ Şaban ayının on beşinin sadece Hicri 255 senesinde Cuma'ya denk geldiğini, fakat diğerlerinde ise bunun denk düşmediğini görüyoruz.

Bu tür bir anlaşmazlık tabii olup aynı şey atalarının ve dedelerinin, hatta Resul-ü A'zam'ın (s.a.a) hayatıyla ilgili de söz konusu olmuştur. Ancak bu durum, onların doğumlarının kat'iliğine (Allah'ın selamı onların üzerlerine olsun) etki etmemiştir. Ayrıca doğumun gizli oluşu ve bu mübarek doğumun kem gözlerden korunması amacıyla böyle bir anlaşmazlığın meydana gelmesi son derece tabiidir. Bunu ileride ele alacağız.

Doğum Haberinin Mütevatir Oluşu (a.s)

Doğum hikâyesini ya da haberini birçok âlim, sahih bir senetle vermişlerdir. Bunlar, Ebu Cafer Taberi, Fazl b. Şazan, Hüseyin

1- Bu rivayetlerle ilgili olarak Mirza Nurî'nin *en-Necmu's-Sakib* adlı eserinin Arapça çevirisindeki sayfa 146 ve sonrasına bakınız. Ayrıca bk. el-Kâfî, c. 1, s. 514, Mevlidu's-Sahib (a.s) babı; Kemaluddin, 424, bap: 42, Ma Ruviye fi Miladi'l-Kaim (a.s).

2- Uygulanan takvimden kastım, şemsî (güneş) takvimin günlerinin kamerî takvimin hangi günlerine denk geldiğini hesap eden bir takvimdir. Kitap ya da bilgisayar programı şeklinde bu türden bir çok takvim hazırlanmış olup böylelikle kamerî hicrî takvimdeki günlerin şemsî takvimde veya miladî takvimde hangi güne tekabül ettiğini bulmak oldukça kolay ve rahat olmaktadır. Pratik takvimle ilgili yaptığımız araştırmada Tahran Üniversitesi'nin çıkardığı ve Peygamber Efendimizin (s.a.a) hicret ettiği ilk günden başlayıp hicrî on beşinci yüzyıla kadar devam eden takvimi esas aldık.

yin b. Hamdan, Ali b. Hüseyin el-Mesudi, Şeyh Saduk, Şeyh Tusî, Şeyh Müfid ve diğerleridir. Bunu farklı İslam mezheplerinden birçok Ehl-i Sünnet âlimi muhtasar ya da tam olarak vermişlerdir. Bu âlimlerden bazıları şunlardır: Nureddin Abdurrahman el-Cami el-Hanefî *Şevahidu'n-Nübüvve* adlı kitabında, Allame Muhammed Mübeyyin el-Mevlevi el-Hindi *Vesiletu'n-Necat* adlı eserinde, Allame Muhammed Hacı Barsa el-Buhari *Faslu'l-Hitab* adlı eserinde, Hafız Süleyman Kunduzi el-Hanefi *Yenabiu'l-Mevedde* adlı kitabında.

Ayrıca aralarında onlarca tarihçi olmak üzere, farklı İslam mezheplerinden yüz otuza yakın âlim doğum haberini vermiştir. Bu âlimlerden altısı ya İmam Mehdi'nin (a.s) doğumuyla ya da onun gaybet-i suğrasıyla aynı dönemde yaşamıştır. Geri kalan kaynaklar ise kesintisiz bir silsile hâlinde günümüze kadar gelmiştir. Şu ana kadar saydığımız kaynaklar, bu kaynakların tamamını değil sadece bir kısmını kapsamaktadır. Bunların arasında İbn Hallikan, İbn Esir, Ebu'l-Fida, Zehebi, İbn Tolun ed-Dimeşki, Sıbt b. Cevzi, Muhyiddin b. Arabi, Harezmi, Beyhaki, Safdi, Yafii, Kormani, İbn Hacer el-Heysemi vardır. Bu tür bir ispat, İslam tarihinde yaşamış olan hiçbir İslam büyüğünün doğumu için gerçekleşmemiştir.⁽¹⁾

Doğum Koşullarının Keyfiyeti

Mehdi'nin (a.s) doğumunun keyfiyeti konusunda zikredilen rivayetlere göre, babası İmam Hasan Askerî (Allah'ın selamı onun üzerine olsun) veladet işinin tamamen gizli gerçekleşmesini sağlamıştır. Rivayetlerde şöyle yer alır: İmam Hasan Askerî, İmam Cevad'ın (a.s) kızı olan halası Hakîme

1- İstatistiklerle ilgili ifadelerinin ayrıntıları için Seyyid Samir el-Amidi'nin *Difaun ani'l-Kâfi* adlı eserine bakılabilir: c. 1, s. 546-592.

Hatun'dan Şaban ayının on beşinci gecesini evinde kalmasını istemiş ve ona, Allah'ın yeryüzündeki hücceti olan oğlunun doğacağını haber vermiştir. Hakîme Hatun, İmam Hasan Askerî'ye (a.s) annesinin kim olduğunu sorduğunda o da Nergis olduğunu söylemiştir. Sonra halası Nergis'in yanına gidip onu kontrol etmiş, ancak herhangi bir hamilelik alamenti görememiştir. İmam'a dönerek bunu haber verince İmam (a.s) da gülümsemiş ve ona, Nergis'in durumunun tıpkı hamileliği belli olmayıp son ana kadar hamileliğini kimsenin bilmediği Musa'nın annesinin durumu gibi olduğunu ifade etmiştir. Zira Firavun, müjdelenmekte olan Musa'nın zuhurundan duyduğu korku nedeniyle İsrailoğulları'nın çocuklarını takip etmekte, onları bulduğunda erkeklerini öldürüp kız çocuklarına dokunmamaktaydı. Aynı durum İmam Mehdi (a.s) için de gerçekleşti. Çünkü Abbasi yönetimi, onun doğumunu izlemekteydi. Zira bunu bazı hadis-i şerifler önceden haber vermişti. Bu hadislere daha sonra işaret edeceğiz.

Rivayetlerin metinlerinden anlaşılan husus, doğum vaktinin fecirden hemen önce olduğudur. Bilindiği üzere bu zaman dilimi, doğumun gizlenmesi bakımından son derece önemli bir vakittir. Çünkü yönetimin casusları, genellikle bu vakitlerde derin bir uykuda olurlardı. Rivayetlerde ayrıca doğum esnasında, bunun tam olarak ne zaman gerçekleşeceğini bilmeyen Hakîme Hatun'dan başka kimsenin bulunmadığı belirtiliyor.⁽¹⁾

1- Şeyh Tusi'nin Sahibe'z-Zaman'ın doğumunu ispata yönelik ayırdığı *el-Gaybe* adlı eserindeki özel bölüme bakılabilir. s. 74 ve sonrası. Şeyh Saduk'un *Kemalu'd-Din* adlı eseri, s. 424, bab: (42) Ma Ruviye fi Miladi'l-Kaim (a.s). Ayrıca bk. Doğum hikâyesiyle ilgili Seyyid Bahrani'nin muteber hadis kitaplarından derlediği *Tebisiratu'l-Veli* adlı kitabı, s. 6 ve sonrası. Mirza Nuri'nin *en-Necmu's Sakib* adlı eserinde sunduğu özet bölüm, c. 1, s. 141 ve sonrası.

Şeyh Tusî'nin *el-Gaybe* adlı eserinde, İmam'ın komşularından yaşlı bir kadının Hakîme Hatun'a doğum işine yardımcı olmak için geldiği, kendisinin bu durumu gizli tutması ve bunu yaymaması konusunda uyarıldığı şeklinde bir rivayet de bulunmaktadır.⁽¹⁾

Doğumun Gizli Olacağını Önceden Haber Vermek

İmam Hasan Askerî'nin oğlu İmam Mehdi'nin (a.s) doğumunun gizli olacağı yönünde çok miktarda hadis-i şerif bulunmaktadır. Bu hadislerde gizlilik Allah Teâlâ'ya nispet edilmektedir. Bazı hadislerde onun doğumu Musa'nın (a.s) doğumuna, bazı hadislerde ise İbrahim'in (a.s) doğumuna benzetilmiştir. Bunun nedeni olarak, misyonunu yerine getirmesi için korunması gösterilmiştir. Burada bazı örnekleri sunacağız.

Örneğin Şeyh Saduk *İkmalu'd-Din*'de, Harraz *Kifayetu'l-Eser*'de İmam Hasan b. Ali'ye (a.s) isnaden bir hadis-i şerif içinde şunları da rivayet etmiştir:

Arkasında İsa b. Meryem'in namaz kılacağı kişi olan Kaim dışında bizim hepimizin zamanının azgınının boynumuzda biati olduğunu bilmiyor musunuz? Mehdi çıktığında kimsenin onun boynunda biati olmaması için Allah, onun doğumunu gizler; şahsını gaip kılar. O, kardeşim Hüseyin'in çocuğundan dokuzuncusu ve kadınların efendisinin oğludur. Allah gaybetinde onun ömrünü uzun eder, sonra kudretiyle onu izhar eder...⁽²⁾

Şeyh Saduk'un İmam Ali'den (a.s) iki farklı tarikle rivayet etti-

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 234, h: 208. Allame Meclisi de söz konusu rivayeti bu eserden naklen *Biharu'l-Envar*, c. 51, s. 20, h: 27'de kaydetmiştir.

2- Kemalü'd-Din, s. 315-316; Kifayetu'l-Eser, s. 225-226.

ği hadiste şöyle buyurduğu yer alır:

... Bizden Kaim (İmam Mehdi) kıyam ettiğinde kimsenin onun boynunda biati olmaz. İşte bu yüzden doğumu gizli olur ve şahsı gaip olur.⁽¹⁾

Şeyh Saduk, İmam Seccad'dan (a.s) şöyle rivayet eder:

Bizden gelecek olan Kaim'de, peygamberlerin sünneti söz konusudur. İbrahim'den taşıdığı sünnet ise, doğumunun gizli oluşu ve insanlardan uzak oluşudur...⁽²⁾

Yine İmam Hüseyin'den (a.s) şöyle dediğini rivayet eder:

Benim çocuklarımdan dokuzuncusunda, bir sünnet Yusuf'tan ve bir sünnet de Musa b. İmran'dan olacaktır. O, biz Ehl-i Beyt'in Kaimi'dir. Allah onun işini bir gece içerisinde ıslah eder.⁽³⁾

Kuleyni *el-Kâfi* adlı eserinde İmam Bakır'dan kendi senet zinciriyle şu hadisi rivayet etmiştir:

Bakın, görün; insanlardan doğumu gizlenen (ya da onların göremedikleri) kişi, sizin imamınızdır. Bizden parmakla gösterilen, insanların diline düşen hiç kimse yoktur ki kinle ya da burnu yere sürtülerek [haset sonucu] öldürülmesin.⁽⁴⁾

Bu anlama gelebilecek birçok hadis bulunmaktadır. Bunların birçoğunun senedi sahih olup açıkça İmam Mehdi'nin (a.s) doğumundan önce onun doğumunun gizli olacağını haber vermiştir. Bu hadislerin bazısının senedinde bir takım belir-

1- Kemalü'd-Din, s. 303, h: 14.

2- age, s. 321-322.

3- age, s. 316-317, h: 1.

4- el-Kâfi, c. 1, s. 324, Hücet kitabı, Bab: 80, h: 26; Numani, *el-Gaybe*, s. 171, h: 7.

sizlikler ya da zayıflıklar olsa bile, söz konusu hadisin sıhhatiyle ilgili vicdani ve açık bir delil bulunmaktadır. Çünkü bu hadisler, meydana gelmeden önce bazı şeylerin vukuunu haber vermişlerdir. Söz konusu olay da verilen bu haberleri doğrulayıcı olarak gelmiştir. Bu ancak ve ancak, gaybları bilen Allah'tan sudur edebilecek şeylerdir. Bu da bu hadislerin, vahyin membaından ve Resul-u Ekrem'in (s.a.a) haber vermesiyle sudur ettiğini ispat etmektedir.

Doğumun Gizliliği, Vadedilen Mehdi'nin (a.s) Alametidir

Bu hadis-i şerifler; doğumun gizli olmasının, vadedilen Mehdi'nin yani nebevi hadislerin müjdelediği Fatıma evlatlarından olan Kaim'in kimliğini müşahhas bir şekilde ortaya koyan açık alametlerden biri olduğunu ifade etmektedir. İşte bu, söz konusu hususu açıklamanın en önemli hedeflerinden birini oluşturuyor. Böylece Müslümanlar Mehdilik iddiasında bulunanların iddialarının sahteliğini ortaya koyacak alametlerden biriyle tanışmış olacaklar. Nitekim İslam tarihi, bunlardan birçoğuna tanıklık etmiş ve hiç biri bu alamete uygun gerçekleşmemiştir. Tarihî olarak sabit olduğu gibi onların hiçbirisinin doğumu gizlilikle kuşatılmamıştır.⁽¹⁾

Az önce geçen hadisler, Mehdi'nin (a.s) gizli doğumunun sebebine işaret etmekte olup bu, Allah'ın Peygamberi Musa'nın (a.s) doğumunun gizli olmasıyla aynı illete mebnidir. Yani Allah bunu, doğan çocuk ile kulları üzerindeki hüccetini tamamlamak, O'nu zalimlerin gazabından, öldürme gayretlerinden himayesi altına alarak korumak için yapmaktadır. Yine bunu,

1- Kahire'deki *el-Hikme Gazetesi*'nin kurucusu Muhammed Mehdi Han, onların hayat hikâyelerini, bir kısmını mehdilik iddia eden hareketleri araştırmaya ayırdığı "*Babu'l-Ebvab*" adlı kitabında anlatmıştır.

Musa Kelimullah'ın (a.s) İsrailoğulları'nı koruma hususunda beklenen rolünü ifa etmesi, tevhit dinini açıkça deklare etmesi, Firavun'un ceberutluğuna karşı durması için yapmaktadır. Aynı şekilde bütün insanlığı kurtarmak, zulme ve kötülüğe bir son vermek, adalet ve eşitliği yeryüzünde kurmak, İslam'ı bir din olarak beklenen Mehdi'nin (Allah zuhurunu tez eylesin) eliyle tüm dünyaya izhar etmek amacıyla, onun doğumu gizli gerçekleşmiştir.

Zulmün önderleri, konuyla ilgili gelen naslardan bu hususu biliyorlardı. Mesela Mısır Firavunu, İsrailoğulları'nın kurtarıcısının zuhuru hakkında gelen müjdelerin, kendi kavimlerinden olan Musa'yı (a.s) müjdelediğini bilmekteydi. Dolayısıyla kavminin çocuklarını, Musa'nın (a.s) zuhurunu engellemek için öldürtmekteydi. Abbasîlerin durumu da aynıydı. Zira onlar, vadedilen Mehdi'nin Fatıma'nın (Allah'ın selamı üzerine olsun) evladından ve Ehl-i Beyt İmamları'ndan on ikinci imam olduğunu biliyorlardı. Nitekim Müslümanlar arasında bu hususu açıklayan nebevi hadisler yayılmış, hadis âlimleri Mehdi'nin doğumundan on yıllar önce bunu tedvin etmişlerdi. Aynı şekilde İmam Hasan Askerî'nin de nebevi itretten (a.s) gelen on birinci imam olduğunun farkındaydılar. Bu yüzden doğal olarak vadedilen Mehdi'nin zuhurunu, babası Askerî'nin (a.s) neslini kesintiye uğratarak engellemek için çaba harcıyorlardı.

Açıktır ki bu hadislerin sadece doğru olma ihtimali bile, onun neslini yok etme çabası içinde olmalarına yetiyordu. Peki, bundan daha iyi bir şekilde ve özellikle de Müslümanlar arasında, daha önce tafsilatıyla anlattığımız gibi bu hadis-i şeriflerde anlatılan niteliklerin, bu On İki İmam'la (a.s) örtüştüğü gibi örtüşen başka bir silsile olmadığını bildiklerinde durum nasıl olur?

Bu hakikatin ışığında, İmam Mehdi'den (a.s) önce gelen üç imamın tarihlerini diğerlerinden ayıran, kısa ömürlü olmaları gerçeğinin iç yüzünü de bu şekilde anlamış oluruz. Babası Askerî (a.s) yirmi sekiz yaşındayken şehit edilmiş,⁽¹⁾ dedesi İmam Ali Naki el-Hadi- (a.s) kırk yaşındayken şehit olmuştu.⁽²⁾ İmam Muhammed Taki el-Cevad ise yirmi beş yaşındayken şehadet şerbetini içmişti.⁽³⁾ Bu, incelenmesi gereken bir olgudur. Hatta tarih, Abbasilerin bu imamları öldürme ve suikast girişiminde bulunma çabalarını yazmasa bile, tek başına Vadedilen Mehdi'nin zuhurunu engellemek için bu nesli yok etme yönündeki hasis çabalarını ortaya koymak yeterlidir.⁽⁴⁾ Bir de tarihçilerin, Abbasilerin tıpkı babalarına yaptıkları gibi İmam Hasan Askerî'yi (a.s) hapsettiklerini ve birçok kez suikast girişiminde bulduklarını yazdıkları bilindiğinde, durumun nasıl olacağını varın siz düşünün.⁽⁵⁾

-
- 1- İbn Hacer, *es-Sevaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 601; İbn Sabbağ el-Maliki, *el-Fusulü'l-Mühimme*, s. 1090. İbn Talha Şafii, *Metalibu's-Seul* adlı eserinde (s. 477) İmam'ın 29 yaşında şehit edildiğini yazar.
 - 2- Mesudi, *Murucu'z-Zeheb*, c. 4, s. 169; İbn Talha, *Metalibu's-Seul*: s. 474; İbn Sabbağ el-Maliki, *el-Fusulü'l-Mühimme*: s. 1077; İbn Hacer, *es-Sevaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 599.
 - 3- İbn Sabbağ el-Maliki, *el-Fusulü'l-Mühimme*, s. 1057; *Metalibu's-Seul*, s. 470.
 - 4- Bu suikast çabaları, İmam'ın (a.s) evinin içine kadar girmişti. Kadınlardan seçtikleri casusları, İmam Mehdi'nin doğması durumunda (a.s) öldürmek üzere İmam Hasan'ın (a.s) evine yerleştirmişlerdi. Hatta bu çabalar, İmam Mehdi'nin (a.s) doğumunu engelleme noktasına bile gelmişti. Bundan dolayı İmam Hasan Askerî (a.s) o zamana kadar bilinen şekliyle resmî olarak bir evlilik yapmamıştı.
 - 5- Şeyh Tabesi'nin *Hayatu'l-İmami'l-Askerî (a.s)* adlı kitabındaki özel bölüme s. 421-424'e bakınız.

İmam Hasan Askerî (a.s) kendilerine açılan acımasız savaşın nedenleri hakkında, çağdaşı güvenilir Şeyh Fazl b. Şazan'ın yaptığı bir rivayette şöyle demektedir:

Abdullah b. Hüseyin b. Sa'd el-Katib bize rivayet etti, dedi ki: Ebu Muhammed [İmam Hasan Askerî aleyhi's-selam] şöyle dedi:

Emeviler ve Abbasiler, iki nedenden dolayı bize kılıç çektiler. Birincisi, kendilerinin hilafet üzerinde hak sahibi olmadıklarını biliyor, bu yüzden de bizim hilafet üzerinde hak iddia etmemizden ve hilafetin olması gereken merkeze yerleşmesinden korkuyorlardı. İkincisi ise, mütevatir bir şekilde gelen haberlerden cebbar ve zalim kralların, bizden çıkacak bir Kaim'in eliyle yok edileceklerini öğrenmişlerdi. Onlar, kendilerinin cebbar ve zalimlerden oldukları hususunda şüphe etmiyorlardı. Bu yüzden de Mehdi'nin (a.s) doğumuna engel olmak ya da onu öldürmek amacıyla Allah Resulü'nün (s.a.a) Ehl-i Beyti'ni öldürmeye ve neslini yok etmeye çalışıyorlardı. Dolayısıyla Allah Teâlâ, onun durumunun onlardan hiçbirisi tarafından bilinmesini istemedi. **O, kâfirler istemese de nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmayacaktır.**⁽¹⁾

1- Hürr-i Amili, *İsbatu'l-Hüdat*, c. 3, s. 570, h: 685, bap: 32; Şeyh Lütfullah Safi, *Muhtahabu'l-Eser*, s. 359, bap: 34, h: 4, yazar bu hadisi Hatun Abadî'nin *Keşfu'l-Hak* adlı eserinden naklettikten sonra azımsanmayacak sayıda aynı içerikte hadise yer verir. Ali Kuranî, *Mu'cemu Ahadisi'l-İmami'l-Mehdi*, s. 221. Yazar, söz konusu hadisle ilgili naklettiği farklı kaynaklar arasında Hürr-i Amili'nin *İsbatu'l-Hudat* adlı eserini esas alarak Faz b. Şazan'ın *İsbatu'r-Rec'at* adlı eserine de yer verir.

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) HAYATININ MERHALELERİ

Genel olarak bütün Masum Ehlibeyt İmamları'nın hayatı iki ana kısma ayrılır:

Birinci kısım: İmamet ve liderlik görevine başlamadan önceki hayatı.

İkinci kısım: İmamet ve liderliğe geçtikten sonraki hayatı.

Bu kısımlardan her birini de çeşitli aşamalara ayırmak mümkündür.

Dolayısıyla İmam Mehdi'nin (a.s) hayatı dört farklı merhaleye bölünebilir:

Birinci aşama: Babasının yanındaki yani H.255 senesinde başlayan ve babası İmam Hasan Askerî'nin (a.s) şehit olduğu H.260 senesine kadar olan hayatı. Bu da yaklaşık beş senedir.

İkinci aşama: Babasının (a.s) vefatı olan H.260 senesinden H.329 senesindeki gaybet-i suğra (küçük kayboluşa) kadarki dönem. Bu da yaklaşık yetmiş senedir.

Üçüncü aşama: Dördüncü sefirinin H.329 senesinde vefat etmesiyle başlayıp günümüze kadar süren, zuhuruna yani sosyal ve siyasi olaylar dünyasına yeniden döneceği güne kadar sürecek olan gaybet-i kübra (büyük kayboluş) dönemidir.

Dördüncü aşama: Gaybet-i kübranın bitimiyle başlayacak olan zuhur aşamasındaki hayatı. Bu dönem, Kitap ve sünnetteki nasların haber verdiği, beklenmekte olan evrensel Mehdilik devleti dönemi olacaktır.

Bu aşamalardan her biri, inşaallah her bapta kendisine ayrı ayrı işaretlerde bulunacağımız bir takım özellikler grubuyla diğerlerinden temayüz etmektedir.

BABASININ GÖLGESİNDE İMAM MEHDİ (A.S)

İmam Askerî'nin (a.s) Doğumun İlanındaki Rolü

Bu zor ve korkutucu durumlar altında İmam Askerî (a.s), son derece hassas ve tehlikeli bir görevle karşı karşıya bulunuyordu. Kendisini gözetleyen Abbasi yönetiminin yok etme gayretlerinden korumak amacıyla, Abbasi yönetiminin casuslarından doğumu saklamalı ve insanların onun varlığını, doğumunu ve yerini genel hatlarıyla dahi bilmelerini engellemeliydi. Bu yüzden İmam'ın doğum haberini gizleme gayretinde olduğunu görüyoruz. Ayrıca onun yakınlarından ve Şi'a'sından doğum haberini alan herkese, haberi gizli tutmaları yönünde sıkı sıkıya tembihle bulunduğunu görüyoruz. Örneğin o, Ahmed b. İshak'a şöyle diyordu: *"Bir çocuğumuz doğdu, aman bu haber sende gizli kalsın, hiç kimseye de aşikâr olmasın."*⁽¹⁾

Bunun yanı sıra İmam Askerî (a.s), bu korkutucu şartlar ve kesintisiz bir şekilde peş peşe gelen Abbasi teftişleri altında, Mehdi'nin (a.s) doğum haberini, onun varlığını ve imametini hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ispat etmeliydi. Bunu birileri görmeli ve duruma vakıf olmalıydı ki, daha son-

1- Kemalu'd-Din, s. 434.

ra gördüklerini ve tanıklıklarını başkalarına iletinler. Tarih de gelecek nesiller için bunu kayıt altına alsın. Bu yüzden İmam (a.s), Şia'sından çok özel insanlara bu durumu haber verdi ve doğumdan üç gün sonra doğan çocuğu onlara gösterdi.⁽¹⁾ Birkaç sene içerisinde İmam Mehdi (as) henüz küçük bir çocuk iken, onu özel ve halis ashabından kırk kişiye gösterdi. İmam Askerî (a.s) onlara, kendisinden sonra imamın o çocuk olacağını haber verdi.⁽²⁾ Onu bazı yakın ashabına tek tek gösterdi. Onlara Mehdi'nin birçok kerametleri görüldü. Öyle ki, yakinen Mehdi'nin mübarek varlığından haberdar olmuş oldular.⁽³⁾ Aynı amaç doğrultusunda İmam Askerî (a.s), Abbasilerin çocuğunun hayatına son verme girişimleri karşısında, onu koruma altına almanın yanı sıra başka icraatlarda da bulundu. Şeyh Müfid'in de ifade ettiği gibi, tarihsel olarak bir insanın doğumunu ispat edecek en güçlü delillerle, halifesi olan İmam Mehdi'nin (a.s) doğumunu ispat etti.⁽⁴⁾

Üçüncü olarak İmam Hasan Askerî (a.s) insanları, çocuğu Mehdi'nin gaybetine hazırlama ve inananların gaip olan imamla dolaylı bir şekilde ilişkiye geçmesine alıştırma gibi zor bir görevle karşı karşıya bulunuyordu. Görevini, Mehdi'nin gaybetini haber vermek ve Şia'sına Mehdi'nin genel sefiri olan Osman b. Said'e müracaat etmelerini emretmek gibi bir

1- age, s. 431, h: 8, bab: 42. Ayrıca, Kemalu'd-Din'in 43. babına ve Kâim İmam'ı gören ve onunla konuşan kimselere ait bölüme bakınız.

2- Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din*, s. 435; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 217, h: 319; Şeyh Hürri-Amilî, *İsbatu'l-Hüdat*, c. 3, s. 415, h: 56; Hafız Süleyman el-Hanefî, *Yenabiu'l-Mevedde*, c. 3, s. 323.

3- Bu konudaki kıssalar için Seyyid Bahrani'nin *Tebssıratu'l-Veli* adlı kitabına, ayrıca gaybetle ilgili kitaplarda "Men Reahu fi Hayat-i Ebih" (Onu babasının yaşadığı sırada gören kimseler) hadislerine ayrılmış bölümlere bakılabilir.

4- Şeyh Müfid, *el-Fusulu'l-Aşere fi'l-Gaybe*, s. 58-60.

dizi icraatla yerine getiriyordu. Kendilerine çocuk olan İmam Mehdi'yi (a.s) arz ettikten sonra ashabından bir gruba şunları söylüyordu:

Bu, benden sonraki imamınız ve benim sizin üzerinizdeki halifemdir. Ona itaat edin, benden sonra sakın ola ki parçalanmayın, yoksa dininiz bakımından helak olursunuz. Dikkat edin, bu günden sonra belli bir süre tamam olana kadar onu göremeyeceksiniz. Osman'ın dediklerini kabul edin, onun emrini yerine getirin, sözlerini kabul edin. O sizin imamınızın halifesidir, yönetim ondadır.⁽¹⁾

Onun (a.s) bu alandaki icraatlarından biri, Müslümanları gaybet aşamasına alıştırmak amacıyla gizlenme ve inananlarla dolaylı yollarla ilişkiye geçme yöntemi üzerinde ısrarlı bir şekilde durmasıydı. Sultanın sarayına gittiği günlerin dışında, Şia'sından bazı özel insanlarla ve diğerleriyle perde arkasından konuşuyordu. Gerek kendisi gerekse babası, zamanın sahibinin (Mehdi'nin) gaybetinden önce Şia'sını buna ısındırmaya çalışıyordu. Böylece gaybet olayı inkâr edilmesin ve gizlilik bir adet hâline gelsin.⁽²⁾

Bu husustaki icraatlardan biri de, vekâlet sistemini tespit etmek ve gaybet döneminde inananların müracaat etmesi için gerek imamlardan gerekse Allah Resulü'nden⁽³⁾ (s.a.a) yapılan rivayetleri içeren hadis kitaplarını onaylamaktı.⁽⁴⁾

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 357, h: 319; Kemalu'd-Din, s. 435.

2- Mesudi, *İsbatu'l-Vasiyye*, s. 262.

3- Rical-i Keşşi, s. 481 ve 451; Rical-i İbn Davud, s. 272-273; İbn Tavus, *Felahu's-Sail*, s. 183, vd.

4- İmam Hasan Askerî'nin (a.s) bu alandaki rolüyle ilgili bk: Şehit Seyyid Muhammed Sadr'ın *Tarihu'l-Gaybeti's-Suğra*, s. 269 ve sonrası; Şeyh Tabesi, *Hayatu'l-İmami'l-Askerî (a.s)*, s. 313-326.

Babasının Vefatı Sırasında Hazır Bulunması

Şeyh Saduk, *İkmalü'd-Din* adlı eserinde ve Şeyh Tusî *el-Gaybe* adlı eserinde İmam Mehdi'nin (a.s), babası İmam Askerî'nin (a.s) vefatında hazır bulunduğunu belirtmektedir. Ancak Şeyh Tusî'nin konuyla aktardığı rivayet, Hz. Mehdi'nin babasının vefatı sırasında orada bulunduğunu net bir ifade ile belirtmeyen ve sadece buna yönelik kinaye ve işaret içeren Şeyh Saduk'un rivayetine göre daha ayrıntılıdır. Şeyh Saduk, Muhammed b. Hüseyin b. Abbad'dan naklen onun şöyle dediğini ifade etmiştir:

"Ebu Muhammed Hasan b. Ali (a.s), Cuma günü yatsı namazında vefat etti. Hicri iki yüz altmış senesinin Rebiyülevvel ayının sekizi gecesini, Medine'ye birçok mektup yazmıştı. O saatte Sakil adlı bir cariye, Akid adında bir hizmetçi ve bu ikisinin dışında Allah Teâlâ'nın bildiğinden başka kimse yoktu..."⁽¹⁾

Şeyh Tusî ise rivayeti daha ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır:

İsmail b. Ali dedi ki: Ebu Muhammed Hasan b. Ali (a.s), ölüm döşeğinde hastayken yanına girdim. Ben yanındayken (siyah derili, Sudanlı, İmam'la bir evde büyüyen ve daha önce de babasının hizmetinde bulunan) hizmetçisi Akid'e "*Ey Akid, bana biraz reçineli su kaynat.*" dedi. Hizmetçisi suyu kaynattı. Sonra İmam'ın halefinin annesi Sakil adlı cariye geldi. Eline bardağı verdi, İmam kaynatılmış suyu içmeye çalıştı. Elleri o kadar titriyordu ki bardak İmam Hasan Askerî'nin dişlerine çarpıyordu. O zaman bardağı bıraktı ve Akid'e dedi ki: "*Eve gir, secde eden bir çocuk göreceksin, onu bana getir.*" Ebu Sehl, Akid'in şöyle dediğini aktardı: "İçeri girdim ve etrafa bakınmaya başladım. Bir de ne göreyim, secde hâlinde şehadet parmağıyla göğ-

1- Kemalu'd-Din, s. 474, bap: 43.

doğru işaret eden bir çocuk. Ona selam verdim, namazını kısa tuttu. Dedim ki: Efendim yanına çıkmanı emrediyor. Tam o sırada annesi Sakil geldi, onu kucağına aldı ve onu babası Hasan'ın (a.s) yanına çıkardı."

Ebu Sehl dedi ki: Çocuk yanına varınca babasına selam verdi. Yüzünün rengi inci gibi parlaktı, başındaki saçları kısa ve kıvrıkcıktı, dişleri ise aralıklıydı. Hasan (a.s) onu gördüğünde ağladı ve şöyle dedi: "*Ey ev ahalisinin efendisi, bana su içir. Ben Rabbime gidiyorum.*" Reçineli kaynamış suyu alan çocuk, babasının dudaklarına doğru suyu götürdü ve babasına suyu içirdi. Suyu içtiğinde: "Beni namaz için hazırlayın" ifadesini kullandı. Çocuk babasının kucağına bir havlu açtı, babasına abdest aldırdı. Başına, ayaklarına mesh verdi. Ebu Muhammed (a.s) ona dedi ki: "*Müjdeler olsun ey oğul. Sen zamanın sahibisin, sen Mehdi'sin. Sen Allah'ın yeryüzündeki hüccetisin, sen benim çocuğumsun, vasimsin. Seni ben dünyaya getirdim. Sen, Hasan'ın oğlu Muhammed'sin ki ben, Ali'nin oğluyum. O da Muhammed'in oğludur, o da Ali'nin oğludur, o da Musa'nın oğludur, o da Cafer'in oğludur, o da Muhammed'in oğludur, o da Ali'nin oğludur, o da Hüseyin'in oğludur, o da Talip oğlu Ali'nin oğludur. Sen Resulullah'ın (s.a.a) sulbüdensin. Sen pak imamların sonuncususun. Allah Resülü (s.a.a) seni müjdeledi. Sana bu ismi ve bu lakabı o verdi. Babam seni pak atalarından bana emanet etti. Rabbimiz Allah Ehl-i Beyt'e salat etsin. O hamd ve övgüye çokça layık olandır.*" Hasan b. Ali bunları söyledikten sonra hayata gözlerini yumdu. Allah'ın salatı onların üzerine olsun.⁽¹⁾

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 273, h: 237.

Üçüncü Bölüm

- İmam Mehdi'nin (a.s) Küçük Gaybeti
 - Küçük Gaybetin Nedenleri ve Ona Yönelik Hazırlık
 - İmam Mehdi'nin (a.s) Küçük Gaybet Dönemindeki Uygulamaları
-
-

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) KÜÇÜK GAYBETİ

İmamet Görevini Küçükken Devralmış Olması

İmam Mehdi (a.s), beş ya da altı yaşındayken imamet görevini devraldı. İmamlık görevini üstlendiğinde Ehl-i Beyt İmamları'nın yaşça en küçük olanıydı. Hadis-i şerifler bu durumu daha önce haber vermişti.⁽¹⁾

Nebilerin, resullerin ve Ehl-i Beyt İmamları'nın (hepsine selam olsun) tarihlerinde bu tür durumlar garip değildir. Kur'ân-ı Kerim'in nassına göre ondan önce Hz. İsa (a.s), Hz. Yahya (a.s) gibi bazı peygamberler, benzer bir durumu yaşamışlardı. Yine ondan önce Ehl-i Beyt İmamları içerisinde, imamet görevini sekiz yaşındayken devralan İmam Ali Naki el-Hadi (a.s) ve imamete yedi ya da dokuz yaşında geçen İmam Muhammed Taki el-Cevad (a.s) bulunmaktaydı.

İmam Muhammed Taki el-Cevad (a.s) iki genel sınav geçirmişti. Birincisi imamet sorumluluğunu bizzat üstlendiğinde,

1- Örneğin İmam Muhammed Bakır'ın (a.s) şu hadisine müracaat edilebilir: "Mehdiliği alacak olan kişi yaşça en küçük, şahıs olarak en az bilinenimizdir..." *Gaybet-i Numani*, s. 190. Konuyla ilgili bk: Şeyh Müfid el-Fusulu'l-Muhtare mine'l-Uyün ve'l-Mehasin li's-Seyyidi'l-Murtaza, s. 256 ve Şehid Muhammed Bakır es-Sadr (r.a), *Bahsun Haole'l-Mehdi*, es-Sadr, eserinde Ehl-i Beyt İmamları'nın hayatında bu olgudan ayrıntılı bir şekilde söz eder.

Ehl-i Beyt Mezhebi'nin büyükleri ve babasının ashabından olan büyük ulemanın huzurunda gerçekleşmişti. İkinci sınav ise Memun'un meclisinde, dönemin Ehl-i Sünnet ulemasının büyüklerinin huzurunda ve Ehl-i Beyt İmamları'nın konumunu sarsmak için ellerinden geleni yapan Abbasi liderlerinin karşısında yapılmıştı. İmam Muhammed Taki el-Cevad (a.s) her iki imtihanı da parlak bir başarıyla geçmişti. Burada gösterdiği başarısı, babasının önde gelen ashabının ve Müslüman ulemanın ileri gelenlerinin, onun ilmî açıdan imametine ve dedesi resullerin efendisi Hz. Muhammed'in (s.a.a) şeriatıyla ilgili ihatasına boyun eğmelerine ve bu hususta kesin bilgiye ulaşımlarına neden olmuştu.⁽¹⁾

Bu tecrübenin en önemli sonuçlarından biri de, On İki İmam'ın imamlıklarının Allah Tebareke ve Teâlâ'nın istediğine verdiği yüce ilahi bir mevki olduğunu ispattı. Yaş küçüklüğü, şahıs üzerinde ilahi feyizlere ulaşabilme kabiliyetini etkilemezdi. Bu yüzden İslam Mezhepleri içerisinde İmam Mehdi'nin (a.s) hayatını yazan âlimler, onun beş yaşındayken imamet görevini devralışını, Ehl-i Beyt'in (a.s) sireti içerisinde tabii bir durum olarak görmüştür. Hatta Şafiilerin büyük âlimlerinden İbn Hacer el-Heysemi el-Mekki gibi bir âlim bile, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) hayat hikâyesini anlatırken şunları söylüyordu:

[İmam Askerî], babasının vefatı sırasında beş yaşında olan oğlu el-Hüccet Ebu'l-Kasım Muhammed dışında halef bırakmadı. Babası vefat ederken o, beş yaşında idi. Ancak Allah ona hikmet vermişti...⁽²⁾

1- Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 281; Tabersi, *el-İhticac*, c. 2, s. 240. Bu sınavların ayrıntıları için *Biharu'l-Envar* adlı esere c. 50, s. 74 ve başka kaynaklara bakılabilir:

2- es-Savaiku'l-Muhrika, c. 2, s. 601.

Mir'atu'l-Esrar adlı kitabın sahibi ve Hanefi âlimi olan Şeyh Abdurrahman el-Cami de onun hâl tercümesinde şunları ifade etmekteydi:

Babası vefat ettiğinde beş yaşındaydı. Bu yaşta imamet kürsüsüne oturdu. Durumu, tıpkı Zekeriyya'nın oğlu Yahya gibiydi. Zira Allah, ona çocuk yaşta hikmet ve keramet vermişti. Yine durumu Hz. İsa'ya benzer, Allah ona da küçük yaşta peygamberlik vermişti. Mehdi de böyledir. Allah, onu küçük yaşta imam kılmıştır. Ondan sadır olan harikulade olaylar o kadar çoktur ki, bu muhtasar kitaba sığmaz.⁽¹⁾

Burada Şeyh Cami el-Hanefi, küçüklerin imam olamayacakları yönündeki söylemleri reddederek, daha önceki peygamberlerle (a.s) ilgili yaşanan tecrübeler ve kişinin küçük ya da büyük olması fark etmeden Allah tarafından desteklendiği sürece imam olabileceğine dikkat çekmektedir. Tarih ve hadis kitaplarının zikrettiği çeşitli olaylarla, Hz. Mehdi'nin (a.s) bu ilahi desteğe sahip olduğu ispat olmuştur. Ayrıca, imamdan başkasından sudur etmesi mümkün olmayan kerametlerin ondan sadır olduğu kesinlik kazanmıştır. Bu kerametlerin bazıları babası hayatıyken, bir kısmı da imameti döneminde vuku bulmuştur.⁽²⁾

Babasının Cenaze Namazını Kıldırışı ve Varlığını İlanı

İmam Mehdi'nin (a.s) imamet görevini üstlenir üslenmez yerine getirdiği ilk görev, babasının pak cesedi Abbasi yöne-

1- *Mir'atu'l-Esrar*, s. 31.

2- Beşikteyken ve doğumu sırasında konuşması gibi; bk. Şeyh Müfid, *Kemalu'd-Din*, s. 425 ve 428 ve başka kaynaklar. Ayrıca küçükken ilim ve hikmetle ilgili kapsamlı sözleri söylemesi gibi; bk. Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 281; *Kemalu'd-Din*, s. 444 ve sonrası.

timinin organize ettiği resmî namaz için çıkarılmadan önce, evinde babası İmam Hasan Askerî'nin (a.s) cenaze namazını kıldırmak oldu.⁽¹⁾ Bu namazın kıldırılması, bu namaz haberinin nakledilmesinden sonra beklenen tehlikelere rağmen, onun imamet görevinin ispatı bakımından önemli bir iş olarak görülmektedir.

Şeyh Tusî, Ahmed b. Abdullah el-Haşimi'den naklen (kendisi Benî Abbas'tandı) dedi ki:

Ebu Muhammed Hasan Askerî'nin (a.s) vefat ettiği gün Samarra'daki evine geldim. Cenazesi çıkarıldı ve (tabuta) konuldu. Biz otuz dokuz kişiydik. Oturmuş vaziyette bekliyorduk. Sonra henüz on yaşını doldurmamış yalın ayak bir çocuk yanımıza geldi, sırtında yüzünü de onunla gizlediği bir aba vardı. Çıktığında onu tanımadığımız hâlde heybetinden ayağa kalktık. Öne doğru ilerledi, insanlar ayağa kalkarak onun çevresinde saf tuttu. Sonra babasının cenaze namazını kıldırdı ve yürüdü. Sonra çıktığı odaya değil, bir başka odaya girdi.⁽²⁾

Şeyh Saduk da aynı olayı, İmam'ın (a.s) güvendiği kişiler arasında yer alan Ebu'l-Edyan el-Basri'den naklen daha ayrıntılı ve dakik bir şekilde anlatmaktadır:

Hasan b. Ali b. Muhammed b. Ali b. Musa b. Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib'e (a.s) hizmet etmekte ve onun mektuplarını çeşitli şehirlere götürmekteydim. Vefatına neden olan hastalığı sırasında onun (a.s)

1- Öyle görünüyor ki birinci namaz İmam'ın ashabı ve yakınları arasında yapılmıştı. Resmî tören ise Abbasi yönetiminin temsilcileri, şehrin ileri gelenleri ve halkın huzurunda yapılmıştı. Konuyla ilgili ayrıntılar için bk. *Biharul-Envar*, c. 50.

2- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 155, h: 226; ondan naklen *Biharul-Envar*, c. 52, s. 5, h: 4.

yanına girdim. Bana bir yazı yazdırdı ve dedi ki: *"Bu yazıyla Medayin'e git, on dört gün boyunca buralarda olmayacaksın. Sonra on beşinci gün Samarra'ya girdiğinde benim vefat haberini duyacak ve beni gusül verilen yerde göreceksin."*

Ebu'l-Edyan dedi ki: Şöyle dedim: Ey efendim, durum böyle olunca peki kim [sizin yerinize geçecek]?" Dedi ki: *"Senden yazdıklarımın cevabını isteyen kimse. O benden sonra imamet işini üstlenecek kişidir."* "Biraz daha bahsedebilir misiniz?" dedim. O da *"Bana namaz kıldırarak kimsedir. O, benden sonra Kaim'dir."* Yine "Biraz daha bahsedebilir misiniz?" dedim. O da *"Heybedekini haber veren kişidir. O, benden sonra Kaim'dir."* dedi. Onun heybeti, heybenin içindikilerin ne olduğunu sormamı engelledi. Sonra mektuplarını Medayin'e götürmek üzere yola çıktım. Mektupların cevaplarını aldıktan sonra Samarra'ya, bana dediği gibi on beşinci günü girdim. Sonra İmam'ın (a.s) evinde ölüm haberini duydum. Bir de baktım ki gusül verilecek mahalde yatıyor. Kardeşi Cafer b. Ali de orada evin kapısının yanında duruyor. Şiîler etrafını sarmış, ona taziyelerini ve (imametini) tebriklerini bildiriyorlardı. Kendi kendime "Bu adam imam olursa imamet batıl olur." dedim. Çünkü onun nebiz içtiğini, sarayda kumar oyunu oynadığını, tanbur çaldığını biliyordum. Ben de ilerledim ve ona taziyelerimi ve tebriklerimi sundum. Bana bir şey sormadı. Sonra evden hizmetçi Akid çıktı, dedi ki: "Ey efendim, kardeşin kefenlendi. Kalk, namazını kıldır."

Cafer b. Ali ve etrafındakiler, önde Semman ve Seleme olarak bilinen ve sonradan Mu'tasım tarafından şehit edilen Hasan b. Ali olmak üzere içeriye girdiler. Eve girdiğimizde, Hasan bin Ali'nin na'sını kefenlenmiş olarak gördük. Cafer b. Ali cenaze namazını kıldırarak için öne doğru ilerledi. Tekbir getirmeye niyetlendiğinde, esmer yüzlü kıvrıkcık saçlı ve seyrek dişli bir çocuk çıktı. Cafer b. Ali'nin

ridasından çekerek ona; “Ey amca, arkaya geç. Babamın namazını kıldırmaya en layık benim.” dedi. Cafer benzi sararmış ve solmuş bir vaziyette arkaya geçti. Çocuk ilerledi ve babasının namazını kıldırdı. İmam Askerî (a.s), babasının kabri yanına defnedildi. Sonra dedi ki: “Ey Basri, sende olan mektupların cevaplarını getir.” Mektupların cevaplarını ona verdim. Kendi kendime, “İki kanıt ortaya çıktı, geriye heybe kaldı.” dedim. Sonra Cafer b. Ali'nin yanına çıktım, ahlayıp vahlıyordu. Haciz el-Veşa ona; “Ey efendim, (söyleyin) çocuk kim ki aleyhine kanıt sunalım?” dedi.

Dedi ki: “Allah'a andolsun, onu ne şimdiye kadar görmüşüm, ne de tanıyorum.” Biz otururken Kum'dan gelen ve Hasan b. Ali'nin (a.s) ölümünü öğrenmiş bir grup geldi ve onun hakkında sorular sordu. “Taziyelerimizi kime iletelim?” dediler. Orada bulunanlar Cafer b. Ali'yi işaret etti. Onlar da ona selam verdi, tebrik ve taziyelerini ilettiler. Ona, “Elimizde bir miktar para ve mektuplar var. Bu mektuplar kime ait ve para ne kadar?” diyerek Cafer'in bu sorulara cevap vermesini istediler. Elbisesini silkeleyerek ayağa kalktı ve “Benden gaybı bilmemizi mi istiyorsunuz?!” dedi.

Ravi der ki: Hizmetçi dışarı çıktı ve onlara dedi ki: “Sizde falanca ve falancanın mektupları var ve heybenizde bin dinar bulunuyor. On dinarının üzerindeki damga silinmiş durumdadır.” Onlar da ellerindeki mektup ve paraları hizmetçiye verdiler ve dediler ki: “Bunları alman için seni bize yönlendiren kişi, imamdır.”

Cafer b. Ali, Abbasi Sultanı Mutemed'in yanına gitti ve olanları ona anlattı. Mutemed bunun üzerine askerlerini gönderdi. İmam Askerî'nin (a.s) Sakil adlı cariyesini yakalattı. Ondan çocuğu istediler, cariyeye çocuğu inkâr etti. Çocuğunu saklamak için onu henüz doğurmadığını ve

hamile olduğunu iddia etti. Ardından o, Kadı İbn Ebi'ş-Şevarib'e teslim edildi. Ancak araya aniden Ubeydullah b. Hakan'ın ölümü girdi. Ardından Basra'da Sahibu'z-Zenc isyanı patlak verdi. Onlar bunlarla meşgul oldular ve Cariye'yi unuttular. O da Âlemlerin Rabbine hamdolsun bir süre sonra ellerinden kurtuldu...⁽¹⁾

İmam'ın, Babasının Namazını Kıldırılmaktaki Amacı

İmam Mehdi'nin (a.s) babasının (a.s) cenaze namazını kıldırması, On Birinci İmam'ın vefatından sonra gerçekleştirilmesi zaruri olan iki önemli işin tahakkuk etmesini sağlamıştı. Zira insanlar, On İkinci İmam'ın kimliğini bilmek istiyordu. Nitekim İmam Mehdi'nin (a.s) doğumunda, Abbasilerin dünyaya gelmesi beklenen mübarek çocuğu yok etmek için gözetlemeleri nedeniyle müthiş bir gizlilik mevcuttu. Bu yüzden bu özel durum, müteveffa imamın namazının kim tarafından kıldırılacağını görmek isteyen gözlerin beklediği bir durumdu. Zira bunu, bir önceki imamın halifesini öğrenmek için bir alamet olarak görüyorlardı. Böylece durum, evde bulunanlara -ki çoğu İmam Askerî'nin (a.s) ashabı ve vekilleriydi- İmam Mehdi'nin (a.s) varlığını tanıtmak, onun İmam Askerî'nin (a.s) hakiki vasisi olduğunu ve ilahi himayenin onu Abbasilerin yok etme çabalarından, özellikle son dönemdeki girişimlerinden koruduğunu bildirmek için son derece uygun bir fırsattı. Zira Abbasi halifesi Mutemed, İmam Askerî'nin (a.s) vefat haberi gelir gelmez İmam'ın (a.s) evini bütün odalarıyla birlikte aratmak üzere adamlarını yolladı. Bu görev için gönderilenler arasında, İmam'ın cariyelerinin hamile olup olmadıklarını

1- Kemalu'd-Din, s. 475-476; Kutbuddin Ravendi, *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c. 3, s. 1101-1104; Biharu'l-Envar, c. 52, s. 67.

kontrol edecek kadınlar da vardı. Bütün bunlar pak cesedin hazırlanması ve tekfininden önceydi.⁽¹⁾

Bu yüzden Mehdi'nin (a.s) babasının cenaze namazını kıldırması, orada hazır bulunanlar açısından -ki Haşimi'nin az önce geçen rivayetine göre kırk kadardı- Mehdi'nin, o sırada cenazeyle meşgul olan İmam Askerî'nin evine hızla yapılan Abbasi saldırısından selamette olduğunun ilanı mesabesindeydi. Bu durum bazılarını, İmam'ın ailesinin böylesine ani gelişen saldırıyı hesap edemediklerini düşünmelerine yol açmıştı.

Bu durumu teyit etmek için İmam Mehdi'nin (a.s) babasının namazını kıldırarak için ortaya çıkmasının, kimliğinin bilinmesi, onun İmam Hasan Askerî'nin oğlu ve namazı kıldırma en layık olduğunun ilanı ile yakından ilişkili olduğunu görmekteyiz. Nitekim Ebu'l-Edyan rivayeti bunu net bir şekilde açıklıyor. Çünkü İmam Mehdi (a.s), amcası Cafer'e şu sözleriyle hitap ederek: *"Ey amca, babamın namazını kıldırma en layık benim."* demişti.

İkinci uygulamaya gelince, bu Kezzap lakaplı amcası Cafer'in bu çok önemli konumu insanların zihninde, kendisinin kardeşi İmam Askerî'nin (a.s) vefatından sonra onun yerine geçerek imam olduğu yönündeki saptırıcı iddialarını destekleyecek etkili bir koz olarak kullanmasını engellemekti. Bu uygulamanın ehemmiyeti, Cafer'in Abbasi yönetiminin de teşvikiyle insanları, kendisinin kardeşi Askerî'nin (a.s.) yerine geçerek onun halifesi olduğu yönündeki gayretlerinin görülmesiyle net bir şekilde ortaya çıkmış oldu.⁽²⁾ Onun bu çabala-

1- Konuyla ilgili ayrıntı için bk. Kemalu'd-Din, s. 40-42; Biharu'l-Envar, c. 50, s. 325, Vefatu'l-İmami'l-Hasani'l-Askerî babı.

2- Kemalu'd-Din, s. 40-43; Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 321-325. Kendisinden naklen Biharu'l-Envar, c. 50, s. 325-329; Menakıb-ı Al-i Ebi Talib, c. 3, s. 524; A'lamu'l-Vera bi-A'lami'l-Huda, s. 149.

rı, kardeşinin oğlu Mehdi'yi (a.s) Abbasi halifesi Mutemed'e kötölemesine, az önce geçen rivayetlerde gördüğümüz gibi halifenin askerlerinin onu yakalamaları için Mehdi'nin cenazeye geldiği ihbarında bulunmasına ve imam olma gayesini gerçekleştirmek için Abbasi sarayından yardım isteme noktasına kadar varmıştı.

Açıktır ki bu tür çabaların, insanları saptırmada ve onları hak olan imamdan uzaklaştırmada büyük etkisi bulunmaktaydı. Özellikle de İmam Mehdi'nin (a.s) doğumu hususundaki gizlilik ve bu durumun bazı özel dostları dışında herkesten gizlenmesi söz konusuysa. İmam'ın (a.s) ona karşı çıkması, onun bu hassas durumu istismar etmesine izin vermemesi, bu görevin yerine getirilmesi ve etrafta bulunan tehlikelere rağmen hüccetin tamamlanması için varlığının ilanı gerekiyordu.

İmam Mehdi'nin (a.s) İki Gaybeti

İmam Mehdi'nin (Allah zuhurunu çabuklaştırsın), biri büyük, biri küçük olmak üzere iki gaybeti vardır. Hz. Peygamber'den (s.a.a) ve onun Ehl-i Beyt'inden olan Masum İmamlar'dan gelen rivayetler ve birçok hadis-i şerif, bu gaybetlerden haber vermektedir. Hatta daha önce de ifade ettiğimiz gibi semavi kitaplardaki bazı naslar da bunları bildiriyordu.

Küçük gaybet dönemi, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) HK. 260 senesinde vefatı ve İmam Mehdi'nin imamet görevini üstlenmesinden başlayıp, onun dört özel sefirinin sonuncusunun vefatına kadar sürmüştür. Bu kişi, Şeyh Ali b. Muhammed es-Semeri olup h. 329 yılının Şaban ayında, yani İmam Mehdi'nin (a.s) doğum yıldönümünde hayata gözlerini yummuştur. Bu dönem yaklaşık yetmiş yıl sürmüştü. Yine bu dönem, birçok inananla görüşmesi nedeniyle külli bir gizlilik hâli arz etmekteydi. Ayrıca kendisinden farklı konularla ilgili olarak sa-

dır olan birçok mektup ve kendisinin bizzat atadığı vekilleri de bu dönemi farklı kılan unsurlardandır. Bu dönem, atalarının yaşadıkları dönemlerde bilinmekte olan ve doğrudan zuhur ile gaybet-i kübra dönemindeki külli gizlilik arasındaki bir geçiş süreciydi.

Gaybet-i kübraya gelince, Şeyh Semeri'nin vefatının hemen ardından başladı. Şöyle ki, küçük gaybet döneminde kendisinden beklenenleri yerine getirdikten sonra İmam ona, kendisine vekil tayin etmemesini emretmişti. Büyük gaybet, günümüze kadar devam etmektedir. Bu, Allah Tebareke ve Teâlâ'nın İmam'a, zuhur ve kıyam ederek büyük ıslah görevini yerine getirmesi için izin vereceği zamana kadar sürecektir.

Büyük gaybet dönemi, İmam'ın özel sefirlik sisteminin sona ermesiyle temayüz etmekte olup mektupları azalmış ve belirli hâller dışında ileride bahsedeceğimiz şekilde külli bir gizlilik içerisinde kalmıştır.

KÜÇÜK GAYBETİN NEDENLERİ VE ONUN İÇİN HAZIRLIK

Küçük Gaybetin Nedenleri

İmam Mehdi'nin (a.s) gaybeti, yüce Allah'ın beşeriyeti onun eliyle gerçekleştireceği büyük ıslah görevine uygun hâle getirmek amacıyla, kulların işlerini düzenlemedeki ilahî hikmet gereği, zuhurunun alt yapısını hazırlamak üzere gerçekleşmiştir. Aynı zamanda bu ıslah görevi, İslam'ın bütün dinlere üstün olması, yeryüzünün her yerinde adil İslam devletinin kurulması, ileride (*İmam'ın zuhurdan sonraki tutumları bölümünde*) değineceğimiz şer'i nasların da ifade ettiği gibi hiçbir münafık ya da müşrikin tuzağına aldırmadan, sadece Allah'a ibadet eden halis tevhidî toplumun kurulmasını da içermektedir.

İslam toplumuna egemen olan sapma, insanlar içerisinde çıkarılmış en hayırlı topluluk olma şeklinde belirginleşen ve Allah Teâlâ'nın iradesi doğrultusundaki gerekli öncü rolden toplumları uzaklaştırmıştır.

Sosyal, ahlakî ve ekonomik sapma, insanlık toplumunu İslamî adaletle iletme ehliyetini kaybetmesine yol açacak kadar İslam toplumu arasına iyice yerleşmiştir. Ki bu ehliyeti Müslümanların kendisi yitirmiş, bunu kaybetmekle de çok sayıda asil ilahî değerleri elden çıkarmış ve söz konusu değerlerin izleri yaşamlarından silinip kaybolmuştur.

Başka sapmalara da neden olan siyasî sapma, Müslüman topluma hâkim olmuş, haram kılınmış lezzetleri tatmaya devam etmekten, iktidarı ele geçirmek ve yeryüzünde üstünlük kurmak gibi birtakım saiklerle iç çatışmaları sürdürmekten başka bir hedefi olmayan hükümetler arasında fesat olabildiğince yayılmıştır. Öyle ki, tebaasına hizmet etmeyi ve insanlık onurunun müdafaasını önemsemeyen, toplumun dünyevî ve uhrevî maslahatlarını terk eden ve bunun yerine yeryüzünde böbürlenme, fesat ve ifsattan başka bir gayesi kalmamış, halifeliğinin varlık sebebi olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) getirdiği değerleri ayaklar altına alma pahasına da olsa tahtına sıkı sıkıya yapışan zalim ve zorba yönetici tablosu karşımıza çıkmıştır. Dolayısıyla daha önce İmam Hasan Askerî'nin (a.s), Emevîlerin ve Abbasîlerin kendilerine yönelik takibatının nedenlerinin açıklamasında da gördüğümüz gibi bu yönetimler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ehl-i Beyt'inden olan hidayet önderlerine, özellikle de İmam Mehdi'ye (a.s) karşı savaş açmışlardır.

Öyleyse Müslümanlar ve doğal olarak beşer toplumu, şu an için vaat edilmiş Mehdi'nin omuzladığı büyük ıslah görevine hazır ve uygun değildir. Belki de bunun en net göstergesi, tarihin çeşitli dönemlerinde İslam dünyasının muhtelif yerlerinde patlak veren büyük Alevî isyanlarıdır. Ancak bu isyanlar da zamanla vahşice kılıçtan geçirilmiş ve süratle bastırılmış veya bilinen hedeflerinden hızla sapmıştır. Sonunda çağdaşı olan diğer hükümetlerden bir farkı olmayan, en büyük İslamî ıslah görevlerinden uzaklaşarak otoriter bir yönetime dönüşmüştür.⁽¹⁾

1- Şehid Muhammet Bâkir es-Sadr (r.a), İslam tarih kaynaklarına dayanarak analitik ve belgelere dayalı olarak İslam tarihinin bu dönemini inceleyen *Tarihu'l-Gaybeti's-Suğra* adında önemli bir çalışma yapmıştır. Bu esere bakılması oldukça faydalıdır.

Bu durumlar ve Abbasî yönetiminin Hz. Mehdi'yi (a.s) öldürmek için giriştiği ısrarlı çabalar altında, Allah'ın kulları üzerindeki hücceti olarak İmam'ın (a.s) zuhuru için gerekli olan öncüllerin hazırlanması yolunda, Muhammedî şeriatı korumakla görevlendirilmiş Hüccetullah'ın kaybına yol açacak bir yok etme girişimine maruz kalmadan, Hz. Mehdi'nin (a.s) İslamî mücadeleye katkıda bulunmasını sağlayacak bir perdeyle çevrelenmiş olması kaçınılmazdı. İşte bu perde, "gaybet" olarak isimlendirilmektedir. Bundan dolayı bazı hadisler, gaybet sırlarından birinin öldürülme tehlikesi olduğunu belirtmiştir. Bu neden ise küçük gaybet ile uyum içindedir. Ancak burada, beşer toplumunu İmam Mehdi'nin (a.s) zuhuru-na uygun hâle getirmek ile ilgili başka nedenler de bulunmaktadır. Büyük gaybete ayırdığımız bölümde, konuyla ilgili daha fazla ayrıntıya gireceğiz.

Peygamber (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları'nın Ümmeti İmam Mehdi'nin Gaybetine Hazırlamaları

İslamî kaynaklar, Resul-i Ekrem'den (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları'ndan rivayet edilen pek çok hadis-i şerife yer vermişlerdir. Bu rivayetler, İmam Mehdi'nin (a.s) gaybetinin kesin bir şekilde vuku bulacağını ifade etmektedir. Doğumunun gizli olacağıyla ilgili hadisleri aktarırken bunlardan bir kısmına değinmiştik. Şimdi de bununla ilgili başka örnekleri nakledeceğiz.

Hafız Sadruddin İbrahim b. Muhammed el-Hamvinî eş-Şafîî (H. 644-722) *Feraidu's-Sımtaytn* adlı eserinde ve diğer yazarlar, kendi rivayet zincirleriyle İbn Abbas'tan şöyle naklederler:

Künyesi Ebu Umare olan Na'sel adında bir Yahudi, Allah Resulü'ne (s.a.a) gelerek tevhit, nübüvvet ve imamet gibi konularda sorular sordu. Peygamber ona cevap verince

Müslüman oldu ve şöyle dedi: "Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahadet ederim ki, sen Allah'ın Resulüsün ve onlar senden sonraki vasilerdir. Bunu geçmiş kitaplarda ve Musa'nın (a.s) bize bıraktıklarında buldum: Ahir zaman geldiğinde kendisine "Ahmed" denen bir peygamber gelecektir. O, peygamberlerin sonuncusudur ve ondan sonra peygamber gelmeyecektir. O'nun sulbünden de sıbt sayısı kadar pak imamlar çıkacaktır."

Peygamber (s.a.a), "Ya Eba Umare, sıbtları biliyor musun?" diye sordu. O da, "Evet Ey Allah'ın Resulü, onların sayısı on ikidir." dedi.

Peygamber (s.a.a), "Onların içinde Lavi b. Erhiya da vardı." deyince o da cevaben, "Onu biliyorum ya Resulallah! Kendisi İsrailoğulları'ndan yıllarca gaip olmuş, sonra dönmüş, bir dönem çalıştıktan sonra şeriatını yeniden izhar etmişti. Ayrıca öldürünceye kadar Kral Fritya ile savaşmıştı." dedi.

Peygamber (s.a.a) dedi ki: "İsrailoğulları'nın başına gelen her şey pabucun pabuca denkliği gibi, tıpatıp ümmetimin de başına gelecektir. Evlatlarımdan on ikincisi kaybolacak ve görünmeyecektir. Ümmetime öyle bir zaman gelecek ki, İslam'dan ismi, Kur'an'dan da harfleri dışında bir şey kalmayacaktır. O zaman Allah, onun çıkmasına izin verecek ve İslam'ı ortaya çıkarıp dini yenileyecektir." Sonra Peygamber (s.a.a) buyurdu ki: "Onları sevenlere ne mutlu! Onlara sarılanlara ne mutlu! Onlardan nefret edenlerin de vay hâline!"⁽¹⁾

Hız. Peygamber'den (s.a.a) şöyle rivayet edilir:

1- Feraidu's-Simtayn, c. 2, s. 132; Kifayetu'l-Eser, s. 11-15; ondan naklen Biharul-Envar, c. 36, s. 283. Bu anlamdaki nebevî hadisler çok olup, konuyla ilgili olarak Mu'cemu Ahadisi'l-İmami'l-Mehdi (a.s) adlı eserin Hız. Peygamber'in (s.a.a) hadisleri bölümüne bakılabilir: c. 1, s. 256-267.

Evlatlarımdan Mehdi'yi gaybetinde inkâr edenler, cahiliye ölümü üzere ölüür.⁽¹⁾

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurur:

Beni hak üzere gönderene ant içirim ki, evlatlarımdan olan Mehdi, benden ona yönelik belirli bir ahit üzere kaybolacak. Öyle ki birçok insan, "Allah'ın artık Muhammed'in Ehl-i Beyti'yle işi bitti." diyecek. Bir başkaları da onun doğumu hakkında şüphe edecekler. Onun zamanına yetişen kimse onun dinine/inancına yapışsın, şeytanın kendi içine şüphe atmasına izin vermesin. Aksi takdirde o benim ümmetimden olmaz, benim dinimden de çıkar...⁽²⁾

Yine Allah Resülü (s.a.a) buyurmuştur ki:

...Hüseyin'in sulbünden emrimi tavsiye edecek ve vasiyetimi koruyacak imamlar çıkacaktır. Bunlardan dokuzuncusu Ehl-i Beyt'immin Kaimi ve ümmetimin Mehdi'sidir. Şemailinde, sözlerinde ve davranışlarında bana en çok benzeyendir. Uzun bir gaybet ve saptırıcı bir şaşkınlıktan sonra ortaya çıkacaktır. Sonra Allah'ın emrini ilan edecek ve hak dini üstün kılacaktır...⁽³⁾

Yine Peygamberimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Çocuk mutlaka kaybolacaktır." Ona, "Niçin Ey Allah'ın Resülü?" diye sorulduğunda o da, "Öldürülmekten çekindiğinden." dedi.⁽⁴⁾

1- Kemalu'd-Din, s. 413, hadis: 12, bab: 39; ondan naklen Biharul-Envar, c. 51, s. 73, hadis: 21.

2- Kemalu'd-Din, s. 51; ondan naklen Biharul-Envar, c. 51, s. 68, hadis: 10.

3- Kifayetu'l-Eser, s. 10; ondan naklen Biharul-Envar, c. 36, s. 282, hadis: 105.

4- İlelu's Şerayi, c. 1, s. 243, hadis: 1, Gaybetin Nedeni (179) bölümü; ondan naklen Biharul-Envar, c. 52, s. 90.

Peygamber-i Ekrem buyurmuştur ki:

Mehdi, benim evlatlarımdandır ve onun bir gaybet dönemi, o dönemde milletlerin sapacağı bir şaşkınlık ortamı olacaktır. O, peygamberlerin zahiresini (*bıraktığı hazine ve eserleri*) getirecek, yeryüzü zulüm ve haksızlıkla dolduktan sonra orayı adalet ve iyilikle dolduracaktır.⁽¹⁾

İmam Ali'den (a.s) nakledilen rivayetin bir bölümünde şöyle buyurduğu rivayet edilir:

...Ancak ben, nesebimden doğacak ve torunlarımdan on ikincisi olacak çocuğumu düşündüm. O, yeryüzü zulüm ve haksızlıkla dolduğunda onu adalet ve iyilikle dolduracak olan Mehdi'dir. O, bazı milletlerin sapmasına, bazılarının ise hidayete vasil olmasına neden olacak bir gaybet ve şaşkınlık döneminden sonra zuhur edecektir...⁽²⁾

Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur:

Bizden olan gaibin (*gaybete çekilen İmam'ın*), biri diğerinden uzun iki gaybet dönemi vardır. Yakini güçlü olandan ve marifeti/bilgisi sağlam olandan başkası onun imameti üzere sabit kalmaz.⁽³⁾

Bu konuda yine İmam Hasan b. Ali'den (a.s) de Hz. Mehdi'nin (a.s) doğumuyla ilgili bölümde zikrettiğimiz rivayete benzer bir hadis nakledilmiştir.

İmam Hüseyin'in (a.s) şöyle dediği rivayet edilir:

-
- 1- Kemalu'd-Din, s. 287, hadis: 5; Feraidu's-Sımtayn, c. 2, s. 335; Hafız Süleyman Hanefî, *Yenabiu'l-Mevedde*, s. 397, hadis: 4, az farkla.
 - 2- Kuleynî, el-Kâfi, c.1, s. 338, hadis: 7; Kemalu'd-Din, s. 289, hadis: 1; Numanî, *el-Gaybe*, s. 68, hadis: 4.
 - 3- Kunduzî Hanefî, *Yenabiu'l-Mevedde*, c. 3, s. 249, hadis: 43.

Bu işin sahibinin [yani Mehdi'nin] iki gaybeti vardır. Biri o kadar uzun olacak ki bazıları, "Öldü." diyecek; bazıları, "O gitti ve gittiği yeri de onun işlerini yürüten Mevlası dışında ne dostları, ne de bir başkası biliyor." diyecek.⁽¹⁾

İmam Seccad'dan (a.s) şöyle rivayet edilir:

Kaim (Mehdi)'de Nuh'tan olan bir sünnet/kural vardır, o da ömrünün uzun olmasıdır.⁽²⁾

Yine şöyle buyurduğu nakledilir:

Bizden olan Kaim'in iki gaybet dönemi vardır. Biri diğerinden daha uzundur.⁽³⁾

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur:

Âl-i Muhammed'in Kaim'inin iki gaybeti olacaktır. Biri diğerinden daha uzundur.⁽⁴⁾

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Sahibinizin gaybete çekildiği haberi size ulaşırsa, sakın ona ki onu inkâr etmeyin.⁽⁵⁾

Yine şöyle buyurmuştur:

Bizden olan Kaim'in, uzun süreli bir gaybeti olacaktır. Çünkü yüce Allah, peygamberler için gaybetleri sırasında uyguladığı kanunları kesinlikle onun için de uygulaya-

1- el-İşaaatü fi Eşrati's-Saati, s. 13.

2- Kemalu'd-Din, s. 322, hadis: 5; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 51, s. 217, hadis: 5.

3- Kemalu'd-Din, s. 323, hadis: 8.

4- Numanî, *el-Gaybe*, s. 177; Taberî, *Delailu'l-İmame*, s. 535, hadis: 520.

5- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 160, hadis: 118; Numanî, *el-Gaybe*, s. 194, hadis: 42.

caktır. Ey Südeyr! Onun da, peygamberlerin gaybet süresini doldurması zorunludur.⁽¹⁾

İmam Musa Kâzım'dan (a.s) şöyle dediği rivayet edilir:

Ben hakla kaim olanım. Ancak yeryüzünü Allah'ın düşmanlarından temizleyecek, orası haksızlık ve zulümle dolduğunda onu adaletle dolduracak olan (asıl) Kaim benim çocuklarımdan (torunlarımdan) beşincisidir. Onun uzun süren bir gaybet dönemi olacaktır...⁽²⁾

İmam Rıza'nın (a.s) Kaim hakkındaki konuşmasının bir bölümünde şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

Allah, çocuklarımdan dördüncüsünü dilediği süre perde arkasında gizleyecek ve sonra onu ortaya çıkaracak. Böylece o, zulüm ve haksızlıkla dolan yeryüzünü iyilik ve adaletle dolduracaktır.⁽³⁾

İmam Cevad (a.s) da bir konuşmasının zımında şöyle buyurmuştur:

...Bizden, sürekli Allah'ın emriyle kaim olan ve onun dine ileten biri kesin vardır. Ancak Allah'ın, yeryüzünü kendisiyle kâfir ve inkârcılardan temizleyeceği, onu adalet ve iyilikle dolduracağı Kaim ise, doğumu insanlara bir süre gizli kalan ve şahsen onlardan bir süre gaip olan kimsedir...⁽⁴⁾

İmam Hadi'den (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

-
- 1- Kemalu'd-Din, s. 480, hadis: 6; Şeyh Saduk, *İlelu'ş-Şerayi*, c. 1, s. 245, hadis: 7.
 - 2- Kemalu'd-Din, s. 361, hadis: 1; Kifayetu'l-Eser, s. 265.
 - 3- Kemalu'd-Din, s. 376; ondan naklen İ'lamu'l-Vera, c. 2, s. 241; Keşfu'l-Gumme, c. 3, s. 331.
 - 4- Kemalu'd-Din, s. 378, hadis: 2; Kifayetu'l-Eser, s. 282; Biharul-Envar, c. 52, s. 283; Tabersî, *el-İhticac*, c. 2, s. 249.

...Siz onun şahsını görmeyeceksiniz...(1)

Yine şöyle buyurmuştur:

Sahibiniz zalimlerin ülkesinden kaybolduğunda kurtuluşu/rahatlığı bekleyin.(2)

İmam Hasan Askerî'den (a.s) de şöyle rivayet edilmiştir:

Oğlum Muhammed, benden sonra imam ve hüccettir. Onu tanımadan ölen kişi cahiliye ölümü üzerine ölmüş olur. Şunu bilin ki; onun öyle bir gaybeti olacak ki, cahiller o dönemde sapacaktır...(3)

Yine şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

...Bu oğlum; ismi ve künyesi Allah Resulü'nün ismi ve künyesi ile aynıdır. O, zulüm ve haksızlıkla dolan yeryüzünü, adalet ve iyilikle dolduracaktır. Onun bu ümmet içindeki benzeri, Hızır ve Zülkarneyn'dir. Vallahi onun bir süre gaybet dönemi olacaktır...(4)

Bu anlama gelebilecek hadisler oldukça çoktur. Bunların çoğu, Ehl-i Beyt kanalıyla mütevatir olarak gelmiş olup, bu hadisleri farklı mezheplerden birçok Ehlisünnet hafızı da nakletmiştir. Bunların birçoğu, sahih senetle rivayet edilmiştir. Bu hadisler, İmam Mehdi'nin gaybetinin doğruluğu ve bu gaybetin Allah'ın emriyle yapıldığı hususunda en açık delillerdendir. Zira bu hadislerin onlardan sadır oldukları, hatta

1- el-Kâfi, c. 1, s. 328; İbn Babeveyh, *el-İmametu ve't-Tabsirah*, s. 112.

2- İbn Babeveyh, *el-İmametu ve't-Tabsirah*, s. 93; Kemalu'd-Din, s. 380; Kutb-i Ravendî, *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c. 3, s. 1172, hadis: 67.

3- Kemalu'd-Din, s. 409; onda nnaklen İ'lamu'l-Vera, c. 2, s. 253; Kifayetu'l-Eser, s. 296.

4- Kemalu'd-Din, s. 384; ondan naklen İ'lamu'l-Vera, c. 2, s. 248; Kutb-i Ravendî, *el-Haraic*, c. 3, s. 1174.

gaybet gerçekleşmeden asırlar önce tedvin edilip yazıldığı sabittir. Gaybet, bu hadisleri tasdik edici olarak gelmiş olup, her ne kadar birkaçının isnadında tartışma varsa veya bazıları mürsel (*senedine yer verilmeyen hadis türü*) olsa da genel olarak bu durum, söz konusu hadislerin muhtevasının vahyin kaynaklarından yani gaybları bilen yüce Allah'tan çıkmış olduğunun delilidir.

Şeyh Saduk (r.a) şöyle der:

Ehl-i Beyt İmamları (a.s), gaybet vuku bulmadan yaklaşık iki yüz sene önce kendilerinden nakledilen, sayfalarda korunan ve kitaplarda yazılan rivayetlerde, onun gaybetini haber vermiş ve gaybetin oluşunu Şiîlerine anlatmışlardır. İmamların (a.s) tâbilerinden kimse yoktur ki, bunu kitaplarında, rivayetlerinde ve musannefâtında zikretmiş olmasın. Temel kaynaklar olan bu kitaplar, gaybetten yıllar önce Âl-i Muhammed'in (s.a.a) Şia'sının yanında kaleme alınıp korunmuştur...

Ehl-i Beyt Mektebine tâbi olan bu yazarların, şu anda gerçekleşen gaybetin vuku bulacağını önceden bilerek bunu kitaplarında yazmaları ve musannefâtında gaybet vuku bulmadan önce derlemiş olmaları pekâlâ mümkün olabilir. Oysa ilim ve akıl ehli nezdinde böyle bir şey muhaldir. Yahut bunlar, kitaplarında yalandan bir kurmaca inşa etmişler ve tesadüfen olay tıpkı onların dediği olmuş. Ülkelerinin birbirine olan uzaklığına, görüşlerinin değişikliğine ve memleketlerinin farklılığına rağmen yalanları, aynen uydurdukları şekilde gerçekleşmiş olsun. Hâlbuki bu da birinci şık gibi muhaldir. Dolayısıyla ortada tek bir gerçek kalıyor, o da şudur: Onlar, Allah Resulü'nün (s.a.a) vasiyetini koruyan Ehl-i Beyt İmamları'ndan, gaybet ve onun oluş niteliğiyle ilgili aldıklarını ezberlemiş, kitaplarının çeşitli bölümlerinde bunları bir araya getirmiş ve kaynak eserlerinde buna yer vererek telif etmişlerdir. Böy-

lece bu ve benzeri şeyler sayesinde hak üstün gelmiş, batıl ise sönüp gitmiştir. Zaten batıl elbet de zail olmandır.⁽¹⁾

Bu vicdanî delili daha anlaşılır kılan, bu hadis-i şeriflerin gaybetin şekli ve gaip İmam'ın kimliğiyle ilgili verdiği ayrıntılı bilgilerdir. Hadislerin verdiği bu bilgilerde, onun Ehl-i Beyt İmamları'nın on ikincisi ve İmam Hüseyin'in (a.s) zürriyetinden dokuzuncu imam olduğu belirtilirken, tarihî olarak İmam Mehdi'den (a.s) başkasına uymayan başka ayrıntılar da bulunmaktadır. Bunlar onun imametinin sıhhatinin açık ve veciz delillerindedir.

Şeyh Müfid şunları söylemektedir:

Âl-i Muhammed (onlara selam olsun) İmamları'ndan nakledilen haberler; beklenen Mehdi'nin iki büyük gaybetinin olacağı, bunun birinin diğerinden daha uzun süreceği, gaybetinin kısa olanında onun haberlerini birtakım özel kimselerin bileceği, uzun gaybetinde ise ona hizmet eden dostlarından güvenilir kimseler dışında kimsenin onun hakkında bilgi sahibi olmayacağı hususunda birbirini destekler niteliktedirler. Bu konuyla ilgili haberler, İmam Ebu Muhammed Hasan el-Askerî'nin babası ve dedesinin doğumundan önce İmamiye Şiasının musannefâtında kaleme alınmıştır. Bu söylenenlerin haklılığı ise, isimlerini zikrettiğimiz sefirlerin ve vekillerin (Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun) vefatından sonra ortaya çıkmış, uzun gaybetten haber veren ravilerin sözlerinin doğruluğu aşikâr olmuştur. Bu da İmamiye mezhebinin bu konudaki görüşlerinin ne kadar isabetli olduğunun ve hadisin anlamına ne kadar yaklaştığının göstergesidir...⁽²⁾

Bu delillendirme, gerek küçük gaybet ve gerekse büyük gay-

1- Kemalu'd-Din, s. 19, yazarın ön sözünden.

2- Şeyh Müfid, *el-Fusulu'l-Aşere*, s. 362.

bet hakkında geçerlidir. Zira hadisler, bu ikisinden de bahsetmekte ve haklarında ayrıntılar vermektedir.

Gaybetin Aşamalı Oluşunun Hikmeti

Gaybetin genel olarak bir hazırlık aşaması olup, İmam Mehdi'nin (a.s) zuhur etmesi ve büyük evrensel ıslah görevini yerine getirmesi için mutlaka gerekli olduğunu daha önce ifade ettik. İlahî hikmet, bu gaybetin iki aşamalı olmasını gerektirmiştir.

Nedeni açıktır. Çünkü ani ve beklenmedik bir şekilde tam bir gaybetin vuku bulması, İmam Mehdi'nin (a.s) İslam ve beşer toplumunu kendi zuhuruna ve kuracağı evrensel İslam devletine hazırlıklı hâle getirebilmesi için gerekli olan birçok unsurun kaybolmasına yol açacaktı.

Zira uygun/hazır hâle getirme ameliyesinin genel mihveri, *(büyük gaybet bölümünde ayrıntılı bir şekilde incelenecek olan hadislerin bu hususa işaret ettiği gibi)* hazırlama amaçlı arındırma ve elemedir. Bu tür bir arındırma, Müslüman insanın söz konusu imtihandan başarılı çıkıp toplumda nesiller boyu zuhura hazırlık olması, kişisel liyakat, tecrübe ve bilgi birikimindeki muvaffakiyeti için, istinat zeminini teşkil eden güçlü inançsal kanaatlere ve amillere ihtiyaç duyar.

Peygamber Efendimiz (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları (a.s), gaybetin vuku bulacağı zaman her yaklaştığında derinliği ve kapsamlılığı artan birçok adımla, insanları bu gaybete hazırlamışlardır. Aynı gaybetin meydana geleceğinin kesinliği, gaybet sahibinin doğumunun gizliliği, vekiller sistemindeki faaliyet alanlarının genişletilmesi, şer'i hükümlerin istinbat edildiği kurallar ve ümmetin ihtiyaç duyduğu İslamî bilgilerin sağlanması gibi hususlardan haber veren hadislerde olduğu gibi. Ancak tam bir gaybete hazırlık, sadece tamamlayıcı

birkaç adımı ve bunu teyit edip açıklayan örnekleri gerektirmektedir. İşte İmam Mehdi (a.s), bunu küçük gaybet döneminde yapmıştır. Ayrıca bu; vaat edilen Mehdi'nin tam gaip olmasıyla, daha önceki İmamlar'ın (a.s) tam zuhuru arasındaki geçiş döneminde gerçekleşen davranış ve hareketinin genel çerçevesidir. Dolayısıyla bu, aslında ümmeti büyük gaybete hazırlamak için atılan son adımdı.

Bu gerçeğin, İmam Mehdi'nin (a.s) küçük gaybetteki uygulamalarında tecelli ettiğini görüyoruz. Bunu ayrıca, onun küçük gaybet dönemindeki davranışlarının hedeflerini analiz etme ve bu hedeflerin büyük gaybet dönemine ait özelliklerle karşılaştırılması aracılığıyla da elde etmek mümkündür. Bu yüzden bununla büyük gaybet yaşamı arasındaki bağlantıyı netleştirmek için, onun tam olarak hedeflerinin ne olduğunu belirlemek maksadıyla yaşamı hakkında incelemeye başlamak istiyoruz.

Abbasî Yönetimin İmam'ın Haberlerini Takip Etmesi

Küçük gaybet döneminin rivayetlerinden, Abbasî yönetimin İmam Mehdi (a.s) ile ilgili haberleri beklediği anlaşılmaktadır. Sanki yönetim, Hz. Peygamber (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları'ndan gelen rivayetlere istinaden, onun geleceğinden kesinlikle emin gibiydi. Yönetim, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) İmamların on birincisi olduğunu ve on ikincisinin mutlaka doğacağını, onun mütevatir olarak gelen müjdelemelerde geçen ifadelerle göre, kendi eliyle zulüm ve acımasızlığı bitireceği vaat edilen imamların sonuncusu olduğunu biliyorlardı.

Kuleynî'nin İmam'ın kendi vekillerini koruduğu yönündeki rivayetinin içerisinde geçen metinden, yönetimin vekilleri izlemesinin hedefinin İmam Mehdi'ye (a.s) ulaşmak oldu-

ğunu öğrenmiştik. Bu yüzden gerek daha önceki Ehl-i Beyt İmamları'ndan (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) ve gerekse İmam Mehdi'nin (a.s) bizzat kendisinden yapılan şiddetli tekitler, İmam'ın isminin küçük gaybet döneminde zikredilmesinin kesinlikle yasak olduğu üzerinde odaklanıyordu. Çünkü isim bilindiğinde, talep şiddetlenirdi.⁽¹⁾ Şeyh Tusî'nin *el-Gaybe* adlı kitabında naklettiği rivayetten şu sonuç çıkmaktadır: Abbasî yönetimleri, bilfiil İmam'ın (a.s) varlığı hakkında birtakım bilgiler elde etmekte ve ona suikast için planlar yapmaktaydı. İmam (a.s) da onlara meydan okuyarak, kendisinin ilahî bir korumayla korunduğunu ispat etmek istedi.

Rivayet şöyle demektedir:

Madiray'ın arkadaşlarından olan Ruşeyk'ten şöyle nakledilir: (*Abbasî halifesi*) Mu'tezid, bize adamlarını gönderdi. Biz üç kişiydik. Her birimizin bir ata binmesini ve birbirimizden ayrı bir halde gizlice şehirden çıkmamızı, yanıma atımızın semeri dışında az veya çok fazladan hiçbir şey almamamızı emretti. Ardından bize, "Samarra'ya gidin." dedi. Orada bir yer ve ev tarif ederek dedi ki: "Kapının yanına geldiğinizde siyah bir hizmetçi köle bulacaksınız. O eve baskın düzenleyip, içeride gördüğünüz adamın kafasını bana getirin." Samarra'ya gittik, durum onun anlattığı gibiydi. Dehlizin önünde, elindeki elbiseyi dikmekle uğraşan siyah bir hizmetçi bulunmaktaydı. Evi ve içindekinin kim olduğunu sorduk, "Sahibi." dedi. Vallahi bize dönüp bakmadı bile, hatta bize hiç aldırmadı da. Biz de aldığımız talimat üzerine içeri girdik ve dediği gibi orada gizli bir ev bulduk. Evin karşısında bir perde vardı, ondan

1- Kuleynî, *el-Kâfi*, c. 1, s. 330; ondan naklen Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 244, hadis: 209; Kemalu'd-Din, s.441, bab: 56.

asilini daha önce görmemiştim. Sanki o vakit, eller onun üzerinden kalkmış gibiydi.

Evde kimse olmayınca perdeyi kaldırdık, ortaya büyük bir oda çıktı. Sanki suyla denizdi. En uzak köşesinde hasır vardı, onun da sanki suyun üzerinde olduğunu düşündük. Hasırın üstünde ise, sima olarak insanların en güzeli denebilecek birisi durmuş namaz kılıyordu. Bize ve bizimle ilgili hiçbir şeye dönüp bakmadı bile. Derken Ahmed b. Abdullah eve girmek istedi, ama hemen suya battı. Çırpınıp durduğunu görünce elimi uzatıp onu sudan çıkartım. Ama bayılıp kendinden geçti ve bir süre öyle kaldı. Diğer arkadaşım da aynı şeyi yapmaya kalktı. Fakat aynı şeyler onun da başına geldi. Şaşkın bir vaziyette kalakaldım. Ev sahibine, "Senden ve Allah'tan özür diliyoruz. Vallahi bunların nasıl olduğunu ve kime geldiğimi bilmiyordum. Allah'a yöneliyor ve tövbe ediyorum." dedim. Dediklerimize aldırış etmediği gibi, bundan yüz de çevirmedi. Bu durumdan endişe edip oradan ayrıldık.

Mu'tezid ise bizi bekliyordu. Görevli kapıcılarına, oraya varır varmaz derhal yanına alınmamız emrini vermiş. Biz de gece oraya geldik. Hemen yanına götürüldük ve bize olayları sordu. Gördüklerimizi anlattığımızda dedi ki: "Yazıklar olsun size! Benden önce birileriyle karşılaşıp da ona bundan söz ettiniz mi?" diye sordu. Bizim, "Hayır." dememiz üzerine, yeminler ederek şöyle dedi: "Ben dedemin sürgün ettiği adamım. Eğer bu olayla ilgili, kimseye en ufak bir şey dediğinizi duyarsam boynumuzu vururum." İşte biz de, o ölünceye kadar bunu insanlara anlatmaya cesaret edemedik.⁽¹⁾

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 248-250.

İMAM MEHDİ'NİN KÜÇÜK GAYBET DÖNEMİNDEKİ İCRAATLARI

Varlığı ve İmametinin İspatı

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, İmam Mehdi'nin (a.s) babasının cenaze namazında hazır bulunması, onun küçük gaybet döneminde attığı en önemli adım ve hareketlerden biridir. Bu hedefin önemi, Hz. Mehdi'nin gaybet çağında davranışlarını dayandırdığı zemin ve kaideyi temsil ediyor olmasından ileri gelir. Zira şer'i'nass ve kesin dinî bilgilere göre; sapkınlık ve cahiliye ölümünden kurtuluşun tek yolunun asrın imamını bilmek ve ona itaate yapışmak olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu İmam da gizlenmiş olup, büyük gaybet döneminde ortaya çıkmayacaktır. Dolayısıyla ona inanmak, *(bu, ona itaatin ve velayetine sarılmanın mukaddimesidir)* onun varlığına güvenmenin ve mutmain olmanın devamıdır. Öyle ki bu durum, müminin onu duyu organlarıyla görüp hissedememesinden kaynaklanan şüphelere karşı mücadele etmesini sağlar. İşte bu mutmainlik hâlinin nedenleri, İmam Mehdi'nin (a.s) güvenilir kişilerle buluşarak hüccetini tamamlaması ve İmam'dan başkasından çıkması mümkün olmayan kerametlerdir. Ulemanın kitaplarında ispat için kaleme aldıkları, o dönemden bahseden rivayetlerin kaydettiği başka olaylar,

İmam'ın küçük gaybet dönemindeki hareketlerini tamamlamaktadır.⁽¹⁾

Ümmetin İhtiyaç Duyduğu İslamî Bilgilerin Temini

Hız. Peygamber'in hanedanı olan Ehl-i Beyt İmamları, iki asırdan fazla bir zamandır büyük gaybet döneminde ümmetin ihtiyaç duyduğu Kur'ân-ı Kerim ve Allah Resulü'nün sünnetiyle ilgili bilgilerin çoğunu insanlara ulaştırdı. Bu tebliğ ettikleri şeyler, Allah Teâlâ'nın kendisine uyulmasını emrettiği saf ve kıymetli İslam dini ile kendisiyle sapkınlık ve cahiliye ölümünden kurtuluşu sağlayan Sekaleyn'e (*iki değerli emanet olan Kur'ân ve Ehl-i Beyt*) sarılmanın ifadesi olan sağlam kulpu temsil etmekteydi. Hız. Peygamber'in (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları'nın (a.s) sünnetinden elde edilen rivayet mirası, kendisinden şer'i ahkâmın nasıl istinbat edileceğini (*çıkarılacağını*) ve İslamî bilgilerin nasıl elde edileceğini açıklayıp belirlemektedir. İmamlar taraftarlarına, Kur'ân-ı Kerim'in yanında ümmetin İmam Mehdi'nin zuhuruna kadar ihtiyaç duyacağı bütün İslamî bilgi ve hükümlere kaynaklık teşkil etmesi için bu mirasın ezberlenip kayda geçirilmesini/tedvinini emretmişti. Bu durumun semeresi de, İmamların ashabı tarafından nakledilen ve *el-Usulu'l-Erbau Mie* (dört yüz asıl) olarak bilinen rivayetler mecmuası olmuştur. Bu rivayetler, İmam Mehdi'den (a.s) önceki İmamlar çağında kaleme alınarak mübarek Nebevî Sünnet'in bütün naslarını koruma altına almıştır.⁽²⁾

1- Gaybetle ilgili kitalarda mevcut olup, küçük gaybet döneminde onunla görüşenlerin anlatıldığı ve Seyyid Bahranî'nin *Tebziratu'l-Veliyy* adlı eserinde derlediği rivayetlere bakılabilir.

2- Bu babla ilgili Ali Şehrîstânî'nin Hadis Tedvininin Yasaklanması, Ne-

Küçük gaybet döneminde ise on ikinci imam Hz. Mehdi (a.s), ümmetin büyük gaybet döneminde ihtiyaç duyacağı bilgilerden arta kalanı tamamlamış, müminleri sırat-ı müstakime götürmüş ve ümmetin tekâmül yönündeki gelişme sürecini korumuştur. Bu, onun birçok mektubunda görüldüğü gibi, büyük gaybetteki hayatının ikinci büyük ve genel hedefidir.

Niyabet Sisteminin Tespiti

İmam Mehdi (a.s) bu dönemde, kendisine samimi bir şekilde bağlı ve inançlı Şia'sından, kendisinin izni ve emriyle hareket eden vekiller tayin etmiş ve inananlarla irtibat için bir teşkilat kurmuştur. Bu hususta dedesi İmam Hâdi (a.s), ondan önce İmam Cevad (a.s) ve ardından çocuğunun gaybeti için vekiller sistemini iyice yerleştiren babası İmam Hasan Askerî (a.s) hazırlıklar yapmıştı. Bu yüzden de yakın ashabının güvenilir kişiler olduğunu ve onların kendisine vekâlet edeceklerini ilan etmekteydi. Mesela, önceden İmam Hadi'nin vekilliğini yapmış ve daha sonra da İmam Mehdi'nin vekili olacak olan Osman b. Said el-Amrî hakkında İmam Askerî (a.s) şunları söylemekteydi:

Ebu Amr; güvenilir, geçmişte, hayatım esnasında ve ölümümde de güvendiğim bir insandır. Onun size söylediği şeyler benden söylenmiştir. Size ulaştırdığı şeyler, benden ulaşmıştır.⁽¹⁾

Şeyh Saduk, küçük gaybet döneminde İmam Mehdi'nin (a.s) vekil ve naiplerinden on iki şahıs sayarken, Şehit Muhammed

denler ve Sonuçlar adlı kitabın 397-465. sayfaları arasında bulunan Ehl-i Beyt Ekolü'nde Nebevî Sünnet'in tedvininin tarihine ayrılan özel bölüme bakılabilir.

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 215.

Bâkır es-Sadr tarih ve rical kaynaklarında geçen bilgilere dayanarak bunlara altı isim daha eklemiştir.⁽¹⁾ İmam, vekil ve naiplerini doğrudan atamakta, bu atama hususunda ve vekil olmadıkları halde vekillik iddiasında bulunanların vekil olmadığını ortaya koymak maksadıyla kendi mührünün bulunduğu mektuplar sadır etmekteydi.⁽²⁾

Bu dönemde, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) zamanında vekiller sisteminde önemli bir değişiklik meydana geldi. Bu değişiklik, İmam Mehdi'nin (a.s) kendisiyle müminler arasında özel vekili ya da genel sefiri makamının ihdas edilmesiydi. Bu makam, kendisine daha önce ihtiyacın duyulmadığı bir makamdı. Zira vekiller öyle ya da böyle, bir şekilde İmamlarla irtibata geçebiliyorlardı. İmam bizzat görünürdü. Kendisine vekâlet edecek özel bir vekil ya da naibe ihtiyaç duyulmuyordu. Küçük gaybet döneminde ise İmam'ın görünür olmaması icap edince, özellikle de geçmişte İmam'ın her sırada tek olmasına alışkın oldukları bilindiğinden, müminlerin müracaat edeceği ve merkezî bir görev üstlenecek bir makam icat edildi.

Özel vekilin ya da sefirin İmam Mehdi tarafından tayini, doğrudan ve genellikle birinci ya da daha önceki vekilin durumunda olduğu gibi kendi mührüyle imzalayıp sadır ederek bunu insanlara duyurma şeklinde olmaktadır.

Şîî önderler olarak birbiri ardınca bu makama gelen dört büyük şahıs şunlardı. İlk olarak; daha önce aktardığımız gibi İmam Hadi ve İmam Askerî'nin (a.s) vekili olan Osman b. Said el-Amrî. Sonra onun yerine halife olan oğlu Amr b. Osman. Ardından Hüseyin b. Ruh ve sonuncu olarak da Ali b. Muhammed es-Samurî. (Allah hepsinden razı olsun)

1- Tarihu'l-Gaybeti's-Suğra, s. 209-628.

2- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 172-257.

İmam'ın bu sefirlerin işlerini yönetip yönlendirmesi, imamet göreviyle ilgili niyabet ettikleri her işte doğrudan ve kesintisiz bir şekilde gerçekleşmekteydi. Hatta bildikleri kadarıyla cevap vermeleri mümkün olan müminlerin itikadî konulardaki sorularının cevaplarıyla ilgili olarak bile durum böyleydi. Cevaplarını bildikleri soruların dahi yanıtını vermiyor ve İmam Mehdi'den (a.s) doğrudan aldıkları talimatları iletmekle yetiniyorlardı. Bu da, kendilerinden sadır olan konulara şer'i bir boyut katıyordu. Bunu anlatan birçok rivayet bulunmaktadır. Örneğin, Şeyh Tusî'nin gaybetle ilgili uzun bir hadis içerisinde rivayet ettiği, mümin bir kişinin İmam Hüseyin'in (a.s) şahadeti konusunda sorduğu itikadî soruyla ilgili olarak, üçüncü sefir Hüseyin b. Ruh'un cevabı bunlardan biridir. Şeyh Tusî, Hüseyin b. Ruh'un soruya cevap verdiği mecliste hazır bulunan hadisin ravisi Muhammed b. İbrahim'den şöyle nakleder:

Muhammed b. İbrahim b. İshak (r.a) dedi ki: Ertesi gün Şeyh Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh'un (k.s) yanına döndüm ve içimden kendi kendime, "Görüyor musun, dün kendi görüşünü bize aktardı." dedim. O, ben daha ağzımı açmadan sözü ağzımdan alarak dedi ki: "Ey Muhammed b. İbrahim! Havadan düşüp de kuşların beni kapması ya da rüzgârın alıp ıssız bir yere savurması, bana Allah'ın dini hakkında kendi nefsimden bir şey söylememden daha sevimsizdir. Bu aktardığım söz, asıl kaynağından alınmış ve doğrudan Hücet'ten (İmam Mehdi) duyulmuştur."⁽¹⁾

Açıktır ki; İmam Mehdi'nin (a.s) gaybetini gerektiren mevcut şartlar, vekillerin faaliyetlerinin alenî olmasına izin vermemiştir. Bu yüzden vekillerde ve özellikle de sefirlerde aranan ilk şart, gizliliğe üst düzeyde bağlı kalmaları, İmam Mehdi'nin (a.s) yerini açıklamamaları, hatta varlığı hakkında

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 198-199.

hiçbir şekilde bilgi vermemeleri olmuştur. Dolayısıyla örneğin Hüseyin b. Ruh, kendisinden çok daha bilgili ya da daha saygın kişiler bulunmasına rağmen, sefirlik için seçilmiştir.⁽¹⁾

İmam (a.s), küçük gaybet dönemindeki özel niyabet ve vekâlet sistemini, inananların gaybet asrında şer'i nassların genel niteliklerini tavsif ederek büyük gaybet döneminde, İmam'ın ona müracaat etmelerini istediği genel naibi referans almalarının başlangıcı olarak yerleştirmiştir. Ayrıca gaybet döneminde, bu niteliklerin bulunduğu kişileri tayin ederek ümmetin genel niyabet için kimin daha ehliyetli olduğunu anlaması ve büyük gaybet döneminde benzeri niteliklere haiz olanların kim olacağını kestirebilmeleri için hazırlık yapmıştır. Başka bir ifadeyle dört sefirler tecrübesi, Masum İmam tarafından belirlenmiş olan ve bir taraftan ümmete gaybet döneminde İmam'ın naibine müracaat etmenin meşru oluşunu açıklamıştır. Diğer taraftan da bunu, İmam'ın naibi olmanın şartları olarak böyle bir iddiada bulunan kimselerle ilgili şer'î nassların zikrettiği niteliklere dayanarak, büyük gaybet döneminde naip olacak kişilerin tutunacağı bir örnek olarak sunmuştur.

İmanî Yapının Korunması

İmam'ın (a.s) varlığının ispatı ve vekillerini tanıtma görevi, bazen bazı haberlerin yönetime sızmasına neden oluyordu. Bu nedenle İmam, küçük gaybet döneminde kendisinden beklenen rolü yerine getirmek amacıyla, vekiller sistemini korumak için müdahale ediyordu. Örneğin Sıkatu'l-İslam Kuleynî, *el-Kâfi* adlı eserinde Hüseyin b. Hasan el-Alevî'den şöyle rivayet eder:

(*Samerra valisi*) Ruz Hasenî'nin hizmetçilerinden biri, arkadaşlarıyla birlikte hâkimin yanına giderek şöyle dediler:

1- age. s. 240.

"Sahibu'z-Zaman (*İmam Mehdi*) için mal toplanıyor ve onun bu iş için birtakım vekilleri varmış."

Daha sonra İmam'ın çeşitli yörelerde bulunan vekillerinin adlarını zikrettiler. Sonra bu olayı, vezir Ubeydullah b. Süleyman'a haber verdiler. Vezir onları (*vekilleri*) tutuklatmak isteyince, halife şöyle dedi: "İlk önce o şahsın (*Mehdi*) kendisini bulun. Zira asıl önemli olan O'dur."

Ubeydullah: "Vekilleri yakalayalım mı?"

Halife: "Hayır! Bir grup tanınmayan kişileri, onlara bir miktar mal götürmeleri için gönderin. Hangisi kabul ederse onu tutuklayın."

Derken İmam'dan (a.s) şöyle bir tevki (*kendi elyazmasıyla bir mektup*) yetiştirdi: "*Vekillere haber verin ki, kimseden bir şey kabul etmesinler ve bu konuda bir şey bilmediklerini izhar etsinler.*"

Alınan karar üzere tanınmayan bir kişi, Muhammed b. Ahmed'in (*İmam'ın vekillerinden biri*) yanına gitti. Onunla baş başa kalınca, "Benim bir miktar malım var, ona (İmam'a) ulaştırmak istiyorum." dedi.

Muhammed cevabında, "Benim, sizin bahsettiğiniz konuda bir bilgim yok." dedi.

O her ne kadar ısrar ettiyse de Muhammed bu konuda bir bilgisi olmadığını söyleyince çekip gitti. Casuslar diğer vekillerin yanlarına gittiklerinde, aynı şeyle karşılaştılar. Çünkü hepsine aynı talimat verilmişti.⁽¹⁾

İmam'ın (a.s) küçük gaybetteki hayatı ve tutumuyla ilgili gelen rivayetlerin son maddesinde de gördüğümüz gibi, Abbasî yönetiminin eziyetlerini uzaklaştırmak için gösterdiği çaba,

1- el-Kâfi, c. 1, s. 525; İlamu'l-Vera, Tabersî, c. 2, s. 266-267.

vekillerle sınırlı kalmamıştır. Bunun yanı sıra diğer müminleri de Abbasî yönetiminin zulmünden korumayı kapsamıştır. Bu, sadece kendisine has bir davranış biçimi olmayıp, dedelerinin izlediği sabit bir sünnettir. Onlar da, yapabildikleri kadar müminleri korumaya çalışmışlar ve onlara eziyet dokunmaması için büyük gayret sarf etmişlerdir.

İnananları koruma konusundaki çabalarıyla ilgili örneklerinden biri de Kuleynî'nin, *el-Kâfi'de* Ali b. Muhammed'den aktardığı şu rivayettir. Dedi ki:

Kureyş ve Hiyre'nin mezarlarını ziyaret etmenin yasak olduğu yönünde, İmam Mehdi'den bir tevki sadır oldu. Aradan birkaç ay geçtikten sonra, Vezir Baktâî onu çağırttı ve şöyle dedi: "Benî Furat ve Bursîlerle buluş ve onlara Kureyş'in kabirlerini ziyaret etmemelerini söyle. Çünkü halife kabirleri ziyaret edenlerin araştırılıp tutuklanmasını emretmiştir."⁽¹⁾

Nitekim bu koruma, inananların şahsî ve içtimaî ihtiyaçlarını karşılama, aralarını düzeltme, onlara öğüt ve nasihatler verme, dinî sorularını cevaplama ve onlara dua etme gibi tarihî kaynakların bu dönemde kaydettiği hususları da kapsamaktaydı.⁽²⁾

Küçük gaybet döneminde İmam'ın, amcası Cafer'in yanlış tutumu ve sahte vekillerin ortaya çıkışı gibi Şiî toplum içerisindeki sapkın eğilimlerin ortaya çıkartılması gibi, yerine getirmeye çalıştığı başka hedefleri de vardı. Tarih, İmam'ın (a.s) bu akımların yok edilmesinde başarılı olduğunu kaydetmiştir. Şöyle ki; küçük gaybet döneminin sona ermesiyle birlikte bu

1- el-Kâfi, c. 1, s. 525, hadis: 31; ondan naklen Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 284, hadis: 244.

2- bk. Tarihu'l-Gaybeti's-Suğra, s. 367 ve 597 ile sonrası.

sapma eğilimi gösteren akımların üyeleri, tamamen ortadan kalkmış bulunuyordu.

Daha sonraki dönemlerde İmam'ın, söz konusu hedefleri gerçekleştirmek üzere sergilediği iki örnekle karşılaşırız. Bunlardan biri kendisinden sadır olan tevkiler, ikincisi de müminlerle buluşmasıdır.

İmam'dan Sadır Olan Tevkiler

İmam Mehdi'nin (a.s) hayatını yazan tarih kaynakları, onun küçük gaybet döneminde yayınlamış olduğu tevkiler adıyla da bilinen mektup, beyan ve yazılarıyla doludur. Bu tevkiler, onun varlığının ve gaybetinde de imamet görevini yerine getirdiğinin, somut vicdanî delillerinden birini teşkil etmektedir.⁽¹⁾

Bu tevkiler, doğrudan iletişimi sınırlayan gaybet çağının içinde bulunduğu şartlar gereği, İmam'ın (a.s) inananlarla iletişime geçme ve onları yönlendirme vesilelerinden biriydi. Bu vesileye/yönteme uymaya ve onun müminler arasındaki etkisini artırmasına, atalarının yaptıkları çalışmalar katkı sağlamıştır. Mesela, elli üç seneye yaklaşan imamet süresinin önemli bir bölümünü Abbasî hapishanelerinde veya onların sıkı gözetimi altında geçiren, taraftarları da büyük eziyetlere maruz kalan İmam Musa Kâzım (a.s) dönemi gibi erken bir dönemde, bu yöntem Ehl-i Beyt İmamları tarafından uygulamaya konulmuştur. Böyle durumlar altında bile İmam, inananlarla iletişime geçerek, onların dinle ilgili sorularına cevaplar vermekte, hapisteyken bile kesintiye uğramayan mektupları aracılığıyla onları yönlendirmekteydi. Bunun için

1- Bunun örnekleri için Muhammed b Feyz el-Kaşanî'ye ait *Meadinu'l-Hikme* adlı kitabın ikinci cildine ve babasına ait *Kitabu's-Sahifetu'l-Mehdiyye* adlı kitaba ve gayble ilgili diğer kitaplara müracaat edilebilir.

İmamlar, çok çeşitli yollar keşfetmişlerdir. Abbasî yönetiminin hak İmam'a (a.s) bağılılığından habersiz olduğu kişiler aracılığıyla, mesajlarını taraftarlarına ulaştırmışlardır.

Abbasî yönetiminin uyguladığı gözetimin şiddetlenmesi nedeniyle bu yöntemle çalışma gereği, İmam Hadi (a.s) ve İmam Hasan Askerî (a.s) dönemlerinde daha fazla hissedilir olmuştu. O dönemde daha çok askerî bir kaleye benzeyen ve bundan dolayı da aynı zamanda "el-Asker" adını alan, Abbasî İmparatorluğu'nun o dönemdeki başkenti Samarra'da kendilerine yönelik büyük psikolojik baskılar yapılmıştı. O ikisi, sanki bu kalede hapis gibiydiler. Bunun yanında bu yöntemin kullanılmasında ısrarcı olmalarının sebebi; şüpheleri gidermek ve hücceti tamamlamak için mektuplarda zikredilen hususları, köklü bir iman ve tam bir teslimiyetle inananların hayata geçirebilmeleri için, evlatları Mehdi'nin (a.s) gaybetine hazırlama amacına matuftu. Nitekim İmam'ın (a.s) kendisi de, inananların imanını daha da sağlamlaştırmak ve fırsatçıların önünü kesmek amacıyla özellikle babasının mektuplarında kullandığı üslubun aynısını kullanmaktaydı.⁽¹⁾

Bu tevkilerin bir kısmı, inananların dört sefir aracılığıyla sordukları sorulara bir cevap niteliği taşıyordu. Diğer bölümü ise, daha önce de gördüğümüz gibi İmam'ın müminleri ve vekillerini himayesiyle ya da bazı vekillerin sapması veya vekâlet iddiasında bulunan bazı sahtekârların iddialarını çürütmek yahut sefirlerin tayiniyle ilgili şer'i kuralları beyan etme hususlarındaki girişiminden ibaretti.

Bunlar, hak olan İslam diniyle ilgili müminlerin hayatının çeşitli bölümlerinde karşılaştıkları itikadî, fikhî, ahlakî ve eğitim amaçlı konularda gerek duydukları bilgi, dua ve hü-

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 285.

kümleri ya da ümmetin gaybet asrında adil fakihlere müracaat etme gibi ihtiyaç duydukları hususları kapsamaktaydı. Bu sayede gaybet döneminde korumasını sürdürmekte ve zuhurunun alametlerini belirleme gibi hususları tekit etmekteydi. Bunların bir kısmıyla ilgili örnekleri ileride göreceğiz. Aynı şekilde bazıları da büyük gaybet döneminde ümmetin, rivayet edilen hadislerden hüküm çıkartma hususunda tatbikata yönelik uygulama örnekleri içermekteydi.⁽¹⁾ Daha kapsayıcı bir ifadeyle bu tür açıklamaların, bir yönden müminleri yönetmenin ve onların toplumsal yapısını korumanın bir aracı olduğunu söylerken, öte yandan büyük gaybet döneminde İslam'ın gerçekleri ve hükümleriyle ilgili ihtiyaç duydukları şeylerin tamamlanması için bir vesile olduğu söylenebilir.

İmam Mehdi'nin (a.s) Mümin Tâbileriyle Buluşması

Muteber rivayet kaynakları, İmam Mehdi'nin (a.s) küçük gaybet döneminde müminlerle buluşmasından bahseden birçok rivayet kaydetmişlerdir. İmamların ya da İmam Mehdi'nin (a.s) hayatının yazıldığı tarih kitaplarından hiçbirinde bu tür rivayetler eksik olmamıştır. Şeyh Saduk, Muhammed b. Ebu Abdullah'tan naklen İmam Mehdi'nin, İslam dünyasının çeşitli yerlerinde çeşitli müminlerle buluştuğunu yazmış ve altmış sekiz kişiyle görüştüğünü ifade etmiştir.⁽²⁾ Mirza Nurfî ise, muteber kaynaklarda geçen rivayetlerden yola çıkarak bu sayıyı üç yüz dörde çıkarmaktadır.⁽³⁾ Bu rivayetler içerisinde,

1- bk. el-İhticac, c. 2, s. 279 ve sonrası, İmam Mehdi'den Fıkhî Meseleler ve Başka Konular Hakkında Dört Naibi ve Diğerleri Aracılığıyla Sadır Olan Bir Kısım Tevkiiler başlığı altında.

2- Kemalü'd-Din, s. 434, İmam'ı (a.s) Gören ve Onunla Konuşanlar bölümü.

3- en-Necmu's-Sakıb, c. 2, s. 44-48, Arapça tercümesinden.

sahih yollarla rivayet edilmiş olanları çoktur. Burada aktarılan buluşmaların büyük bir bölümü, küçük gaybet döneminde gerçekleşen buluşmalardan ibarettir. Bazıları da babasının yaşadığı dönemde gerçekleşmiştir. Bu rivayetler, sadece İmam'ı görüp tanıyanların görüşmesini ele almış ve İmam'ı görüp de tanımayan kimselerin buluşmasına değinmemiştir.

Bu rivayetlerden; İmam'ın (a.s) müminlerle birçok durumda buluşmaya çalıştığı, buluşmalarında insanların kendisine inanmalarını, kendisinin imametini ve varlığını onlara ispat etmesini sağlayacak mucize ve deliller gösterdiği sonucu çıkıyor. Nitekim İmam (a.s), hicrî 268 senesinde Medine yakınlarındaki Sâbir bölgesinde İsa b. Cevherî ile gerçekleştirdiği buluşmada bunu açıklamış ve buluşmanın sonunda, kimliğiyle ilgili delilleri ona yakinen gösterdikten sonra şöyle demiştir:

"Ya İsa! 'O şu an nerede, nerede doğdu, şimdiye kadar nerede gizleniyordu, onu kim gördü, onunla ilgili size ayan olan bir şey oldu mu, size neyi haber verdi, size hangi mucizeyi getirdi?' diyen yalanlayıcılar olmasaydı beni göremeyecektin. Allah'a yemin olsun ki, görmüş olduklarına rağmen Emîrül-Müminin'i de makamından uzaklaştırdılar, onunla çatışmaya kalkıştılar, ona tuzak kurdular ve onu öldürdüler. Aynı şeyi -selam üzerlerine olsun- atalarım da yaptılar. Onlara inanmadılar, herkesin bildiği gibi onları sihirle ve cinlerin hizmetçileri olmakla suçladılar. Ey İsa! O halde dostlarımıza gördüklerini haber ver. Sakın ola ki düşmanlarımıza bunları anlatma. Yoksa bu makam elinden alınır."

Dedim ki: "Ey efendim, sebat etmem için bana dua et." O, *"Allah seni sebatkâr kılmısaydı beni göremezdin. Doğru yoldasın, bu yolda devam et."* deyince, oradan Allah'a şükür ve hamd ederek ayrıldım.⁽¹⁾

İmam Mehdi'yle (a.s) küçük gaybet döneminde buluşma şerefine ermek hususunda aktarılan rivayetlerden, onun aynı zamanda pak atalarının (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) geleneğine uyararak müminlerin ihtiyaçlarını karşıladığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde bu dönemde büyük gaybetle ilgili bazı itikadî konuları açıklamakta, gaybetiyle bağlantılı bir şekilde sünnet/gelenek hâline gelmiş duaları ve eğitimle ilgili yönlendirme ve öğütleri iletmekte, kendisiyle olan bağlantıları güçlendirmektedir. Zira bu hususlar, İmam'ın (a.s) zuhuru esnasında onun eliyle gerçekleştireceği şeyleri açıklamayı da kapsamaktadır.

Yine bu rivayetlerden, onun her sene hac mevsiminde Mekke'ye geldiği yönündeki rivayete istinaden, müminlerden birçoğunun onunla buluşmaya çalıştıkları sonucu da çıkmaktadır.⁽¹⁾ Hatta bazı rivayetler hac mevsiminde, İmam'ın bazı müminlerle bilfiil buluştuğunu beyan etmektedir. Bazıları da onunla buluşabilmek için dört sefire başvurduğunu, İmam'ın bu konuda samimi olanlarla buluşmaya izin verdiğini belirtmektedir. Örneğin Şeyh Tusî, *el-Gaybe* adlı eserinde şunu rivayet etmiştir:

Muhammed b. Yakup -aradaki senet zincirini atlayarak- Zuhri'den şöyle dediğini nakleder:

Bu işi büyük bir iştiaqla arzuluyordum. Hatta bunu gerçekleştirmek için iyi miktarda bir harcama da yaptım. Amrî adlı sefirine gittim, ona bir süre hizmet ettim ve yanından hiç ayrılmadım. Sonra ona İmam Mehdi'yi sordum. Bana, "Bu isteğine ulaşmanın imkânı yok." dedi. Ben boynumu eğip yalvarınca bana, "Yarın erken saatte gel."

1- el-Kâfi, c. 1, s. 337, hadis: 6; Numanî, *el-Gaybe*, s. 175; Kemalu'd-Din, s. 378, hadis: 2; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 364, hadis: 329.

dedi. Dediği gibi yanına gittim. Beni karşıladığı sırada yanında tüccar görünümlü, insanlar içerisinde en güzel ve hoş kokulu bir genç de vardı.

Ona baktım ve Amrî'ye yaklaştım. Bana işaret edince ona döndüm ve sorular sormaya başladım. O da sorduğum her konuda bana cevaplar verdi. Sonra da yanımdan geçip giderek bir eve girdi. Ev, dikkat çekmeyecek kadar sıradandı. Amrî bana, "Ne sormak istiyorsan şimdi sor, onu bir daha göremezsin." dedi. Başka sorular sormak için yanına gittim. Ancak söylediklerimi işitmedi, eve girmişti. Bana sadece şunları söyledi: "*Yatsı namazını yıldızlar tam çıkana kadar geciktiren kimse melundur, melundur. Sabah namazını yıldızlar kaybolana kadar geciktiren kimse melundur, melundur.*" dedi ve tekrar eve girdi.⁽¹⁾

Küçük Gaybet Döneminin Sona Erdiğinin İlanı

Dördüncü sefirin vefatından altı gün önce, İmam Mehdi'den (a.s) müminlere hitaben bir tevki sadır oldu. Bu tevkide, küçük gaybet döneminin ve İmam tarafından doğrudan atanan sefirler döneminin bittiği ve büyük gaybet döneminin başladığı ifade edilmekteydi. Bildirinin içeriği şu şekildeydi:

Bismillahirrahmanirrahim. Ey Ali b. Muhammed es-Semurî! Allah kardeşlerine, senin ölümün hakkında en büyük ecirler ihsan etsin. Sen altı gün içerisinde öleceksin. İşlerini toparla. Sakın ola ki, senden sonra kimseye yerine geçme vasiyetinde bulunmayasın. Artık büyük gaybet vuku buldu. Zuhur, ancak Allah'ın izniyle uzun bir süre-

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 271, hadis: 236; Tabersî, *el-İhticac*, c. 2, s. 298; Biharul-Envar, c. 52, s. 15, hadis: 13.

den sonra, kalplerin katılaşması ve yeryüzünün zulümle dolmasından sonra olacaktır. Şiilerim, beni gördüğünü iddia edenlerle karşılaşacaklar. Bilin ki, Süfyanî çıkmadan ve büyük çığlık (ses) duyulmadan önce beni gördüğünü iddia edenler, yalancı ve iftiracıdır. Yüce ve büyük olan Allah'tan başka güç ve kuvvet yoktur.⁽¹⁾

Bu, gaybet döneminde İmam'dan sadır olan son tevki olup, büyük gaybete hazırlık aşaması olarak kendisinden istenilen hedeflere doğru harekete geçmenin gerçekleşmesiyle ilgili bir ilan mesabesindeydi. Bu küçük gaybet döneminde İmam (a.s) tarafından, doğrudan ya da sefirleri aracılığıyla insanlara varlığını, imametini ve büyük gaybetinin doğruluğunu ispat eden birtakım nişane ve deliller ortaya konulmuştur. Ki bunlar, muhtelif seçkin ulema tarafından kaleme alınmıştır.⁽²⁾

Böylece söz konusu gaybet döneminde ümmetin, onun varlığından nasıl yararlanacağı ve İmam'ın, onların gidişatını perde arkasından nasıl koruyup kolladığı açıklık kazanmıştır. Ayrıca İmam, bu büyük gaybet döneminde meydana gelen olaylarla ilgili olarak fakihlere müracaat edilmesini emretmiş ve varlığının yeryüzü ehli için aman/güven vesilesi olduğunu dile getirmiştir.⁽³⁾ İmamlar çağında yaşamış olanların dönemi bitip, yerine gaybet asrına ve niyabet önderliği düşüncesine

1- Kemalu'd-Din, s. 516; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 242; el-İhticac, c. 2, s. 297.

2- Burada örneğin Kuleynî'nin (r.a) *el-Kâfi* adlı eseri, Ehl-i Beyt'in (a.s) fıkıh, akait alanındaki mirasının en önemli kaynaklarından olup, küçük gaybet döneminde yazılmıştır. Çünkü Şeyh Kuleynî (r.a) hicrî 329 senesinde vefat etmiştir ki bu sene Şeyh Semurî'nin vefat ettiği yani küçük gaybetin sona erdiği senedir.

3- Bunu İshak b. Yakup'un sorduğu sorulara cevap verdiği tevkide açıklamıştır. bk. Kemalu'd-Din, s. 483, hadis: 4; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 290, hadis: 281; el-İhticac, c. 2, s. 281; el-Haraic, c. 3, s. 1113, hadis: 30.

alışmış bir neslin ortaya çıkması gibi ümmet, büyük gaybet dönemine girmeye hazır bir hâle gelmiştir.⁽¹⁾

1- Tarihu'l-Gaybeti's-Suğra, s. 630-654. Kitapta İmam Mehdi'nin Semurî'ye hitaben gönderdiği mübarek tevki konusunda önemli açıklamalar bulunmaktadır.

Dördüncü Bölüm

- **İmam Mehdi'nin (a.s) Büyük Gaybeti ve Nedenleri**
 - **İmam Mehdi'nin (a.s) Büyük Gaybet Dönemindeki Uygulamaları**
 - **Büyük Gaybet Döneminin Görevleri**
-
-

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) BÜYÜK GAYBETİ VE NEDENLERİ

İmam'ın (a.s) Faaliyetinin Genel Çerçevesi

İmam Mehdi'nin (a.s) faaliyetinin büyük gaybet dönemindeki genel hedefi; İslam ümmetini korumak, ümmeti zuhuruna hazırlamak, zulüm ile adaletsizliği ortadan kaldırmak suretiyle önemli ve büyük görevini yerine getirmek, yeryüzünün her köşesinde adil-ilahî devleti kurmak ve halis tevhidî bir toplum tesis etmektir.

Bir başka ifadeyle İmam'ın (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) büyük gaybet dönemindeki hayatının genel çerçevesi, zuhuruna hazırlık yapmaktır. Bu hazırlık; imanlı insanları himaye etmeyi, imanlarını korumayı, halkın çalışmalarını sağlamlaştırmayı, faal halde kalmalarını sağlamayı, çağdaşı olduğu ardı ardına gelen nesiller boyu onları geliştirmeyi ve son ilahî risaleti sapmalardan korumayı kapsamaktadır. Ayrıca İmam (a.s), küçük gaybet dönemindekinden çok daha gizli yollarla bunları gerçekleştirmekle birlikte, mümkün olduğu kadar diğer kendi imamet görevlerini de yerine getiriyordu. Böylece bulutlarla kaplanan güneşten yararlanılabildiği gibi, İmam Mehdi'nin (a.s) varlığından da yararlanılmaktadır.

İmam'ın (a.s) büyük gaybet dönemindeki tutumuna yönelik bu genel hedefini, onun bu gaybet sırasındaki faaliyetleri hakkında elimize ulaşan rivayetlerde açıkça görmekteyiz.

Bu faaliyetlerle ilgili örneklere değinmeden önce gaybetin hikmeti, sırları ve nedenleri konusunda rivayet edilen hadis-i şeriflerin işaret ettiği bazı şeylere genel olarak bir göz atacağız. Çünkü zuhura ortam hazırlamak, gaybete yol açan nedenlerin izalesiyle mümkündür. Bu yüzden gaybetin nedenlerine muttali olmak, İmam Mehdi'nin (a.s) faaliyetlerinin doğasına ışık tutulmasını sağlayacaktır.

Hadislere Göre Gaybetin Nedenleri

Bir grup hadis, gaybetin vuku bulmasının nedenlerini ele almaktadır. İlk olarak hadislerden, değindikleri nedenlere istinaden birtakım örnekler zikredeceğiz. Bunun yanı sıra bu örneklerin her biri için, hadisçilerin farklı senetlerle rivayet ettikleri birçok benzer yanları bulunduğuna işaret edeceğiz:

1- Südeyr babasından, o da İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet eder:

"Bizden çıkacak olan Mehdi'nin uzun sürecek bir gaybet dönemi olacaktır." İmam'a (a.s), "Ey Allah Resulü'nün oğlu, bunun nedeni nedir?" diye sorduğumda buyurdu ki: "Çünkü yüce Allah peygamberlerin gaybetleri sırasındaki sünnetlerini/geleneklerini, onun hakkında da uygulamak istedi. O hâlde ey Südeyr, peygamberlerin gaybetleri süresince onun da gaybetinin olmasından başka çare yoktur. Yüce Allah şöyle buyurur: '**Şüphesiz bir hâlden bir hâle geçersiniz.**'⁽¹⁾ Yani sizden öncekilerinin sünnetleri."⁽²⁾

Abdullah b. Fazl el-Haşimî de şöyle rivayet eder:

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu işittim: "*Bu işin sahibinin mutlaka bir gaybet dönemi olacaktır. Batıl ehli her-*

1- İnşıkak, 19.

2- Kemalu'd-Din, s. 480; İlelu's-Şerayi, c. 1, s. 245, hadis: 7.

kes bu dönemde şüphe içine düşecektir." İmam'a (a.s), "Kurbanın olayım, neden peki?" diye sorduğumda şöyle buyurdu: "Size açıklamamız için izin verilmediği bir nedenden dolayı." dedi. Dedim ki: "Peki, gaybetinin hikmeti nedir?" Buyurdu ki:

Onun gaybetindeki hikmet, yüce Allah'ın kendisinden önceki hüccetlerinin gaybetlerindeki hikmetle aynıdır. Nasıl ki Hızır'ın (a.s) gemiyi delmesi, küçük yaştaki erkek çocuğunu öldürmesi ve duvarı yeniden yapması gibi getirdiği şeylerdeki hikmet onun Musa'dan (a.s) ayrılması anında ortaya çıktıysa İmam Mehdi'nin (a.s) kayboluşundaki hikmet de ancak onun zuhurundan sonra ortaya çıkacaktır.

Ey Fazl'ın oğlu! Bu, Allah'ın işlerinden bir iş, sırlarından bir sır ve gayblarından bir gaybdır. Yüce Allah'ın hakim olduğunu bildikten sonra, her ne kadar bunun nedeni açık olmasa da bütün fiillerinin hikmet üzere olduğuna inanırız.⁽¹⁾

2- Zürare, İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) şöyle rivayet eder: "Mehdi, zuhur etmeden önce kaybolacaktır." Ben, "Niçin?" dediğimde ise karnını göstererek, "Endişe ettiği için." buyurdu. Zürare der ki: "Yani öldürülmekten endişe ettiği için."⁽²⁾

Konuya ilgili bir başka rivayet de Abdullah b. Ata'nın İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) rivayet ettiği şu hadistir: Abdullah şöyle der: "İmam'a, 'Senin Irak'taki Şiîlerin çoktur, Ehlibeyt'in içinde benzerin yoktur. Niçin ayaklanmıyorsun?' diye sorunca bana şöyle buyurdu: "Ey Abdullah b. Ata! Sen cahillerin sözünü kabullenmişsin! Allah'a andolsun ki, ben sizin sahibiniz değilim." Ben, "Peki, bizim sahibimiz kimdir?" diye sorduğumda ise İmam (a.s) şöyle buyurdu:

1- Kemalu'd-Din, s. 481; İlelu'ş-Şerai, c. 1, s. 245, hadis: 8; el-İhticac, c. 2, s. 140; el-Haraic, c.2, s. 956.

2- İlelu'ş-Şerayi, c. 1, s. 246, hadis: 9; Numanî, *el-Gaybe*, s. 176, hadis: 6; Seyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 234, hadis: 279.

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

İnsanların doğumunu göremediği kişiyi bekleyin. İşte o sizin sahibinizdir. Biz Ehlibeyt'ten, halkın arasında parmakla gösterilecek ya da insanların dilinde dolaşacak düzeye ulaştığında zulüm veya kıskançlık yüzünden öldürülmeyen kimse yoktur.⁽¹⁾

3- Hasan b. Mahbub b. İbrahim el-Kerhî şöyle rivayet eder: İmam Cafer Sadık'a (a.s) ben -ya da bir başka adam- şöyle dedim: "Allah işlerini düzene soksun; İmam Ali, dininde güçlü değil miydi?" İmam, "*Evet.*" dedi. Ben, "Öyleyse niçin bir topluluk ona karşı ayaklandı da onları bu işlerinden menetmedi? Bu hususta onu engelleyen neydi?" dedim. İmam (a.s) buyurdu ki: "*Allah'ın kitabındaki bir ayet onu menetti.*" Ben, "Hangi ayettir o?" diye sorduğumda İmam şöyle buyurdu:

Yüce Allah'ın, "**Birbirlerinden seçilip ayrılmış olsalardı, onlardan kâfir olanları elbette elim bir azapla azaplandırırdık.**" şeklindeki ayeti. Yüce Allah'ın kâfir ve münafık insanların sulbünde emanet olarak bıraktığı müminler vardır. İmam Ali de o emanetler dünyaya gelsin diye babaları öldürmedi. Mümin emanetler dünyaya gelince de o babalara karşı çıktı ve onlarla savaşmaya başladı. İşte bizim Kaimimiz (Mehdi) de Allah'ın o emanetleri dünyaya gelinceye kadar kesinlikle zuhur etmeyecek, onla dünyaya geldiğinde kendisine karşı çıkkanı öldürecektir."⁽²⁾

4- Yine bir başka hadiste de İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilir:

Allah'a yemin olsun ki, gerçekleşmesi için boyunlarınızı uzattığınız (beklediğiniz) şey iyice ayrılıp seçtiğiniz zamana kadar vuku bulmayacak. Sonra sizden her on kişi-

1- el-Kâfi, c. 1, s. 342, hadis: 26; Numani, *el-Gaybe*, s. 171, hadis: 7.

2- İlelu'ş-Şerayi, c. 1, s. 147, hadis: 3; Kemalü'd-Din, s. 641.

den bir kısmı yok olup gidecek, sadece ender kişiler geriye kalacak.

Ardından şu ayeti okudu:

Allah, sizden cihat edenleri ve sabredenleri bilmeden cennete girebileceğinizi mi sandınız?⁽¹⁾

5- Konuyla ilgili bir başka rivayet de İmam Muhammed Bâkir'dan (a.s) aktarılan şu rivayettir: Şöyle dedi:

Devletimiz devletlerin sonucusudur. Devleti olacak olan hiçbir aile yoktur ki bizden önce yönetime geçmesin. Bizim yaşantımızı gördüklerinde, "Biz de yönetsek bunların yaptığı gibi yaparız." dememeleri için böyle olmuştur. İşte yüce Allah'ın, "**Akıbet muttakilerindir.**" şeklindeki sözü buna işaret etmektedir."⁽²⁾

6- Bir başka hadis de İmam Rıza'dan (a.s) rivayet edilmiştir: Gaybetin nedeninin sorulduğu soruya cevap verirken şöyle demiştir:

Kılıçla kıyam ettiğinde boynunda kimsenin biati olmasın diye.⁽³⁾

Bu anlam, birçok Ehlibeyt İmamından birbirine yakın lafızlarla rivayet edilmiş olup, bunlardan biri de bizzat İmam Mehdi'den (a.s) rivayet edilen hadistir. O, İshak b. Yakub'a sorularının cevabını verirken şöyle demiştir:

...Gaybetin neden vuku bulduğu konusuna gelince yüce Allah şöyle buyuruyor: "**Ey iman edenler! Size cevabı ve-**

1- Himyerî, *Kurbu'l-İsnad*, s. 369, hadis: 1321; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 52, s. 113. Bakara Suresi, 214. ayet.

2- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 472, hadis: 493; Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 384; Fettal Nişaburî, *Ravzatu'l-Vaizin*, s. 265. A'râf Suresi, 128. ayet.

3- Kemalu'd-Din, s. 480, hadis: 4; Uyunu Ahbari'r-Rıza (a.s), c. 2 s. 247.

rildiğinde hoşunuza gitmeyecek olan hususlarda soru sormayın."⁽¹⁾ Atalarımın (onlara selam olsun) hiçbiri yoktur ki, boynunda zamanının tağutlarına biat yükümlülüğü olmasın. Ben zuhur ettiğimde ise, boynumda hiçbir tağuta biat yükümlülüğü olmayacaktır.⁽²⁾

7- İmam Mehdi (a.s), Şeyh Müfid'e yazdığı ilk mektubunda şöyle diyor:

Biz, dünya devleti fasıkların olduğu sürece, Allah'ın bizim ve bu konuda inançlı Şiilerimiz için maslahat gördüğü üzere, zalimlerin evlerinden uzaktaki yerimizde yaşamaktayız.⁽³⁾

8- Şeyh Müfid'e yazdığı ikinci mektubunda da İmam Mehdi (a.s) şöyle diyor:

Şiilerimiz, -Allah onları itaatine muvaffak etsin- üzerlerindeki ahde vefa etmede kalplerini birleştirselerdi bizimle buluşmalarında gecikme olmazdı. Gerçek ve tam bir marifet üzere bizi görme mutluluğu onlara çabucak ulaşırdı. Ancak (Şiilerimizle ilgili) sevmediğimiz şeylerden bize ulaşanlar bizim onlarla bulunmamızı engellemiştir.⁽⁴⁾

Bütün bu örnekler, gaybetin nedenleri hakkında rivayet edilen en önemli hadislerdir. Fakat zikredilen sebepler arasında bazı karışıklıklar da söz konusudur. Sekiz başlık altında bu girift noktalara işaret etmek istiyoruz:

1- Mâide, 101.

2- Kemalü'd-Din, s. 473, hadis: 4; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 290, el-Haraic, c. 3, s. 1115, hadis: 30.

3- Tabersî, *el-İhticac*, c. 2, s. 322; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 53, s. 174.

4- el-İhticac, c. 2, s. 325; ondan naklen *Meadinu'l-Hikme*, c. 2, s. 306 ve *Biharu'l-Envar*, c. 53, s. 176.

1- Daha Önceki Milletlerin Tecrübelerini Derlemek

Yüce Allah'ın yaratıklarının işlerinin yönetilip tedbir edilmesindeki ilahî hikmet, İmam Mehdi'nin gaybetinin daha önceki milletlerin peygamberlerinin gaybetleri ne için meydana geldiyse aynı hikmeti iktiza etmiştir. Çünkü bu milletlerle ilgili vuku bulan hadiselerin aynısı, son risaletin sahibi olan İslam ümmetinde de vuku bulmuştur. Semavî risaletlerin hedeflerinin gerçekleşmesi için, bu ümmetlerin söz konusu hedeflerinin tahakkuku konusunda hazır olmaması nasıl bazı peygamberlerin gaybetini gerektirdiyse, bu durum aynen İslam ümmeti hakkında da geçerlidir. Şöyle ki; son şeriatin hedeflerinin gerçekleşmesi, ümmetin bu hedeflerin gerçekleşmesine uygun hâle gelebilmesi için Hz. Peygamber'in (s.a.a) son vasisi olan İmam Mehdi'nin (a.s) gaybetini gerektirmiştir. Açıktır ki, gaybetin gerçekleşmesi için açıklanan bu sebep mücmel olmakla birlikte, diğer hadislerin ifade ettiği gaybet nedenlerinin genel çerçevesini de teşkil etmektedir.

Bu hadislerde dikkat çeken husus şudur: Bu rivayetler grubuna göre gaybet olayı, ancak gaybet döneminin sona ermesi ve zuhur döneminin başlamasından sonra açıklığa kavuşacak olan, bundan önce açıklanmasına izin verilmeyen ilahî sırlardan biridir. Dolayısıyla hadislerin zikrettiği hususlar, gaybeti gerektiren bütün nedenleri değil sadece bazılarını açıklamakta olup, bunun dışında zuhurdan önce *-en azından herkese-* açıklanması uygun olmayan başka illetler de bulunmaktadır. Böyle olduğu halde onun gaybetine iman etmek, yüce Allah'ın hikmetine iman etmenin bir gereği ve devamıdır. Hakîm olan Allah ise, yaptığı her şeyi ancak kullarının maslahatı için yapar.

2- Güvenlik Faktörü

Nasıl ki ölüm endişesi, Allah'ın peygamberlerinden Musa (a.s) ve İsa (a.s) gibi peygamberlerin gaybetlerine yol açıyorsa,

daha önce de gördüğümüz gibi Abbasî yönetiminin öldürmek için tam bir gayret içinde olduğu İmam Mehdi (a.s) için de son derece açıktır. Söz konusu neden, gaybetin aslı ya da en azından küçük gaybetin meydana gelmesi bakımından geçerlidir.

Bilindiği gibi buradaki amaç, İmam'ın (a.s) varlığının korunmasıdır. Çünkü o, Allah'ın kulları üzerindeki hüccetidir. Yeryüzünün Allah'ın hüccetinden eksik olmaması gerekir ve Allah'ın emriyle insanları O'na hidayet edendir.

Babaları ve dedelerinin de Allah'ın hüccetlerinden olmalarına, yine onların da tıpkı İmam Mehdi (a.s) gibi suikast, işkence ve baskılara maruz kalmalarına, her birinin ya zehirlenerek ya da kılıçla öldürülmesine rağmen gaybetin, canın korunması için sadece On İkinci İmam'a (a.s) has olmasının nedenine gelince,⁽¹⁾ cevap açıktır. Şöyle ki, İmam Mehdi (a.s), Ehlibeyt İmamları'nın (hepsine selam olsun) sonuncusu ve evrensel İslam devletinin kurulmasından sorumlu olduğundan dolayı, yüce Allah onun eliyle İslam'ı bütün dinler üzerinde üstün kılma ve yeryüzünü Salihlere miras bırakma vaadini gerçekleştirecektir. Dolayısıyla bu görev tahakkuk edene kadar, onun varlığının korunması gerekir. Ayrıca Abbasî yönetiminin, onun evrensel ıslah görevinin farkında olması nedeniyle beşikteyken öldürmeye yeltendiğini ve azimli olduğunu da unutmamak gerekir.⁽²⁾

Büyük gaybete gelince, taraftar edinme ve benzeri görevlerin yerine getirilebilmesi için gerekli olan bütün amiller tahakkuk etmediği sürece, bu neden yine etkisini sürdürmektedir.

1- Şeyh Saduk, *el-İtikadat*, s. 99.

2- İlamu'l-Vera, c. 2, s. 297, bab: 5, Gaybetle İlgili Yedi Konudan Birincisi.

Çünkü tıpkı babalarının başına geldiği gibi o da, bu büyük ıslah görevini yerine getirmeden önce zalim yöneticilerin oklarının hedefi hâline gelmeye devam edecektir. Bu durum son derece açıktır. Nitekim İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) yukarıda zikrettiğimiz hadislerin ikincisinde, Abdullah b. Ata'ya yaptığı açıklamalardan bu husus anlaşılmaktadır.

3- Allah'ın Emanetlerinin Ortaya Çıkması Nedeniyle Herkesin Hakka Ulaşmasına İzin Vermek

Allah'ın emanetleri olan müminlerin, kâfir bir topluluğun sulbünden çıkarılması gaybet için bir başka amildir. Belki de bundan maksat, hak dinin herkese ulaşması için bir fırsat vermektir. Böylece İmam Mehdi'nin (a.s) taşımakta olduğu İslamî risaleti, en fazla kimin hak ettiği açıklığa kavuşacaktır. Ayrıca sapkın ekollere mensup olan ve yoldan sapmış kimse-lerin neslinden geriye kalan insanları, Mehdiliğin hedeflerine katarak onların da beklenen Mehdi'nin (a.s) taraftarlarının saf-larına katılmalarını sağlamaktır.

Açıktır ki bu neden, İmam'ın (a.s) zuhurunun gecikmesinin nedenini açık bir şekilde ve doğrudan bizlere izah ettiği gibi, zuhurun kesin amillerinden biri olan bu amilin gerçekleşeceği ana kadar, gaybette bulunmasını da dolaylı yollardan açıklamaktadır. Zira onun zuhuru, sapıklar üzerine acıklı bir azabın inmesine yol açan büyük ıslah görevini uygulamada aniden gerçekleşecektir.

4- Zuhur Neslini Hazırlamak

İmam Mehdi'ye (a.s) inananları ayırıp zuhura hazırlıklı hâle getirmek, gaybeti gerektiren sıkıntılı durumlar içerisinde ta-hakkuk bulacaktır. Bilindiği gibi İmam'a ve gaybetine iman etmek, haddizatında imanın arındırılması ve bu iman üzere

sabit olanların güçlendirilmesi hususunda önemli bir amildir. Çünkü bu, sadece hissedilebilir maddî şeylere inanma esaretinden sıyrılarak, özgürleşme mertebelerinden yüce bir mertebeyi temsil etmektedir. Bu yüzden gaybe iman, Bakara Suresi'nin ilk ayetlerde ifade edildiği üzere muttakilerin sıfatlarından biridir. Nitekim hadisler bu sıfatı, gaybın en somut örneklerinden biri ve özellikle de süresinin uzun olması hasebiyle İmam Mehdi'ye (a.s) gaybeti döneminde yapılacak imana uyarlamaktadırlar.⁽¹⁾

Bu yüzden hadislerde gaybet asrının müminlerine, özellikle de onun açık bir şekilde zuhur etmemesinin yol açtığı akidevî şüphelere rağmen, yüce şeriata ve Mehdilik yoluna bağlılık hususunda sebatkâr olanlarına açık bir övgüde bulunmaktadır.⁽²⁾

Bu nedene binaen gaybetin, İmam Mehdi'nin (a.s) taraftarlarının maddî şeylerin esaretinden özgürleşerek Mehdi'nin büyük ıslah görevini yerine getirmesine yardım etmeye ehil olmalarını sağlayan, gaybe imanı içlerinde kökleştirerek hazırlanmalarında önemli bir amil olduğunu kavramaktayız.

5- Başka Ekollerin Acziyetinin Ortaya Çıkması

Başka düşünce sistemlerinin beşeriyetin mutluluk ve kemalinin sağlanmasında aciz kalışının ispatında, İmam Mehdi'nin (a.s) büyük ıslah görevine olumlu reaksiyon gösterilmesi için insanlık toplumunu layık hâle getirme yönü

1- Kemalu'd-Din, s. 253; Kifayetu'l-Eser, s. 56.

2- bk. İmam Musa Kâzım'dan (a.s) gaybet asrında sebatkâr olan müminlerin nitelikleri hakkında rivayet edilen hadis: "Onlar bizdendir, biz de onlardanız. Onlar İmam olarak bizden razı, biz de Şia olarak onlardan razıyız. Müjdeler olsun onlara, müjdeler olsun onlara! Vallahi, onlar kıyamet gününde bizimle birlikte bizim derecemizdedirler." Kemalu'd-Din, s. 361; Kifayetu'l-Eser, s. 270.

bulunmaktadır. Dolayısıyla bunu kanıtlamak, özellikle de zamanla aslından sapmış ve orijinalitesini kaybetmiş semavî dinlerin ya da diğer maddeci görüşlerin ilkelerinin aldatmalarıyla yakından irtibatlı olan hususlarda, ilahî hedeflerin gerçekleşmesi için söz konusu reaksiyona mani olan engelleri ortadan kaldırmaktadır.

6- Zulmü Reddetme Ruhunu Korumak

İmam Mehdi (a.s), zulüm ve haksızlıkla dolmuş yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Böylece daha önce işaret ettiğimiz gibi, büyük gaybet döneminde yoldan sapmışlar üzerindeki hüccetin tamamlanmasıyla birlikte, zalim yöneticileri ve fesadın hâkimiyetini kılıcıyla ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla İmam'ın (a.s) zuhuru, kararlı bir mücadele yöntemiyle yakından alakalı olup sapmışlarla herhangi bir sulh ya da ateşkes barındırmayacaktır. Bundan dolayı bu özelliğin, ona tâbi olan insanlarda da meydana gelmiş olması gerekir. Belki de hadislerde, *"boyunlarında azgınlara biat yükümlülüğü olmaması için"* şeklinde geçen ifadelerden kastedilen budur.

Açıktır ki bu etkin rol gereği, İmam Mehdi'nin (a.s) kapsamlı ıslah görevini yerine getirmesi için gerekli olan güç ve taraftar kitlesini toplayarak uygun koşulların oluşmasından önce varlığını açık etmesi durumunda, zalimlerin ona yönelik saldırılarının daha şiddetli olmasına neden olacaktır. Bu durumda İmam, ya zalimlerle uzlaşacak ve atalarının yaptığı gibi eylemleri hedefine ulaşmadan bütün faaliyetlerini durduracaktır. Burada, zulmü yeryüzünden bütünüyle ortadan kaldırmakla görevli olan İmamların, zulme karşı sessiz kaldığını gören müminlerde zulmü reddetme ruhunun zayıflaması gibi birtakım tehlikeler de söz konusudur. Ayrıca bu pasif tutum; zalimlerin, onun zulmü ortadan kaldırma misyonunun yol açtığı endişeden kurtulmak amacıyla gerçekleştirdikleri

oyunlarını ve sürekli olarak onu öldürmek üzere yaptıkları çalışmalarını da durdurmayacaktır. Ya da İmam, başarısı için gerekli koşullar sağlanmadan önce görevini tamamlamak üzere harekete geçecektir ki bu, büyük ıslah görevini yerine getirmeden öldürülmesi anlamına gelir.

Bu yüzden büyük ıslah görevini yerine getirmek üzere harekete geçmesi için, gerekli olan uygun koşulların olgunlaşmasından önce ortaya çıkmaktan kaçınmalı ve zuhur ettiğinde başarılı olabilmesi için, gerekli olan koşulların alt yapısını sağlayacak gaybet yönteminde ve gizlenmede ısrarcı olmalıdır.

7- Kendisinin ve Kendisine İnananların İşlerinin Düzene Girmesi

İmam Mehdi'nin (a.s) gaybetinde, hem kendisinin hem de kendisine inananların işlerinin maslahatı/düzene girmesi vardır. Bu, imamet işinin düzene girmesi bakımından gaybet olayındaki ilahî hikmetin yöntemlerinden birini belirleyen mücmel (kapalı) bir nedendir. Belki de bu, şu anlama gelmektedir: Gaybet, altıncı bölümde de belirtildiği gibi Mehdi'lik devriminin hedefleriyle çelişen koşullar içerisinde, İmam Mehdi'nin (a.s) imamet görevini yerine getirebilmesinin en güzel yoludur. Ayrıca Şia'nın ve İmam'a inananların salahu da bu gaybette yatmaktadır. Belki de bunun anlamı, dördüncü maddede de belirtildiği gibi, İmam Mehdi'nin büyük devriminin koşullarına nitelik ve nicelik olarak ayak uydurabilecek bir nesil meydana getirebilmek için, peş peşe gelen mümin nesillerde ve saflarında tekâmül, arınma ufukları açmak olabilir. Ya da bundan kasıt; maslahatlarının, istenen büyük ıslah görevinin tahakkukundan önce yok olmaktan korumakta olduğu veya müminlerin -gaybet dönemini yaşamamaları durumunda- Mehdi'nin (a.s) kıyamı sırasında onu yeterli şe-

kilde desteklemekten aciz olmalarıdır. Nitekim Müslümanların, İmam Hüseyin'in (a.s) kıyâmı sırasında ve ondan önce İmam Hasan'ın (a.s) hilafeti karşısında sergiledikleri tutum yahut babaları İmam Ali'nin (a.s) yönetimi sırasında gösterdikleri tavır bu şekilde olmuştur.

8- Yeteri Kadar Taraftarın Toplanmaması

Son amil ise, İmam Mehdi'nin (a.s) büyük ıslah görevi sırasında nicelik bakımından gerekli olan, nitelik bakımından da istenen sayıda taraftarın bir araya toplanmamasıdır. Zira bu görev, Muhammedî şeriata ve onun hedeflerine yüksek derecede bağlılık gösteren, İslam'ı ve düşmanlarının hilelerini bilen bir taraftar kitlesine ihtiyaç duymaktadır. Ta ki bu sa-yede küfür, şirk, kötülük ve nifaka karşı nihaî çatışmaya girmek için gerekli olan cihat/savaş tecrübesine sahip olsunlar. Bu sebep, dördüncü maddede zikredilen sebebi tamamlayıcı niteliktedir.

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) BÜYÜK GAYBETİNDEKİ UYGULAMALARI

Hadisin başında işaret ettiğimiz gibi, İmam Mehdi'nin (a.s) yaşam tarzı ve büyük gaybet dönemindeki eylemleri, zuhuru hazırlık ve gaybetini gerektiren sebepleri ortadan kaldırılmaya çalışma hedefi etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden ümmeti doğru yola iletme, ardı ardına gelen nesillerin tecrübelerini bir araya getirme, hakkın herkese ulaşması, saf İslam'ın yayılıp korunması için mücadele edenlerin desteklenmesi yolunda çalıştığını söylememiz mümkündür. İmam Mehdi (a.s) bunları yaparken, bir taraftan da zuhur dönemine hazırlık çerçevesinde arıtma ve ayrışma eylemini gerçekleştirmektedir. Başka düşünce okullarının beşeriyetin ulaşmaya gayret ettiği mutluluğu gerçekleştirmekten aciz oluşunu ortaya çıkartmakta, zulmü reddetme ruhunu korumaya yardımcı olmaya ve kendisini öldürmeye çalışanların çabalarını boşa çıkarmaya çalışmaktadır. İmam (a.s), bütün bunları gizli bir şekilde yapmaktadır. Öyle ki bunların bir kısmı, zuhuruyla birlikte açıklık kazanacaktır. Nitekim az önce ifade edilen hedeflerin tahakkukunu sağlayan ve gaybet döneminde neden meydana geldiği bilinmeyen veya ortaya konan sebepleri açıklamakta yetersiz kaldığı olaylar ve hadiselerle ilgili İmam'ın (a.s) rolü netlik kazanacaktır.

İslam Düzenini Koruması

İmam Mehdi (a.s), Şeyh Müfid'e yazdığı birinci mektubunda şöyle buyurur:

...Biz sizin durumunuzdan haberdarız, haberleriniz bize gizli değildir. Biz, birçoğunuzun geçmişteki salih ve mümin kimselerin yolundan yüz çevirip kedilerinden alınan ahdi hiç bilmiyorlarmış gibi nasıl da arkalarını atıp zillete düştüklerini çok iyi biliyoruz. Biz, sizi gözetmekte ihmalkârlık etmiyoruz, sizi unutmamışız da. Eğer böyle olmasaydı, musibetler belinizi büker ve düşmanlar kökünüzü kazırdı...⁽¹⁾

Kuşkusuz Hz. Mehdi (a.s), müminlerin durumunu takip etmekte ve onlarla ilgili her türlü gelişmeleri bilmektedir. Düşmanın onları ortadan kaldırıp yok etme, zayıflatma planlarından haberdar olduğu gibi çeşitli yöntemlerle bu tür tehlikeleri defetmek için gerekli girişimlerde bulunmaktadır. İmam'ın bu gözetmesi; Ehl-i Beyt mektebinin takipçilerini koruma, karşılaştıkları tüm tasfiye saldırılarının şiddetine ve uzun seneler aleyhlerine yürütülen amansız düşünce terörlerine rağmen, varlıklarını sürdürme ve nesiller boyu canlılıklarını devam ettirme olgularını tefsir eden en önemli etkenlerden biridir. Dolayısıyla İmam Mehdi'nin (a.s) bu koruması ve gözetmesi olmasaydı, İslam tarihinin şahit olduğu onca terör eylemleri ve düşünce savaşları, hiç şüphesiz onların varlıklarının ve düşüncelerinin tamamen ortadan kalkmasına sebep olurdu.

1- el-İhticac, c. 2, s. 323, Hz. Mehdi (a.s) tarafından Şeyh Müfid'e gönderilen mektubun bir bölümü; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 53, s. 175, hadis: 8; ondan naklen de *Maadinu'l-Hikme*, c. 2, s. 303.

Öz İslam'ı Korumak ve İctihat Faaliyetini Güçlendirmek

Hız. Mehdi (a.s), büyük gaybetinde de Ehl-i Beyt mezhebinin sırtlandığı sahih İslam'ı korumaktadır. Bu görev, imametın en temel görevlerinden biridir. Bu görevi gaybetinde yerine getirdiğinin en önemli göstergelerinden biri, âlimlerin ve fakihlerin gerçekleştirdiği içtihat faaliyetini gözetleyip düzeltmesi/güçlendirmesi, ya da şu veya bu şekilde batıl bir içtihat üzerinde ittifak etmelerinin önüne geçmesidir.

Çünkü ahkâm hakkındaki bu eser ve naslar, unutulması ya da yanlış yapması mümkün olmayan kimsenin [Mehdi] yanında mevcut olup, terk etmesi ve gizlemesi mümkün olan kişinin nakliyle işitilmiştir. Bu kimselerin unutulması ve gizlemesi mümkün olduğuna göre, ancak ve ancak onların arkalarında bulunan, onların hâllerine tanık olup haberlerini bilen, yanlış yaptıklarında onları düzelten, unuttuklarında ya da hakikatin bilgisini gizlediklerinde onlara hatırlatan masum bir kişinin varlığıyla o duruma düşmeyecekleri garanti altına alınabilir. Zamanın İmamı (a.s) tanınmayacak şekilde onlardan gizlenmişse de onların arasında mevcuttur. Onların hâllerini müşahede eder, haberlerini bilir. Sahip oldukları bilgileri nakletmekten vazgeçerler ya da haktan saparlarsa, takiyye yapma müsaadesi olmaz ve Allah o gerçeği ortaya çıkartır. Hak ortaya çıkıncaya ve hücceti insanlara ispat edinceye kadar onu gizlenmekten meneder.⁽¹⁾

Buradaki ortaya çıkmaktan maksat, herkesi kapsayacak şekilde genel bir ortaya çıkış değil, bazı âlimlerle sınırlı olan/sadece bazı âlimlerin bilebileceği şekilde ve hakkın açıklanması için gerekli olan miktarda bir ortaya çıkıştır. Bu konu-

1- Allame Keracekî, *Kenzü'l-Fevaid*, s. 303.

yu ulema, icma başlığı altında işlemişlerdir. Mesela, Allame Seyyid Muhammed el-Mücahid *Mefatihü'l-Usul* adlı eserinde şöyle demektedir:

... Lütuf kuralı gereği -ki yüce Allah o kaide gereği İmamın atanmasını kendisine gerekli kılmıştır- batıl üzerinde ittifak etmeleri durumunda onları yanlıştan çevirmesi gereklidir. Çünkü bu lütufların ne büyüğüdür. Şayet bu, açık yollarla elde edilemiyorsa o zaman [gizli] sebepler aracılığıyla gerçekleştirilir... İmam'ın (a.s) gaybet zamanında varlığı kesinlikle lütuftur. Dolayısıyla mümkün olan her şey burada sabittir. Çünkü lütfu iktiza eden durum mevcut, buna engel olabilecek herhangi bir durum ise söz konusu değildir. Bu lütfun gerekliliği gaybetten önce sabit olduğuna göre, kaide gereği gaybetten sonra da devam edecektir. Ayrıca tevatür düzeyindeki rivayetler de onun bekasına delalet etmektedir.

Bu husus, Hz. Peygamber'den (s.a.a) ve Ehlibeit İmamları'ndan (a.s) birbirlerine yakın lafız ve anlamlarla nakledilmiştir. Örneğin Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *"Kendisiyle imanın yalanlandığı her bidat için Ehl-i Beyti'min içinden imanı savunacak, hakkı ilan edecek ve hainlerin tuzaklarına karşılık verecek bir veli mutlaka vekil kılınmıştır."*

Yine Resul-i Ekrem'den ve Ehl-i Beyt'ten gelen rivayetlerden birinde şöyle denmektedir: *"Onların her halefi arasında aşırıların tahrifini, bozguncuların/yalancuların iddiasını ve cahillerin tevlinini/yanlış yorumunu dinden uzaklaştıracak bazı adil kimseler vardır."*

Ehl-i Beyt'ten çok sayıda nakledilen bir rivayette de şöyle geçer: *"Yeryüzünde Allah'ın âlimi eksik olmaz. Müminler bir şey ilavede bulunurlarsa onları hakka yöneltir, bir şey eksiltirlerse onu tamamlar. Bu olmasaydı işleri karışır, hakla batılı birbirinden ayıramazlardı."*

Emirü'l-Müminin İmam Ali'den (a.s) gelen bir rivayette şöyle denmiştir: *"Allah'ım! Sen yeryüzünü, hüccet ile Kaim olacak birinden eksik bırakmazsın. Hüccetlerin ve delillerin yok olmasın diye bu Kaim ya zahir ve herkesin bileceği, göreceği biri olur ya da korkudan gizlide olan biri..."* Bazı rivayetlerde de şu nakledilmiştir: *"Yeryüzün; yarattıklarının üzerinde, onları dinine iletecek ve ilmimi öğretecek bir hüccetine muhtaçtır. Ta ki hüccetin yok olmasın ve kendisiyle hidayete erdirdikten sonra veli kullarının tâbileri sapmasınlar. Bu hüccet ya zahir olur ve kendisine itaat edilmez ya gizli olur ya da beklenen. İnsanların hidayet üzere olmaları durumunda şahsı onlardan gaybete çekilirse, onun ilmi ve adabı müminlerin kalbinde sabittir ve onlar ona amel ederler."*

Allah Teâlâ'nın **"Sen sadece bir uyarıcısın, her kavim için bir yol gösterici vardır."** ayetinin tefsiriyle ilgili olarak gelen birçok rivayette, *"Uyarıcı Resulullah'tır (s.a.a) ve her çağda insanları Peygamber'in getirdiğine ileten bizden bir imam vardır."* denmiştir. Ehl-i Beyt İmamları'ndan ayet hakkında gelen bazı başka rivayetlerde ise şöyle denmiştir: *"Valahi kıyamet gününe kadar bizden hiç kimsenin gelmediği bir gün olmaz."*

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: *"Yüce Allah'ın yarattığı ilk günden beri yeryüzü, kendisi için kullarına hüccet olacak bir kimseden boş kalmamıştır. Bu hüccet ya zahir ve tanınan olur ya da gizli ve saklı. Kıyamet gününe kadar da eksik kalmayacaktır. Bu olmasaydı, Allah'a ibadet edilmezdi."* Oradakiler, "İnsanlar, gizli olandan nasıl faydalanırlar ki?" diye sorduklarında İmam (a.s) şöyle buyurdu: *"Üzerini bulut örttüğünde güneşten nasıl yararlanıyorlarsa öyle yararlanırlar."*

İmam Mehdi'den (a.s) şöyle rivayet edilmiştir: *"Benim gaybetim sırasında benden yararlanmak, bulutlar nedeniyle güneşin gözlerden perdelenmesine rağmen insanların ondan yarar-*

lanmaya devam etmelerine benzer. Ben yeryüzü ehlinin emanıyım, tıpkı yıldızların gökyüzü ehlinin emanı olduğu gibi."

Bu anlamdaki rivayetler sayılmayacak kadar çoktur. Bunun gereği olarak da gaybet döneminde, İmam tarafından insanların batıldan çevrilmesi ve hakka yönlendirilmesi gerçekleşmiş olur. Bundan maksat, bulut hadisinin ifade ettiği gibi [bulutun arkasındaki güneşten yararlanıldığı gibi İmam'dan yararlanılması], bu işin açık değil de gizli sebepler aracılığıyla gerçekleşmesidir. Açık sebepler aracılığıyla desteklememesi ise kesinlikle olmaz. Bu durum, İmam'ın hakkı ilan etmesini içeren bazı hadislerle çelişmez. Çünkü bu, bir işi sebebine dayandırmak babındandır...⁽¹⁾

Gaybet Asrında Fakihleri Desteklemek

Küçük gaybet döneminde "özel sefirlik ve naiplik" sisteminde de bahsederken işaret ettiğimiz gibi bu sistem, ümmetin büyük gaybet döneminde ortada duran bir önder olarak İmamların temsilcileri olan adil fakihlere müracaat etmesine bir adımdı. Nitekim İmam Mehdi (a.s), İshak b. Yakup'a yazdığı mühürlü yazısında onlara başvurulmasını istemişti:

Olaylarla ilgili bizim hadislerimizi rivayet edenlere müracaat edin. Zira onlar, sizin üzerinizde hüccettir, ben de Allah'ın onlar üzerindeki hüccetiyim."⁽²⁾

Ehl-i Beyt İmamları (onlara selam olsun) daha önce büyük gaybet döneminde ulemanın bu önemli rolüne değinmiş olup, örneğin İmam Ali Hadi'den (a.s) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

1- Mefatihul-Usul, s. 496-498, İcma babı.

2- Kemalu'd-Din, s. 484, h: 4; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 247,291.

Mehdi'nin (ona selam olsun) gaybetinden sonra ona çağırın, ona götüren yolda rehberlik eden, onun dinini Allah'ın hüccetleriyle savunan, Allah'ın zayıf kullarını şeytanın dikenli yollarından ve Nasibîlerin tuzaklarından kurtaran âlimler olmasaydı, dininden dönmeyen kimse kalmazdı. Ancak tıpkı gemi sahibinin gemi içindekilere sahip çıkması gibi onlar da Şiîler içerisindeki zayıfların kalplerini muhafaza ederler. İşte onlar Allah katındaki en faziletli kimselerdir.⁽¹⁾

İmam Mehdi'nin (a.s), "*Onlar sizin üzerinizdeki hüccetimdir, ben de onlar üzerinde Allah'ın hüccetiyim.*" şeklindeki sözünden çıkan sonuç; adil fakihlerin ümmetle İmam (a.s) arasında vasıta oldukları anlamına gelir. Bir başka ifadeyle onların bazıları -özellikle de ümmeti yönlendirme noktasında özel bir yere, ona önderlik etme konusunda özel fikrî bir konuma sahip olanlar- İmam'ın (a.s) bilhassa ümmetin yönelimi ve İslam'ın seyrine tesir edebilecek hususlarda doğrudan ya da dolaylı desteklemesine/düzeltilmesine maruz kalırlar. Dolayısıyla İmam (a.s), bu ümmetin lehine olacak şekilde ya da onu perişan edecek tehlikelere karşı koyacak müdahalelerde bulunur. Birçok rivayet, bu müdahalelerin bir kısmını naklederken birçoğunu da nakletmemiş ya da kitaplara geçmemiştir. Ayrıca bunlardan bir kısmı, ya doğrudan müdahaleler yoluyla ya da bazı dostları aracılığıyla dolaylı yollardan gerçekleşmiştir.⁽²⁾

1- el-İhticac, c. 2, s. 260; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 12, s. 6.

2- Şeyh Kerimî el-Cehrumî, bu rivayetlerin büyük bir bölümünü Arapçaya "*Riayetu'l-İmami'l-Mehdi li'l-Meraci ve'l-Ulemai'l-A'lam* (İmam Mehdi'nin Mercileri ve Seçkin Ulemayı Koruması)" başlığıyla yayınladığı kitaba müracaat edilebilir. Daru Yasin, Beyrut. Ayrıca aynı kitabın Kum'da basılmış Farsça orijinali de mevcuttur.

Büyük Gaybetinde İmam'ın (a.s) Ashabı

Birçok hadis-i şeriften, İmam Mehdi'nin (a.s) bir grup samimi dostlarının olduğu ve her asırda onlardan bazılarıyla büyük gaybetinde sürekli olarak bulunduğu sonucu çıkmaktadır. Bazı hadisler onların sayısının otuz kişi olduğunu açıklar. Şeyh Kuleynî *el-Kâfi* adlı eserinde ve Şeyh Tusî *el-Gaybe* adlı eserinde İmam Cafer Sadık'a (a.s) dayanan senetle şu hadisi rivayet etmişlerdir:

Bu emrin sahibi mutlaka gaybete çekilecek ve gaybetinde de mutlaka (halktan) uzaklaşacaktır. Medine (onun yerleşeceği) ne güzel bir menzildir ve otuz kişi asla korkmayacaktır.⁽¹⁾

Şeyh Kuleynî yine kendi rivayet zinciriyle İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

Mehdi'nin biri kısa, diğeri uzun olmak üzere iki gaybeti olacaktır. Birinci gaybetinde onun yerini Şiasından havastan başkası, sonraki gaybetinde ise onun çok özel velilerinden başkası bilemez.⁽²⁾

Bazı hadisler ise Hızır'ın (a.s) gaybetinde İmam Mehdi'ye (a.s) eşlik ve arkadaşlık ettiğini belirtmiştir.⁽³⁾

Belki de İmam (a.s), müminlerin korunup himaye edilmesi, ulemanın desteklenip doğru yola sevk edilmesi, imanî varlığa yönelik tehlikelerin defedilmesi, İslamî toplumların dı-

1- Halebî, *Takribu'l-Maarif*, s. 431; el-Kâfi, c. 1, s. 340, hadis: 16; Numanî, *el-Gaybe*, s. 194, hadis: 41; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 162, hadis: 121; Halebî, *Takribu'l-Maarif*, s. 190.

2- Halebî, *Takribu'l-Maarif*, s. 431; el-Kâfi, c. 1, s. 340; hadis: 19; Numanî, *el-Gaybe*, s. 175, hadis: 1, 2; *Takribu'l-Maarif*, s.190.

3- Kemalü'd-Din, s. 390, hadis: 4; el-Haraic, c. 3, s.1174; hadis: 68.

şında bile zuhuruna hazırlıklı kılınacak ve gerekli amillerin alt yapısını hazırlayacak şekilde olaylara yön vermesi gibi daha önce değindiğimiz imamet görevleriyle ilgili konularda, samimiyetin en yüce mertebelerine sahip olan bu kişilerden yardım alacaktır.

Büyük Gaybetinde Müminlerle Buluşması

İmam'ın büyük gaybeti sırasındaki hayatı, onun her asırda sadece kendisine samimiyetle bağlı sınırlı miktarda dostuyla buluşmadığını, bilakis bu buluşmaların -sürekli olmasa bile- başkalarını da kapsadığını bizlere açıklamaktadır. Zira onun büyük gaybeti döneminde görüldüğüne dair özel haberler çok miktarda olup tevatür derecesini aşmaktadır. Bunları ele alıp incelediğimizde, bunları rivayet edenlerin tamamının yalan söylemelerinin ya da hata yapmış olma ihtimallerinin bulunmadığı görülür.⁽¹⁾ Mirza Nurî, bu hadislerden yüz kadarını *en-Necmu's-Sakıb* adlı eserinde naklederken, diğer kaynaklarda bulunan hadisler bu sayıyı çok aşmaktadır. Bunun yanında her ne kadar güvenilir kişiler arasında konuşulmuş da olsa, kaynaklarda kaydedilmemiş ve rivayet edilmemiş çok miktarda görüşmeler gerçekleşmiştir. Dolayısıyla dile getirmeseler ve ebediyete kadar saklasalar bile İmam Mehdi'nin (a.s), dünyanın dört bir tarafında kendisine inananlarla bu-

1- bk. Tarihu'l-Gaybeti's-Suğra, s. 640 ve sonrası ile Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra, s. 107. Seyyid Sadr, bu iki kitabında İmam'la (a.s) büyük gaybet döneminde görüşme meselesini ele almış, bu durumun, İmam Mehdi'nin (a.s) Şeyh Semurî'ye yazdığı mühürlü mektubunda kendisini büyük gaybet döneminde gördüğünü iddia edenlerin yalanlanması talimatını vermesiyle çelişki arz etmeyeceğini söylemiştir. Ayrıca Mirza Nurî de *en-Necmu's-Sakıb* adlı eserinin yedinci babında, Allame Meclisi Biharu'l-Envar adlı eserinde ve diğer âlimler, İmam'la (a.s) büyük gaybet döneminde buluşmanın imkânını ispat etmişlerdir.

luştığı kesindir. Hatta rivayet edilmeyen buluşmalarının rivayet edilenlerden çok daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Bu görüşmeler, tıpkı ataları Ehl-i Beyt İmamları'nın (onlara selam olsun) hayatları boyunca yaptıkları gibi maddî ve manevî konularda müminlerin ihtiyaçlarını gidermek, eğitimle ilgili öğütleri ve derin ilahî bilgilerle ilgili konuları açıklamak ya da sahih şer'i hükümler hakkında tembihlerde bulunmak gibi İmam'ın (a.s) her asırdaki görevlerini kapsamaktadır.

Onun Varlığına Olan İmanın Sağlamlaşması

Bu görüşmelerden, şu ana kadar anlattıklarımızın yanında onun varlığına imanı kökleştiren, bunu daha da sağlam hâle getiren, müminlerin onun zuhuruna hazırlığını destekleme sadedinde her asırda kendisinin varlığına yönelik şüphelerin izalesi gibi konularda odaklandığı da ortaya çıkmaktadır. Özellikle de bu görüşmelerin büyük çoğunluğu, genellikle İmam'dan (a.s) başkasından çıkması mümkün olmayan dakik ilmî izahlar ya da insanı şaşkına çeviren kerametler gibi birtakım şeylerle yan yana gelmektedir. Bu durum, onun kimliğiyle ilgili hiçbir şüpheye meydan vermemektedir. Bu görüşmeler genellikle bizzat İmam'ın (a.s) inisiyatifıyla ve onunla karşılaşma şerefine nail olan kimselerin, bu hususta gösterdiği sadakat ve ihlasın üzerinden geçen -ve bazen uzun süren- bir müddetten sonra hiç beklemediği bir şekilde gerçekleşmekte ve sonunda kişi bu isteğine kavuşmaktadır. Nitekim bu buluşma, normalde müminin ihtiyacını gidermek ya da İmam'ın kendisinden beklenen bir işin halli için gerekli olan süre kadar olmaktadır. Genellikle de mümin, görüştüğü şahsın İmam Mehdi (a.s) olduğunu ancak görüşmeden sonra anlamaktadır. Bütün bunlar, söz konusu gaybet döneminde gizlenme ilkesini koruma adına yapılmaktadır.

Hac Mevsiminde Bulunması

Bazı hadisler İmam'ın (a.s) gaybet döneminde her sene hac mevsiminde, kutsal topraklara geldiğini bizlere açıklamaktadır. Açıktır ki hac mevsimi, dünyanın dört bir tarafından gelen Müslümanlarla buluşmak ve onlara çeşitli talimatlar verme hususunda önemli bir fırsat olup her sene gerçekleşen bu olayla o, kendisini insanlara tanıtmadan ya da onlara olağanüstü yöntemlere başvurmadan bunu yaptığı zamanlar olmaktadır.

Onun bu senelik İslamî toplantıya geldiğini ifade eden hadislerde, "*O, hacca gelir, insanları görür. Ancak insanlar onu görmezler.*" denilmektedir.⁽¹⁾

Burada kastedilen, onun görüldüğü sırada kimliğinin bilinmemesidir. Bir başka ifadeyle onu görenlerin, onun Mehdi olduğunu bilmesi anlamında görmemesidir. Nitekim başka birçok rivayet, onu görenlerin onun kim olduğunu tam olarak bilmediğini ve sadece Allah Resulü'nün (s.a.a) zürriyetinden birisi olarak tanıdıklarını ifade etmektedir.⁽²⁾

1- el-Kâfi, c. 1, s. 337, hadis: 6; Numanî, *el-Gaybe*, s. 175; Kemalu'd-Din, s. 351, hadis: 48; Halebî, *Takribu'l-Maarif*, s. 422.

2- bk. Şeyh Saduk'un *Kemalu'd-Din*'de naklettiği rivayete, s. 444, hadis: 18; el-Haraic, c. 2, s. 961.

BÜYÜK GAYBET DÖNEMİNİN GÖREVLERİ

Hadisler, İmam Mehdi'nin (a.s) açıkça ortaya çıkmaması ve kendisine kolayca müracaat edilmemesinin bir sonucu olarak, fitnelerle ve fitnelere karşı mücadele etme konusundaki zorluklarla temayüz eden dönemde, insanın eylemleriyle ilintili hususları kapsayan amelî boyutlar olması hasebiyle gaybet asrının görevlerine önem vermişlerdir.

Bu bölümde söz konusu hadislerin belirlediği şekliyle, bu görevlerin öne çıkanlarını özet bir şekilde, en önemlilerini ve diğer görevlerini somutlaştıracak vazifeleri ise detaylı olarak aktaracağız. Ki bu görevlerin başında, İmam'ın (a.s) zuhuru- nu beklemek gelir. Zira bu konu, birçok yanlış anlamalara neden olmuş bir meseledir.

Diğer başka görevlerin en önemlisi aşağıdaki gibidir:

1- Hz. Mehdi'nin (a.s) kendisine, gaybetine ve zuhurunun kesinliğine yönelik marifetin sağlanması, hayatta olup işleri murakabe ettiğine, insanların yaptıklarına ve durumlarına vâkıf olduğuna, zuhuru için gerekli olan şartların meydana gelmesini beklediğine dair bilincin güçlendirilmesi, bu bilincin sahih naklî deliller ve sağlam aklî burhanlar üzerine inşa edilmesi.

İmam'ın (a.s) gaybet döneminde, açıktan halkın arasında bulunmamasını ve bundan kaynaklanan şüpheleri göz önünde bulundurduğumuzda, bu görevin ne kadar önemli olduğu

ortaya çıkacaktır. Nitekim bu bilgi ve inancın, Müslüman insanı bireysel ve toplumsal planda yapıcı bir ıslah faaliyetine sevk etmesi konusunda elle tutulur bir etkisi vardır. Dolayısıyla bu bilinç; müminlerin ilerlemesiyle sevinen, gerilemesi ve yapıcı ıslah faaliyetlerini ihmal etmesi, ahlak ve kurallara bağlı kalmaması, hâkimiyetini perçinlemek ve insanlığın kurtuluşunu sağlamak hususunda zuhuru için gerekli şartların oluşmasını bekleyen İslamî değerlere bağlılıkta gevşek davrandığını gördüğünde üzülen bir İmamın kendisini koruyup gözetlediğine inanması nedeniyle, yapıp ettiklerinde vicdanî suçur yönünde tesir eden ek bir amildir.

İmam Mehdi'nin (a.s) gaybeti meydana gelmeden önce, bu görevi açık işaretlerle haber veren hadis-i şerifleri gördük. İntizar/bekleme görevinden bahsederken yine başka örnekleri de göreceğiz. Buna bir de gaybet asrında okunması müstehap olan, bu görevi yerine getirmeyi teşvik eden ve İmam'ı daha net bir şekilde tanımayı sağlayan duaları eklemek gerekir. Mesela Kuleynî, *el-Kâfi* adlı eserinde Zürare'nin İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle naklettiğini rivayet eder:

Mehdi, elbette gaybete çekilecektir... O, beklenendir ve o, insanların doğumundan şüphe ettiği kişidir...

Zürare, "Kurbanın olayım, o çağa ulaşırsam nasıl davranayım/neler yapayım?" diye sorunca İmam buyurdu ki:

Ey Zürare! Bu döneme yetişersen şu duayı oku: Allam'ım! Bana kendini tanı; çünkü bana kendini tanıtmazsan elçini tanıyamam. Allah'ım! Bana elçini tanı; zira bana elçini tanıtmazsan hüccetini tanıyamam. Allah'ım! Bana hüccetini tanı, çünkü bana hüccetini tanıtmazsan dinimden saparım.⁽¹⁾

1- *el-Kâfi*, c. 1, s. 337, hadis: 5; Numanî, *el-Gaybe*, s. 170, hadis: 6; Kemalü'd-Din, s. 342, hadis: 24; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 333, hadis: 279.

Hadiste zamanın imamına (Hz. Mehdi) ve onu tanımanın sonuçlarına imanın itikadî temellerine işaret vardır.

2- Hadislerin, gaybet asrının müminleri için vurguladığı önemli görevlerden bir diğeri; beklenen Mehdi ile olan vicdanî bağı güçlendirmek, onun yüce hedefleriyle pratik bir etkileşime girmek ve onları savunmak, onun önderliğine dair derin vicdanî bir bilince sahip olmaktır. Bunlar, hadis-i şeriflerde İmam'a (a.s) karşı Allah'ın onu koruması, ona zafer bahşetmesi, ortaya çıkışını hızlandırması, düşmanlarını yok etmesi şeklinde dua etmenin gerekliliği ondan taraf sadaka verilmesi, ziyaret-namesinin okunmasına özen gösterilmesi gibi zikredilen görevlerin büyük bir bölümünde teyit edilen hususlardır. Ayetullah Seyyid İsfahanî, *Mikyalu'l-Mekarim fi Fevaidi'd-Dua li'l-Kaim* adlı eserinde ve yine *Vezaifu'l-Enam fi Gaybeti'l-İmam* kitabında bu hadisleri bir araya getirmiştir.

3- İmam Mehdi'nin (a.s) temsil ettiği Ehl-i Beyt çizgisini ihya etmek.⁽¹⁾ Bu, Ehl-i Beyt'in müdafaa etmekte olduğu arı-duru İslam ile amel etmeyi, onların düşüncelerini yaymayı, mazlumiyetlerini tanımayı, onları dost edinip düşmanlarından beri olmayı, öğütlerini tutmayı, miraslarına ve öğretilerine bağlı kalmayı gerektirir. Bununla birlikte tağut ve hükümetlerini hiçbir işte başvurulacak merci olarak görmemeyi, Ehl-i Beyt'in gaybet çağında insanlar üzerinde hüccet tayin ettiği adil fakihlere müracaat etmeyi ve açıkça aşağıdaki hadiste de belirtildiği gibi sadece Allah'tan yardım dilemeyi içermektedir:

Onlardan (Ehl-i Beyt İmamları'ndan) hiçbir (imamın) kalmadığını gördüğünüzde Allah'tan yardım isteyin. Üzerin-

1- el-Kâfi, c. 2, s. 176, hadis: 2; Şeyh Müfid, *el-İhtisas*, s. 29; Kemalu'd-Din, s. 664. Ayrıca hadiste İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) Ehl-i Beyt'in çizgisini ihya etmeye çalışan kimselere yüce övgüler vardır. bk. Şeyh Saduk, *Maani'l-Ahbar*, s. 180.

de olduğunuz sünneti dikkate alıp ona uyun. Daha önce sevmekte olduklarınızı sevmeye devam edin, sevmediklerinize karşı nefretinizi sürdürün. Ferec ve kurtuluşun gelmesi ne kadar da süratlidir.⁽¹⁾

4- İmanî yapının güçlendirilmesi, arı-duru İslamî olan hakkı tavsiye etmek ve sabrı öğütlemek. Bu, gaybet çağının kapsamında olan zorluklar nedeniyle önemle üzerinde durulan görevlerdendir. Bir de Ehl-i Beyt (hepsine selam olsun) metodu üzerinde sebat göstermek:

İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki, İmamları gaybete çekilecek. O dönemde bizim çizgimiz üzerinde sebat edenlere müjdeler olsun!...⁽²⁾

Bunlar gaybet çağıyla ilgili en bariz görev ve mükellefiyetlerdir. Ayrıca Hz. Mehdi'ye (a.s) ortamı hazır hâle getirme hareketine destek vermek, Süfyanî fitnessinden kaçınmak ya da zuhur anı gelmesine yakın dönemde bazı alametlerin baş göstermesinde son derece dikkatli davranmak gibi özel mükellefiyetler de bulunmaktadır.

Bu hızlı değerlendirmeden sonra en önemli mükellefiyet olan ve yukarıda sayılan görevlerin çoğunu ihtiva eden bekleme/intizar vazifesinden bahsetmeye geçelim.

Beklemenin Önemi

Hadisler, genel anlamıyla önde gelen müsdaklarından biriymiş gibi Mehdevî zuhura uyarlanabilecek ve özellikle de "İmam'ın zuhurunu beklemeye" uyan etkilerin büyüklüğünü

1- Kemalu'd-Din, s. 328, hadis: 8; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 51, s. 136, hadis: 2.

2- Kemalu'd-Din, s. 330, hadis: 15; *Biharu'l-Envar*, c. 52, s. 145, hadis: 66.

tekit ve önemle vurgulamaktadır. Bunların bazıları bu bekleme-
meyi, müminin en üstün ibadeti olarak nitelemiştir. Örneğin
İmam Ali'den (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

Müminin en üstün ibadeti, Allah'ın ferec ve kurtuluşu
beklemektir.⁽¹⁾

Müminin ibadeti, mutlak manada Müslüman'ın ibadetinden
şüphesiz daha üstündür. Böylelikle beklemek, dünyayla ilgili
herhangi bir şeye rağbet göstermek şeklinde değil de, Allah'a
kulluk etme gayesi güdüldüğü takdirde üstün ibadetlerin en
yücesidir. Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s), Hz. Mehdi'nin
(a.s) zuhurunu bekleme konusunda bu hususa (bekleme ey-
leminin, yüce Allah'a yaklaşmanın en güzel vesilelerden biri
olduğuna) işaret ederek şöyle buyurmuştur:

Mehdimizin gaybetinde zuhurunu bekleyen ve zuhurun-
da da ona itaat eden Şiîlerine ne mutlu! Onlar Allah'ın,
üzüntü ve korkusu olmayan dostlarıdır.⁽²⁾

İşte bu yüzden kurtuluşun beklenmesi, İmam Seccad'ın (a.s)
da dediği gibi "en büyük kurtuluştur."⁽³⁾ O, bekleyen kişiyi
Allah'ın veli kulları arasına dâhil etmektedir.

Hadis-i şerifler, zamanının gaip İmamının zuhurunu sıdk ile
bekleyen müminin, ihlasını güçlendirdiğini ve imanını şüp-
heden kurtardığını ifade etmektedir. İmam Cevad (a.s) şöyle
demektedir:

...Onun gaybet süresi uzun olacaktır. Bu nedenle *ihlâşl*

1- Berkî, *el-Mehasin*, c. 1, s. 291, hadis: 440; ondan naklen *Biharu'l-Envar*,
c. 52, s. 131, hadis: 33.

2- Kemalü'd-Din, s. 357, hadis: 54; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 52,
150, hadis: 76.

3- Kemalü'd-Din, s. 320, hadis: 2; el-İhticac, c. 2, s. 48-50.

insanlar onun çıkışını bekleyecek, şüphede olanlar inkâr edecektir..."⁽¹⁾

İntizar/Beklemek, yüce Allah'a olan iman ve ihlası, O'nun hikmetine olan güveni ve kullarına olan korumasını güçlendirdiğine göre, Allah'a yönelik hüsnü zannın bir alametidir. Bu yüzden hadislerin bekleme eylemini "*Amellerin Allah'a en sevimli olanı*"⁽²⁾ şeklinde tavsif etmesinde garipsenecek bir durum yoktur. Ayrıca Peygamberimizin de (s.a.a) buyurduğu gibi bu amel, "*Ümmetimin amellerinin en üstünüdür.*"⁽³⁾

Beklemek, insanın Rabbiyle olan irtibatını ve bağını güçlendirir. Allah'ın kendi işinde galip ve her şeye muktedir olduğuna, yarattıklarının işini onlara duyduğu rahmetle düzenlediğine dair amelî imanı muhkem kılar. Bu, insanın salah ve kemal zirvelerine doğru uçmasını barındıran önemli sonuçlardır. Yine bu, şer'i ahkâmın birçoğunun ve dinî ibadetlerin tümünün hedefi olduğu gibi, kabul edilmesinin de şartıdır. Dolayısıyla beklemenin sağlamaştırdığı halis tevhidî imana dayanmadığı sürece, ibadetin hiçbir kıymeti yoktur. Bu, hadislerin zikrettiği önemli sonuçlardan biridir. Nitekim bunu İmam Cafer Sadık (a.s) da şöyle dile getirmiştir:

Size, Allah'ın kendisi olmadan ibadet ve amelleri kabul etmeyeceği şeyi haber vereyim mi?... Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve resulü olduğuna şahadet etmek, Allah'ın emrettiklerini kabullenmek, bizim (Ehl-i Beyt İmamları) velayetimize bağlı olmak, düşmanlarımızdan uzaklaşmak, İmamlara teslim olmak,

1- Kemalu'd-Din, s. 378, hadis: 36; Kifayetu'l-Eser, s. 279.

2- Şayh Saduk, *el-Hısal*, c. 2, s. 610-616, hadis: 10; Kemalu'd-Din, s. 616; Tuhefu'l-Ukul, s. 100-106.

3- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c. 1, s. 39, hadis: 87; ondan naklen Biharul-Envar, c. 52, s. 122, hadis: 2.

takvalı olmak, çalışmak, mutmain olmak ve Mehdi'yi (a.s) beklemektir...⁽¹⁾

Hadisler gerçek anlamda beklemenin -daha önce zikrettiğimiz şeylerin yapılması şartıyla- bekleyen kişiyi, İmam Mehdi'nin (a.s) ashabından olma makamına erdirdiğini açıklamaktadır. Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s), bu hususa daha önce aktardığımız hadisin devamında işaret etmektedir:

Mehdi'nin ashabından olmaktan sevinç duyan, beklesin.

Ayrıca beklemek, bu cihadî arkadaşlığın ecrini de kazandırmış oluyor. Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) bunu şu sözleriyle açıklamaktadır:

Aranızda onu beklerken ölenlerin yeri, Mehdi'nin çadırıdır...⁽²⁾

Yine İmam Ali'nin (a.s) dediği gibi şehit ecri alır:

Bizim velayetimize tutunan kimse yarın (kıyamet günü) Haziretu'l-Kudüs'te bizimle birlikte olacaktır. Bizi bekleyen kişi, kanını Allah yolunda akıtmış gibidir.⁽³⁾

Hatta İmam Cafer Sadık'ın (a.s) buyurduğu üzere mücahitlerin en yüksek mertebesine yerleşir:

Sizden Mehdi'yi beklerken ölenler Mehdi'nin çadırında onunla bulunmuş gibidir.

Ravi dedi ki: Bir süre bekledi ve sonra şöyle dedi:

1- Numanî, *el-Gaybe*, s. 207, hadis: 16; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 52, s. 140, hadis: 5.

2- Berkî, *el-Mehasin*, c. 1, s. 173, hadis: 147; Kemalu'd-Din, s. 644, hadis: 1.

3- el-Hisal, s. 625, hadis: 10; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 52, s. 123; Tuhefu'l-Ukul, s. 115.

Hayır, kılıcıyla onunla birlikte savaşmış gibidir.

Sonra dedi ki:

Hayır, vallahi Allah Resulüyle (s.a.a) birlikte savaşırken şehit olmuş gibidir.⁽¹⁾

Beklemenin etkilerinden ve olumlu sonuçlarından bahseden hadislerin sayısı oldukça çoktur. Bunlardan çıkan sonuç şudur: Söz konusu etkilerin birbirinden derece olarak farklı oluşu, müminlerin gerçek beklemenin gereklerini yerine getirmedeki tavırlarının farklı olduğunu göstermektedir. Buna göre, bekleme derecesi yüceldikçe bereketli sonuçları da artacaktır. Doğal olarak durum, beklemenin gereklerinin ve hakikatinin yerine getirilmesiyle ilgilidir. Bu yüzden intizarın/beklemenin gerçek anlamının bilinmesi gerekir ki, bu bir sonraki madde ele aldığımız bir husustur.

Beklemenin Hakikati

Beklemek, içinde beklediği şeye karşı bir hazırlığın olduğu nefsanî/içsel bir durumdan ibarettir. Bunun karşıtı, yeis yani ümitsizliktir. Bekleme ne kadar şiddetlenirse hazırlık da o denli güçlü olur. Örneğin; gelmesini beklediğin bir yolcu olduğunda onun için yaptığın hazırlık, geliş vakti yaklaştıkça daha da artar. Hatta beklemenin şiddeti nedeniyle uykun, uykusuzluğa dönüşür. Beklemenin mertebeleri bu yönden birbirinden farklılık arz ettiği gibi, beklediğin kişiye olan sevgine göre de mertebelerde farklılık olur. Sevgi her arttı-

1- Berkî, *el-Mehasin*, c. 1, s. 174; hadis: 151; ondan naklen Biharul-Envar, c. 52, s. 126, hadis: 18. Buna benzer bir hadis için de bk. İbn Babeveyh, *el-İmametu ve't-Tabsira*, s. 122, hadis: 118; Kemalü'd-Din, s. 338, hadis: 12.

ğında sevgiliye olan hazırlık da artar, ayrılık acısı gittikçe şiddetlenir. Öyle ki bekleyen kişi kendini korumayla ilgili her şeyi unuttur, kendisine isabet eden elemeleri ve feci musibetleri hissetmez.

Efendisini bekleyen mümin ise, bekleyişi her şiddetlendiğinde veralı/takvalı olmak, çaba göstermek, nefsinin terbiye etmek, kötü huylardan temizlenmek ve güzel ahlakla süslenmek suretiyle, kendisini buna hazırlamaya yönelik çalışması da şiddetlenir. Böylelikle gaybet döneminde Mevlasının (İmamının) ziyaretine nail olma ve onun cemalini görme saadetine erer. Nitekim bu durum birçok seçkin salih için vuku bulmuştur. Bu yüzden pak Ehl-i Beyt İmamları (onlara selam olsun) kendilerinden işitilen rivayetlerde ahlakî nitelikleri güzelleştirme ve itaate bağlılığı emretmişlerdir. Hatta Ebu Basir'in rivayeti, bu karşılığın kesinlikle takvalı ve güzel ahlaklı olmaya dayalı olduğunu hissettiren ya da buna delalet eden bir rivayettir. Bu rivayete göre İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

Mehdi'nin ashabından olmaktan sevinç duymak isteyen kişi bekleyişini sürdürsün. Beklerken de davranışlarını vera (takva) ve güzel ahlak ile süslesin. Şayet ölür de kendisinden sonra Mehdi kıyam ederse, sanki ona ulaşmış birisi gibi mükâfat alır...⁽¹⁾

Şüphesiz bekleyiş şiddetlendikçe, bekleyenin yüce Allah katındaki makamı ve sevabı da artar...

Bekleyiş; Âl-i Muhammed'den (s.a.a) olan Mehdi'nin zuhuru, muzaffer devletinin ve zahirî saltanatının kurulması, yeryüzünün adalet ve iyilikle doldurulmasıdır. Bekleyiş; dosdoğru olan İslam dininin, Allah Teâlâ'nın Resul-i

1- Mikyalu'l-Mekarim, c. 2, s. 152-153.

Ekrem'e, tüm peygamberlere ve ümmetlerine müjdeleyip haber verdiği üzere bütün dinlere üstün gelmesidir. Bekleyiş; yüce Allah'tan başka kimseye ibadet edilmediği bir günün gelerek, kimseden korkmadan ve herhangi bir perde arkasına gizlenme ihtiyacı olmaksızın dinin alenen yaşanması anlamına gelir.⁽¹⁾

Öyleyse beklemek; vaat edilen Mehdi'nin (a.s) zuhurunun kesin oluşu, peygamberlerin risaletlerinin ve hedeflerinin, beşeriyetin ideallerinin ve arzularının onun eliyle gerçekleşmesi durumuyla ilgili sabit akaidî usullerin/temellerin meydana getirdiği kalbî bir halettir. Bu kalbî halet, beklenen zuhura hazırlık etrafında odaklanan ve eyleme dönük bir hareketin doğuşuna yol açar. Bu yüzden birinci görevde bahsettiğimiz gibi hadisler, İmam Mehdi'ye (a.s) ve gaybetiyle ilgili akaidî delillere dayalı olarak, doğru bilginin kökleştirilmesinin gereğine vurgu yaparlar.

Buradan şu sonuç ortaya çıkar: Beklemek, ancak şu üç unsurun bir arada bulunması durumunda doğru olur:

- 1- Akaidî/inançsal.
- 2- Nefsî/içsel.
- 3- Sülukî/eylemsel.

Bunlar olmadığı sürece beklemenin sahih hiçbir anlamı olmaz. Geriye sadece "**Sen ve Rabbin gidin savaşın, biz burada bekleyeceğiz.**"⁽²⁾ diyen anlayıştan başka bir şey kalmaz. Bu da bu yolda herhangi bir hayır işleyerek olumlu katkı bulunmadan ya da hayra yönelik bir adım atmadan, atıl bir

1- en-Necmu's-Sakıb, c. 2, s. 443, Arapça tercümesinden.

2- Mâide, 24.

vaziyette beşeriyet için hayır dileyen bir anlayışı meydana getirir."⁽¹⁾

Bu yüzden bekleme olgusundan bahseden hadislerde, İmam Mehdi'yi (a.s) ve rolünü tanıma, beklemenin bir göstergesi şeklinde gaybetinde onunla sürekli olarak irtibatı güçlendirme, onun velayetine ve sevgisine amelî olarak bağlılık gösterme, daha önce görevleri açıklarken işaret ettiğimiz gibi kemale ermiş şeriata sıkı sıkıya yapışma ve mümin kimsenin Hz. Mehdi'nin (a.s) yardımcısı gibi kendisini hazırlaması, büyük ıslah görevini yerine getirmesinde gerekli olan cihadî, ahlakî ve akaidî bütün sıfatlara bürünmesi olgularının altının çizildiğini görüyoruz. Aksi takdirde bu bekleyiş gerçek bir bekleyiş olmaz.

Zuhuru beklemek iki türdür: 1- Harekete geçiren ve risalet görevine bağlı olan yapıcı bir bekleyiş. Ki bu ibadettir ve ibadetlerin en üstünüdür. 2- İnsanı yapıcı eylemlilikten alıkoyan yıkıcı bir bekleyiş. Ki bu anlamdaki "ibahiyye (her şeyi mubah gören anlayış)" türlerinden biridir... Bekleyişin bu iki türü, beklenen Mehdi'nin (a.s) büyük tarihî zuhurunun mahiyetiyle ilgili iki tür anlayışın sonucudur aslında... Bazıları Mehdilik olayını ve onun vaat edilen devrimini, sadece bir patlama şeklinde yorumlar. Onlara göre bu olay zulmün, ayrımcılığın, baskı ve şiddetin, hakların gaspının ve fesadın iyice her yanı kaplaması ve yoğunlaşması neticesinde meydana gelir. İşte o durumda meydana gelen ani bir patlamayla "Gayb Eli" hakkı kurtarmak için ortaya çıkar... Bu yüzden Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunu çabuklaştırmaya en büyük yardım ve en güzel bekleme biçimi, fesadın ayyuka çıkmasına yol vermektir...

1- Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra, s. 342.

Ancak ayetlerden elde edilen sonuç; vaat edilen Mehdi'nin zuhuru, hak yanlılarının batıl yanlılarına karşı, nihayetinde hak yanlılarının galip geleceği mücadele-mücadele halkalarından biridir. İnsanın bu mutluluğu elde etmek için söz konusu mücadeleye katılmasıdır. Bu ise, insanların amelî olarak hak ehlinin yanında savaşa girmesine bağlıdır...

İslamî rivayetlerden çıkan sonuca göre; Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhuru, mesutlar ve bahtsızlar cephesinin her birinin kendi hedefine göre yaptıkları işlerin zirvesine çıkmasıyla gerçekleşecektir. Mutluların tamamen yok olup bedbahtların zulüm ve günahlarının doruk noktasına çıkacakları zaman değil. Hadisler, hak yanlılarından seçkin bir grubun İmam Mehdi zuhur eder etmez onun safına katılacağını ifade etmektedir... Bu kimseler sayısal bakımdan faraza az olsalar bile, keyfiyet/nitelik bakımından iman ehlinin en hayırlıları olup şehitlerin efendisi İmam Hüseyin'in (a.s) yarenleri mertebesindedirler. Nitekim hadisler, İmam Mehdi'nin (a.s) devrimine hazırlık babında hak ehlinin gerçekleştirdiği bir dizi intifada/ayaklanmalardan, yine bazı hadisler hak yanlılarının kurduğu ve Hz. Mehdi'nin (a.s) devrimine kadar sürecek bir devrimin habercisi olan hükümetten bahsetmektedir.⁽¹⁾

Öyleyse buraya kadar anlattıklarımızdan şer'i ve istenen bekleyişin birtakım şartları vardır. Bu şartlar olmadığı sürece, müminlerin gaybet aşrındaki en önemli görevlerinden biri olarak bekleme eylemi gerçekleşmiş olmaz. Nitekim birçok hadis bu şartlardan bahsetmiş, İmam Zeynelabidin'de (a.s) Mehdilik meselesinden bahsettiği bir hadisinde bunları bir araya getirerek şöyle buyurmuştur:

1- Şehit Mutahhari, *en-Nahzatu ve's-Sevratu'l-Mehdeviyye* (Mehdevî Kıyam ve Devrim), s. 61-81, Farsça baskıdan özetlenerek.

Onun imametini kabul eden ve zuhurunu bekleyen gaybeti dönemindeki insanlar, bütün zamanların ehlinin en üstünüdürler. Çünkü yüce Allah onlara öyle bir anlayış, akıl ve marifet vermiştir ki, gaybet/gizlilik onlar nezdinde müşahede edilen/görünen gibi olur. Onları o dönemde sanki Allah Resulü (s.a.a) önünde kılıçlarıyla duran mücahitlermiş gibi kılar. Onlar hakiki ihlase sahip olan samimi Şiilerimiz, Allah'ın dinine gizli ve açıktan çağırın kimselerdir.⁽¹⁾

Beklemenin Şartları

Yukarıda zikredilen hadisin ve açıklamaların ışığında, mümin kişinin gerçek bir bekleyen olabilmesi için, izlemesi gereken pratik yolun açıklamasını şu noktalar şeklinde özetlemek mümkündür:

1- İmam Mehdi'yi (a.s) tanımak, imametine inanmak, gaybeti sırasında imamete karşı görevlerini yerine getirmek. Ayrıca İmam'ın tarihî rolünün özelliklerini, içerdiği boyut ve görevlerini tanımak. Müminlerin O'na karşı tutumlarını, tanıma duygularını ve O'nun tarihî rolüyle ilgili bağlarını güçlendirmek. Aynı şekilde, onun zuhurunun herhangi bir zaman diliminde gerçekleşebileceğine inanmak. Çünkü bu, müminin Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhuruna her an hazır olmasını gerektirir ve onun kıyamına katılmasını sağlar.

Bu gerekli kabiliyetin oluşması ve intizarın sadık olabilmesi için de İmam Zeynelabidin'in (a.s) buyurduğu, intizar kavramının amelî manada gerçekleşmesini içinde barındıran diğer vasıflara sahip olmak gerekir. İlerleyen bölümlerde bu hususa değineceğiz.

1- Kemalu'd-Din, s. 319-320, hadis: 2; el-İhticac, s. 49-50.

2- Beklemenin çeşitli gerekliliklerini yerine getirme hususunda ihlas ve samimiyeti sağlamlaştırmak. Bunu her türlü şüpheden, maddî ve nefsanî amaçlardan arındırmak. Bekleyişi Allah'a has kılmak, bunu Allah'a kulluk etmek ve rızasını kazanma niyetiyle yerine getirmek. İşte bekleyiş ancak bu durumda "ibadetlerin en üstünü" olur. Ayetullah Seyyid Muhammed Taki el-İsfahanî, bu halis niyetin bekleme görevini yerine getirmenin bir şartı olduğunu ifade etmektedir. Her hâlükârda bu şartın sağlanması, İmam'ın zuhuru sırasında ona destek olma noktasında psikolojik hazırlıkla doğrudan ilintilidir. Çünkü böyle bir hazırlığın olmaması, bekleyen kişiyi büyük cihadî islah görevinde İmam'a destek olmanın güçlüklerini göğüslemek için gerekli olan ehliyetten uzaklaştırır.

3- Sekaleyn'e (Kur'ân ve Ehl-i Beyt) sarılma ve o ikisinin ahlakıyla ahlaklanmanın gereklerinden biri olarak, İmam'ı desteklemek için kâmil manada nefsi eğitmek ve hazırlıklı hâle getirmek. Çünkü ancak bu durumda mümin, İmam Mehdi'nin (a.s) gerçek tâbilerinden ve "samimi Şiîlerinden" biri olur. Böylece ilahî hedeflerin gerçekleştirilmesi yolunda, İmam Mehdi'ye (a.s) destek olmaya muktedir kılacak ilahî ve cihadî kişiliğin şartları bu kişide toplanmış olur. Bunda İmam'ın (a.s) zuhuruna şahsi olarak bir hazırlık da vardır.

4- İnsanları Allah'ın hak dinine çağırarak, İmam'ın taraftarlarını eğiterek, insanlara onun büyük devrimini müjdeleyerek zuhuruna toplumsal planda hazırlık yapmak için harekete geçmek. Nitekim İmam Seccad'ın (a.s), zuhuru bekleyenlerden, "*Allah'ın dinine açıktan ve gizlice çağırın kimseler*" şeklinde bahsettiğini görüyoruz. Burada bekleyenlerin her türlü zorluklara rağmen, zuhura hazırlık için hareket hâlinde olmaları gerektiğine edebî bir şekilde işaret edilmiştir. Dolayısıyla şartlar müsait olduğunda yüce Allah'ın dinine açıkça çağırmaları, koşullar uygun olmadığında ise şartların zorluğunu

bahane ederek, zuhura hazırlama hususunda tembelliğe düşmeden hareketlerini gizlice yapmaları gerekir.

Buraya kadar anlattıklarımızdan gerçek beklemenin, zorluklar ve fedakârlıklar ne olursa olsun sürekli bir hareket içinde olmayı, bireysel ve toplumsal alanda beklenen kurtarıcının zuhuruna hazırlanmayı ihtiva ettiği belirginleşmektedir. İmam Humeyni (k.s), vefatından önceki son Şaban ayının on beşinci günü (Hz. Mehdi'nin doğum günü) nedeniyle yayınladığı açıklamasında şunları söylüyor:

Selam olsun ona! Selam olsun gerçek bekleyenlerine! Gaybetine ve zuhuruna selam olsun! Hakiki manada onun zuhurunu idrak edenlere, onun hidayet ve marifet şerbetinden içenlere selam olsun! Zuhuruna fedakârlıklar, bedeller, kurbanlar ve şehadetlerle hazırlık yapan büyük İran halkına selam olsun...⁽¹⁾

Bekleyiş ve Ani Zuhuru Beklemek

Hadisler; genel manada ilahî kurtuluşu veya özel manada Mehdevî zuhuru beklemeyi emreden çok sayıda şer'i delillere istinaden, İmam Mehdi'yi (a.s) gaybetinde beklemenin gerekliliğini açıkladıkları gibi, şer'i kaynaklara (nasslara) dayanarak İmam'ın zuhurunun her an bekleyişi içinde olmanın gerekliliğini de açıklamışlardır. Şehit Muhammed Bâkır es-Sadr (r.a) der ki:

Gaybet çağındaki vazifeye delalet eden hadislerin arasında, daha önce ifade ettiğimiz anlamıyla tüm vakitlerde ani intizarın ve ani gerçekleşecek zuhuru beklemenin gerekliliğine delalet eden hadisler de vardır.⁽²⁾

1- Sahife-i Nur, s. 21.

2- Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra, s. 427.

Muhammed Taki el-İsfahanî, ani zuhuru beklemenin farz oluşuna delalet eden hadisler bütününe naklettikten sonra şöyle der:

Sabah-akşam zuhurun beklenmesi, bu kutlu işin vuku bulması mümkün olan her saatte beklenmesidir. Her şeyi yöneten ve her şeyi bilen emri gereği, bu işin her ay ve yılda meydana gelmesinin mümkün oluşunda şüphe yoktur. Öyleyse havas (Şia) ve avam (Ehlişünnet) herkesin onu beklemesi vaciptir.⁽¹⁾

Seyyid İsfahanî'nin aktardığımız bu açıklamasının zeylinde belirttiği şekilde, beklemenin bütün Müslümanları kapsamasını Muhammed Bâkır es-Sadr da -tevatür düzeyindeki hadislere ve Müslümanların Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunun kesinliği üzerindeki ittifakına istinaden- vurgulamış ve şöyle demiştir:

Bunlar öyle hadislerdir ki, içeriği ve ne demek istediği kesinlikle bilinmekte ve onu inkâr etmek Allah karşısında mazeret sayılmamaktadır. Şunu da biliyoruz ki, sadece yüce Allah kendi iradesiyle hiçbir kimsenin bu konuda görüşüne mahal vermeyecek şekilde bu hedefi gerçekleştirir. Dolayısıyla Hz. Mehdi'nin (a.s), bu amacı gerçekleştirmek için her an büyük kıyamını harekete geçirmesi mümkündür. Bu hususta Şia ile Ehlişünnetin, Hz. Mehdi (a.s) hakkındaki düşüncesinin farklı oluşu bir şeyi değiştirmez. Zira Şia'nın düşüncesine göre Allah, zaten belirli bir gizlilik döneminden sonra onun zuhuruna izin verecektir. Hz. Mehdi'nin (a.s) gelecekteki bir zaman diliminde doğacağı ve ardından kılıçla kıyam edeceğine inanan Ehlişünnete göre de, onun şimdi doğmuş olması ve Allah'ın emriyle

1- Mikyalu'l-Mekarim, c. 2, s. 143.

zuhurunun yaklaşmış olması muhtemeldir. İşte bu ihtimal her an mevcuttur.⁽¹⁾

Ani zuhuru beklemenin gerekliliği yönündeki sözlerinin devamında, aynı yaklaşımı diğer dinlerin mensuplarından vaat edilen kurtarıcıya inananlar hakkında da sergilemekte ve onların da öyle birinin her an zuhur edebileceğini inanmaları gerektiğini söylemektedir.

Son olarak, hadislerin Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurundan önce meydana geleceğini zikrettiği zuhur alametlerini ve bunun, ani zuhuru beklemenin gerekli oluşuyla çelişmesi meselesini ele almak istiyoruz. Bu giderilmiş bir çelişkidir. Şöyle ki; alametlerden ortaya çıkması kesin olanları beklemek, Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunu beklemekle eşdeğerdır. Çünkü bu alametler, onun zuhurunun bir parçasıdır. Nitekim zuhurun kesin alametlerinin meydana geliş zamanı, zuhur vaktine yakındır. Zuhurun şartları ve bunun için gerekli olan koşulların ortaya çıkması ise her an tamamlanabilecek bir durumdur. Şehit Muhammed Bâkır es-Sadr (r.a) şöyle diyor:

Alametler, her an vuku bulabileceği gibi İmam Mehdi (a.s) bu alametlerin meydana gelmesinden kısa bir süre sonra da zuhur edebilir. Zuhurun şartlarına gelince, bu her hâlükârda ve her an tamamlanıp gerçekleşebilir. Daha önce de dediğimiz gibi bu ihtimalin varlığı, herkeste Hz. Mehdi'nin ani zuhuru bakımından gerekli olan atmosferin doğması için yeterlidir.⁽²⁾

Bu ani bekleyiş için istenen psikolojik zemin ve İmam Mehdi'yi (a.s) desteklemek için gerekli olan şartlar, mümin kişinin kendisini ve başkalarını İmam'ın taraftarlarının özelliği olan

1- Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra, s. 341-342.

2- Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra, s. 362-363.

eğitim, terbiye, güzel ahlak gibi hasletlere sahip olabilmek için hızlı davranmaya teşvik eden unsurlardandır.

İntizarın gerekliliğinin, Müslümanların gaybet asrındaki diğer önemli görevlerinden biri olduğu konusunu tamamlarken, bir de zuhurdan ümit kesmenin haram oluşuna işaret etmeliyiz. Çünkü bu, beklemenin gerekliliğinin delillerinden birini oluşturan genel Kur'ânî delillere dayanmaktadır. Ayetullah Seyyid Muhammed Taki el-İsfahanî (r.a), bu konuyu ayrıntılı bir şekilde anlatmış, şer'i delillerine değinmiş, delaletlerini açıklamış ve vaat edilen Mehdi'nin (a.s) zuhuruyla ilgili ümitsizliğin kısımları konusunda bu delaletlerden elde edilen hükümleri ele almıştır. Araştırmasında sonuç olarak; Müslümanların zuhurun kesin oluşu yönündeki ittifaklarını delil göstererek, Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurundan tamamen ümitsizliğe kapılmanın haramlığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde, belirli bir dönem içerisinde İmam'ın zuhur etmesinden ümit kesmenin de haram olduğu sonucuna varmış ve yakın bir zaman içerisinde zuhur etmesinden ümit kesmenin de aynı kapsam içerisinde değerlendirildiğini beyan etmiştir.⁽¹⁾

1- Mikyalu'l-Mekarim, c. 2, s. 142-147, Beşinci Kısım.

Beşinci Bölüm

- **İmam Mehdi'nin (a.s) Zuhur Alametleri**
 - **İmam Mehdi'nin (a.s) Zuhur
Zamanındaki Yaşam Tarzı**
 - **İmam Mehdi'nin (a.s) İlmî Mirasından
Bazı Kesitler**
-
-

İMAM MEHDİ'NİN ZUHURUNUN ALAMETLERİ

Zuhur Alametleriyle İlgili Bazı Mülâhazalar

İmam Mehdi'nin (a.s) gaybet döneminde müminlerin sorumluluklarıyla ilgili incelememizde hadislerin, İmam'ın zuhuru- nu beklemeyi ve zuhurun her an gerçekleşebileceği beklenti- si içinde olmayı emrettiğini öğrendik. Bu, insanları eğitmek amacıyla öngörülen bir görevdir. Amaç ise zuhur ettiğinde ona yardım etmeleri için, onların kâmil istidadı gerçekleştir-meye yönelmelerini ve bunu sürekli olarak yapmaya çalışma- larını sağlamaktır.

Ancak tekitle yapılan bu emrin yanında bazı hadis-i şerifler de, zuhur alametleri gibi müminleri Hz. Mehdi'ye (a.s) destek olup büyük ıslah görevini yerine getirmesine yardım etmeye vesile olan türden birtakım olaylara ve işlere değinmektedir.

Bu iki grup hadisi şu şekilde bir araya toplamak mümkündür: Her an zuhuru beklemeye yönelik emir, zuhurun ilahî iradenin yöneldiği zaman meydana gelmesinin mümkün olmasına dayanmaktadır. Bu yüzden ikinci grupta belirtilen alametlerin de gerçekleşmesi hızlanır. Örneğin Hz. Mehdi'ye (a.s) yardım etme hazırlığında samimi olduklarının yüce Allah tarafından bilinmesiyle, kulların işlerini yürütmesindeki ilahî hikmet gereği o alametlerden bazısı lağvedilir. Ya da ani

zuhurun beklenmesinden maksat, hadis-i şeriflerde anlatılan alametlerin ortaya çıkışını bekleme içinde olunması ve meydana gelişinin kesinliğidir. Çünkü alametlerin meydana gelmesi, Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunun ilanı demektir.⁽¹⁾ Daha önce bekleme görevi hakkında bilgi verirken, bu konuyla ilgili başka açıklamalarımız da olmuştur.

Bununla birlikte müminler, onun (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) zuhurunu her an beklemenin farz olduğuna yönelik emirden umdukları sonuçları elde etmiş olurlar. Aynı şekilde, zuhura süratle hazır hâle gelmeleri ve hadislerin alametlerden bazısına has görevleri açıklarken, birlikte değindiği alametlerle ilgili görevleri yerine getirmeleri için zuhur alametlerini tanıtmalarından umdukları sonuçlara da kavuşmuş olurlar.

Kesin Olan ve Kesin Olmayan Alametler

Hadis-i şerifler, İmam'ın (a.s) zuhurunun alametleriyle ilgili olarak iki ana kısma ayrılmaktadır. Birinci kısım vuku bulması kesin olan, ikinci kısım ise kesin olmayan ve ilahî hikmetin gerektirmediği durumlarda hiçbir şekilde vuku bulmayacak olan alametlerdir. Nitekim bu alametlerden bazıları zuhura yakın olup, bazıları da çok önceleri vuku bulacaktır.

Alametlerle İlgili Hadislerdeki Sembolik Dil

Burada değinilmesi gereken bir konu vardır. O da şudur: Hadisler, zuhur alametlerinden sembolik bir dil ve işaret ile bahsetmiştir. Dolayısıyla bunları çok iyi bilmek için, hadislerin dilini iyice okumak ve tanımak gerekir. Nitekim her alametin

1- Seyyid İsfahani'nin konuyla ilgili ayrıntılı açıklamaları için bk. *Mikyalu'l-Mekarim*, c. 2, s. 142-147.

detayları ile ilgili varid olan hadisleri bir araya toplayıp gerçek mısdaqlarına/delaletlerine ulaşabilmek ve bu alametlerin zikredilmesiyle elde edilmek istenen hedeften çok uzak olan aceleci uyarlamaların tuzağına düşmemek için önyargılardan arınarak okumak gerekmektedir. Özellikle de sembolik dil, her alametin birden fazla mısdağa uyarlanmasını mümkün kılmaktadır. Bu da alametlerin anlatılmasından istenen hedefin zıddıdır.

Yine zuhur alametlerine değinen bazı hadislerin, müminler için -sarahaten veya işaret şeklinde- bazı görevler belirlediğine de işaret etmek gerekir. Öyleyse bunları araştırırken, zikredilmesinden elde edilmesi beklenen sonuçlara sahip olmak için bu mükellefiyetlerin de bilinmesi gerekir.

Zuhur alametleri, gaybî meselelerle irtibatlı olduğundan dolayı bu tür şeyler üzerinde çok fazla tahrif olabilmektedir. Dolayısıyla sahih olanın uydurma olandan ayrılması için olayın bu yönden de incelenmesi gerekir. Bu alanda başka önemli bir mesele vardır ki, o da bazı mürsel (rivayet zincirine yer verilmeksizin Peygamber ve İmam'dan nakledilen) olan veya müsned rivayet zinciri eksik olan hadislerin zikrettiği, ama daha sonraları tarihî vakanın tasdik ettiği alametler grubunun varlığıdır. İşte bu, söz konusu hadisin sıhhatinin delilidir. Çünkü hadisin, bu olayları daha vuku bulmadan önce haber verdiği kesindir. Bu da ancak ilahî vahyin kaynakları tarafından çıkabilecek bir şeydir.

Zuhur Alametlerinin Belirginleri

Zuhur alametlerini incelemek, bu muhtasar çalışmaya sığmayacak kadar uzundur. Bu değerlendirmelerden sonra Şeyh Müfid'in (r.a), hadislerin zikretmediği başka alametlerin yanı sıra özetlediği hadisleri nakletmekle yetinelim.

Şeyh Müfid der ki:

Elimize, Mehdi'nin (a.s) kıyam zamanıyla ilgili alametlere, kıyam ettikten sonra meydana gelecek olaylara, nişane ve delaletlere değinene birtakım hadisler ulaşmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: Süfyanî'nin çıkışı, Hasanî'nin öldürülmesi, Benî Abbas'ın dünyevî krallık üzerinde anlaşmazlığa düşmesi, alışılmışlığın tersine Ramazan ayının ortasında güneş ve sonunda ay tutulması, Beyda'da yere batmak, batıda yere batmak, doğuda yere batmak, güneşin zevalden ikindi vaktinin ortalarına kadar aynı yerinde durması, güneşin batıdan doğması, Nefs-i Zekiyye'nin yetmiş salih kişiyle birlikte Kûfe'nin arka taraflarında öldürülmesi, Rükün ile Makam arasında Haşimî'nin öldürülmesi, Kûfe'nin surlarının yıkılması, Horasan tarafından siyah bayrakların dalgalanması, Yemanî'nin çıkışı, Mısır'da Mağribî'nin ortaya çıkışı ve Şam topraklarını ele geçirmesi, Türklerin Cezire'ye girişi, Rumların Ramle'ye girişi, doğudan bir yıldızın çıkararak tıpkı ay gibi ortalığı aydınlatması ve ardından iki ucu birbirine değecekmiş gibi eğilmesi, gökte beliren ve bütün ufuklarına yayılan kızzılık, doğu tarafında uzunlamasına ortaya çıkan bir ateşin boşlukta/havada üç gün ya da yedi gün kalması; Arapların kendi dizginini eline alması, beldeleri ele geçirmesi ve Acem sultanından çıkması, Mısır halkının kendi yöneticisini öldürmesi, Şam'ın yıkılması ve orada üç farklı bayrağın ihtilafa düşmesi, Kays ile Arapların bayrağının Mısır'a ve Kinde bayrağının Horasan'a girmesi, Mağrip'ten bir grup atlının gelip Hiyre suruna dayanması ve doğudan gelen siyah bayrakların onlara yönelmesi, Fırat Nehri'nin taşması sonucu suların Kûfe sokaklarına kadar ulaşması, peygamberlik iddiasında bulunan altmış yalancının çıkması, Âl-i Ebî Talip'ten on iki şahsın çıkıp hepsinin kendisi için imamet iddiasında bulunması, Celula ile Hanıkayn arasında Benî Abbas taraftarlarından büyük ve değerli bir

adamın yakılması; Medinetü's-Selam'dan Kerh'e doğru uzanan bir köprü kurulması, orada gündüzün başında kara bir rüzgârın baş göstermesi ve deprem sonucu oranın bir bölümünün yere batması, Irak ahalisini saracak korku, Irak'ta ölümün yaygınlaşması; canlarda, mallarda ve mahsullerde azalma, çekirgelerin zamanlı zamansız olarak ekinlere tebelleş olması, insanların tarım arazilerinde sulama için kullandığı suların azalması, Acem'den iki sınıfın anlaşmazlığa düşmesi ve aralarında çok miktarda kanın dökülmesi, kölelerin efendilerine itaatin dışına çıkarak efendilerini öldürmesi, bidat ehlinde bir topluluğun şekillerinin değişip maymun ve domuza dönüşmesi, kölelerin efendilerinin ülkelerini ele geçirmesi, gökten herkesin kendi diliyle duyacağı bir sesin duyulması, Aynu'ş-Şems'te insanlara bir yüz ve göğüsün belirmesi, bazı ölümlerin kabirlerden kalkarak dünyaya geri dönmeleri ve insanlarla tanışarak onları ziyaret etmeleri...

Bu alametler birbirine bitişik yirmi dört yağmurun yağmasıyla son bulacaktır. Böylece yeryüzü öldükten (yaşanan kuraklıktan) sonra dirilecek, bereketleri ortaya çıkacak, bunun ardından İmam Mehdi'nin (a.s) taraftarları içinde gerçek inanan kimselerden her türlü hastalık ve bela giderilecektir. İşte o zaman hadislerin haber verdiği gibi Hz. Mehdi'nin taraftarları, onun Mekke'de zuhur ettiğini bilecek ve ona destek vermek için oraya yönelecekler.

Bu olayların bazıları kesinlikle meydana gelecek iken, bazılarının meydana gelmesi birtakım şartlara bağlıdır. Allah (c.c) olacak olanı en iyi bilendir. Biz bunları kaynaklarda sabit olduğu ve nakledilen hadislerin ihtiva ettiği şekliyle zikrettik. Allah'tan yardım diler ve başarıyı sadece O'ndan isteriz.⁽¹⁾

1- Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 368-370.

Gaybetin Nedenlerinin Yok Olması

Hadis-i şeriflerin beyan ettiği bu alametlere ek olarak, hadislerden elde edilen sonuca göre gaybete yol açan neden ve amillerin ortadan kalkması, büyük ıslah görevinin yerine getirilmesi için uygun bir ortamın meydana gelmesi, Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunun önemli alametlerinden sayılmaktadır.⁽¹⁾ Bunların bazıları şunlardan ibarettir:

1- Müminlerin ayrıştırılıp elemenden geçirilerek, gaybetin nedenlerinden bahseden hadisi açıklarken zikrettiğimiz çeşitli mertebelerdeki vefalı olanların arasından yeterli sayıda kişinin yardımcı olarak seçilmesi. Bir başka ifadeyle evrensel ve adil İslamî hükümetin kurulmasında, yürütülmesinde ve bundan önce küfür, şirk ve tağut kulluğuna karşı hareketi idare etmesinde, onları yok edip tamamen ortadan kaldırmasında İmam Mehdi'ye (a.s) yardım edecek üst düzey yardımcıların seçilmesi.

Hadis-i şeriflerin zikrettiğine göre belki de Bedir ehli gibi 313 kişi olacak olan bu mertebenin insanları, o denli yüksek bir imana sahip ve Allah'ı hakkıyla tanıyan insanlardır. Allah'a çokça ibadet etmeleri, O'na olan bağlılık ve samimiyetlerinin yüksekliği nedeniyle "gecenin abidleri" olarak adlandırılırlar. Sahip oldukları yiğitlik ve yüce cihadî kabiliyetleri nedeniyle de "gündüzün aslanları" olarak bilinirler. Onlar, sahip oldukları ilimlerin derinliği ve şer'i ilimlerde mütebahhir olmaları nedeniyle "fakihler ve kadılar", gösterdikleri üstün yönetme kabiliyeti nedeniyle de "adil valiler" sıfatlarını ve bunların dışında daha nice değerli vasıfları almaya hak kazanmışlardır.⁽²⁾

1- Büyük gaybetin nedenlerinden bahsettiğimiz bölümde zikrettiğimiz hadislerin metinlerine bakınız.

2- Ikdu'r-Dürer, s. 13; İsbatu'l-Hüdat, s. 494, 247-249, 517-518, 377-378;

Bu hadislerden anlaşıldığı kadarıyla bunlar, Hz. Mehdi'nin (a.s) evrensel ve adil devletini kurmasından önceki zuhuru sırasında önderlik ve yöneticilik kadrosunu oluşturan kimselerdir.

2- Büyük Mehdilik devriminin hedefleriyle uyumlu ve olumlu etkileşime girmeye hazır ve geniş bir İslamî kitlenin oluşturulması. Amelî yardımlarını sunmadaki dereceleri farklı olsa bile.⁽¹⁾

Bu durumu meydana getiren şey; vaat edilen Mehdi'nin (a.s) temsil ettiği Ehl-i Beyt çizgisinin hakikat ve haklılığının yanı sıra İslam tarihi boyunca bu çizgiye yöneltilen suçlama ve şüphelerin ne kadar kof olduğunun, ayrıca orijinal Muhammedî İslam'ı temsil eden bir çizgi olduğunun ortaya çıkmasıdır.

Bu hadis-i şerifler; Mehdilik devrimine yönelik hazırlık hareketinden ve bu hareketin Ehl-i Beyt mezhebinin tertemiz simasını, pak İslamî ilimlerini, neticede gerçek İslam'ın çehresini İslamî ve evrensel ortama sunarken bu konuya işaret etmişlerdir.⁽²⁾

İbn Hammad, *el-Melahim ve'l-Fiten*, s. 95; Taberî (Şîî), *Delailu'l-İmame*, s. 248-249; Hilyetu'l-Evliya, c. 6, s. 123; Müstedreku'l-Hâkim, c. 4, s. 554; Yenabiu'l-Mevedde, s. 512; Kemalu'd-Din, s. 673; Şeyh Müfid, *el-İhtisas*, s. 26. Hz. Mehdi'nin (a.s) ashâbı, sıfatları ve Allah katındaki makamları hakkında daha fazla bilgi edinmek için Şeyh Ali Kuranî'nin yazmış olduğu *Mu'cemu Ahadisi'l-İmami'l-Mehdi* adlı eserine bakabilirsiniz. Adı geçen kitapta Ehlisünnet ve Şia kaynaklarından onlarca muteber hadis "İmam Mehdi'nin (a.f) Ashabının Makam ve Mertebeleri" başlığı altında aktarılmıştır.

- 1- bk. Şehit Muhammed Bâkır es-Sadr'ın *Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra* adlı eserindeki bu mertebelerle ilgili açıklamalarına, s. 247 ve sonrası.
- 2- Biharul-Envar, c. 60, s. 213; Hasan b. Muhammed el-Kummî'nin *Tarihu Kum* adlı eserinden naklen, 3. bölüm, 22 ve 23 numaralı hadis ve ondan naklen *Muntehabu'l-Eser*, s. 263 ve 443.

Hadis-i şeriflerin, Mehdi'nin zuhurundan hemen önce harekete geçeceğini belirttiği bu hazırlık hareketinin, İslam'ın arı duru şeklini sunmadaki rolü, beşeriyeti kurtarma ve İslam dünyası dışında da İslam'a yönelmelerin olması için -nitekim birçok yerde bu durum görülmektedir- bir medeniyet alternatifi olarak İslam hakkında bilgi sahibi olma isteğinin ortaya çıkmasını sağlar. Bu durum özellikle de Müslüman olmayan toplumların, beşeriyete istenilen saadeti getiremediği gibi şu anda çekmekte olduğu sıkıntı ve sorunları içinden çıkılmaz hâle getiren başka ideoloji ve dünya görüşlerini denedikleri göz önüne alındığında, Müslüman olmayan halklar arasında da Mehdilik devrimiyle olumlu bir etkileşime girmenin kapılarını açacağı kesindir. Öyle ki bildikleri, tanıdıkları tüm ekol ve ideolojilerin yerini alacaktır. Bu duruma, gaybetin nedenleri ve sebepleri bölümünde zikrettiğimiz hadis-i şeriflerde de gördüğümüz gibi Mehdilik devletinin yeryüzündeki son devlet olduğunu ifade eden hadisler de işaret etmiştir.

3- Herkesin hakikatleri öğrenip hakka ulaşmasına, başka dünya görüşleri ve düşünce mekteplerinin batıl olduğunu bilmesine, Hz. Mehdi'nin (a.s) yüklendiği İslamî risaletin daha doğru olduğunu anlamasına fırsat tanıyan gelişmiş iletişim araçlarının temini. Neticede başka düşüncelere mensup olduktan sonra vaat edilen Mehdi'nin (a.s) müjdelediği İslami hareketi ve onun hedeflerini benimseyecek, yani amelen İmam'ın (a.s) yardımcıları arasına katılacak kimselerin ortaya çıkması. Nitekim bu hususa, "Allah'ın müminlerden oluşan emanetlerinin kâfirlerin sulbundan çıkarması" şeklinde gaybetin gerekçelerine değinen hadis-i şeriflerde işaret edilmişti.

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) ZUHUR ZAMANINDAKİ YAŞAM TARZI

Zuhur asrı ve bu asırda olacaklar, İmam'ın (a.s) zuhur zamanındaki hayatı, yaşam tarzı ve Allah'ın onun aracılığıyla gerçekleştireceği şeyler hakkında birçok hadis-i şerif varit olmuştur.

Bu hadisler çeşitli İslam mezheplerinin kitaplarında rivayet edilmiş olup, aralarında sahih rivayet zinciriyle nakledilen hadisler de bulunmaktadır. Elinizdeki kitap; bu hadisleri burada nakledilip analiz edilmesine ve üzerinde çalışılıp arındırılmasına müsait olmadığından dolayı, biz sadece ana başlıklar hâlinde bu hadislerin belirgin anlamlarını özetlemekle yetineceğiz. Bu arada konuyla ilgili ayrıntılı bilgi edinmek isteyen kimse, söz konusu hadislerin nakledildiği kaynaklara müracaat edebilir.

Ancak hadislere geçmeden önce zuhur asrının özelliklerinden ve yüce Allah'ın beklenen velisi Mehdi (a.s) aracılığıyla gerçekleştireceği şeyler hakkındaki ayetleri sunacağız.

Kur'ân-ı Kerim'in de tasvir ettiği gibi zuhur asrından bahseden bu metinler, Mehdevî devletin özelliklerini ortaya koymaktadır. Bu ise bütün peygamberlerin gönderiliş amaçlarının en önemli ve en bariz örneğinin temsili olan bir devlettir.

Kur'ân-ı Kerim'de Mehdevî Devletin Özellikleri

1- İlahî Nurun Tamamlanması ve İslam'ın Bütün Dinlere Üstün Gelmesi:

Kur'ân-ı Kerim, bunu üç mübarek surede bizlere açıklamaktadır:

a) Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Allah'ın nurunu ağızlarıyla (üfleyip) söndürmek istiyorlar. Oysa kâfirler hoşlanmasa da, Allah nurunu tamamlamaktan asla vazgeçmez. O, Resulü'nü hidayet ve hak (ilâhî yaratılış yasasıyla örtüşen ve gerçeğe ulaştıran) din ile gönderdi ki, müşrikler hoşlanmasa da o hak dini bütün dinlere üstün kılsın.⁽¹⁾

b) Yüce Allah buyurur ki:

Allah'ın nurunu ağızlarıyla (üfleyip) söndürmek istiyorlar. Oysa kâfirler hoşlanmasa da, Allah nurunu tamamlamayacaktır. O, Resulü'nü hidayet ve hak (ilâhî yaratılış yasasıyla örtüşen ve gerçeğe ulaştıran) din ile gönderdi ki, müşrikler hoşlanmasa da o hak dini bütün dinlere üstün kılsın.⁽²⁾

c) Allah Teâlâ buyurur ki:

Bütün dinlerden üstün olmak üzere Elçisini hidayet ve hak din ile gönderen O'dur. Şahit olarak Allah yeter.⁽³⁾

Farklı mezheplerden müfessirler, kesin gerçekleşecek olan bu vaadin ancak ve ancak vaat edilen Mehdi asrında vuku bula-

1- Tevbe, 32-33.

2- Saff, 8-9

3- Fetih, 28.

cağını, bu dönemde İslam'ın bütün dinlere üstün gelerek yeryüzünün doğularını ve batılarını kaplayacağını⁽¹⁾ ve evrensel İslam devletinin kurulacağını ifade etmişlerdir. Çünkü ayette geçen "ızhar" üstün olmak ve istila etmek anlamındadır, sadece delilin güçlülüğü değil. Çünkü delilin üstünlüğü, zaten en başından beri gerçekleşmiş bir şeydir. Yüce Allah ise ancak geçmişte olmamış ve gelecekte vuku bulacak bir şeyin müjdesini verir. Nitekim Fahreddin Râzî, tefsirinde buna bu şekilde kanıt sunmuştur.⁽²⁾

2- Salih Müminlerin Yeryüzüne Egemen Kılınması:

a) Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Andolsun ki, Zikir'den (Tevrat'tan) sonra Zebur'da, "Yeryüzüne mutlaka salih kullarım mirasçı olacaktır." diye yazıldı.⁽³⁾

b) Allah Teâlâ buyuruyor ki:

Allah, sizden iman edip doğru işler yapanlara, onlardan öncekileri yeryüzüne egemen kıldığı gibi onları da egemen kılacağını, beğendiği dini onlar için yerleştireceğini ve korkularını güvene çevireceğini vadetti. Onlar bana ibadet ederler, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Artık bundan sonra kim küfre saparsa, işte onlar fasıktırlar.⁽⁴⁾

c) Yüce Allah şöyle buyuruyor:

1- Tefsiru'l-Kurtubî, c. 8, s. 121, Tevbe Suresi 33. ayetin tefsirinde; et-Tefsiru'l-Kebir, c. 16, s. 40. Vaat edilen Mehdi'nin döneminde bu vadin gerçekleşmesini açıklayan Ehl-i Beyt kanalından aktarılan rivayetlerin sayısı ise oldukça çoktur.

2- et-Tefsiru'l-Kebir, c. 16, s. 40.

3- Enbiyâ, 105.

4- Nûr, 55.

Onlara yeryüzünde güç ve iktidar verirsek namazı hakkıyla kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar. İşlerin sonu Allah'a aittir.⁽¹⁾

Birinci ayet, iman ve doğruluk çizgisinin uhrevî mükâfatın yanında dünyevî mükâfatla ödüllendirilmesinin kesinleşen ilahî takdirden kaynaklandığını bildiriyor. Ki bu da dünya ve ahirette akıbetin muttakilerin olması nedeniyle yeryüzüne vâris olmaları ve dünyayı yönetmelerinden ibarettir.⁽²⁾ İkinci ayet ise, Allah'ın yeryüzünde halife kılacağı ve yeryüzünü kendilerine bırakacağı kişilerin zayıf düşürülen, kendilerine güvenlik içerisinde ibadet etme izni verilmeyen, Allah'ın kendilerine beğendiği dinin onlar için yerleştirilmesine müsaade edilmeyen, iman eden ve salih amel işleyen Müslüman kullarından olacağını haber veriyor. Bu iki ayetin de, üzerinde düşünüldüğü takdirde, İmam Mehdi'nin (a.s) zuhur edeceği çağdan bahsettiği açıktır.⁽³⁾

3- Halis Tevhit Toplumunun Kurulması:

Yukarıdaki yorumlara istinaden şu husus açıklığa kavuşmuş oluyor: Vaat edilen Mehdi'nin (a.s) döneminin özelliklerinden biri de iktidarın ve beşerî toplumun idaresi için gerekli kilit noktalarının, öz Muhammedî İslam'ı temsil eden ve yeryüzünde ezilmekte olan salih kulların elinde olmasıdır. Allah onları yeryüzünde iktidar sahibi yaptığında; onlar namazı kılar, zekâtı verir, iyiliği emredip kötülüğü menederler. Yani

1- Hac, 41.

2- Tefsiru'l-Mizan, c. 14, s. 329-331.

3- Allame Tabatabaî, diğer müfessirlerin ayetle ilgili yorumlarındaki görüşlerini tartıştıktan sonra bu yorumların, Hz. Mehdi'nin devletinden başkasıyla yorumlanması mümkün olmayan ayetin delaletiyle uyumsuz olduğunu ispatlar.

güven içerisinde, hiçbir münafık ve kâfirin tuzağından korkmadan sadece Allah'a ibadet edilen halis tevhidî toplumu ikame ederler. Böylece Allah'a gerçek manada ibadet etmek ve insanî tekâmüle ulaşmak için gerekli olan bütün koşullar sağlamış olur. Bu sebeple de bundan sonra inkâr edenin sığınacağı hiçbir hüccet olmayacaktır. **"İşte onlar, -gerçekten-fasıkların ta kendileridir."** Çünkü bunu yerine getirmek için gerekli bütün koşulların sağlanmış olmasına rağmen, doğru yoldan yüz çevirmişlerdir. Bu da beklenen İmam Mehdi'nin (a.s) asrının diğer özelliklerinden biri olup, sapkınlara karşı rivayet edilen onun sert tavrının açıklamasıdır.

4- İnsan Türünün Yaratılmasından Beklenen Amacın Gerçekleşmesi:

Yüce Allah şöyle buyurur:

Cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.⁽¹⁾

Ayet, insanın yaratılmasındaki tek amacın Allah'a ibadet olduğunu açıklamaktadır.⁽²⁾ Bu husus, daha önceki maddede işaret ettiğimiz gibi Hz. Mehdi (a.s) döneminde bireysel ve toplumsal planda en mükemmel surette gerçekleşecek olan şeydir. Şehit Seyyid Muhammed Bâkır es-Sadr (r.a) vaat edilen Mehdi (a.s) devletinin kurulmasının kesin oluşunu ispat etmek için yaptığı tefsire dayalı akait çalışmasında bu ayete dayanmıştır.⁽³⁾ Çünkü bu gayenin tahakkuku kesindir. Zira yaratılanın yaratılış gayesinden ayrı düşmesi muhaldir. Ayet de insan türü için, Allah'a bireysel ve toplumsal olarak gerçek manada ibadetin gerçekleşeceğinden bahsetmektedir. Bu ise,

1- Zâriyât, 56.

2- Tefsiru'l-Mizan, c. 18, s. 386-389.

3- Tarihu'l-Gaybeti'l-Kübra, s. 233 ve sonrası.

insanlığın yeryüzüne inmesinden sonra tarih boyunca tahakkuk etmemiş bir olaydır. Bu yüzden hiçbir ortağı olmayan Allah'a ibadet edecek, salih ve tevhidî bir toplum kuracak olan ilahî devletin gelecekte kesinlikle tahakkuk edeceğini düşünmek gerekir. İşte bu devlet, yukarıdaki ayet-i kerimelerin işaret ettiği ve her iki mezhep mensuplarından ravilerin rivayet ettiği hadislerin açıkladığı gibi İmam Mehdi'nin (a.s) devletidir.

5- Hak Dinden Çıkmaya (Mürtet Olmaya) Son Vermek

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (Hıristiyan ve Yahudileri dost edinirse, bilsin ki) Allah, yakında öyle bir toplum getirecek ki; O onları sever, onlar da O'nu severler. Müminlere karşı alçakgönüllü, kâfirlere onurlu ve şiddetlidirler. Allah yolunda cihat ederler ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfu ve ihsanıdır, onu dilediğine verir. Allah, (lütfu ve ihsanıyla) geniştir, bilendir.⁽¹⁾

Allame Tabatabaî (r.a) bu ayet-i kerimenin Mehdiliğin zuhur çağından bahsettiğini belirten Kur'ân ve hadise dayalı bir araştırma yapmıştır. Bu ayette irtidat (dinden dönme) ile; zahirî olarak İslam'da kalmakla birlikte hak dinden dönmenin kastedildiğini, bu dönmenin de bugün olduğu gibi Yahudi ve Hıristiyanları dost edinerek onların hayat tarzlarına uymak şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Bu dinden dönmek hususunda, Mehdiliğin büyük fethinden önce İslam dünyasının maruz kaldığı sapmayı ele alan ve bu ayetin öncesindeki ayetler de sakındırmaktadır.⁽²⁾

1- Mâide, 54.

2- Tefsiru'l-Mizan, c. 5, s. 366-400. Yine aynı ayetlerin tefsiriyle ilgili bk.

Buna binaen hak dinden dönmeye, hayat tarzında Yahudilere ve Hıristiyanlara uymaya son vermesi, ardından da Müslümanları hayatın çeşitli konularında İslamî değerlere geri döndürmesi, İmam Mehdi (a.s) asrının özelliklerindedir. Bu, az önce zikrettiğimiz ayetin bahsettiği Mehdilik asrının diğer özellikleriyle de uyum içerisindedir.

İmam Mehdi'nin (a.s) Zuhurunun Tarihi

Hadisler, İmam'ın (a.s) hicrî senelerin tekli, yani tek sayılı (çift değil de tek rakamlı olan) yıllarından birinde zuhur edeceğini⁽¹⁾ ve bunun da bir Cuma günü gerçekleşeceğini⁽²⁾ bildirmektedir. Başka rivayetler ise, Muharrem ayının onunda bir Cumartesi günü zuhur edeceğini söylemektedir.⁽³⁾ Bu iki tarihi bir araya getirsek şöyle bir sonuca varılabilir: Hz. Mehdi'nin zuhuru Cuma günü olacak ve o gün hutbesini Mescid-i Haram'da verecek, Cumartesi günü de Kûfe'ye doğru hareket ederek Mekke'den çıkacaktır.

Şeyh Es'ad Buyud et-Temimî, *Zevalu İsrail Hatmiyyetun Kur'âniyyetun* (İsrail'in Yok Oluşu Kur'ân'ın Kesin Hükümlerindedir), s.120-124.

- 1- Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 379; ondan naklen *el-Fusulü'l-Mühimme*, s. 302; İsbatu'l-Hüdat, c. 3, s. 514, el-Haraic, c. 3, s. 1161, hadis: 63; Fettal Nişaburî, *Ravzatu'l-Vaizin*, s. 263.
- 2- Şeyh Saduk, *el-Hısal*, s. 394; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 56, s. 27, hadis: 8; İsbatu'l-Hüdat, c. 3, s. 496.
- 3- Şeyh Tusî, *Tezhibu'l-Ahkâm*, c. 4, s. 333; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s.453; el-Haraic, c. 3, s. 1159; Seyyid İbn Tavus, *İkbalu'l-A'mal*, s. 558; Kemalü'd-Din, s. 654; el-Makdisî Şafî, *İkdu'd-Dürer*, s. 50; Muttaki el-Hindî, *el-Burhan fi Alamenti Mehdiyyi Ahiri'z-Zaman*, s. 140-146, Altıncı Bölüm: Mehdi'ye Biat Şekli ve Mehdi'nin Zuhur Tarihi.

İmam'ın (a.s) Zuhur Yeri ve Kıyamının Başlangıcı

Bazı hadislerle göre İmam'ın (a.s) zuhuru, Medine-i Münevver'e'de başlayacak ve İmam hareketini Mekke-i Mükerrreme'de Mescid-i Haram'da ilan edecektir.⁽¹⁾ Burada hareketini ilan ederek, verdiği önemli mesaj ve içeriğe sahip veciz bir hutbeyle insanları kendi hareketine çağıracaktır. İmam Muhammed Bâkır (a.s), torunu Mehdi'nin (a.s) zuhurunu uzun bir hadis içerisinde anlatırken hadisin bir bölümünde şöyle buyurur:

Sonra Makam-ı İbrahim ile Rükün arasında durup iki rekât namaz kılar. Ardından veziriyle birlikte oradan ayrılır ve şöyle der:

"Ey İnsanlar! Bize zulmeden ve hakkımızı gasp edenlere karşı Allah'tan yardım dileriz. Kim Allah ile karşımıza çıkıp bizimle tartışmaya kalkışsa (bilsin ki) Allah'a en yakın olan biziz. Kim Âdem ile ilgili bizimle tartışmaya girerse (bilsin ki,) insanlar arasında ona en yakın olan biziz. Kim Nuh ile alakalı bizimle tartışmak isterse (bilsin ki,) insanlar arasında ona en yakın olan biziz. Kim İbrahim ile ilgili alakalı bizimle tartışmaya kalkışsa (bilsin ki,) insanlar arasında ona en yakın olan biziz. Kim Muhammed (s.a.a) ile alakalı bizimle tartışsa (bilsin ki,) insanlar arasında Muhammed'e (s.a.a) en yakın olan biziz. Kim peygamberleri kanıt göstererek bizimle tartışmaya girerse (bilsin ki,) insanlar arasında onlara en yakın olan biziz. Kim Allah'ın kitabıyla bizim karşımıza çıkarsa (bilsin ki,) insanlar arasında Kur'ân'a en yakın olan biziz. Ben [Biz] ve bütün Müslümanlar bugün şahadet ederiz ki; biz zulme uğradık, dışlandık, haksızlığa uğradık. Mallarımız,

1- Muttaki el-Hindî, *el-Burhan*, s. 144, hadis: 10; İbn Hacer, *el-Kavlu'l-Muhtasar*, s. 29.

evlatlarımız ve ailelerimizle birlikte yurdumuzdan çıkarıldık, baskıya maruz kaldık. Bilin, bugün Allah yolunda her Müslüman'dan bize yardım etmesini istiyoruz."⁽¹⁾

Buharî'nin rivayet şeyhlerinden olan Nuaym b. Hammad'ın da kendi rivayet zinciriyle İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) naklettiği bir rivayette, aynı yerde ancak bu kez yatsı namazını eda ettikten sonra ikinci bir hutbe verdiği geçmektedir. İşte İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) şöyle nakletmiştir:

... Yatsı namazını kıldıktan sonra olanca sesiyle insanlara seslenerek şöyle dedi: "Ey insanlar! Size Allah'ı ve Rabbiniz karşısındaki konumunuzu hatırlatırım. O, size karşı hüccet edindi, peygamberler gönderdi, kitap indirdi. Kendisine hiçbir şeyi ortak koşmamanızı, kendisine ve Resulüne itaatte kusur etmemenizi emretti. Sizden Kur'ân'ın ihya ettiklerini ihya etmenizi, son verdiklerine de son vermenizi, doğru yolun yardımcıları ve takva yükünün hamilleri olmanızı istedi. Şüphesiz, dünya fani ve yok olmaya yüz tutmuş, veda çağrısında bulunmuştur. Sizi Allah'a, Resulüne, kitabıyla amel etmeye, batılı yok etmeye ve onun sünnetini ihya etmeye çağırıyorum..."⁽²⁾

İmam'ın Kıyamını İlan Ettiği İki Hutbe Üzerine

Birinci hutbede İmam'ın (a.s), evrensel dinî devriminin kıvılcımını çakmak üzere bütün semavî din mensuplarına hitap

1- Tefsiru'l-Ayyâşî, c. 1, s. 64-66; Numanî, *el-Gaybe*, s. 288-291, hadis: 67; Şeyh Müfid, *el-İhtisas*, s. 256.

2- Nuaym b. Hammad, *el-Melahim ve'l-Fiten*, s. 213; İkdü'd-Dürer, s. 105-106; Muttaki el-Hindî, *el-Burhan fi Alamati Mehdiyyi Ahiri'z-Zaman*, s. 141, hadis: 3; el-Havi li'l-Fetava'l-Hadisyye, c. 2, s. 71; Sefarinî, *el-Levaih*, c. 2, s. 11.

ettiğini görmekteyiz. İlk olarak o, bütün peygamberlerin (onlara selam olsun) çizgisini temsil etmekte ve insanları, onların çağıracağı yüce değerlere davet etmektedir. İkinci olarak İmam Mehdi (a.s), Sekaleyn (çok değerli iki emanet Kur'ân ve Ehl-i Beyt) mektebini temsil ettiğine vurgu yapıyor. Çünkü o, çok değerli ve ağır emanetlerin ilki olan Kur'ân'dan ayrılmayan ve Sekaleyn'in ikincisi olan Ehl-i Beyt'in (hepsine selam olsun) temsilcisidir. Bu yüzden onlar; yüce Allah'ın kitabına en layık ve ona en yakın olmanın yanında, Kur'ân'ın semavî hidayet ışığı üzere ondaki gerçekleri ve insanlığın hidayet yollarını da en iyi bilenlerdir.

Üçüncü olarak Ehl-i Beyt'in mazlumiyetine değinip, Ehl-i Beyt'in on ikinci imamının gaybetine yol açan çeşitli zulüm ve azgınlıklara maruz kaldıklarını ifade ediyor. Bütün bunlara maruz kalmalarının ise; tağutlarla, tekellilik ve insanların mallarına el koyma güdüsüyle hareket eden yönetimlere tapanlarla mücadele etmekten ve Ehl-i Beyt'in ilahî adaleti hâkim kılmasına ve insanları doğru yola sevk etmesine engel olunmasından kaynaklandığının altını çiziyor.

Sonra bütün Müslümanlardan bu mazlumiyeti ortadan kaldırmak için yardım istiyor. Zira bu zulmün ortadan kaldırılmasında bütün insanlık için hayır vardır. Çünkü iktidarın, peygamberlerin çizgisini temsil eden ve Kur'ân-ı Kerim'in eşi olan birine teslim edilmesi, yani ilahî adaletin hedeflerinin gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Ancak İmam (a.s), önce kudreti yüce olan Allah'tan yardım dilemektedir. Bu aslında onun büyük ıslah göreviyle ilgili mücadelede zafer elde edeceğinin kesin oluşuna işarettir. Çünkü o, duası kabul olunan muztar/darda kalmış kimsedir. Haksız yere öldürülmüşlerin velisidir ve bu yüzden de ilahî yardımla desteklenmiştir. Buna işaretlerle insanları iki dünyada da mutlu olmaları, (karşı gelmeleri durumunda) kendi elleriyle onlara tattıracağı dünya

azabı ve zilletinden, azabı daha büyük olan ahiret azabından korunmaları için kendisine yardım etmeye çağırmaktadır.

Kıyamın Hedeflerinin İlanı

Yatsı namazından sonra yapacağı ikinci konuşmaya gelince, bu konuşmasında İmam (a.s) kıyamının genel hedeflerini belirleyecektir. O hedefler ki, insanların ona yardım etmesini isteyecektir. Bu hedefler aynı zamanda Ehl-i Beyt'in (a.s) mazlumiyetinin, mektebinin ve yolunun intikamını almanın diğer yüzünü temsil etmektedir. O, peygamberlerin (onlara selam olsun) kendisi için gönderildiği ve kendileriyle birlikte semavî kitapların indirildiği saf tevhidin ikamesinin temsil edildiği ilk ve nihaî hedefi belirleyecektir. Bu, yüce Allah'a ve Resulüne (s.a.a) itaat etmek için; Kur'ân'ı ve Allah Resulü'nün sünnetini ihya ederek, Kur'ân'ın yok ettiği batılı, şirki, bidatleri ve diğer sahte kullukları yok etmekle gerçekleşen bir hedeftir. Bu yüzden onun daveti; yüce Allah'a, O'nun tevhidine, Resulüne ve Allah'a ulaştırılan sünnetine davettir.

Dolayısıyla Peygamberimizin Ehl-i Beyti'nin (a.s) mazlumiyetinin intikamını almak için insanlardan yardım istemesi, takva üzere yardımlaşmak ve hedefe giden yolda katkı sağlamalarını istemektir.

Yardım Talebine Karşılık Vermek ve Ona Biat Etmek

Ona ilk biat etme girişimi, Müslümanlardan yardım istediği yerde yani Makam-ı İbrahim ile Rükün arasında ve onun taraftarlarının en ileri gelenleri tarafından vuku bulacaktır:

Rükün ve Makam arasında ona üç yüz on üç kişi biat eder.
Bunlar Bedir ehlinin sayısı kadardır. Aralarında Mısır hal-

kının soyluları, Şam halkının abdalları (Allah'ın veli kulları) ve Irak halkının seçkinleri vardır.⁽¹⁾

Ehl-i Sünnet kaynaklarından rivayet olunan hadislerin toplamından, İmam'ın zuhurunun ve ona biat edilmişin Hicaz kabileleri arasındaki ihtilafın ardından gerçekleşeceği anlaşılmaktadır. Başlangıçta İmam, biatin kabulünü reddedecek ve biat edenlere de şu sözlerle seslenecektir:

Yazıklar olsun size! Kaç ahit çiğnediniz! Ne kadar kan akıttınız!⁽²⁾

Bu reddediş öyle görünmektedir ki, tıpkı dedesi İmam Ali'nin (a.s) Osman'ın öldürülmesinin ardından insanlar biat etmek üzere kendisine yöneldiği zaman seslendiği gibi, kendisine biat edenlere yapmak üzere oldukları biat ve üstlenmek üzere oldukları görevin beraberinde getireceği yükümlülükleri hatırlatmak amacını taşımaktadır.

Bazı hadis-i şeriflerden, Mehdevî zuhura zemin hazırlayacak hareket sonucu, o sırada Mekke'de⁽³⁾ bulunan Hz. Mehdi'ye (a.s) biatin gerçekleşeceği ve sonra başka yerlerde bu biatin tekrar edeceği anlaşılmaktadır.

Bazı hadisler ise özel ashâbı olan 313 kişinin İmam Mehdi'nin (a.s) zuhuruna yetişebilmek için ya mucizevî bir yolla ya da gelişmiş taşıma araçlarını kullanarak büyük bir hızla Mekke'de toplanacağını ifade etmektedir.⁽⁴⁾

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 476, hadis: 502; ondan naklen *Biharu'l-Envar*, c. 52, s. 334, hadis: 64; *İsbatu'l-Hüdat*, c. 3, s. 517-518.

2- Müstedreku'l-Hâkim, c. 4, s. 503-504, Muttaki el-Hindî, *el-Burhan fi Alamati Mehdiyyi Ahiri'z-Zaman*, s. 143, hadis: 6; Ikdu'd Dürer, s. 81-82; Mu'cemu Ahadis'i'l-İmami'l-Mehdi (a.s), c. 1, s.449.

3- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 314; el-Havi li'l-Fetava, c. 2, 67 no'lu fetva; *el-Burhan*, s. 118-119, hadis: 22.

4- Nu'manî, *el-Gaybe*, s. 328, hadis: 7-8; *İsbatu'l-Hüdat*, c. 3, s. 547, hadis: 540.

Kûfe'ye Çıkışı ve İç Cephenin Tasfiyesi

İmam Mehdi (a.s), Süfyanî fitnesini sona erdirdikten ve Süfyanî askerlerinin Beyda'da⁽¹⁾ yere batmasından sonra, ordusuyla birlikte askerî harekâtını başlatacağı Kûfe'ye yönelecek⁽²⁾ ve yanında saklı olan Allah Resulü'nün bayrağını Kûfe yakınındaki Necef'e dikecektir.⁽³⁾ Dedesi Resulullah'a (s.a.a) Bedir Savaşı'nda yardım eden melekler ona da yardım edecektir.⁽⁴⁾ Hadisler; kendisinin, ashabının ve ordusunun, askerî harekâtının başlarında ve iç cephede sekiz ay⁽⁵⁾ sürecek olan tasfiye amaçlı savaşlarında⁽⁶⁾ ciddi sıkıntılarla, zorluklarla karşı karşıya kalacağını ifade etmektedir. Gerek iç, gerekse dış cephede gerçekleşecek olan savaşlarının tamamını 20 yıl sürecektir.⁽⁷⁾

Buradan yola çıkarak, İmam Mehdi'nin (a.s) seçeceği yolun,

-
- 1- Taberi Tefsiri, c. 10, s. 286; Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 259, 26270 nolu hadis ve sonrası; Sahih-i Müslim c. 4, s. 2210, hadis: 2884; Sünen-i Ebi Davud, c. 2, s. 510, hadis: 4286; Sünen-i İbni Mace, c. 2, s. 1351, hadis: 4064; Sünen-i Tirmizi, c. 4, s. 478 hadis: 2184; Tarihu'l-Buhari, c. 5, s. 118; Sünen-i Nesai, c. 5, s. 206, hadis: 2877. Süfyanî ordusunda yaşanacak hasf (yere batma) ile ilgili hadisler çoktur; hem Sıhah'larda hem de onların dışındaki kitaplarda rivayet edilmiştir. Ayrıca Ehl-i Beyt kanalıyla da rivayet edilmiştir.
 - 2- Biharu'l-Envar, c. 52, s. 308; İsbatu'l-Hüdat, c. 3, s.493, hadis: 245 ve s. 527, hadis: 430 ve s. 583, hadis: 774.
 - 3- Tefsiru'l-Ayyaşi, c. 1, s. 103, hadis: 302; Nu'mani, *el-Gaybe*, s. 321, hadis: 3; Kemalu'd-Din, s. 672, hadis: 22-23.
 - 4- Tefsiru'l-Ayyaşi, c. 1, s. 103, hadis: 302; İsbatu'l-Hüdat, c. 3, s. 549, hadis: 553.
 - 5- İbn Hammad, *el-Melahim ve'l-Fiten*, s. 279; Ikdu'd-Dürer, s. 108.
 - 6- Nu'mani, *el-Gaybe*, s. 307, hadis: 1; Biharu'l-Envar, c. 52, s. 362, hadis: 131.
 - 7- İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 469, hadis: 134.

dedesi İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetiyle sonuçlanan kıyamında Mekke'den Kûfe'ye kadar uzanan yolun aynısı olduğunu ifade etmek gerekir. Dedesi şehitlerin efendisi Hz. Hüseyin (a.s) Kûfe'ye ulaşamamış ve engellenmişti; ancak onun torunu olan İmam Mehdi, oraya ulaşacak ve dedesinin gerçekleştirmeye çalıştığı İslam ümmeti içindeki ıslahçı hedeflerini gerçekleştirecektir.

İmam, Kûfe'ye girdiğinde dalgalanmakta olan üç bayrak bulaçak⁽¹⁾ ve bu sebeple de şehrin ortamının karmakarışık olduğunu görecektir. Bu bayrakları teke indirerek ve yanında sakladığı Muhammedî bayrağı dikerek bu karışıklığa son verecek, hadislerin "Betriyye" olarak nitelendirdiği fırkayla girişeceği savaşta, geriye kalan nifak hücrelerini tamamen yok edecektir.⁽²⁾

Kudüs'e/Beytü'l-Mukaddes'e Girişi ve Hz. İsa'nın Yeryüzüne İnişi

Rivayetlerin birçoğu İmam Mehdi'nin (a.s) ordusuyla birlikte Kudüs'e girişini zikretmekte ve bunu son derece önemli bir olay çerçevesinde anlatmaktadır. Bu olay ise dönüşü, İncil'in yanı sıra Ehl-i Sünnet ve Şia kaynaklarındaki sağlam rivayetler tarafından bizlere bildirilen Allah'ın peygamberi Meryem oğlu İsa Mesih'in (a.s) yeryüzüne inmesi ve İmam Mehdi'nin (a.s) arkasında sabah namazı kılmasıdır.⁽³⁾

Nitekim hadisler Hz. İsa'nın (a.s) İmam Mehdi'nin (a.s) ar-

1- el-İrşad, c. 2, s. 380; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 468, hadis: 485.

2- Delailu'l-İmame, s. 455, hadis: 435; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 474, hadis: 496.

3- Sahih-i Buharî, c. 3, s. 1272, hadis: 3265; Sahih-i Müslim, c. 1, s. 135, hadis: 155; Sünen-i İbn Mace, c. 2, s. 1365, hadis: 4075; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 336, hadis: 8412. Her iki ekol (Şia ve Ehl-i Sünnet) kanalıyla birçok hadis rivayet edilmiştir.

kasında namaz kılması kıssasına değinmiştir. Hadislere göre, İmam Mehdi (a.s) Hz. İsa'ya (a.s) öne geçip namaz kıldırmasını teklif eder; fakat Hz. İsa (a.s) söz konusu teklifi, bu namazın İmam Mehdi için ikame edildiğini gerekçe göstererek geri çevirir; böylece İmam Mehdi'yi (a.s) öne geçirip arkasında namaz kılarak Muhammedî elçiliğin son elçilik olduğuna işaret etmeyi amaçlar. Burada aynı zamanda Mehdilik Devrimi'nin önemli bir görevine destek de söz konusudur. Çünkü İmam Mehdi iç cephedeki misyonunu tamamladıktan sonra devrimini ezici bir bölümü Hıristiyan olan Batı dünyasına yöneltecektir.

Şu açıkça ortaya çıkmaktadır ki, İmam Mehdi'nin (a.s) Kudüs'e ve Beytül-Mukaddes'e girişi, burayı Yahudi ifsadından kurtardıktan ve Yahudilerin buradaki hâkimiyetine son verdikten sonra olacaktır. Bu yüzden şöyle diyebiliriz: İmam Mehdi'nin Beytül-Mukaddes'e girişi iç cephedeki sorunları hallettikten sonra gerçekleşecek ve İslam dünyasının dışına ya da Roma'ya yönelerek (rivayetlerdeki değişik tabirlerden dolayı) dış düşmanlarla başlayacak savaşın girişi niteliğinde olacak, ardından da bütün yeryüzü fethedilecektir. İşte buradan, Hz. İsa'nın (a.s) inişinin İmam Mehdi'nin (a.s) Beytül-Mukaddes'e girişi ile eşzamanlı gerçekleşmesinin sırrı da anlaşılmaktadır.

Deccal'in Öldürülmesi ve Maddi Medeniyetlerin Hâkimiyetine Son Verilmesi

İsa Peygamber'in (a.s) inişine değinen hadislerin büyük bir bölümü; onun haçı kırmasından, Hıristiyanların kendisini ilahlaştırmaktan⁽¹⁾ vazgeçmesinden bahseder ve sonrasında

1- Sahih-i Buharî, c. 2, s. 774, hadis: 2109 ve c. 2, s. 875, hadis: 2344 ve c. 3,

da -maddi medeniyetin sembolü olan- Deccal'in onun ya da İmam Mehdi'nin (a.s) eliyle öldürülmesine değinir.

Hıristiyanların Hz. İsa'yı (a.s) ilahlaştırmaktan vazgeçmesinin ve kendi peygamberlerinin İslam'ın masum imamlarının sonuncusuyla dayanışma içerisinde olduğunu görmelerinin ardından yeryüzünün en fazla taraftarı olan Hıristiyanlığa mensup insanların İslam'a girişlerinin kapısı açılır, İslam'a girişleri kolaylaşır. Bunun sonucunda Deccal'in öldürülmesi, tağutî medeniyetlere son verilmesi, yeryüzünün fethedilmesi, evrensel adil İslam devletinin kurulması, ıslah hareketinin inşasının başlaması ve peygamberlerin hedeflerinin gerçekleşmesi görevi kolaylıkla gerçekleşir.

Özetle bunlar İmam Mehdi'nin (Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın) hareketlerinin zuhurundan sonraki ana duraklarıdır. Bu duraklardan her biri burada anlatmaya imkânımız olmayan ayrıntıları içerdiğinden veciz bir şekilde onun zuhurundan sonraki hayat tarzını ve asrının özelliklerini anlatacağız.

İmam Mehdi'nin Hayat Tarzı Dedesi Resulullah'ın Hayat Tarzının Aynısıdır

Hadis-i şerifler İmam Mehdi'nin (a.s), dedesi Allah Resulü'nün (s.a.a) yolu ve yöntemi üzere yürüyeceğini ve onun hayat tarzının aynısını yaşayacağını açıkça ifade etmektedirler. Nitekim Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

Ben iki cahiliye arasında gönderildim, sonuncusu öncesinden çok daha kötüdür.⁽¹⁾

s. 1272, hadis: 3264; Sahih-i Müslim, c. 1, s. 135, hadis: 155; Sünen-i Tirmizi, c. 4, s. 506, hadis: 2233; Sünen-i İbn Mace, c. 2, s. 1363, hadis: 4078.

1- Kuranî, *Mu'cemu Ahadisi'l-İmami'l-Mehdi*, s. 44. Kurani bunu Şecerî'nin *Emali*'sinden nakleder: c. 2, s. 277.

Ardından ümmetine çok çok daha kötü olan ikinci cahiliyenin görüntülerini beyan edip açıklamıştır. Buna göre İmam Mehdi (a.s) *"Tıpkı Resulullah'ın (s.a.a) yaptığını yapacak ve onun kendisinden öncekileri yıktığı gibi o da öncekileri yıkacak ve İslam'ı yeniden diriltecektir."*⁽¹⁾ Nitekim Allah Resulü (s.a.a) kendisinden sonra İslam'ın garip oluşundan bahsetmiş, Müslümanlar kendisinden bununla ilgili nakillerde bulunmuşlardır.⁽²⁾

Dolayısıyla dedesi Resulullah (s.a.a) birinci cahiliyeti yıktığı gibi İmam Mehdi (a.s) de ikinci cahiliyeti yıkacak, garip başlayan ve garipliğe dönen İslam'ı yeniden diriltecektir. Ancak bazı zamansal özelliklerden dolayı bu iki hayat tarzı arasında bazı farklıklar olacaktır. İşte bu zamansal özellikler bu iki yüce şahsiyetin yöntem ve hayat tarzlarının farklılıklarını çok güzel şekilde açıklamaktadırlar. Nitekim bu özelliklerin bir kısmını İmam Mehdi'nin (a.s) askerî, hukukî, idarî, dinî vb. siyasetlerinde görmekteyiz. Yine de bu durum, her ikisinin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) hayatının aynı olduğu gerçeğini değiştirmez.

Sünnetin ve Resulullah'ın (s.a.a) Eserlerinin İhyası

İmam Mehdi'nin (a.s) büyük ıslah hareketi Muhammedî sünnetin ihyası ve yeniden ikame edilmesi esasına dayanacaktır ki, bütün İslamî değerlerin merkezini de bu Muhammedî sünnet oluşturur. Nitekim Allah Resulü şöyle buyurmuştur:

1- Nu'mani, *el-Gaybe*, s. 236, hadis: 13; Makdisî eş-Şafii, *Ikdu'd-Durer*, s. 160; İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 539, hadis: 499.

2- Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 398, hadis: 3784; Sahih-i Müslim, c. 1, s. 131, hadis: 146; Sünen-i İbn Mace, c. 2, s. 1320, hadis: 3987; Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 18, hadis: 2629.

Benim soyumdan gelecek bir adam benim sünnetim üzere savaşıır, tıpkı benim vahiy üzere savaştığım gibi.⁽¹⁾

Bir diğer rivayette ise şöyle geçmektedir:

O benim adımımı izler, asla sapmaz.⁽²⁾

Bir başka rivayette de şöyle buyurmaktadır:

O benden bir kişidir; ismi benim ismim gibidir. Allah beni onda korumuştur ve o benim sünnetimle amel eder.⁽³⁾

Dolayısıyla o:

Peygamber'in eserlerini beyan eder.⁽⁴⁾

İnsanları Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnetine çağırır; İslam'ın müceddidi (yenileyeni, ihya edeni) olduğu gibi sünnetin de müceddidi ve ihya edeni olur; İslam'da gizlenen şeyleri açığa çıkarır. Buna "Mehdi" adı verilmiştir; çünkü unutulmuş, üstü örtülen ve çoğunluğun saptığı şeylere ulaştırır insanları.⁽⁵⁾

Kendisine Karşı Şiddetli, Halkına Karşı İse Şefkatli Oluşu

İmam Mehdi'nin (a.s) kendisine ve halkına karşı davranış biçimi, ideal İslamî yönetici tablosunu temsil eder. Nitekim böyle bir yöneticinin nezdinde, yönetim; insanlara hizmet et-

1- İbn Hammad, c. 1, s. 371; İbn Hacer, *el-Kavlu'l-Muhtasar*, s. 40; Mutta-ki, *el-Burhan, fi Alamati Mehdiyyi Ahiri'z-Zaman*, s. 95, hadis: 21.

2- Kunduzi, *Yenabiu'l-Mevedde*, c. 3, s. 345.

3- Şeyh Saduk, *İlelu'ş-Şerayi*, c. 1, s. 161, hadis: 3; İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 498, hadis: 269.

4- Nu'mani, *el-Gaybe*, s. 68; Biharu'l-Envar, c. 52, s. 347, hadis: 97.

5- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 355; Ikdu'd-Dürer, s. 32; Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 383; Tabersi, *Tacu'l-Mevalid*, s. 76.

meye ve onları doğru yola ulaştırmaya vesile olmaktan başka bir şey değildir. İktidar onun için ne gelir kaynağıdır, ne zulüm aracıdır, ne malları yağmalama vesilesidir, ne de insanları kendisine köle yapma aracıdır. Dolayısıyla o, kendisinden önce iki dedesi Hz. Muhammed (s.a.a) ile onun vasisi Hz. Ali'nin (a.s) daha önce -ve en güzel şekliyle- somutlaştırdığı ideal İslamî yönetici timsalini yeniden ihya eder. Dolayısıyla onu kendisine karşı şöyle tanımlayabiliriz: "Giysisi hep kalın, yiyeceği de hep kuru buğday ekmeğidir."⁽¹⁾ "Sürekli Allah'tan korkar, yakınıyla aldatılmaz, Allah'ın hakkını icra etmenin dışında taş üstüne taş koymaz, kimseye kırbaç/sopa kaldırmaz."⁽²⁾

Ümmetine karşı ise şöyle tanımlayabiliriz: Onlara karşın son derece merhametlidir. O, "yoksulları nimetlere boğacak Mehdi"⁽³⁾ olarak nitelenmiştir. O, ümmetin kendisinde kurtarıcı bir soluk bulduğu ferah sığınaktır. "Tıpkı arıların kraliçe arıya⁽⁴⁾ ya da evlerine⁽⁵⁾ sığındıkları gibi ümmet de ona sığınır."

Hukuki Hayatı

Mehdi Mev'ud (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) nebevi hadislerde mütevatir senetlerle rivayet edildiği şekliyle tıpkı zulüm ve cevirle dolduğu gibi yeryüzünü adalet ve iyilikle dolduracaktır. Bu görevi yerine getirmek hukuki açıdan net bir tavır gerektirir. Bu yüzden o tıpkı dedesi İmam Ali'nin (a.s) insanların gasbedilmiş haklarını takip etmek, bu hakkın

1- Nu'mani, *el-Gaybe*, s. 239, hadis: 21; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 460, hadis: 473; İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 515, hadis: 360.

2- İbn Tavus, *el-Melahim*, s. 265.

3- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 356; Ikdu'd-Dürer, s. 160.

4- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 358; Suyuti, *el-Havi*, c. 2, s. 77.

5- Muttaki Hindi, *el-Burhan fi Alamati Ahiri'z-Zaman*, s. 78, hadis: 19.

gasıptan alınıp mağdura verilmesi, hatta bu hak insanın dışı altında gizlenmiş veya bir kadının mihri bile olsa yine de onu gasıptan alıp hak sahibine hakkını teslim etmek için ortaya koyduğu tavizsiz tavrını aynen yaşatacak; "hak, insanın dışı altında gizlenmiş bile olsa onu oradan çekip çıkartacak ve sahibine iade edecektir."⁽¹⁾ "Adaleti o hadde varacak ki, diriler ölüleri arzulayacaklar."⁽²⁾ Yani diriler, ölülerin bile tekrar hayata dönerek onun adaletinden yararlanmalarını, adaletin bereketiyle nimetlenmelerini isteyeceklerdir.

Birçok hadis-i şerif, onun Hz. Süleyman (a.s) ve Hz. Davud (a.s) gibi hükmedeceğini ifade etmektedir; yani şahitlerin tanıklığına ihtiyaç duymadan ledünnî ilimle amel edecektir.⁽³⁾ Bunu hakiki adaleti yerleştirme görevini yerine getirme amacıyla yapacaktır. O, gerçek adaletle çelişse de zahirî kanıtın ortaya koyduğu zahirî adaleti değil, hakiki adaleti uygulayacaktır. Bu, bilinen bir gerçektir; İslam tarihi, insanlık tarihi ve çağdaş tarih, zahirî adaletin gerçek adalet olmadığını gösteren birçok kanıt ve şahitlerle doludur. Zahirî kanıtlara bağlılık, zahirî adaleti sağlasa da çoğu zaman gerçek adaletin ortadan kalkmasına vesile olmuştur. Her halükârda bu hakiki adalet meselesi, İmam Mehdi'nin (a.s) döneminin özelliklerinden biridir ve dönemin genel koşullarıyla uyum arz etmektedir.

Din ve Mezheplere Karşı Tutumu

İmam Mehdi (Allah zuhurunu acil eylesin) bütün şirk görünümelerini ortadan kaldıracak, onlara bir son verecek, saf

1- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 355; el-Havi, c. 2, s. 83; el-Kavlul-Muhtasar, s. 25; İkdud-Dürer, s. 29.

2- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 358; el-Kavlul-Muhtasar, s. 32.

3- el-Kafi, c. 1, s. 397; Nu'manî, *el-Gaybe*, s. 329, hadis: 7; Hürr-i Amilî, *İsbatul-Hudat*, c. 3, s. 447, hadis: 41.

tevhidi açığa çıkaracaktır. “Yeryüzünde Allah'tan başkasına ibadet edilen bir toprak parçası olmayacak ve müşrikler sevmese de nefret etse de din tamamen Allah'ın olacaktır.”⁽¹⁾ İmam Mehdi (a.s), imanı herkese teklif edecek, mezheplere bir son verecek, bütün İslam mezheplerini birleştirecektir. Allah onun eliyle ümmetin durumunu ıslah edecek, aralarındaki ihtilafları kaldıracak ve kalpleri birbirine ısındıracaktır.⁽²⁾ Bütün bunları da tertemiz nebevi sünnet, gizlenen ya da zayı olan asil İslamî değerler çerçevesinde yapacak. Ceddi Resulullah'ın (s.a.a) dediği gibi “Onun sünneti benim sünnetimdir, insanlara milletim ve şeriatım üzere istikamet verir.”⁽³⁾

Bazı rivayetler İmam Mehdi'nin (a.s) Antakya'daki bir mağaradan muharref olmayan Tevrat ve İncil'i çıkaracağını, Yahudi ve Hıristiyanlara bu Tevrat ve İncil'i delil göstereceğini, onlarla bu temelde tartışacağını, Beytü'l-Mukaddes'e ait ziyetleri ve Süleyman sofrasını çıkartarak bunları Beytü'l-Mukaddes'e iade edeceğini ifade etmiştir.⁽⁴⁾

Rivayetlerde ayrıca bu noktada Hz. İsa'nın (a.s) da ona yardımcı olacağı ifade edilmektedir. İsa (a.s) “Rum ve Çin Hristiyanlarına karşı Mehdi ile delil getirecektir.”⁽⁵⁾ Hz. İsa, nüzulünden sonra kendisini ziyarete gelen, sahabesi ve des-

1- Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din*, s. 345-346, hadis: 31; Allame Meclisî, *Biharul-Envar*, c. 51, s. 146, hadis: 14.

2- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 370; Taberanî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, c. 1, s. 56, hadis: 157; Yusuf Makdisi, *Ikdu'd-Durer*, s. 103.

3- Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din*, s. 411, hadis: 6.

4- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 355, hadis: 2; Suyuti, *el-Havi*, c. 2, s. 485; Sakarini, *Levailh*, c. 2, s. 2; Tarihu Bağdad, c. 9, s. 471; Ikdu'd-Durer, s. 140-141 (İmam Ebu Ömer ve Mukri'nin, Sünenlerinde bunu tahric ettikleri kaydedilmiştir); Zehebî, *Tezkiretu'l-Huffaz*, c. 2, s. 765; Tefsir-i Taberî, c. 8, s. 20.

5- Nu'manî, *el-Gaybe*, s. 148-149, hadis: 4.

tekçileri olduğunu söyleyen Hristiyan ve Yahudi heyetleri reddedecek, kendi ashabının Müslümanlar olduğunu açıklayacak ve İmam Mehdi'nin (a.s) topluluğuna katılacaktır. Bu da Hristiyanların onu ilahlaştırmaktan vazgeçmelerine neden olacak ve hac farızasını yerine getirmek için Beytu'l-Haram'a yönelecek,⁽¹⁾ Peygamber Efendimizin (s.a.a) yanına defnedilecektir.⁽²⁾

Bazı rivayetler, İmam Mehdi'nin (a.s) aslî Tevrat'ı Şam'daki dağlardan çıkartarak Yahudilere onu kanıt sunacağını ve onunla tartışacağını ifade eder. Böylece Yahudi gruplardan birçokları Müslüman olacaktır.⁽³⁾ Sonra Taberistan gölünden Sekîne Tabutu'nu çıkartır, Tabut Beytü'l-Mukaddes'te onun önüne konur. Yahudiler içerisinde inat eden çok az bir topluluk hariç tamamı Müslüman olur.⁽⁴⁾

Bidatlerle Savaşı, Gulatın ve Batıl Ehlinin Yaptığı Tahrifatı Ortadan Kaldırması

İmam Mehdi (Allah zuhurunu acil kılsın) dinden tahrifatı tam anlamıyla izale edecek ve Müslümanların Sekaleyn'den (Kur'an ve Ehl-i Beyt'ten) ve tertemiz nebevi sünnetten uzaklaştığı ve onu terk ettiği yıllarda tevarüs ettikleri bidatleri ortadan kaldıracaktır. İşte onun zuhurunun amacı da budur: *"Allah onunla bütün bidatleri yok edecek, bütün fitneleri ortadan*

1- Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 240, hadis: 7271; Sahih-i Müslim, c. 2, s. 915, h: 1252; San'anî, *el-Musannef*, c. 11, s. 400, h: 20842.

2- Tarihi- Buharî, c. 1, s. 262; Tirmizî, c. 5, s. 588, h: 3617; İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 2, s. 580.

3- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 357; Kunduzî, *Yenabiu'l-Mevedde*, c. 3, s. 344.

4- İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 360; Ikdu'd-Durer, s. 147; el-Kavlu'l-Muhtasar, s. 66.

kaldırarak, hak kapılarını tamamen açacak ve batıl kapılarını bütünüyle kapatacaktır."⁽¹⁾

İşte İmam Mehdi'nin (a.s), zuhurunun hemen ardından ilk yapacağı işler bunlardır. Hadis-i şeriflerde, onun bu tür icraatlarından birisinin Benî Ümeyye'nin camilerde imamı ce-maatten ayırmak için ihdas ettiği bölmeleri yıkmaktır diye geçer.⁽²⁾ İmam Mehdi ayrıca Makam-ı İbrahim'i tekrar aslı yerine döndürecek;⁽³⁾ camilerde sonradan ihdas edilen her şeyi ortadan kaldırarak, camileri yeniden ilk İslamî sünnete ve Muhammedî yönetime uygun hâle dönüştürecektir.⁽⁴⁾

İdarî Sireti ve Hayatı

Mehdi Mev'ud, yeryüzünü yönetmeleri için ilim ve fıkhıta dirayet sahibi, cesur, yiğit, dürüst ve ihlaslı olma gibi İslam valisinin kriterlerini en üstün seviyede ve yeterlilikte taşıyan, en hayırlı⁽⁵⁾ ashabından valiler atayacaktır. Bununla birlikte onların işlerini takip edecek, görevleri nasıl yerine getirdiğini izleyecek ve onları şiddetle muhasebeye çekecektir. İmam Mehdi'nin alameti yöneticilere karşı şiddetli olması, para konusunda cömert olması, fakirlere karşı merhametli olmasıdır. Onun döneminde iyi işler yapanlar daha fazla bu işleri yapacak ve günahkârlar affedilecektir.⁽⁶⁾

1- Seyyid İbn Tavus, *el-Melahim*, s. 265.

2- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 207, hadis: 175; Ravendî, *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c. 1, s. 453, hadis: 39.

3- Şeyh Müfid, *el-İrşad*, c. 2, s. 383; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 472, hadis: 492.

4- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 475, hadis: 498; Tabersî, *Tacu'l-Mevalid* (Nefis bir mecmuadır), s. 76.

5- Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din*, s. s. 672-673, hadis: 25; İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 494, hadis: 247.

6- Müsned-i İbn Ebi Şeybe, c. 4, s. 514; Suyuti, *el-Havi*, c. 2, s. 77; İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s.359.

İmam Mehdi (a.s) din tüccarlarının ve İslami mukaddesatın ticaretini yaparak insanları yoldan saptıranlara karşı çok şiddetli olacak ve onları bundan vazgeçirecektir. İlk ortaya çıkışında (para karşılığı) Kâbe'nin (örtüsünü değiştiren ve geçimini bununla sağlayan) hizmetçilerini bu işten uzaklaştırmak ve onları insanlar önünde teşhir etmektir. Onun bu şiddetli tavrının nedeni insanlar aldanmasın, diyedir; çünkü bu tür insanlar "Allah hırsızlarıdır."⁽¹⁾

Cihat Sireti ve Hayatı

İmam Mehdi Muntazar (Allah zuhurunu acil kılınsın) kılıçla zuhur edecek. Onun zuhuru açık hüccetin tamamlanması, hakikatlerin bütünüyle ortaya çıkması, hak kapılarının açılması, batıl kapılarının kapanması, kanıtlanmış kerametlerin tahakkuk etmesi, ayrıca ilahi teyitten yararlanma, Bedir meleklerinin yardımına nail olma; Yusuf'un gömleğini, Musa'nın asasını ve taşını, Süleyman'ın yüzüğünü, Resulullah'ın zırhını, kılıcını ve bayrağını ve peygamberlerin (hepsine selam olsun) bunun dışında kalan diğer miras bıraktığı eşyalarını elinde bulundurması ve bunları insanların önünde açıkça sergilemesi,⁽²⁾ peygamberlerin yolunun gerçek temsilcisi ve onların ilahi hedeflerini ve semavi adaleti gerçekleştirme yönündeki çabasının açıkça bilinmesi sonrasında gerçekleşecektir. Bütün bunların netleşmesiyle Mehdevi devletin, kendisinden temizlenmesi gereken fesat, eziyet ve zulümden

1- el-Kâfi, c. 4, s. 243, hadis: 4; Şeyh Saduk, *İlelu's-Şerayî*, c. 2, s. 410, hadis: 5.

2- İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 439, 440, 478, 487 ve 494. Ayrıca bk. İkdu'-Durer, s. 108-109; el-Fusulu'l-Mühimme, s. 298; Kifayetu'l-Eser, s. 147; İbn Hammad, s. 98; el-Kavlu'l-Muhtasar, s. 66; Muttaki, *el-Burhan fi Mehdiyji Ahiri'z-Zaman*, s. 152, hadis: 24.

başka hiçbir şey beklenmeyen müfsitler ve zalimler dışında batıl üzere kimse kalmayacaktır. Bu yüzden İmam Mehdi'nin cihat yaşamında kesin bir kararlılık, zalimlere karşı sertlik ve yoldan sapmışlara karşı kılıç keskinliği derecesinde net tavır görülür. Yeryüzünde hiçbir zalim kalmaz ve onların zulüm faaliyetlerine girişmelerine hiçbir şekilde izin verilmez.

Ayrıca hadis-i şerifler, İmam Mehdi Muntazar'ın (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) yoldan sapmışlar ve batılı savunulara karşı cihadında ataları Hz. Resulullah (s.a.a) ve onun vasisi olan İmam Ali'nin (a.s) yolu üzerinde yürüyeceğini ve onların izini takip edeceğini belirtmiştir. Dolayısıyla onlara iman, hak dini sunmadan⁽¹⁾ ve tartışmada onlara kendilerinin kabul ettiği kanıtları göstermeden savaşa başlamaz. Bunu biz zaten gerçek Tevrat ve İncil'in gün yüzüne çıkartılması meselesinde de görmüştük. Bu da İmam Mehdi'nin (a.s) cihat yaşamında başka önemli bir siretidir.

Hadis-i şeriflerden anlaşıldığı kadarıyla İmam'ın cihat hayatı boyunca İslam dünyasındaki sapkın akımları ortadan kaldıracığı ve onları tasfiye edeceği ifade edilmektedir. Önce bunu yapacak, daha sonra yabancı güçlerle cihada girişecektir. Süfyanî hareketini; Betriyye'nin,⁽²⁾ cahil tevilcilerin, saptırıcı ve inatçı Nasibîlerin insanlar üzerindeki tesirini yok edecektir.⁽³⁾ Bu amaçla Rumlarla bir ateşkes anlaşması imzalanacak, daha sonra ise Yahudilerle savaşa yönelecektir. Ardından Yahudilerle savaşa girecek, Deccal öldürülecek ve bütün

1- el-Kâfi, c. 8, s. 227, hadis: 288; ondan naklen İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 450, hadis: 58.

2- [Betriyye: Tarihsel olarak Zeydiyye içerisinde bir akımdır. Hasan b. Salih ve Kesir-i Nevvâ'nın takipçilerine denir. Müt.]

3- el-İrşad, c. 2, 384; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 52, s. 338, hadis: 81; ondan naklen İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 544.

yeryüzü fethedilecektir. Hatta iç cephede tasfiye hareketine başlamadan önce ordusunu yeniden organize edecek, gerekli yeteneklere sahip askerî liderleri tayin edecek, onlara özel bayraklar tahsis edecek, onlardaki bütün rahatsızlık ve zaaf emarelerini giderecek ve kalplerini güçlendirecektir.⁽¹⁾ Onların kalplerini uğruna savaştıkları hakka imanla dolduracak, onları sınavacak ve bu sınavın ardından onları eleyecektir.⁽²⁾ Böylece büyük ıslah görevini tamamlamak için güçlü iman askerleriyle birlikte harekete geçeceği ordu gerekli savaş yeteneklerine sahip olacak ve gerekli manevi gücü de elinde bulunduracaktır.

Mali ve Ekonomik Uygulamaları

İmam Mehdi Mev'ud (Allah zuhurunu çabuklaştırsın), Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde yaygın olarak uygulanmakta olan ancak vefatının ardından değiştirilen ve yerine, tedrici bir şekilde sınıfsal üstünlük sistemini doğuran yeni kriterlerin getirildiği bağış (atâ) sisteminde eşitliği geri getirecektir.⁽³⁾ Nitekim Peygamber Efendimizin (s.a.a) vasisi olan Hz. Ali (a.s), hilafeti döneminde eşitlikçi sisteme bağlı kalmış ve yerine geçen İmam Hasan (a.s) birkaç aylık hilafeti döneminde Hazreti Ali'nin bu uygulamasını kendi döneminde de devam ettirmiş de olsa bu sistem İmam Ali ve İmam Hasan'ın şehadetlerinin ardından terk edilmiştir. Sonrasında Benî Ümeyye, Müslümanların mallarını yağmalamış, beytülmalde verilen bağışları sadece siyasi maslahatları çerçevesinde belirli kesimlere dağıtmış ve şer'i atâ'yı kendi batıl davalarına destek

1- İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 494, hadis: 249, 247, 248.

2- el-Kâfi, c. 8, s. 167, hadis: 185; Kemalu'd-Din, s. 672-673.

3- Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 37, hadis: 11344; Hakim, *el-Müstedrek*, c. 4, s. 601, hadis: 8673; es-Savaiku'l-Muhrika, c. 2, s. 479; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, c. 7, s. 610, hadis:12393.

bulmak ya da bazılarının hakikat karşısında sessiz kalmalarını sağlamak için rüşvete dönüştürmüşlerdir.

Mehdi Muntazar (a.s) beytülmal hususunda Müslümanlar arasında herhangi bir ayrıma gitmeyecek ya da birini diğerine tercih etme şeklinde bir sistem yerine ortak paylaşım sistemini getirecektir. Bu sistemde bütün Müslümanlar ilahi nimetlerden, kamu malının meydana getirdiği nimetlerden ve hizmetlerden yararlanma noktasında ortak olacaklardır. Böylece uygulamakla mükellef olduğu Muhammedî adaletin bir boyutunu hayata geçirmiş olacaktır. Şu hadis-i şerife göre “akta” sistemi Mehdi (a.s) tarafından sona erdirilecektir: “*Ka-imimiz kıyam ettiğinde katayı son bulacaktır.*”⁽¹⁾ Katayı'den kastedilen hükümdarların kendilerine yakın olan insanlara dağıttıkları zirai amaçlı ya da başka amaçlarla kullanılan toprak, servet ve yararlarıdır. Bu sistem Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatının ardından özellikle III. Halife döneminde revaç bulmuş ve Emevîler çağında özel bir şekilde uygulamaya geçmiştir.

İmam Mehdi'nin (a.s) bağışlarından ve cömertliğinden bahseden çokça hadis-i şerif bulunmaktadır ve bu özelliği onun ayırıcı vasfı olarak nitelendirilmektedir. Ondandır bir şey isteyen üzerine mal dökülecektir [onu mala boğacaktır].⁽²⁾ Bu durum, onun keremine yani cömertliğine, hayır ve bereketin kendi çağındaki bolluğuna işaret eder. Ancak başka önemli bir nokta vardır ki bu da onun ekonomik uygulamalarında insanların zenginleşmesi, yeteri kadar refaha sahip olarak rahat içerisinde yaşayacak olmalarıdır. Öyle ki Allah'a itaate, ibadete, bireysel ve toplumsal ıslah amaçlı hareketlere yeterince vakit ayırabileceklerdir.

1- Himyerî, *Kurbu'l-İsnad*, s. 80, hadis: 260; ondan naklen Meclisî, *Biharu'l-Envar*, c. 52, s. 309, hadis: 1.

2- Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 317, hadis: 14446; Sahih-i Müslim, c. 4, s. 2235, hadis: 2914.

Dolayısıyla İmam Mehdi'nin (a.s) ekonomi ve mali alandaki uygulamaları, önemli ıslahat hedefiyle ve kendini Allah Tebareke ve Teâla'ya kulluk sunmaya adanmış tevhidî toplumun ikamesi ile yakından bağlantılıdır. Amaç, eşitliğin ve adaletin gereklerinin yani altyapısının sağlanması ve önündeki engellerin ortadan kaldırılmasıdır.

Dinî Naslarda Mehdi Devleti'nin Genel Siması

Evet, bu bölümün sonuna ulaşmış bulunuyoruz. Burada özet olarak Mehdi Mev'ud'un (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) kuracağı devletle ilgili olarak dinî nasların çizdiği tabloyu aktarmaya çalışacağız.

Mehdevî devlet, beşeriyetin ve insanlığın çağlar boyu çekmiş olduğu sıkıntılara bir son vermek için kurulacak ve bu devlet tağutların kurduğu yönetimlerin uygulamaları sonucunda yeryüzünü dolduran zulme, heva ve şehevatin tahakkümüne, maddi nedenlerden dolayı ortaya çıkan çatışmaların hâkimiyetine bir son verecektir. Allah, asırlar boyu beklenen İmam Mehdi'nin (a.s) zuhuruyla ümmeti bu sıkıntılardan kurtaracaktır ve onları kurtuluşa ve ferahlığa erdirecektir. Hadiste şöyle buyrulmaktadır: *"Onun zamanına ulaşana ne mutlu!"*⁽¹⁾ Allah Tebareke ve Teâla, onun ortaya çıkışı ile beraber özelde Müslüman ümmetin genelde ise insanoğlunun, bozulmamış fitratından kaynaklı bütün beklentilerini gerçekleştirecek; şirki ortadan kaldıracak; ibadet eden, emr-i maruf ve nehy-i münker görevini yerine getiren, hayırlı işlerin peşinde koşan, kemal mertebesine ve nur kandillerine doğru yol alan muvahhid bir toplum ikame edecektir.

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 187, hadis: 146; Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din*, s. 647, hadis: 8; Tabersi, *el-İhticac*, c. 2, s. 11; İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 504, hadis: 2; Nu'manî, *el-Gaybe*, s. 92, hadis: 21 ve s. 284, hadis: 55.

Onun döneminde yeryüzü ve gökyüzü tüm bereketlerini sunacak, insanlar sadece maddi zenginliğe sahip olmayacaklar; aynı zamanda istiğna denilen yani maddi ihtiyaçlardan beri olma durumuna ulaşacaklardır. Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyuruyor: “Allah, ümmet-i Muhammed’in kalbini zenginlikle doldurur, adaleti onları çepeçevre kuşatır.”⁽¹⁾ Yani sınırlı maddi ihtiyaçların esaretinden onları özgürleştirir.

Mehdi Muntazar, Müslümanları sapkınlara, yoldan çıkmışlara tabi olma zilletinden kurtarır. Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyuruyor: “Onunla kölelik zilleti boynunuzdan çıkartılır.”⁽²⁾

İnsanlığı hayvani yaşam zilletinden ve şehevi duygulara bağımlı olma durumundan kurtarır. İnsanların önünde bütün manevi ve ruhi tekâmül kapılarını açar ve onun çağı üst düzey fikrî, manevi ve ruhi gelişmeye tanık olur. İmam Muhammed Bakır (a.s) buna şöyle işaret buyurmuştur:

Kaimimiz (Mehdimiz) kıyam ettiğinde Allah, elini kullarının başına koyar; böylece onların akıllarını bir araya getirir ve düşünceleri olgunlaştır.⁽³⁾

Az önce bahsi geçen önemli ve temel faktöre ilaveten buna yardımcı olacak başka bir faktör daha vardır ki o da onun çağının tanık olduğu, özellikle de bugün ilk işaretlerini bilimsel kanunlara göre geliştirilen iletişim araçlarında gördüğümüz devasa gelişmedir. İmam Cafer Sadık (a.s) bu duruma şöyle işaret etmektedir:

1- Müsned-i Ahmed, c.3, s. 37, hadis: 11344; Suyutî, *ed-Dürrü'l-Mensur*, c. 7, s. 483; es-Savaiku'l-Muhrika, c. 2, s. 479.

2- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 185, hadis: 144.

3- İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 448; el-Kâfi, c. 1, s. 25, hadis: 21; Kemalü'd-Din, s. 675, hadis: 30.

Kaimimiz (Mehdimiz) kıyam ettiğinde Allah Azze ve Cel-
le Şiamızın görme ve işitme gücünü artırır, Kaim ile onlar
arasında herhangi bir ulak olmaz. Onlarla konuştuğunda
o kendi yerinde olmasına rağmen onu işitir ve görürler.⁽¹⁾

Belki de bu gaybi araçlarla olur; onların ulaştıkları yüce ma-
nevi mertebeler bu imkânı onlara sağlar. Bugün modern dö-
nemde teknolojik olarak son derece gelişmiş iletişim araçları
üzerinden bu kısmen mümkün olsa da hadis-i şeriflere göre
birçok gaybi mesele ve hakikat, İmam Mehdi'nin devleti ça-
ğında ortaya çıkacak ve inananların birçoğu gaybın sırların-
dan, kitabın ilminden önemli bilgiler edinecektir. Yüksek mer-
tebelere ulaşarak doğal yasaların nedenlerini aşma imkânına
sahip olacak ve bugün hiçbir şekilde ulaşılamaz ve mucize
olarak görülen birçok şey o zaman gerçekliğe kavuşacaktır.⁽²⁾

Mehdevî Devlet'in bütün maddi ve ruhi tekamül faktörlerini
sağlaması ile birlikte Allah Teâlâ'ya ihlas ve samimiyetle iba-
det eden muvahhit toplum ikame edilmiş olacak ve böylelikle
insanlar arasında tamamen imana dayalı ilişkiler kurulacak,
“*rehine koyulan mala mümin kardeşinden [onun sözünden] daha
fazla güvenen*” kimseden beraat (uzaklaşma) ve yine “*müminin
müminden kâr etmesi faizdir.*”⁽³⁾ gibi değerler hükümferma ola-
caktır. Ticari faaliyetler bile o dönemde sadece Allah'a ihlasla
ibadet edebilmek için yapılacak ve buradaki amaç tamamen
Allah'ın kullarına hizmet olacaktır.

1- el-Kâfi, c. 8, s. 240, hadis: 329; el-Haraic ve'l-Ceraih, c. 2, s. 840, hadis:
58; İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 450-451, hadis: 59.

2- bk. Kemalü'd-Din, s. 654, hadis: 21-22 ve s. 672-673, hadis: 24-26.

3- Berkî, *el-Mehasin*, c. 1, s. 101; el-Kâfi, c. 5, s. 154, hadis: 22; Şeyh Saduk,
Sevabu'l-A'mal, s. 239; Tehzibu'l-Ahkam, c. 7, s. 178, er-Ruhun babı,
hadis: 785.

İmam Ali (a.s), İmam Mehdi'nin (a.s) evrensel devletini kapsamlı bir şekilde anlatan bir hadisinde şöyle buyuruyor:

...Allah Teâla melekleriyle onu destekler, yardımcılarını korur, ona ayetleriyle yardım eder, yeryüzü ehline galip kılar; onlar da gönüllü olarak ya da kerhen ona boyun eğler. Yeryüzünü adaletle, iyilikle, nurla, burhanla doldurur. Şehirler enine ve boyuna ona boyun eğer, yeryüzünde iman etmeyen hiçbir kâfir, ıslah olmayan hiçbir facir kalmaz. Onun iktidarında yırtıcı hayvanlar birbirleriyle barışık yaşar, yeryüzü/toprak bütün bereketini çıkarır, gökyüzü bereketini indirir, hazineler onun için belirir. Doğu ile Batı arasında 40 yıl hüküm sürer. Onun zamanına ulaşan ve sözünü işitene ne mutlu!⁽¹⁾

Evet, İmam Mehdi Muntazar Devleti'nde (Allah zuhurunu acil eylesin) bütün dünya açısından insanlığın kurtuluşunun, iyiliğinin, maddi ve manevi tekâmülünün ancak ve ancak semavi bir risalet ve aynı zamanda Allah'ın masum velilerinin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) eliyle gerçekleşeceği aydınlık kazanır. Allah Teâlâ'nın ümmetlere vadedtiği masumların sonuncusunun ve On İki İmam ve vasiinin sonuncusunun eliyle gerçekleştireceği şey budur. İmam Mehdi'nin dedesi Hz. Resulullah'ın (s.a.a) buyurduğu gibi **"İşte bundan dolayı yeryüzü sakinleri ve gökyüzü sakinleri ondan razı olur."**⁽²⁾

1- İsbatu'l-Hudat, c. 3, s. 524, hadis: 414; Tabersî, *el-İhticac*, c. 2, s. 10-11.

2- Hakim, *el-Müstedrek*, c. 2, s. 512, hadis: 8438; İbn Hammad, *el-Fiten*, c. 1, s. 341; es-Savaiku'l-Muhrika, c. 2, s. 479.

İMAM MEHDİ'NİN (A.S) İLMÎ MİRASINDAN BAZI KESİTLER

Tevhid ve Guluvvun (Aşırı Gitmenin) Reddi Üzerine

“Allah-u Teâlâ cisimleri yaratandır, rızıkları taksim edendir. Çünkü O, ne cisimdir ne de cisme hulul etmiştir. O'nun benzeri yoktur. O işitendir, bilendir. İmamlar ise Allah-u Teâlâ'dan isterler, Allah da yaratır. Onlar isterler, istediklerine cevap vermek ve haklarını yüceltmek için Allah rızıklandırır.”⁽¹⁾

Yaratılışın Nedeni, Peygamberlerin Gönderilmelerinin ve İmamların Vasi Tayin Edilmelerinin Sebebi

“Ey Filan! Allah sana merhamet etsin. Allah-u Teâlâ hiçbir şeyi boş yere yaratmadı. Yarattıklarını ihmal edip başıboş da bırakmadı. Bilakis onları kudretiyle yarattı. Onlara gözler, kulaklar, kalpler ve akıllar verdi. Sonra onlara müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak peygamberler (hepsine selam olsun) gönderdi. Peygamberler insanlara Allah'a itaati emreder, O'na isyandan sakındırırlar. Kulların yaratıcısı ve dinleri hakkında bilmediklerini onlara öğretirler. Allah Peygamberlere kitap indirdi ve melekler gönderdi ki; kendilerini insanlara elçi

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 248, hadis: 293; Tabersî, *el-İhticac*, c. 2, s. 284-285; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 25, s. 329, hadis: 4.

kılan Allah'ın bahşetmiş olduğu üstünlük hakkında onlara aracı olsunlar. Onlara apaçık deliler ve parlayan burhanlar ile hasımlarına galip gelen ayetleri/mucizeleri getirsinler. Bunlardan kimine ateşi soğuk ve zararsız kıldı, onu dost edindi. Kimisiyle konuştu ve esasını apaçık bir ejderhaya dönüştürdü. Onlardan kimi Allah'ın izniyle ölüleri diriltti, Allah'ın izniyle körü ve cüzamlıyı iyileştirdi. Allah bu peygamberlerden kimine kuşların dilini öğretti ve onlara her şeyden verdi. Sonra Muhammed'i (ona ve Âli'ne salat olsun) âlemlere rahmet olarak gönderdi. Onunla nimetlerini tamamladı. Onunla nebîliği sona erdirdi ve onu bütün insanlara elçi kıldı. Onun doğruluğunu tam anlamıyla izhar etti, nübüvvet mucizelerini ve alametlerini tam olarak açıkladı. Sonra Resulullah'ın canını övülmüş, mutlu ve bahtiyar bir şekilde aldı. Kendisinden sonraki emri kardeşi, amcasının oğlu, vasisi ve varisi Ali bin Ebî Tâlib'e verdi. İmam Ali'den (a.s) sonra miras oradan tek tek vasi oğullarına intikal etti. Allah onlarla dinini ihya etti ve nurunu tamamladı. Allah'ın hücceti olan imam ile kendisine hüccet gönderilen me'mumun (imama tabi olan) bilinmesi ve bu ikisinin arasındaki farkın anlaşılması için onlar ile kardeşleri, amcaoğulları, yakınları arasında apaçık bir furkan koydu. Böylelikle onları günahlardan masum kıldı, ayıplardan uzaklaştırdı. Her türlü kirlilikten temiz tuttu ve yanılmadan münezzeh kıldı. Onları ilminin haznedarı, hikmetinin emanet edildiği yer, sırrının mahalli kıldı ve onları delillerle destekledi. Böyle olmasaydı insanların hepsi birbiriyle eşit olurdu. Herkes Allah Azze ve Celle'nin işini üstlendiğini iddia ederdi. Ne hak batıldan ayrılırdı ve ne de âlim cahilden."⁽¹⁾

1- Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 288, hadis: 245; Tabersî, *el-İhticac*, c. 2, s. 280; *Biharu'l-Envar*, c. 53, s. 194, hadis: 21.

Ehlibeyt İmamları'nın Makamı

“Üzerinize farz olan ve söylemeniz gereken şey şudur: Biz Allah tarafından seçilmiş örnekler ve önderleriz. O'nun yer-yüzündeki halifeleri, yarattıkları üzerindeki eminleri, şehirlerdeki [kulları üzerine] hüccetiyiz. Neyin helal, neyin haram olduğuna bizler vakıfız; kitabın tevilini ve faslû'l-hitabı (gerçeği batıldan ayırt eden anlatımı) biz biliriz.”⁽¹⁾

İmamet Sisteminin Düzeni ve Yeryüzünde Mutlaka Bir Hüccetin Bulunması

Hz. Mehdi'nin iki vekili Osman b. Said-i Amrî ve oğlu Muhammed b. Osman'a gönderdiği mektupta şöyle yer alır:

“Allah Teâlâ sizi kendi itaatine muvaffak etsin, dininde sabit ve rızasıyla mesut kılsın.”

“Meysemî'nin görüştüğü insanlarla Muhtar'a ve babamın Cafer b. Ali'den başka halefi olmadığına ve onu onayladığına dair iddialarıyla ilgili size verdiği haberler bana ulaştı. Yazdığımız tüm şeyleri ve halkın onun hakkındaki sözlerini anladım.”

“Ben basiretten sonra körlükten, hidayetten sonra sapıklıktan, helak edici fiillerden ve aşağılatıcı fitnelerden Allah'a sığınıyorum. Allah Teâlâ buyuruyor ki: **“İnsanlar yalnızca iman ettik diyerek, sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar.”**⁽²⁾

“Bu insanlar nasıl fitneye düşüyor, hayranlık içerisinde dolaşıp duruyor, sağa ve sola meylediyorlar? Bunlar dinden mi

1- Tefsiru'l-Ayyaşî, c. 1, s. 16; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 89, s. 97, hadis: 58.

2- Ankebut (29), 2.

uzaklaşmışlar, yoksa tereddüde mi kapılmışlar? Yoksa hakka karşı inat mı ediyorlar? Yoksa doğru rivayetlerin ve sahih hadislerin getirdiği (açıkladığı) şeyden mi haberleri yoktur? Veya haberleri var da kendilerini bilmezliğe mi vuruyorlar? Yeryüzünün, Allah'ın zahir veya gizli hüccetinden boş kalmayacağını bilmiyorlar mı?"

"Acaba Peygamber'den sonra İmamların birbirinin ardınca sırasıyla geldiğini ve imametin Allah'ın emriyle önceki İmam'a yani Hasan b. Ali'ye [Askeri'ye] ulaştığını, o da önceki babalarının mevkisinde oturup halkı hakka ve doğru yola hidayet ettiğini bilmiyorlar mı? Onlar; aydınlatıcı bir nur, ışık saçan bir yıldız ve parlayan bir ay idiler. Sonra Allah Teâlâ kendi katında olanı onun için seçti (onu kendi rahmetine götürdü). O da babalarının tuttuğu yolu tuttu. Kendisinden alınan ahd üzere onların ayaklarının yerine ayak bastı. O belirlenen bir ahd üzere kendi vasisini belirledi. Allah o vasiyi, bir müddete kadar kendi emriyle sakladı ve kendi takdiri gereği iradesiyle onun yerini gizli tuttu. İmametin mevkisi bizim aramızdadır, onun fazileti bizim içindir. Eğer Allah, ondan men ettiği şeyi ona izin verir ve gizli kalmasındaki hükmünü ondan kaldırırsa, hakkı en güzel biçimde, en açık delille ve en aşikâr nişanesiyle onlara gösterir. Zuhur ederek, hüccet ve delilini ikame eder. Ama Allah'ın takdiri mağlup olmaz, iradesi reddedilmez ve tevfikinden ileri geçilmez."

"Öyleyse hevâ ve hevese uymayı terk etmelidirler, durdukları esas üzere durmalıdırlar. Onlardan gizlenen şey hususunda araştırmaya kalkışmasınlar, yoksa günaha düşerler. Allah'ın sırrını keşfetmeye koyulmasınlar, yoksa pişman olurlar. Bilmelidirler ki, hak bizimledir ve bizim aramızdadır. Bizden başka bu sözü söyleyen yalancı ve iftiracıdır. Bizden başka bunu iddia eden sapık ve azgındır. Bizden bu cümle

ile yetinsinler, tefsirini istemesinler. Bu işaret ile yetinsinler, açıklamasına gitmesinler inşaallah.”⁽¹⁾

Allah'tan Korkmak ve Fitnelerden Kurtuluş

Gaybet-i kübra döneminde Şeyh Müfid'e yazdığı ikinci mektubunda şöyle buyurur:

“Sen; (Allah seni uyumayan gözüyle korusun) sana verilen nimetten dolayı batıl tohumu ekilen canları tehdit eden fitneye karşı durmalısın ki, böylece batıl ehli korkuya kapılsın, fitnenin bastırılmasından dolayı müminler sevin sinler ve suçlular da üzüntüye kapılsınlar.”

“Bu çirkin işle ilgili olarak hareketimizin nişanesi, Mekke-i Muazzama'daki, münafık ve kan dökmeyi helal bilen kimse tarafından vuku bulacak hadisedir. Kendi hilesiyle müminlerin canına kastetmektedir. Ama bununla, müminlere yönelik zulüm ve tecavüzde bulunma hedefine ulaşamayacaktır. Çünkü biz müminlerin arkasında, yer ve göğün padişahından gizli kalmayacak duayla onları destekleriz. Öyleyse dostlarımızın kalpleri bununla mutmain olsun, durumlar onları ürkütse de bunun yeterliliğine güvensinler. Sonuç, günahlardan sakındıkları müddetçe -Allah'ın güzel lütfuyla- onlar için güzel olacaktır.”

“Ey muhlis dost ve bizim uğrumuzda zalimlere karşı cihad eden! (Allah seni, bizim önceki salih dostlarımızı desteklediği zaferle desteklesin) Biz sana söz veriyoruz ki; din kardeşlerinden kim, din hususunda Rabbinden çekinir ve boynundaki [humus, zekât vb.] borçları hak sahiplerine ulaştırırsa, bozucu fitnelerden ve saptırıcı karanlık dolu sıkıntılardan gü-

1- Kemalu'd-Din, s. 510-512, hadis: 42; Ravendî, *el-Haraic*, c. 3, s. 1109, hadis: 26; Biharu'l-Envar, c. 53, s. 190, hadis: 19.

vende olacaktır. Kim de Allah'ın verdiği nimetleri, verilmesini emrettiği kimseye vermekten cimrilik ederse, dünya ve ahirette zarara uğrayanlardan olacaktır. Eğer takipçilerimiz, (Allah onları kendi itaatine muvaffak kılsın) üzerlerine farz olan ahde vefa etmede kalpleri bir olursa, onlardan bizimle görüşme saadeti tehir edilmeyecektir..."⁽¹⁾

Müslümanları Gözetmesi

"...Biz, sizin haberlerinizi bilgice kuşatmışız ve size dair hiçbir haber bize gizli kalmaz. Biz, birçoğunuzun salih geçmişlerinizin sakındığı şeylere yöneldiğinizden, bilmiyorlarmış gibi kendilerinden alınan ahdi arkalarına attıklarından bu yana yakalandıkları zilleti biliyoruz."

"Biz, sizi gözetmeyi ihmal etmeyiz, sizi yâd etmeyi unutmayız. Eğer böyle olmasaydı, musibetler üzerinize çöker, düşmanlar kökünüzü kazırdı. Öyleyse, Allah'tan (c.c) çekinin. Size yönelen fitnelerden sizi kurtarmamız için, bize destek olun. Öyle bir fitne ki; eceli yaklaşan onda helak olur, arzusu-na yetişen ondan korunur. O fitne, hareketimizin yakınlaşmasının nişanesi; emrimiz ve nehyimizle yayılmanızın alametidir. Müşrikler istemese de Allah nurunu tamamlayacaktır."⁽²⁾

Zuhur İçin Her Zaman Hazırlıklı Olmak

"Öyleyse sizden her biriniz, sevgimize yakınlaştıracak işleri yapmaya, hoşlanmadığımız ve bizi rahatsız edecek işlerden ise uzak durmaya çalışsın. Çünkü bizim işimiz (zuhur etme-

1- Tabersi, *el-İhticac*, c. 2, s. 324; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 53, s. 77, hadis: 8.

2- Tabersi, *el-İhticac*, c. 2, s. 318-323; ondan naklen Biharu'l-Envar, c. 53, s. 174, hadis: 7; el-Haraic, c. 2, s. 902.

miz) ansızın, birden bire olacaktır. Artık o zaman tövbenin ona faydası olmayacak, günahtan pişmanlık onu azabımızdan kurtarmayacaktır. Allah, doğru yolu size ilham etsin ve kendi rahmetiyle size başarılar lutfetsin.”⁽¹⁾

Sorulara Verdiği Kısa Cevapları

İshak b. Yakub'un sorularına verdiği bir cevap da şöyledir:

“Akraba ve amcaoğullarımdan beni inkâr etmeleri hakkındaki sorduğun soruya gelince; -Allah seni hidayet edip direnişli kılsın- bilmelisin ki, Allah ile hiç kimse arasında akrabalık bağı yoktur. Kim beni inkâr ederse benden değildir ve onun yolu, Nuh'un oğlunun yoludur. Amcam Cafer ve oğullarının yoluna gelince, onların yolu Yusuf'un (a.s) kardeşlerinin yoludur...”

“Sizin mallarınıza gelince; onları kabul etmemiz pak olmanız içindir. Öyleyse isteyen versin istemeyen vermesin... Ferecin (zuhurun gerçekleşmesiyle hâsıl olacak kurtuluşun) gerçekleşmesine gelince; o, Allah'ın iradesine bağlıdır. Zuhur için vakit belirleyenler yalancıdırlar... Bize gönderdiğin şeye gelince; biz ancak pak ve tertemiz olanı kabul ederiz... Ferecin çabuk olması için çokça dua ediniz. Çünkü dua sizin kurtuluş vesilenizdir...”⁽²⁾

Hız. Mehdi'nin (a.s) Dualarından Örnekler

Tüm Müminler için Duası

“Allah'ım! Senin ile münacat edenlerin hakkı için, karada ve denizde seni çağırانların hakkı için, mümin erkek ve mümin

1- age.

2- Kemalu'd-Din, s. 483-485; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 290-293, hadis: 247.

kadınların fakirlerine zenginlik; mümin erkek ve mümin kadınların hastalarına şifa ve sıhhat; mümin erkek ve mümin kadınların hayatta olanlarına keramet ve lütuf; mümin erkek ve mümin kadınlardan ölenlere mağfiret ve rahmet; mümin erkek ve mümin kadınların gurbette olanlarına sağlıklı ve kâr etmiş bir şekilde vatanlarına dönmeyi nasip et, Muhammed ve tüm Ehlibeyt'i hakkına."⁽¹⁾

Namazın Kunutunda Okuduğu Duası

"...Mahlûkatını yarattığın, istediğin gibi ve istedikleri şekilde rızık verdiğin ismin hakkına senden diliyorum. Ey günlerin ve gecelerin değiştiremediği! Seni Nuh'un dua ederken çağırdığı, böylece onu ve beraberindekileri kurtardığın, kavmini ise helak ettiğin duayla çağırıyorum. Seni Halil'in İbrahim'in dua ederken çağırdığı, böylece onu kurtardığın, ateşi ona soğuk ve esenlik kıldığın duayla çağırıyorum. Seni Kelim'in (seninle konuşan) Musa'nın dua ederken çağırdığı, böylece onun için denizi yarararak onu ve İsrailoğulları'nı kurtardığın, Firavun ve kavmini ise boğduğun duayla çağırıyorum. Seni Ruh'un İsa'nın dua ederken çağırdığı, böylece onu düşmanlarından kurtardığın ve kendi katına yükselttiğin duayla çağırıyorum. Seni Habib'in, Safiyy'in [seçkin kıldığın] ve Nebî'n Muhammed'in (Allah ona ve Âli'ne salat etsin) dua ederken çağırdığı, böylece ona icabet ettiğin, Ahzab Savaşı'nda kurtardığın, düşmanlarına galip kıldığın duayla çağırıyorum. Kendisiyle çağırıldığında icabet ettiğin ismin hakkına senden diliyorum. Ey yaratma ve emir kendisine ait olan, ey her şeyi ilmiyle kuşatan, ey her şeyin hesabını ve sayısını bilen, ey günlerin ve gecelerin değiştiremediği, farklı seslerin kendisini ya-

1- Seyyid İbn Tavus, *Muhecu'd-Deavat*, s. 290; Feyz-i Kâşanî, *es-Sahifetu'l-Hadiye ve't-Tuhfetu'l-Mehdiyye*, s. 71; Ke'f'emî, *el-Misbah*, s. 306.

nıltamadığı, farklı dillerin kendisine gizli kalmadığı ve ısrarla istekte bulunanların ısrarının kendisini usandırmadığı.”

“Senden, mahlûkatın arasından seçkin kıldığın Muhammed’e ve Ehlibeyt’ine salat etmeni diliyorum. En üstün salatınla onlara salat eyle. Senin hidayetini tebliğ eden, kullarından sana itaat yönünde sağlam ahitler alan tüm peygamberlere ve elçilere salat eyle. Salih kullarına salat eyle. Ey verdiği sözden dönmeyen! Bana verdiğin sözü gerçekleştir, yardımcılarımı bir araya getir. Onları sabırlı kıl. Beni kendi düşmanlarına ve Resulü’nün düşmanlarına karşı muzaffer eyle ve çağırımı sonuçsuz bırakma. Şüphesiz ben senin kulunum, erkek ve kadın kulunun oğluyum. Senin önünde tutsağım [tutsak gibi sana teslim olmuşum]. Ey efendim! Bu makamı vererek bana minnette bulunan ve onunla beni mahlûkatından birçoğuna üstün kılan sensin. Senden Muhammed’e Ehlibeyt’ine salat etmeni, bana verdiğin vadini gerçekleştirmeni diliyorum. Şüphesiz sen doğru sözlüsün ve verdiğin sözden dönmezsin. Senin her şeye gücün yeter.”⁽¹⁾

Hz. Peygamber’e Salat ve Selamı

“Allah’ım, elçilerin efendisi, peygamberlerin sonuncusu, Rabbu’l-Âlemin’in [kullarına] hücceti, misak [elest] âleminde seçilmiş, zilal [gölge ve eşbah] âleminde seçkin kılınmış, her türlü afetten arındırılmış, her türlü eksiklikten beri kılınmış, kurtuluş için umut bağlanan, şefaati ümit edilen, Allah’ın dininin [sorumluluğu] kendisine bırakıldığı Muhammed’e salat eyle.”

1- Muhecu’d-Deavat, s. 68; Feyz-i Kâşanî, *es-Sahifetu’l-Hadiye ve’t-Tuhfetu’l-Mehdiyye*, s. 48-50.

Hz. Mehdi'nin (a.s) Ziyaretnamelerinden Örnekler

“Allah en büyüktür, Allah en büyüktür. Allah’tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür.”

“Hamd; bizi buna hidayet eden, dostlarını ve düşmanlarını bize tanıtan, bize imamlarımızı ziyaret etme başarısı veren, bizi inat ehli Nasıbilardan, [Ehlibeyt hakkında] tefvizi savunan gulat [aşırııcılardan] olanlardan ve onlarla ilgili tefrite düşen şüphecilerden kılmayan Allah’a mahsustur.”

“Selam olsun Allah’ın velisine, velilerinin oğluna. Selam olsun Allah dostlarının kerameti, üstünlüğü ve düşmanlarının helaki için zahire kıldığı kimseye. Selam olsun küfür ehlinin söndürmek istediği, ancak onlar hoşlanmasa da Allah’ın tamamlayacağı ve onlara rağmen hakkı onun eliyle aşikâr kılacağı nura. Tanıklık ediyorum ki; küçükken Allah seni seçti, büyüdüğünde ise ilimlerini sende kemale erdirdi. Cibte ve Tağut’u yok edene dek yaşayacak ve ölmeyeceksin.”

“Allah’ım! Ona, hizmetçilerine, gaybetinde ve uzaklığında onun yardımcılara salat eyle. Onu nüfuz edilemeyecek şekilde gizle. Ona korunmuş bir yer kıl. Allah’ım! Düşmanlarını alçaltmada onu güçlendir, dostlarını ve ziyaretçilerini koru. Allah’ım! Kalbimi onun yâdıyla abat ettiğin gibi silahımın da ona yardım için kınından çıkmasını sağla. Eğer benimle onun buluşması arasına kulların için kesin ve kaçınılmaz kıldığın, yarattıklarına rağmen takdir ettiğin ölüm girerse; onun zuhurunda kefenimi gömlek yaparak, kitabında övdüğün ve **“onlar sağlam binalar gibidirler”** dediğin kimselerin safında yer alarak onun huzurunda cihat etmem için beni kabrimden çıkar.”

“Allah’ım! Bekleyişimiz uzadı, fasıklar ve facirler bizimle alay ettiler, yardım etmemiz güçleşti. Allah’ım! Hayatımız-

da ve ölümden sonra velinin mübarek yüzünü bize göster. Allah'ım! Ben bu yerin sahibinin huzurunda ric'ate inandığımı belirtiyorum. İmdat! İmdat! İmdat! Ey zamanın sahibi! Senin vuslatın için arkadaşlarımdan ayrıldım. Ziyaretin için vatanımdan uzaklaştım. Durumumu hemşerilerimden gizledim. Bütün bunları Rabbinin ve Rabbimin huzurunda bana şefaathçi olman; babalarının ve efendilerimin bana üstün başarı ve bol nimetler vermeleri, ihsanı bana yöneltmeleri amacıyla yaptım."

"Allah'ım! Muhammed'e, hak ehli ve halkın önderleri olan Ehlibeyt'ine salat eyle. Sana ettiğim duama icabet et. Duamda dillendirmedeğim, din ve dünya hayırına yönelik şeyleri de bana ver. Şüphesiz sen övülmüş ve yücesin. Allah, Muhammed'e ve tertemiz Ehlibeyt'ine salat eylesin."

Sonra Suffe'ye gir, iki rekât namaz kıl, ardından şöyle de:

"Allah'ım! [şu anda] ziyaretçi kulun, ziyaret edilen velinin kapısında durmuştur. O ki, sen itaatini kölelere ve hürle-re farz kıldın, onunla dostlarını ateşten korudun. Allah'ım! Bunu şek ve şüpheye kapılmadan, velini tasdik eden biri tarafından yapılan, icabet edilmiş dua içeren makbul bir ziyaret kıl. Allah'ım! Bunu ona ve ziyaretine son ahdim kılma. Ayağımı hareminden, babasının ve dedesinin ziyaretinden kesme. Allah'ım! Harcamalarımın yerini doldur. Dünyamda ve ahiretimde beni, kardeşlerimi, ana-babamı ve soyumun tümünü bana nasip ettiğinden [ziyaretin sevabından] faydalandır. Ey kendisiyle müminlerin kurtulacağı! Elleriyle, yalanlayan kâfirlerin helak olacağı İmam! Seni Allah'a ismarlıyorum..."⁽¹⁾

1- Muhammed Meşhedî, *el-Mezar*, s. 657-659; Seyyid İbn Tavus, *Misbahu'z-Zair*, s. 327; es-Sahifetu'l-Mehdiyye, s. 179-182.

KAYNAKÇA

- 1- Abdulmuhsin b. Hamd el-İbad, *Akidetu Ehli's-sünnet ve'l-eser fi'l-Mehdi el-Muntazar*, Kahire: Mektebetü's-sünnet, 1416.
- 2- Abdurrıza Şehristani, *el-Mehdi el-Mev'ud ve defu's-şubehat anh.*
- 3- Abdülaziz Tabatabaî, *Ehlu'l-Beyt fi'l-mektebeti'l-Arabiyye.*
- 4- Ahmed b. Ali b. Hucr el-Askalani (öl. 852), *Fethu'l-bari fi şerhi Sahihi'l-Buhari*, Beyrut: Darü'l-Marifet, 1379.
- 5- Ahmed b. Hacer el-Heytemî (öl. 974), *es-Savaiku'l-muhrika ala ehli'r-rafz ve'd-dalal ve'l-zındıka*, thk. Abdurrahman et-Turki ve Kamil el-Harrat, Beyrut: Müessesetu'r-Risale, 1997.
- 6- Ahmed b. Hanbel (öl. 241), *Müsned*, Kahire: Müessesetu'l-Kurtuba, (t.y.).
- 7- Ahmed b. Muhammed b. Ali el-Feyyumî (öl. 770), *el-Misba-hu'l-munir fi garibi's-şerhi'l-kebir*, Beyrut: Mektebetu'l-ilmiiyye.
- 8- Ahmed b. Muhammed b. Halid el-Berkî (öl. 274), *el-Mehasin*, thk. Celaeddin el-Hüseyni, Tahran: Darü'l-Kutubi'l-İslâmiyye, 1370.
- 9- Ahmed b. Muhammed b. İbrahim es-Sealebî (öl. 427), *Tefsirü's-Salebî.*
- 10- Ahmed el-Vasiti, *Ehlu'l-Beyt fi'l-Kitabi'l-Mukaddes*, 1997.
- 11- Alaüddin Ali b. Hüsameddin Müttakî el-Hindî (öl. 975), *el-Burhan fi alamati Mehdiyyi Ahiri'z-Zaman*, thk. Ali Ekber

- Gaffari, Kum: Matbaatü'l-Hayyam, 1399.
- 12- *Kenzü'l-ummal fi süneni'l-akval ve'l-ef'al*, Beyrut: Müessesetu'r-Risale, 1989.
- 13- Ali b. el-Hüseyn el-Musevî eş-Şerif el-Murtaza (öl. 436), *el-Mukni fi'l-gaybe*, thk. Muhammed Ali el-Hakim, Beyrut: Müessesetu'l-Âli'l-Beyt, 1416.
- 14- Ali b. İsa el-İrbilî (öl. 693), *Keşfu'l-gumme fi marifeti'l-Eimme*.
- 15- Ali el-Kurani el-Âmilî, *Mu'cemu ahadisi'l-İmami'l-Mehdi*, Kum: Müessesetu'l-Maarifi'l-İslâmiyye, 1411.
- 16- Ali Muhammed Ali, *el-İmam el-Mehdi*, Necef: Matbaatü'l-adab, 1385.
- 17- Allâme Muhammed Bâkır b. Muhammed Taki el-Meclisî (öl. 1111), *Biharu'l-Envar*, Beyrut: Müessesetu'l-vefa, 1403 (2. bsk.)
- 18- Avde Mehaviş Ebu Muhammed el-Ürdünî, *el-Kitabu'l-Mukaddes tahte'l-mechur*, Kum: Ensariyan, 1412.
- 19- Ebi Salah el-Halebî (öl. 447), *Takribü'l-maarif*, thk. Faris el-Hassun, Necef: Muhakkık, 1417.
- 20- Ebu Abdullah İbnü'l-Muallim Şeyh Müfid, (öl. 413), *Resail fi'l-gaybe*, thk. Ala Âl-i Cafer, Beyrut: Darü'l-Müfid, 1414.
- 21- *el-İhtisas*, thk. Ali Ekber Gaffarî ve Mahmud Zerendî, Beyrut: Darü'l-Müfid, 1414 (2. bsk.)
- 22- ____, *el-İrşad fi marifeti Hucecillahi ale'l-ibad*, thk. Müessesetu Ali'l-Beyt li-İhyai't-Turas, Beyrut: Darü'l-Müfid, 1414 (2. bsk.)
- 23- ____, *el-Fusulu'l-muhtare*, thk. Nureddin el-İsfahanî, Yakub el-Caferi ve Muhsin Ahmedî, Beyrut: Darü'l-Müfid, 1414 (2. bsk.)

- 24- ____, *el-Fusulu'l-aşere fi'l-gaybe*, thk. Faris el-Hassun, Beyrut: Darü'l-Müfid, 1414.
- 25- Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah el-Hakim en-Nişaburî (öl. 405), *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, thk. Mustafa Abdülkadir Ata, Beyrut: Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1411.
- 26- Ebu Abdullah Nuaym b. Hammad el-Mervezî (öl. 229), *el-Fiten (el-Melahim ve'l-fiten)*.
- 27- Ebu Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesaî (öl. 303), *el-Mücteba mine's-Sünen*, thk. Abdülfettah Ebu Gudde, Haleb: Mektebetu'l-Matbuati'l-İslâmiyye, 1406.
- 28- ____, *Sünen*.
- 29- Ebu Ali el-Fazl b. el-Hasan et-Tabersî (öl. 548), *Tacu'l-mevâlid*, Kum: Mektebe Ayetullah el-Uzma el-Mer'âşi, 1406.
- 30- ____, *Mecmaü'l-beyân f tefsiri'l-Kur'ân*, Beyrut: Müessesetü'l-a'lami, 1415.
- 31- ____, *İ'lâmu'l-vera bi-a'lâmi'l-hüda*, Kum: Müessesetu Ali'l-Beyt li-İhyai't-Turas, 1417.
- 32- Ebu Bekr Abdürrezzak b. Humam es-San'anî (öl. 211), *el-Musannef*, thk. Habiburrahman el-A'zami, Beyrut: Mektebetu'l-İslâmi, 1403 (2. bsk.)
- 33- Ebu Bekr Ahmed b. Ali el-Hatib Bağdadî (öl. 463), *Tarihu Bağdad*.
- 34- Ebu Bekr b. Abdurrahman b. Muhammed Şehabeddin el-Alevi el-Hadremî (öl. 1341), *Reşfetu's-sadi min bahri fezaili'n-Nebi el-Hadi*, thk. Ali Aşur, Beyrut: Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1418.
- 35- Ebu Cafer Muhammed b. Ahmed el-Ezdî (öl. 322), *Müşkilu'l-âsâr*.

- 36- Ebu Cafer Muhammed b. Cerir b. Rüstem el-İmamî (V. yüzyıl), *Delâilu'l-İmame*, Kum: Müessesetu'l-biset, 1413.
- 37- Ebu Cafer Muhammed b. Hasan et-Tusî (öl. 460), *el-Gaybe*, thk. İbadullah et-Tahrani ve Şeyh Ali Ahmed Nasih, Kum: Müessesetu'l-Maarifi'l-İslâmiyye, 1411.
- 38- ____, *İhtiyaru marifeti'r-ricâl (Ricalu'l-Keşşi)*, thk. Mehdi Recai, Kum: Müessesetu Ali'l-Beyt li-İhyai't-Turas, 1404.
- 39- ____, *Misbahu'l-müteheccid*, Beyrut: Müessesetu's-Şia, 1411.
- 40- ____, *Tehzibu'l-Ahkâm*, thk. Hasan el-Hırsan, Tahran: Darü'l-kutubi'l-İslâmiyye, 1364 (3. bsk.)
- 41- Ebu Cafer Muhammed b. Yakub el-Kuleynî (öl. 329), *el-Kafi*.
- 42- Ebu Cafer Şeyh Sadûk Muhammed b. Ali b. Hüseyin İbn Babeveyh (öl. 381), *el-İtikadat fi Dini'l-İmamiyye*, thk. Isam Abdusseyyid, Beyrut: Darü'l-Müfid, 1414 (2. bsk.)
- 43- ____, *Sevabu'l-a'mal*, thk. Muhammed Mehdi el-Hırsan, Kum: Menşuratu's-Şerif Radi, 1368.
- 44- ____, *Kemalu'd-din ve tamamü'n-ni'me*, thk. Ali Ekber Gaffari, Kum: Camiatu'l-Müderrisin, 1405.
- 45- ____, *el-Emali*, Kum: Müessesetü'l-biset, 1417.
- 46- ____, *el-Hisal*, thk. ve tlk. Ali Ekber el-Gaffari, Kum: Camiatu'l-müderrisin, 1403.
- 47- ____, *İlelu's-şerayi*, thk. Muhammed Sadık Bahru'l-ulum, Necef: Mektebetü'l-Haydariyye, 1385.
- 48- ____, *Maani'l-ahbar*
- 49- ____, *Uyunu ahbari'r-Rıza (a.s)*, thk. Hüseyin el-A'lami, Beyrut: Musessetu'l-A'lami, 1404.
- 50- Ebu İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî (öl. 297), *el-Camiu's-*

- sahih Sünenü't-Tirmizi*, thk. Ahmed Muhammed Şakir vd., Beyrut: Darü ihyaü't-turasi'l-Arabi.
- 51- Ebu Mansur Ahmed b. Yusuf b. Ali b. Ebu Talib et-Tabersî (öl. 548), *el-İhticac alâ ehli'l-licac*, notlarla yay. haz. Muhammed Bakır Horsan, Necef: Darü'n-Nu'man, 1386.
- 52- Ebu Muhammed el-Hasan b. Ali b. el-Hüseyin b. Şube el-Harranî (IV. yüzyıl), *Tuhafu'l-ukul an Âli'r-Resul*.
- 53- Ebu Muhammed Fazl b. Şazan b. Halil el-Ezdî, (öl. 260), *İsbatu'r-rec'a*.
- 54- Ebu Nuaym Ahmed b. Abdullah Isfahanî (öl. 430), *Hilyetü'l-evliya*.
- 55- Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Hucr el-Mekki el-Heytemî (öl. 974), *el-Kavlu'l-muhtasar fi alamati'l-Mehdiyyi'l-Muntazar*, thk. Mustafa Aşur, Riyad: Mektebetu'l-Kur'ân, (t.y.).
- 56- Ebu'l-Feth Muhammed b. Ali el-Keracekî (öl. 449), *Kenzu'l-fevaid*, Beyrut: Darü'l-Edva, 1405.
- 57- Ebu'l-Fida İsmail b. Kesir el-Kuraşi ed-Dımaşkî (öl. 774), *Tefsirü'l-Kur'âni'l-azim*.
- 58- Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccac el-Kuşeyrî en-Nişaburî (öl. 261), *Sahih*, thk. Duad Abdülbaki, Beyrut: Darü İhyai't-turas el-Arabi, 1956.
- 59- Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed et-Taberanî (öl. 360), *el-Mu'cemu'l-evsat*, thk. Tarık b. Avd ve Abdulmuhsin b. İbrahim el-Hüseyini, Kahire: Darü'l-Haremeyn, 1415.
- 60- Ebu'l-Munzir el-Misri, *ez-Zuhretü'l-itre fi hadisi'l-itre*.
- 61- Ebu'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekir Suyutî (öl. 911), *ed-Dürü'l-mensur fi't-tefsiri'l-me'sur*, Beyrut: Darü'l-Fikr, 1993.

- 62- ____, *el-Havi li-fetave'l-hadisiyye*.
- 63- ____, *Tarihü'l-hulefa*, thk. Muhammed Muhyiddin, Kahire: Matbaatü's-Saadet, 1371.
- 64- Ebu'l-Hasan Ali b. Hüseyin b. Ali el-Mes'udî (öl. 346), *İsbatu'l-vasiyye li'l-İmam Ali b. Ebu Talib*.
- 65- ____, *Murucu'z-zeheb*.
- 66- Ebu'l-Hüseyin Said b. Abdullah Kutbuddin er-Ravendî (öl. 573), *el-Haraic ve'l-ceraih*, Kum: Müessesetu'l-İmam el-Mehdi, 1409.
- 67- Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed et-Taberanî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, thk. Hamdi b. Abdülmecid es-Suflî, Musul: Mektebetu'l-Ulum ve'l-Hikem, 1404.
- 68- el-Hakim el-Askalanî (V. yüzyıl), *Şevahidü't-tenzil*, thk. Muhammed Bakır el-Mahmudi, Tahran: Vezaretü's-Sakafe ve'l-İrşad el-İslâmi, 1411.
- 69- el-Kencî el-Şafii (ö. 658), *el-Beyan fi ahbari Sahibi'z-Zaman*, thk. Mehdi Hamd el-Fetlavi, Beyrut: Merkez Varisi'l-Enbiya li-tevsik ve'd-dırasatı'l-İslâmiyye, 1421.
- 70- Es'ad Buyud et-Temimî, *Zevalu İsrail hatmiyyetun Kur'âniyye*.
- 71- Esed Haydar, *İmamu's-Sadık ve'l-mezahibü'l-erbaa*, (y.y.), t.y.)
- 72- Gerlof van Vloten, *es-Siyadetu'l-Arabiyye ve's-Şia ve'l-İsrailiyyat fi ahdi Benî Ümeyye*, Fransızcadan çev. Hasan İbrahim ve Muhammed Zeki, Kahire: Nehdatu'l-Mısriyye, 1993.
- 73- Halid Abdullah el-Cürcavi el-Ezherî (öl. 905), *et-Tasrih bi-mazmuni't-tavzih*.
- 74- Hasan b. Ali b. Davud el-Hillî (öl. 647), *Ricalu İbn Davud*.
- 75- Hasan b. Muhammed b. el-Hasan el-Kummî (öl. 378), *Tarihu Kum*.

- 76- Hüseyin b. Ali b. Babeveyh el-Kummî (öl. 329), *Tebisiretü'l-veli*.
- 77- Hüseyin et-Tabersî (öl. 1320), *en-Necmu's-sakib fi ahvali'l-Hücceti'l-Gaib*, thk. Seyyid Yasin el-Musevî, Kum: Neşru Envari'l-Huda, 1415.
- 78- Ignaz Goldziher, *el-Akide ve's-şeriat fi'l-İslâm*, çev. Muhammed Yusuf, Ali Hasan ve Abdülaziz Abdülhak, Kahire: Darü'l-Kutubi'l-Hadisyye, 1946.
- 79- İbrahim b. el-Muhsin el-Kaşanî (öl. 1345), *es-Sahifetu'l-Hadiyye ve et-tuhfetu'l-Mehdiyye*, Kum: Medresetü'l-İmam el-Mehdi.
- 80- İbrahim b. Muhammed b. Ebi Bekr b. Muhammed Hamu-ye el-Cuveynî (öl. 722), *Feraidu's-sımteyn fi fezaili'l-Murtaza ve'l-Betül ve's-Sıbtteyn*, thk. Muhammed Bâkır el-Mahmudi, Kum: Dârü'l-Habib, 1428.
- 81- İmam Ruhullah el-Musevî el-Humeynî (öl. 1409), *Sahifetu'n-nur*, Tahran: Müessese Neşr Âsâru'l-İmam el-Humeyni.
- 82- Kadı Ebi Abdullah Muhammed b. Selame el-Kadavî (öl. 454), *Müsnedu's-Şehab*.
- 83- Kemaleddin Muhammed b. Talha eş-Şafî (öl. 652), *Meta-libu's-suul fi menakibi Âli'r-Resul*, thk. Macid Atiyye.
- 84- Kerim el-Cehremî, *Riayetu'l-İmam el-Mehdi li'l-meracii ve'l-ulemai ve'l-a'lam*, Beyrut: Daru Yasin.
- 85- Kunduzi el-Hanefi (öl. 1294), *Yenabiu'l-mevedde li-zevi'l-kurba*, thk. Seyyid Ali Cemal Eşref el-Hüseyinî, 1416.
- 86- Lütfullah Safi Gulpayganî, *Müntehabu'l-eser fi'l-İmami's-sani aşer*, Kum: Müessesetu'l-Masume, 1419.
- 87- Muhammed b. Abdullah b. Cafer el-Himyerî (öl. 300), *Kurbu'l-isnad*, Kum: Müessese Âlu'l-Beyt, 1413.

- 88- Muhammed b. Abdurresul el-Berzencî (öl. 1103), *el-İşâa fi eşrati's-sae*.
- 89- Muhammed b. Ahmed b. Salim b. Süleyman el-Sakarîni (öl. 1188), *Levaihü'l-envari'l-behiyye*.
- 90- Muhammed b. Ahmed el-Ensari el-Kurtubî (öl. 671), *Tefsirü'l-Kurtubi (el-Cami li-ahkami'l-Kur'ân)*.
- 91- Muhammed b. Ahmed İbnü's-Sabbağ (öl. 855), *el-Fusulu'l-muhimme fi marifeti ahvali'l-Eimme*, thk. Sami el-Gariri, Kum: Darü'l-Hadis, 1422.
- 92- Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkanî (öl. 1250), *et-Tavzih fi tevâtüri ma-cae fi'l-Muntazar ve'd-Deccal ve'l-Mesih*.
- 93- Muhammed b. Ali b. Şehraşub (öl. 558), *Menakıbu Âl-i Ebî Talib*, Necef, 1376.
- 94- Muhammed b. Ali el-Erdebilî el-Garevî el-Hairî (öl. 1101), *Camiu'r-ruvat*.
- 95- Muhammed b. Ali el-Hazzaz el-Kummî (öl. 400), *Kifayetü'l-eser fi'n-nassi ala'l-Eimmeti'l-İsna Aşer*, thk. Abdüllatif el-Kuhkemerei, Kum: Bidar, 1401.
- 96- Muhammed b. Cerir et-Taberî (öl. 310), *Camiu'l-beyan ani'l-tevili âyi'l-Kur'ân*.
- 97- Muhammed b. Ebi'l-feyz el-Kettanî (öl. 1928), *Nazmu'l-mutenasir mine'l-hadisi'l-mutevatir*, Beytur: Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1407 (2. bsk.).
- 98- Muhammed b. el-Hasan es-Saffar (öl. 290), *Besairü'd-derecat*, thk. Mirza Hasan Kuçebağı, Tahran: Menşuratü'l-A'lami, 1404.
- 99- Muhammed b. el-Meşhedî (öl. 610), *el-Mezaru'l-kebir*, thk. Cevad el-Kayyumi, Kum: Neşru'l-Kayyum, 1419.

- 100- Muhammed b. Hasan b. Ali el-Fettal en-Nişaburî (öl. 508), *Ravzatu'l-vaizîn*, thk. Muhammed Mehdi el-Hırsan, Kum: Menşuratu'ş-Şerif er-Radi.
- 101- Muhammed b. Hasan Hür Amilî (öl. 1104), *İsbatu'l-hudat bi'n-nususi ve'l-mu'cizat*, ed. Ebu Talib Tebrizî, Kum: (y.y.), (t.y.)
- 102- Muhammed b. Hibban Ebu Hatem et-Temimî el-Bustî (öl. 354), *Sahihu İbn Hibban bi-tertibi İbn Balaban*, thk. Şu-ayb el-Arnaut, Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1414.
- 103- Muhammed b. İbrahim en-Numanî (öl. 380), *Kitabu'l-gaybe*, thk. Faris Hassun Kerim, Kum: Envaru'l-Huda, 1422.
- 104- Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Mugire el-Cufî el-Buhari (öl. 256), *Tarihü'l-Buhara*.
- 105- Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah el-Buhari (öl. 256), *el-Camiü's-sahih el-muhtasar*, thk. Mustafa Deybülbağa, Beyrut: Daru İbn Kesir, 1407 (3. bsk.)
- 106- Muhammed b. Mes'ud b. Ayyaş es-Sülemî es-Semerkindî (öl. 320), *Tefsirü'l-Ayyaşî*.
- 107- Muhammed b. Muhsin el-Feyz el-Kaşanî, *Maadinu'l-hikme*.
- 108- Muhammed b. Ömer Fahreddin Razî (öl. 606), *Tefsirü'l-kebir*.
- 109- Muhammed b. Yezid b. Ebu Abdillâh el-Kazvinî (öl. 275), *Sünenu İbn Mace*, thk. Muhammed Fuad Abdülbaki, Beyrut: Darü'l-Fikr.
- 110- Muhammed Cevad Celalî (haz.), *Ahadîsu'l-Mehdi min Müsnedi Ahmed*.
- 111- Muhammed Cevad et-Tabesi, *Hayatu'l-İmam el-Askeri*, Beyrut: Mektebu'l-i'lami'l-İslâmi, 1413.

- 112- Muhammed Emin Zeynuddin, *Mae'd-Doktor Emin fi hadisi'l-Mehdi ve'l-Mehdeviyye*, Beyrut: Müessesetu'n-Numan, 1413.
- 113- Muhammed es-Sadıkî, *el-Beşarat ve'l-mukarinat (Beşaratü'l-ahdeyn)*, Tahran: Darü'l-kutubi'l-İslâmiyye, (t.y.)
- 114- Muhammed Hasan Âl-i Yasin, *el-Mehdi el-Muntazar beyne't-tasavvur ve't-tasdik*, Beyrut: Mektebetu'l-Hayat, 1398 (3. bsk.)
- 115- ____, *Usulu'd-Din*, Kum: Müessesetu Kaimi Âl-i Muhammed, 1413.
- 116- Muhammed Hasan b. Muhammed el-Muzaffer (öl. 1375), *Delailu's-sıdk*.
- 117- Muhammed Mehdi b. Muhammed Taki Han (öl. 1333), *Miftahu babi'l-ebvab*.
- 118- Muhammed Rıza Hakimî, *el-İmam el-Mehdi fi kutubil-ümem ve'l-müslimin*, Darü'l-İslâmiyye, 1423.
- 119- Muhammed Sadık es-Sadr (öl. 1422), *Tarihü'l-gaybeti's-suğra*, Darü't-tearif, 1400.
- 120- Muhammed Taki el-İsfahani (öl. 1348), *Mikyalu'l-mekarim*, thk. Ali Aşur, Beyrut: Müessesetu'l-A'lami, 1421.
- 121- Muhammed Tayy, *el-Mehdi el-Muntazar beyne'd-din ve'l-fikri'l-beşeri*, Beyrut: Neşru'l-Gadir li-Dırasat ve'n-Neşr, 1420.
- 122- Muhsin b. Ali Aga Buzurg Tahranî (öl. 1389), *ez-Zeria ila tesanifi'ş-Şia*.
- 123- Murtaza Mutahharî (öl. 1399), *en-Nehzetu ve's-sevretu'l-Mehdiyye*.
- 124- Mustafa Galib, *el-İmame ve Kaimü'l-kıyame*, Beyrut: Mekte-

- betü'l-hilal, 1981.
- 125- Nureddin Ali b. Ebi Bekr el-Heysemî (öl. 807), *Mecmau'z-zevaid ve menbau'l-fevaid*, Beyrut: Darü'l-Fikr, 1412.
- 126- Raziyyüddin Seyyid Ebu'l-Kasım İbn Tavus (öl. 664), *Felahu's-sail*.
- 127- ___, *İkbalu'l-a'mal*, thk. Cevad Kayyumî, Beyrut: Mektebu'l-İ'lami'l-İslâmî, 1414.
- 128- ___, *el-Melahim ve'l-fiten fi zuhuri'l-Gaibi'l-Muntazar*, Kum: Sahibu'l-Emr, 1416.
- 129- ___, *Keşfü'l-mahacce li-semereti'l-muhecce*, Nəcəf: Mektebetu'l-Haydariyye, 1370.
- 130- ___, *Cemalu'l-Ussbu' ve'l-Müteheccid*:
- 131- *Risaletü's-Sakaleyn*, Kahire: Darü't-Takrib.
- 132- Sadık Fecrü'l-İslâm, *Enisü'l-i'lam fi nusreti'l-İslâm*.
- 133- Sadreddin Muhammed b. İbrahim eş-Şirazî (öl. 1050), *Şerhu Usuli'l-Kafi*.
- 134- *Sahifetü'l-Ahdi'l-Lübniyye*.
- 135- Said Eyyub, *Akidetü'l-Mesifed-Deccal*, Kum: Darü't-Tabaa ve'n-Neşr, 1413 (3 bsk.).
- 136- Samir Haşim el-Umeydî, *el-Mehdi el-Muntazar fi'l-fikri'l-İslâmi*.
- 137- ___, *Difaun ani'l-Kafi*, Kum: Merkezu'l-Gadir li-dirasati'l-İslâmiyye, 1425.
- 138- Seyyid Ali Şehristanî, *Men'u tedvini'l-hadis*.
- 139- Seyyid Muhammed b. Ali et-Tabatabaî (öl. 1242), *Mefatihü'l-usul*.
- 140- Seyyid Muhammed Bâkır es-Sadr (öl. 1400), *Bahsun*

- havle'l-Mehdi*, thk. Abdülcabbar Şerare, Kum: Merkezü'l-Gadir li-dırasatı'l-İslâmiyye, 1417.
- 141- Seyyid Muhammed Hüseyin et-Tabatabaî (öl. 1402), *Tefsirü'l-mizan*, Kum: Camiatü'l-müderresin.
- 142- Seyyid Muhammed Sadık b. Muhammed el-Hatunabadî (öl. 1272), *Keşfü'l-hakk*.
- 143- Seyyid Muhsin Abdulkerim el-Emin el-Hüseyinî el-Amilî (öl. 1371), *A'yanu's-Şia*.
- 144- Süleyman b. Davud Ebu Davud et-Tayalisî (öl. 204), *Müsnedu Ebi Davud*, Beyrut: Darü'l-Marifet, (t.y.)
- 145- Süleyman b. el-Eş'as Ebu Davud es-Sicistanî (öl. 275), *Sünenu Ebi Davud*, thk. Muhyiddin Abdülhamid, Beyrut: Darü'l-Fikr.
- 146- Şehit Seyyid Nurullah Tusterî (öl. 1019), *İhkaku'l-hakk ve izhaku'l-batıl*, notlarla yay. haz. Ayetullah Mer'âşi Necefî.
- 147- Şemseddin Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî (öl. 748), *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnaut, Muhyi Hilâl Serhan, Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1419.
- 148- Şeyh Mahmud Ebu Reyze el-Mısırî (öl. 1391), *Azvaun ale's-sünneti'l-Muhammediye*, Neşru'l-Bathâ, (t.y.) (5. bsk.)
- 149- Takiyüddin İbrahim el-Kef'emî (öl. 905), *el-Misbah*, Beyrut: Müessesetü'l-A'lami, 1403 (3. bsk.)
- 150- Yusuf b. Yahya el-Makdisî (VII. yüzyıl), *Ikdu'd-durer fi ahbari'l-Muntazar*, Beyrut: Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1418.
- 151- Zemahşerî (öl. 538), *el-Keşşaf ani'l-hakaik et-tenzil ve uyuni'l-akavil*, Kahire: Mektebetü'l-Halebi, 1385.

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
---------------------	----------

Birinci Bölüm /19

İmam Mehdi'nin (a.s) Hayatına Kısa Bir Bakış.....	21
--	-----------

Dinlerin Müjdelerinde Vadedilen Mehdi (a.s) ve Gaybeti	25
---	-----------

Evrensel İslahatçıya İnanmanın Kadim ve Köklü Bir İnanç Oluşu.....	25
---	----

Kutsal Kitaplarda Kurtarıcı Müjdeleri.....	26
--	----

Yahudilikte ve Hıristiyanlıkta Mehdilik Düşüncesinin Kökleri	27
---	----

Dinî Olmayan Düşüncede Evrensel İslahatçıya İman	29
--	----

İnsan Düşüncesinde İslahatçının Ömrünün Uzunluğu	31
--	----

Hz. Mehdi'ye (a.s) İman, Fitri Bir İhtiyacın Mücessem Hâlidir	32
--	----

İnsan Düşüncesinin Mehdi'nin (a.s) Gaybetine İlişkin Tutumu	33
--	----

Gaybetten Sonra Evrensel İslahatçının Zuhuruna İnanan Dinî Düşünce.....	34
--	----

Evrensel Kurtarıcının Kimliğinin Teşhisindeki İhtilaf.....	36
Müjdeleri Tevil Etme ve Birbirine Karıştırma.....	38
Anlaşmazlığın Çözümü İçin Bir Yöntem	39
İmamiye Mezhebi'ne Göre Mehdi (a.s) ve İhtilafın Halli	40
Kadı es-Sabati'nin Görüşü	41
Semavi Müjdeler İmamiyye'nin Mehdi'sinden Başkasına Uymamaktadır	43
Müjdeler ve On İkinci İmam'ın Gaybeti	44
Müjdeler ve İmamiyye Mehdi'sinin Özellikleri	46
Müjdeler ve İmamiyye Mehdi'sinin Vasıfları	48
Müjdelemelerin Işığında Kurtarıcının Kimliğine Ulaşmak.....	49
Geçmiş Kitapların Müjdelemelerine Dayanmak ve Tahrif Sorunu.....	51
İslam'ın Da Tasdik Ettiği Başka Dinlerdeki Müjdelere İstinat Etmek	52
Müjdelerin Mehdi Akidesinin Şekillendirilmesindeki Etkisi.....	54
Araştırmanın Sonuçları	56
Kur'ân-ı Kerim'de İmam Mehdi (a.s) ve Gaybeti	61
1- Her Dönemde Mutlaka Bir İmamın Bulunması.....	63
Ayette İmamdan Kastedilen Şey	66
Dalaletten Kurtaran İmam	68

Hidayet İmamı Hakkındaki Kur'âni Vasıflar	68
Asrımızdaki İmam	71
2- Her Çağda Ümmetine Şahit Olan İmamın Bulunması	72
Şahit İmam'ın Özellikleri	75
Şahid, Yanında "Kitap İlmi" Bulunan Kimsedir.....	78
3- Allah'ın Emriyle O'na Hidayet Eden Bir Kişinin Olmadığı Bir Dönem Yoktur	82
Kur'ân'da Hadi'nin (Hidayet Eden'in) Anlamı	83
Hâdi, Allah Tarafından Nasbedilmiştir.....	87
Üzerinde İttifak Edilen Sünnette Vadedilen	
Mehdi (a.s) ve Gaybeti	91
1- Sekaleyn Hadisi	91
Mütevatir Lafız: Allah'ın Kitabı ve İtretim	94
İmam'ın Varlığı Üzerine Hadisin Delaletleri	97
<i>Ehl-i Beyt'in Çerçevesi</i>	98
<i>İmam'ın Masumiyeti ve Hadisin Şartlarının Bulunması</i>	99
2- On İki Halife Hadisleri.....	103
Hadislerin Lafızları	104
Hadislerin İmam Mehdi'nin (a.s) Mevcut Olduğuna Dair Delaletleri.....	106
Veda Haccı'ndaki Hadislerin Birbirleriyle Bağlantısı	107
On İki Halife Kimlerdir?.....	109
Hadislerin Müstakil Olarak İncelenmesi	109
Tarihin Delaleti	111

On İki Halifenin Varlığının Kesintisiz Oluşu	113
İtret İmamları, Hadislerin Tatbik Ettiği Tek Örnek	114
Tatbikin delilleri:	115
Mehdi'nin On İki Halifenin Sonuncusu Olduğu Üzerinde İttifak	118
3- Allah'ın Emriyle Kaim Olan Galip Ümmet Hadisi	119
4- Hiçbir Çağın Cahiliye Ölümünden Kurtaran Kureyşli Bir İmamdan Eksik Olmaması	125
Kitap ve Sünnet'te "Emr" Kelimesinin Anlamı.....	126

İkinci Bölüm / 131

İmam Muhammed b. Hasan el-Mehdi'nin (a.s)

Büyümesi	133
Doğum Tarihi.....	133
Doğum Haberinin Mütevatir Oluşu (a.s)	135
Doğum Koşullarının Keyfiyeti.....	135
Doğumun Gizli Olacağını Önceden Haber Vermek	137
Doğumun Gizliliği, Vadedilen Mehdi'nin (a.s) Alametidir	139
İmam Mehdi'nin (a.s) Hayatının Merhaleleri	143
Babasının Gölgesinde İmam Mehdi (a.s)	145
İmam Askerî'nin (a.s) Doğumun İlanındaki Rolü.....	145
Babasının Vefatı Sırasında Hazır Bulunması	148

Üçüncü Bölüm / 151

İmam Mehdi'nin (a.s) Küçük Gaybeti	153
İmamet Görevini Küçükken Devralmış Olması	153
Babasının Cenaze Namazını Kıldırışı ve Varlığını İlanı.....	155
İmam'ın, Babasının Namazını Kıldırılmaktaki Amacı	159
İmam Mehdi'nin (a.s) İki Gaybeti	161
Küçük Gaybetin Nedenleri ve Onun İçin Hazırlık.....	163
Küçük Gaybetin Nedenleri.....	163
Peygamber (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları'nın Ümmeti	
İmam Mehdi'nin Gaybetine Hazırlamaları	165
Gaybetin Aşamalı Oluşunun Hikmeti	174
Abbasî Yönetimin İmam'ın Haberlerini Takip Etmesi	175
İmam Mehdi'nin Küçük Gaybet Dönemindeki	
İcraatları	179
Varlığı ve İmametinin İspatı	179
Ümmetin İhtiyaç Duyduğu İslamî Bilgilerin Temini	180
Niyabet Sisteminin Tespiti	181
İmanî Yapının Korunması.....	184
İmam'dan Sadır Olan Tevkiler	187
İmam Mehdi'nin (a.s) Mümin Tâbileriyle Buluşması	189
Küçük Gaybet Döneminin Sona Erdiğinin İlanı.....	192

Dördüncü Bölüm / 195

İmam Mehdi'nin (a.s) Büyük Gaybeti Ve Nedenleri	197
İmam'ın (a.s) Faaliyetinin Genel Çerçevesi	197
Hadislere Göre Gaybetin Nedenleri	198
1- <i>Daha Önceki Milletlerin Tecrübelerini Derlemek</i>	<i>203</i>
2- <i>Güvenlik Faktörü</i>	<i>203</i>
3- <i>Allah'ın Emanetlerinin Ortaya Çıkması Nedeniyle</i> <i>Herkesin Hakka Ulaşmasına İzin Vermek</i>	<i>205</i>
4- <i>Zuhur Neslini Hazırlamak.....</i>	<i>205</i>
5- <i>Başka Ekollerin Acziyetinin Ortaya Çıkması.....</i>	<i>206</i>
6- <i>Zulmü Reddetme Ruhunu Korumak</i>	<i>207</i>
7- <i>Kendisinin ve Kendisine İnananların İşlerinin</i> <i>Düzene Girmesi.....</i>	<i>208</i>
8- <i>Yeteri Kadar Taraftarın Toplanmaması.....</i>	<i>209</i>
 İmam Mehdi'nin (a.s) Büyük Gaybetindeki	
Uygulamaları	211
İslam Düzenini Koruması	212
Öz İslam'ı Korumak ve İçtihat Faaliyetini Güçlendirmek ..	213
Gaybet Asrında Fakihleri Desteklemek	216
Büyük Gaybetinde İmam'ın (a.s) Ashabı	218
Büyük Gaybetinde Müminlerle Buluşması.....	219
Onun Varlığına Olan İmanın Sağlaşması.....	220
Hac Mevsiminde Bulunması	221
Büyük Gaybet Döneminin Görevleri	223

Beklemenin Önemi.....	226
Beklemenin Hakikati	230
Beklemenin Şartları.....	235
Bekleyiş ve Ani Zuhuru Beklemek	237

Beşinci Bölüm / 241

İmam Mehdi'nin Zuhurunun Alametleri.....	243
Zuhur Alametleriyle İlgili Bazı Mülahazalar	243
Kesin Olan ve Kesin Olmayan Alametler	244
Alametlerle İlgili Hadislerdeki Sembolik Dil.....	244
Zuhur Alametlerinin Belirginleri.....	245
Gaybetin Nedenlerinin Yok Olması	248

İmam Mehdi'nin (a.s) Zuhur Zamanındaki

Yaşam Tarzı.....	251
Kur'ân-ı Kerim'de Mehdevî Devletin Özellikleri	252
1- İlahî nurun tamamlanması ve İslam'ın bütün dinlere üstün gelmesi:.....	252
2- Salih Müminlerin yeryüzüne egemen kılınması:.....	253
3- Halis tevhit toplumunun kurulması:	254
4- İnsan türünün yaratılmasından beklenen amacın gerçekleşmesi:.....	255
5- Hak dinden çıkmaya (mürtet olmaya) son vermek	256
İmam Mehdi'nin (a.s) Zuhurunun Tarihi	257

İmam'ın (a.s) Zuhur Yeri ve Kıyamının Başlangıcı	258
İmam'ın Kıyamını İlan Ettiği İki Hutbe Üzerine	259
Kıyamın Hedeflerinin İlanı	261
Yardım Talebine Karşılık Vermek ve Ona Biat Etmek	261
Kûfe'ye Çıkışı ve İç Cephenin Tasfiyesi	263
Kudüs'e/Beytü'l-Mukaddes'e Girişi ve Hz. İsa'nın Yeryüzüne İnişi	264
Deccal'in Öldürülmesi ve Maddi Medeniyetlerin Hâkimiyetine Son Verilmesi	265
İmam Mehdi'nin Hayat Tarzı Dedesi Resulullah'ın Hayat Tarzının Aynısıdır	266
Sünnetin ve Resulullah'ın (s.a.a) Eserlerinin İhyası	267
Kendisine Karşı Şiddetli, Halkına Karşı İse Şefkatli Oluşu	268
Hukuki Hayatı	269
Din ve Mezheplere Karşı Tutumu	270
Bidatlerle Savaşı, Gulatın ve Batıl Ehlinin Yaptığı Tahrifatı Ortadan Kaldırması	272
İdarî Sireti ve Hayatı	273
Cihat Sireti ve Hayatı	274
Mali ve Ekonomik Uygulamaları	276
Dinî Naslarda Mehdi Devleti'nin Genel Siması	278

İmam Mehdi'nin (a.s) İlmî Mirasından Bazı Kesitler.....	283
Tevhid ve Guluvvun (Aşırı Gitmenin) Reddi Üzerine	283
Yaratılışın Nedeni, Peygamberlerin Gönderilmelerinin ve İmamların Vasi Tayin Edilmelerinin Sebebi	283
Ehlibeyt İmamları'nın Makamı	285
İmamet Sisteminin Düzeni ve Yeryüzünde Mutlaka Bir Hüccetin Bulunması.....	285
Allah'tan Korkmak ve Fitnelerden Kurtuluş	287
Müslümanları Gözetmesi.....	288
Zuhur İçin Her Zaman Hazırlıklı Olmak	288
Sorulara Verdiği Kısa Cevapları.....	289
Hz. Mehdi'nin (a.s) Dualarından Örnekler	289
Tüm Müminler için Duası.....	289
Namazın Kunutunda Okuduğu Duası	290
Hz. Peygamber'e Salat ve Selamı	291
Hz. Mehdi'nin (a.s) Ziyaretnamelerinden Örnekler	292
Kaynakça.....	295

